Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

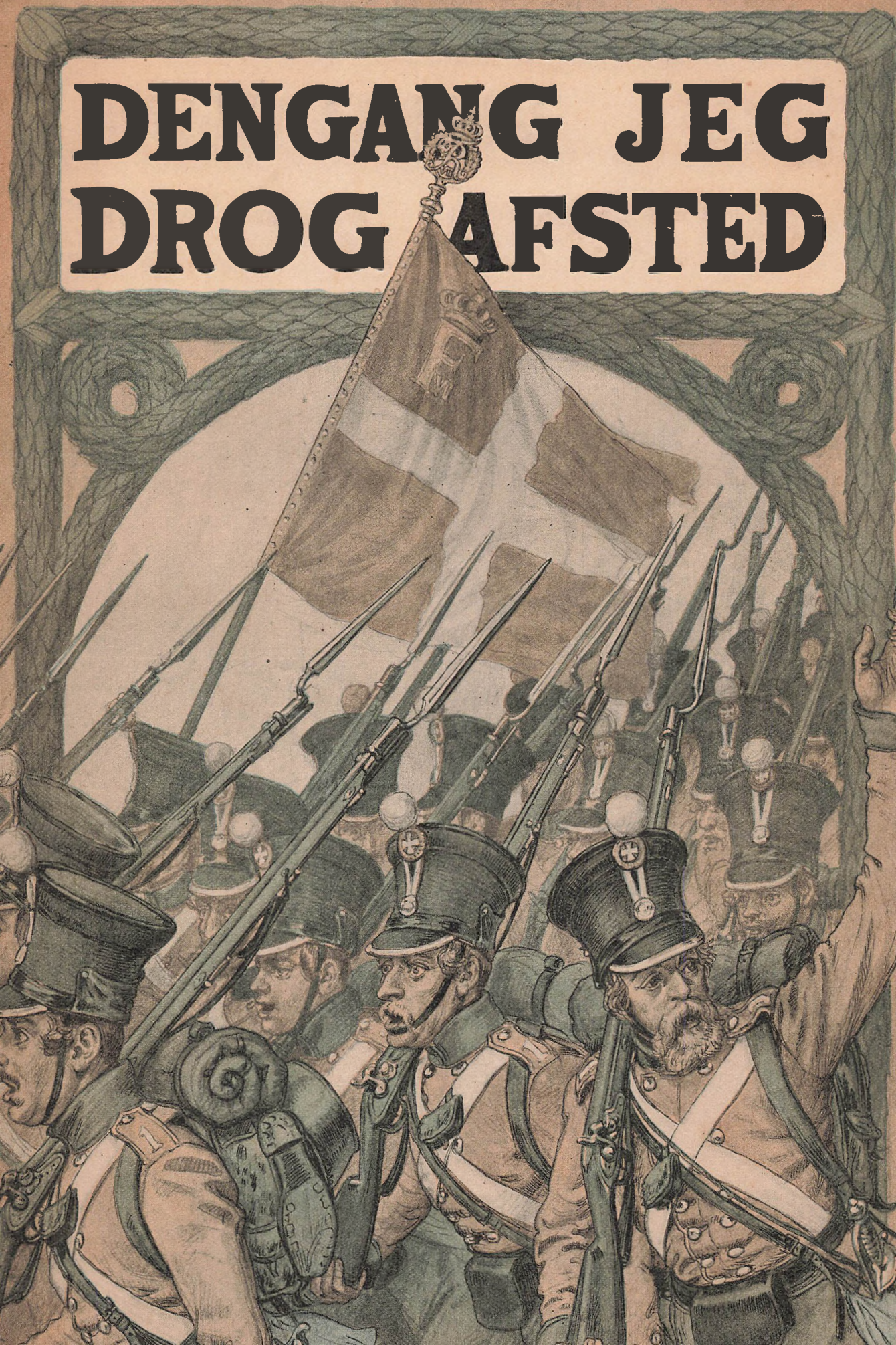
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

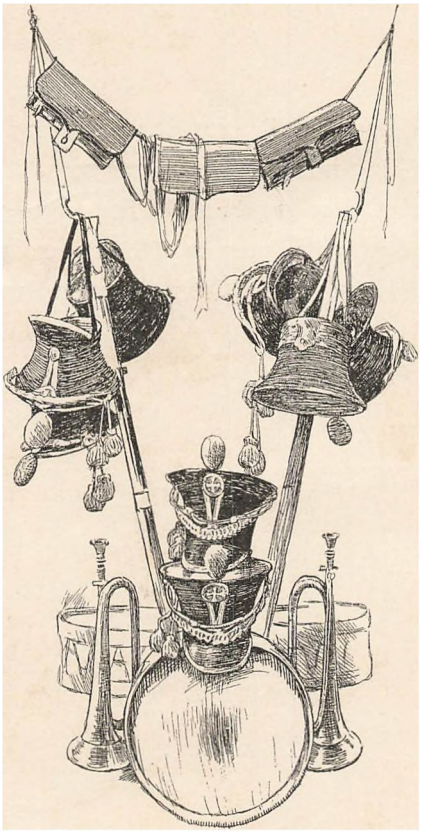
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DENGANG JEG DROG AFSTED

"DENGANG JEG DROG AFSTED"
FESTSKRIFT I ANLEDNING AF MINDEFESTEN FOR 1848 I ROSENBORG HAVE JUNI 1898

REDIGERET
FOR FESTKOMITEEN
AF FRANZ v. JESSEN

TRYKT I CENTRALTRYKKERIET.

Eftertryk forbydes.

Omslaget tegnet af RASMUS CHRISTIANSEN. Papiret leveret af DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER. Tegningen til Omslaget reproduceret af F. HENDRIKSEN. Billederne i Bogen reproducerede af G. PAULI. Trykning og Heftning ved CENTRALTRYKKERIET.

Festskriftet sælges kun ved Festen i Rosenborg Have i Dagene fra d. 24. Juni til d. 27. Juni 1898.
Videre Forhandling af dette Festskrift er ikke tilladt.

Midt i Maj d. A. modtog jeg fra Komiteen for Afholdelsen af en Mindefest for Begivenhederne i 1848 Opfordring til at overtage Redaktionen af det Festskrift, som Komiteen ønskede at udgive. Efter i nogle Dage at have overvejet Sagen kom jeg til det Resultat, at den meget interessante Opgave, der var bleven mig stillet, burde løses ved Medvirkning af de Mænd og Kvinder, der havde oplevet de store Aar. Tanken om at fejre og skildre de betydningsfulde Begivenheder ved et Samarbejde med yngre Forfattere og Historikere opgav jeg derimod ganske. Min Plan blev den at samle de Oplevelser, som Veteraner fra Treaarskrigen og Øjenvidner til Tidens politiske og sociale Bevægelser maatte have bevaret i Erindringen, og som de vilde nedskrive udelukkende til den paatænkte Bog.

Denne Plan forelagde jeg Komiteens Formand, Hr. Generalmajor J. Linnemann, og jeg havde den Glæde, at saavel Generalen som Komiteens Forretningsudvalg ganske billigede den. Der blev givet mig frie Hænder til Udarbejdelsen og Ledelsen af Foretagendet, og dette har mødt en overordentlig stor Interesse i vide Krese.

Det gjaldt nu imidlertid om at komme i Forbindelse med alle dem, der skulde fortælle deres Erindringer fra Otteogfyrre, og at samle Bidragene under et fælles Synspunkt. I denne Anledning afsendte jeg et Cirkulære gennem samtlige Afdelingsformænd i Selskabet »De danske Vaabenbrødre«, og desuden viste hele Landets Presse, vistnok uden Undtagelse, Foretagendet den Velvilje at offentliggøre et Opraab, der ligesom Cirkulæret anmodede enhver, som havde Erindringer fra 1848, 1849 eller 1850, om inden den 8de Juni i en lille Beretning at besvare følgende Spørgsmaal: Hvilken af de Begivenheder i 1848, 49 og 50, hvortil De var Vidne, gjorde det stærkeste Indtryk paa Dem? Det tilføjedes, at Hensyn til Stil og Retskrivning vare ganske underordnede; Hovedsagen var, at saa mange som muligt gjorde Rede for deres største Indtryk fra hine Tider, hvad enten det nu var civile eller militære Oplevelser, hvorom de havde at berette.

Resultatet af disse Henvendelser til Offentligheden har overtruffet selv den dristigste Forventning. Indtil den 8de Juni — den yderste Frist for Modtagelsen af Manuskripter — var der indsendt til mig 554 Bidrag. Efter den 8de Juni og til Dato er der yderligere kommet 31 Bidrag, som det dog har været umuligt at tage Hensyn til, da Bogen skulde foreligge færdigtrykt til den 24de Juni.

Tiden har været meget knap til at gennemgaa et saa omfangsrigt Materiale, hvoraf en stor Del var affattet i en kun vanskelig tilgængelig Form.

Bidragyderne tilhøre alle Lag i Befolkningen, og deres Beretninger spænde over alle Begivenhederne i de tre Aar; dog have Bidrag om militære Begivenheder været langt overvejende. En stor Del Indsendere have fortalt Indtryk fra deres Barndom i 1848; herunder spille Minder om Slavekrigen en fremtrædende Rolle. En anden stor Gruppe er de gamle Folk, der nævne deres høje Alder som Undskyldning for Skriftens Utydelighed eller deres Hukommelses Usikkerhed; rent numerisk set handle disse gamle Soldaters Bidrag oftest om Udfaldet fra Fredericia 6te Juli 1849; derefter er det Istedslaget, Katastrofen i Eckernførde Fjord og Kampen i Kolding, som ere de hyppigst behandlede Æmner; atter og atter vende Schleppegrells, Helgesens, Ryes og Læssøes Navne tilbage. — Enkelte Bidragydere have faaet andre til at skrive for sig, men lykkeligvis er dette Undtagelser. — Mange Bidrag ere komne fra Sønderjylland. — Til anonymt indsendte Manuskripter er der intet Hensyn taget.

Som det var at vente, have Bidragyderne ikke holdt sig strængt til det opstillede Spørgsmaal om, hvilket der var deres stærkeste Indtryk fra 1848, 49 og 50, og derfor er der indløbet flere Manuskripter, som skildre Fortællerens Militærliv fra Indkaldelsen til Hjempermissionen uden Fremhævelse af et særligt Punkt. Følgen heraf er atter bleven, at det ikke har været muligt at gruppere de enkelte Bidrag paa en gennemført Maade. Saa godt det har kunnet lade sig gøre, er den kronologiske Orden imidlertid bleven overholdt, idet det omfattende Stof er bleven inddelt i 3 Hovedkapitler efter de tre Aar 1848, 1849 og 1850 og indenfor disse atter i Afsnit efter de mest fremtrædende Begivenheder — saaledes altsaa, at saavidt muligt alle Beretninger, der overvejende handle om Martsbevægelsen og Slavekrigen ere samlede i særlige Grupper, og at Beretninger om Slagene ved Bov, Slesvig, Oversø og Dybbøl have hver deres Afsnit under 1848, hvorefter 1849 inddeles efter sine fremtrædende Begivenheder og saaledes fremdeles. Det har dog, som sagt, ikke været til at undgaa, at Ordenen hist og her er bleven brudt, fordi Fortællerne behandle flere Episoder under ét.

Foran hver Beretning er Fortællerens Navn og nuværende Hjemsted anført; desuden er der, hvis Fortælleren har været Soldat under Treaarskrigen, tilføjet Oplysning om den Bataillon og det Kompagni, hvorved han har staaet (for ganske enkelte af de militære Fortællere savnes dog denne Oplysning, fordi den er udeladt i deres Beretninger); saavidt muligt er endelig Fortællerens nuværende Stilling anført foran Navnet.

Den Form, hvori Beretningerne ere trykte, skyldes udelukkende hver enkelt navngiven Bidragyder. Ved Tegnsætningen og Stavemaaden ere Forfatternes Manuskripter fulgte saa nøje, som rimeligt kunde være, og de Forandringer, der ere foretagne, have først og fremmest haft Tydeliggørelsen til Formaal. Selv om der i samme Bidrag fandtes orthografiske Inkonsekvenser, ere disse ikke blevne rettede, undtagen hvis Forstaaelsen af Forf.s Tanke derved kunde lettes. Desuden har Materialet været alt for stort og Tiden alt for knap til, at der paa dette Omraade kunde opnaaes en gennemført Ensartethed. — Til Ordningen af det omfattende Materiale og til Korrekturen har jeg haft en udmærket Bistand i Hr. stud. mag. ERLING STENSGÅRD.

Bogen kunde let være bleven større, da Stoffet har været overordentlig omfangsrigt. Naar jeg imidlertid er stanset ved det Udvalg, der danner denne Bog, saa er det, fordi praktiske Hensyn bød mig at holde Arkantallet inden for visse Grænser, og fordi jeg indsaa,

at en yderligere Udvidelse kun kunde ske paa Bekostning af Bogens Interesse. Hvor det personlige Moment manglede, eller hvor Fortælleren kun havde Ubetydeligheder at meddele, eller endelig hvor der kun gaves en Række Data og Navne — dèr ansaa jeg det for unyttigt at opholde mig længe. Skønt jeg nu tror at have medtaget alt, hvad der paa nogen Maade kunde have Interesse, saa er det alligevel meget muligt, at andre vilde dømme anderledes, naar de blev bekendt med det store Materiale. Dette vil imidlertid ikke gaa tabt; det har sin Plads i Rigsarkivet, og dèr vil det før eller senere kunne blive gjort til Genstand for en ny Revision.

Det ligger mig paa Sinde at bringe de mange, der have betroet mig deres Erindringer, en oprigtig Tak. Til Trods for deres høje Alder og for de flestes Vedkommende deres Uvanthed med skriftlig Fremstilling have Veteranerne fra Danmarks store Aar dog beredvillig støttet den Sag, som de alene kunde gennemføre. Bogen er deres Værk. Den er skrevet af dem og om dem, og de vil sikkert faa Ære af den — thi den fortæller jævnt og ligefrem om den stolte og lykkelige Tid, som de vare med til at skabe. De vil ogsaa faa Glæde af den — thi den har til Formaal at opfriske Erindringerne om de Begivenheder, hvori de modtoge deres Livs stærkeste Indtryk, og hvad den maatte indbringe af pekuniært Udbytte, kommer danske Soldater til Gode. De vil stifte Nytte med den — thi den freder om Nationens ærefulde Minder, og den skildrer en Tid, hvis Styrke var Folkefriheden og Fædrelandskærligheden.

Mange Hundrede af de Breve, jeg har modtaget, slutte med, at det har været de gamle Folk en Glæde at dvæle ved deres Erindringer fra Otteogfyrre. Derved har Bogen faaet sit rette Præg, og derfor vil den forhaabentlig blive vel modtaget.

Kjøbenhavn, 18de Juni 1898.

FRANZ v. JESSEN.

I dette Øieblik ere D'Hr. Hvidt, Clausen, Lehmann, Monrad og Tscherning kaldte til Hans Majestæt Kongen.

Onsdag d. 22. Marts Kl. 10 Formiddag.

Løbeseddel fra Martsdagene i Kjøbenhavn 1848.

Aaret 1848.

Den nye Tid.

Fhv. Folketingsmand for Maribo *Th. Fr. J. Johannsen.*
(Hillested v. Maribo.)

Byen Slesvig to Dage efter Oprøret.

Det var Lørdag den 25de Marts 1848, altsaa to Dage efter, at den provisoriske Regering havde konstitueret sig i Kiel, og Dagen efter, at den var traadt offentlig frem, at der var et sælsomt Røre i Byen Slesvig.

Lørdagen var dengang Torvedag. Saa kom Landboerne rundt omkring fra det store Opland med deres Produkter til Byens Torve for at sælge eller for at købe paa Torvene eller i Butikkerne, hvad de trængte til. Paa denne Ugedag var der altid mange Folk i Byen. I enkelte Gader kunde der ligefrem være Trængsel. Til andre Tider kunde Byen være som uddød, saa stille var der. Den nævnte Lørdag var der imidlertid ualmindelig livligt i Byen; der var Oprør. Borgerne havde lagt Beslag paa de kongelige Kassers Beholdning, Kællinger gik omkring paa Gader og Torve og nødte Folk til at købe Kokarder med de tyske Farver: »Schwarz, roth, gold«, og ved Middagstid stormede Borgerne Raadhuset og bemægtigede sig de der opbevarede gamle Flintlaasbøsser, hvorefter de 4 Mand i hvert Geled marscherede igennem den lange By, hver med sit Gevær over Skulderen, syngende »Schleswig-Holstein meerumschlungen«. Det var et underligt Skue: Her saa man en fin Herre i Overfrakke og med Handsker paa ved Siden af en stor Slagtersvend i Kofte med lange Støvler og endnu længere Strømper udenpaa Benklæderne, — dèr gik en spinkel Lærer med Briller paa ved Siden af en tyk Smed o. s. fr. Det var »die Erhebung«. Med alt dette Halløj var der alligevel en trykket Stemning over det hele. Grunden dertil var, at det Regiment Jægere, som garnisonerede i Byen, ikke havde villet slutte sig til Oprøret, men var marscheret Nord paa, og en Del Dragoner vare redne samme

Vej. Militæret, som dengang bestod af lutter Bønderkarle, havde Borgerskabet ellers ikke noget at gøre med; men nu indsaa man pludselig dets Uundværlighed, nu, da der skulde gøres Oprør. Hen paa Eftermiddagen skete der pludselig et Omslag i Stemningen. Soldaterne kom tilbage. Deres Chef — jeg tror han hed Matthisson, Soldaterne kaldte ham nok Matthis-Ohm d. v. s. Oheim, Onkel, — havde ved sine Overtalelser faaet dem til at vende tilbage. Saaledes fortaltes der i det mindste den Dag. Nu var der Jubel.

For dansksindede var der ikke godt at være i Slesvig fra den Dag. En stakkels Kone fra Flensborg, som havde en Bod i den Sidehvælving til Domkirken, hvor der holdtes Marked i den saakaldte »Domtid« i Fastetiden, blev jaget ud og igennem Gaderne forfulgt af en hujende og skrigende Skare, og da hun til sidst fik Lov til at komme ind i et Hus i Michaelisstrasse, slog Pøbelen Ruderne ind. Alt dette kun, fordi Konen var fra det dansksindede Flensborg.

Da jeg, som dengang var 16 Aar gammel, om Eftermiddagen kom uden for Bjælkes Palais ved Mølledammen, kom Herredsfoged Pauli, en stor Schleswig-Holsteiner, ridende i Skridtgang paa sin sveddryppende Hest. Rygtet havde fortalt, at han havde været i Rensborg for at lykønske den provisoriske Regering.

Tre Kostebindere fra Friederichsau, en Koloni paa Heden ved Jydebæk, havde solgt deres Lyngkoste i Byen og maaske drukket det meste af Fortjenesten op; de gik nu Arm i Arm dinglende hen ad Gaden og styrede lige løs paa Herredsfogden, og idet de lettede paa Huerne, raabte de: »Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit«. Den ene tog fat i Hestens Tømme og holdt den an, medens de rettede Spørgsmaal til Pauli om den provisoriske Regering. Herredsfogden fandt sig rolig i denne Standsning og syntes ved sine Svar at have tilfredsstillet de 3 fulde Mænd. De trillede videre ad Frederiksberg til, medens Hr. Pauli fortsatte Ridtet over Gottorp Slotsplads hen til den bag ved liggende Thiergarten, hvor han havde sin Villa.

Bønderne vare endnu ikke rigtig med. Kun enkelte af de mest fremskredne havde taget Stilling for eller imod Oprøret.

C. Becker. (Horsens.)

Frederik VII paa Als.

Jeg er født paa Øen Als og var meget ung, da Krigen udbrød 1848; jeg opholdt mig dengang paa Augustenborg, en rigtig lille tysk Rede. Dog fandtes der ogsaa flere gode dansksindede Familier og blandt disse min Bedstefaders, hos hvilken jeg boede. Min Bedstefader havde i henved 50 Aar været i Hertuginde Louises Tjeneste, Frederik den 6tes Søster, og havde stedse fulgt med hende, enten hun opholdt sig i Kjøbenhavn eller i sit Hjem, Augustenborg. Han var meget afholdt af hendes Søn, Hertug Christian og hans Familie, og skønt han ogsaa havde den dybeste Respekt og Kærlighed for den hele hertugelige Familie som Mennesker betragtede, lod han sig dog ikke rokke et Haarsbred fra sine danske Sympatier. Mine Forældre vare ligeledes dansksindede, men af min Bedstefader hørte jeg dog mest om Danmark og det danske Kongehus.

I Foraaret 48 udbrød Oprøret, en sær Uro sporedes paa Slottet, og saa var det en Eftermiddag, at Hertuginden med sine Børn forlod Augustenborg, idet hun med smilende Ansigt forsikrede sine Omgivelser, at det ikke vilde vare mange Dage, inden de kom tilbage. Hertugen var rejst bort i al Stilhed nogle Dage iforvejen. Kort efter lød Rygtet, at de danske Tropper skulde landsættes paa Als. Paa Augustenborg gik de vildeste Rygter, der sikkert udspredtes af de tysksindede, at Soldaterne vilde plyndre, brænde og hærge Landet, og mange Familier nedgravede deres dyreste Gods og Penge.

Jeg vidste ikke rigtig, hvad jeg skulde tro; de fleste af os unge havde aldrig været paa Fastlandet og derfor aldrig set en Soldat, men min Bedstefader lo ad vor Frygt og sagde, at vi nok skulde blive

glade, naar de danske Soldater holdt deres Indtog. — Og det slog til.

En Dag i April fik vi den første Indkvartering, og jeg saa med Forundring paa Soldaterne i deres røde Spidskjole, Chakoen, de lyseblaa Benklæder o. s. v., men deres taktfaste Marsch, godmodige, glade Ansigter og lystige Sange begejstrede mig, og jeg kan bevidne, at de fik en hjertelig Modtagelse hos de dansksindede Familier, og de tysksindede turde ikke andet end være gæstfrie.

Men det, der gjorde stærkest Indtryk paa mig, var den Dag, da Kong Frederik den 7de kom til Als for at tage Øen i Besiddelse. Det var en Formiddag, at han i strakt Karriere med Følge red op ad den ene Gade i Augustenborg, der førte til Slottet; han ventedes, og Frokosten var serveret, men han rørte ikke en Bid; man paastod, at han var bleven advaret imod at nyde noget paa Forræderens Enemærker. Nogle Embedsmænd, der vare ansatte ved Hertugens Hof, bleve stedte til Audiens. Kongen modtog dem meget køligt og betydede dem snarest muligt at søge hen til deres Herre. Fra Slottet gik Kongen til Palæet, hvor han som Prins ofte havde besøgt sin Bedstemoder, den gamle Hertuginde. — Senere red han i Skridtgang med sit Følge ned ad Gaden, og i hver Gadedør og i hvert Vindue var der Tilskuere. Jeg stod ved Siden af min Bedstefader, der med sit milde Ansigt, hvide Haar og høje Skikkelse ærbødigt hilste paa Kongen. Frederik den 7de var dengang en fuldendt ridderlig Skikkelse, og da han paa sin hvide Hingst i fuld Uniform med den smukke, blanke Hjelm paa Hovedet og de smukke, hvide Ridderhandsker slog ud med Haanden, idet han hilste, kom jeg til at tænke paa Valdemar Sejer, og jeg syntes, at saadan maatte han have set ud, enten naar han drog ud paa sine Tog eller vendte hjem med Sejr.

Direktør i Kbhvns Kreditforening *A. Hein.* (Kbhvn.)

I Skole i Christiansfeld.

Fra 1845 til Efteraaret 1849 var jeg optaget i den tydske Skole i Christiansfeld sammen med Kammerater fra hele Skandinaviens forskjelligste Egne. Skolesproget var tydsk og ethvert dansk Ord paadrog Straf. Den Gang, da selv mange utvivlsomt danske Mænd ansaa det tydske Sprog for finere og fornemmere end det danske, faldt dette os Drenge ikke unaturligt; men første Søndag, efterat Preusserne havde besat Byen, ikke blot udelod Præsten af Kirkebønnen den sædvanlige Bøn for den danske Konge, men *bad endog for de tydske Vaabens Held, for at Tydskerne maatte erobre hele Jylland lige til Skagen og indlemme det i »das grosze deutsche Vaterland«*. Da vaktes Harmen hos os danske Drenge.

Ogsaa før Krigen havde Drengenes forskjellige Nationalitet gjort sig gjældende; men ikke saa, at Dansk stod mod Tydsk; nej! det var Svenskerne paa den ene Side mod Norske og Danske, derunder endogsaa Drengene baade fra selve Christiansfeld og fra det sydligste Slesvig. Efter Krigens Begyndelse skete Delingen derimod mellem de »tydske« Drenge, derunder de fleste Christiansfeldere, og de dansk-svensk-norske. Denne Modsætning antog en meget skarp Karakter, navnlig fordi samtlige Skolers Lærere vare fanatiske Schleswig-Holsteinere, skjøndt mange af dem var født danske eller norske.

Saa ofte jeg kunde faae fat i en dansk Kokarde, fæstede jeg den paa min Hue, og naar jeg da mødte paa Skolen, blev Kokarden skaaret af, og jeg fik Prygl. Dette gjentog sig saa ofte, at min Fader maatte tage mig ud af Skolen og sende mig til Kjøbenhavn.

Dr. med. *H. P. B. Barfod.* (Kbhvn.)

På Schleppegrells hest. — Den danske kokarde.

I krigsårene boede mine forældre, Fr. Barfod og hustru, på Nørregade 26-27, lige for Krystalgade. Jeg mindes en klar dag, da Schleppegrell i spidsen for sine soldater red gennem Nørregade med fuld musik for at drage til hæren. Fader stod i porten med mig ved hånden, og da Schleppegrell kom saa langt, gik fader med

mig hen for at sige ham farvel og fulgte da med ved siden af hesten. Jeg, som da kun var 5—6 år gammel, havde ondt ved at holde skridt, hvorfor Schleppegrell bøjede sig ned, tog fat i min ene arm, løftede mig op og satte mig foran sig paa hesten. Jeg mindes godt det stærke indtryk, det gjorde paa mig at ride med ham foran alle soldaterne, ombrust af den stærke musik og af mængdens jublende afskedsråb. Jeg tror, at min kærlighed til hær og forsvar skriver sig fra den stund.

Og dog er dette indtryk, skønt som det var og er, ikke saa stærkt, mægtigt og betagende som et andet fra disse år. Mangfoldige mænd og drenge gik da med danebrogskokarder. Et par søstre Fischer, Karoline og Emma, som vare nære veninder af mine forældre, lavede korstegnede danebrogsroser til brug for kvinderne. Disse gik af som varmt brød, og hele indtægten kom de faldnes efterladte til gode.

Jeg gik også, lille som jeg var, med min kokarde, som jeg var både glad for og stolt af. Så en dag i Rosenborg have kommer en ung, høj, lyshåret mand hen til mig og taler til mig i et klangfuldt, betagende tonefald, som jeg da ikke kendte. Han sagde, at han var svensk, og at han var kommen til Danmark for som frivillig at hjælpe os at slå tyskerne. Han spurgte mig, om jeg ikke nok vilde bytte kokarde med ham, han længtes så inderlig efter at bære danebrogsfarverne, som han nu vilde tjene og følge, om det så var i døden. Han skar sin svenske kokarde af huen og fik min danske i steden, som han da med strålende øje hæftede på og gik bort med.

Hvad han hed, og hvem han var, fik jeg ikke at vide. Men jeg modtog da et så levende indtryk af at have mødt den kærlighed, om hvilken det siges, at ingen har den større end den, som sætter livet til for sine venner. Han står for mig nu efter halvhundrede års forløb så levende, så jeg synes, jeg måtte kende ham, om jeg mødte ham. Hans svenske kokarde har jeg den dag i dag som et dyrebart minde om noget af det, der har grebet mig stærkest i mit liv.

Jul. F. Iversen. (Kbhvn.).

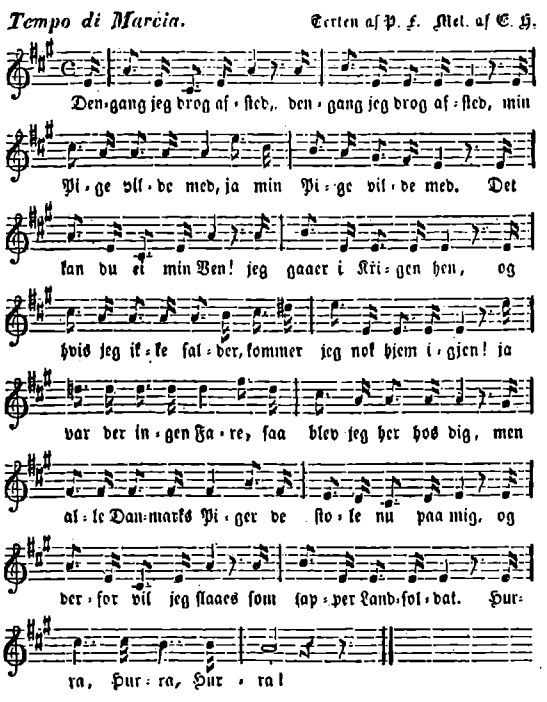
Da Drengene lavede Patroner.

Ved Krigens Udbrud var jeg 10 Aar gammel og frequenterede Borgerdydsskolen paa Christianshavn. Som alle Drenge anskaffede vi os en i Mode værende lille Cocarde med Sølvkors, hvilken blev syet foran paa Kaskjetten som Symbol paa vor patriotiske Iver. Denne Cocarde kostede 1 Mark = 33 Øre og kjøbtes med stort Besvær ved Afsavn af Caracteerpenge og andet Smaaredsel, saa at Offervilligheden hos os Smaa ikke var mindre end hos de Gamle. Pigerne fik gamle Lagener med til Døtreskolen paa Christianshavn for at pille Charpi til de Saarede, men jeg og mine Lige betragtede selvfølgelig deres Gjærning som noget underordnet. Derimod var det Drengene i »Borgerdyden« en hel Svir, naar de blev udcommanderede til at lave Patroner. Hærens Laboratorium laa dengang for Enden af lille Kongensgade, Christianshavn, i kort Afstand fra Skolen, og brugtes foruden til Tøihus og Arsenal tillige til Krudtmagazin.

Paa Tallet 1—2 kom de udvalgte to à tre Classer i Bevægelse og afmarscherede til Allarmpladsen, hvis Port blev bevogtet af en Artillerist med dragen Sabel. Indenfor Porten laa en stor, stampet Plads. Lange Længer som Nyboders lave Huse strakte sig parallelt med hinanden, og ind ad en af disses mange Fløi-Porte marscherede vi videre, til der blev gjort Holdt foran en velmeriteret, ældre, jovial Oversergeant, der med sit: »Naa, I har vel ingen Svovlstikker eller Staal hos Jer, Drenge,« — langtfra gjorde noget ansvarsfuldt Indtryk gjældende hos os.

Med et Mellemrum af ca. 4 à 5 Alen stod der i det langstrakte Rum noget, der lignede Smørdritler eller Rosinfoustager, men uden Laag; de vare fyldte med Krudt. — 3 à 4 Drenge blev sat til hver Foustage, og Artillerister bragte Kasser med Karduser af Papir, hvori var runde Blykugler. Vor Bestilling var det med smaa Blikmaal at maale og hælde Krudt i Papir-Hylstrene samt at lukke disse sammen, omtrent som

Den tappre Landsoldat.

Til Fordeel for de bortdragne
Underofficerers efterladte Familier.
udgivet af
Horneman & Ersley.
(Text og Musik ere Udgivernes Eiendom.)

Originaludgaven af »Den tappre Landsoldat«.

1.

Dengang jeg drog afsted,
Dengang jeg drog afsted,
Min Pige vilde med,
Ja min Pige vilde med,
Det kan du ei min Ven!
Jeg gaaer i Krigen hen,
Og hvis jeg ikke falder, kommer jeg nok hjem igjen.
Ja var der ingen Fare, saa blev jeg her hos dig,
Men alle Danmarks Piger de stole nu paa mig.
Og derfor vil jeg slaaes som tapper Landsoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

2.

Min Fader og min Moer,
Min Fader og min Moer
De sagde disse Ord,
Ja de sagde disse Ord:
Naar dem vi stoler paa
I Krigen monne gaae,
Hvem skal saa pløie Markerne og hvem skal Græsset slaae.
Ja det er netop derfor vi Alle maae afsted,
For ellers kommer Tydsken og hjælper os dermed.
Og derfor vil jeg slaaes som tapper Landsoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

der lukkes for Spidsen af Kræmmerhuse. Patronerne bundtedes derefter for Forsendelse.

Disse Ferie-Udflugter gjentoge sig jevnlig, dog tænker jeg undertiden en alvorlig Tanke paa den lange Række af Krudtfoustager og den Sorgløshed, der var tilstede i denne Tidsperiode. Vi forlod Laboratoriet med Lommen fuld af Krudt, der senere consumeredes i Form af Troldkjællinger, Løbegange, Fyrværkeri og andet Gøgl.

Paa Veien hjem søgte vi hver Dag at faa de sidste Krigsnyheder at vide fra Skillingsbladene, hvilke sidste vi dog ikke selv evnede at indfrie pr. contant.

Regissør *Julius Jacobsen.* (Kbhvn.)

Hvorledes „Den tapre Landsoldat" blev reddet.

I Halvtredserne omgikkes jeg daglig den i vide Krese ansete og afholdte Kommerceraad *J. A. Moresco,* da vi begge vare ansatte paa et herværende Handelskontor. Han fortalte mig følgende lille Episode, og da han af alle, der har kendt ham, var karakteriseret som en fuldtud sanddru Personlighed, tør jeg ubetinget indestaa for dens Paalidelighed.

»I en af de Dage, da de første Troppeafdelinger afgik til Krigsskuepladsen, traf det sig, at jeg« — saaledes fortalte Moresco — »da jeg ved Middagstid forlod Kontoret og kom hjem i Gaarden, hvor jeg bor paa Graabrødretorv, blev Vidne til, at en

3.

Naar Tydſken kommer her,
Naar Tydſken kommer her,
Beklager jeg Enhver,
Ja beklager jeg Enhver.
Til Peer og til Poul
Han ſiger: „Du bis faul",
Og ſkjælder man ham ud paa Danſk, ſaa ſiger han:
„Hols Maul".
For Folk, ſom taler alle Sprog, er det nu lige fedt,
Men Fanden heller inte for den, der kun kan eet;
Og derfor vil jeg ſlaaes ſom tapper Landſoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

4.

Om Dannebrog jeg veed,
Om Dannebrog jeg veed,
Det faldt fra Himlen ned,
Ja det faldt fra Himlen ned.
Det flagrer i vor Havn,
Og fra Soldatens Favn,
Og ingen anden Fane har ſom den ſit eget Navn.
Og den har Tydſken haanet og traadt den under Fod;
Nei dertil er vor Fane for gammel og for god.
Og derfor vil jeg ſlaaes ſom tapper Landſoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

5.

Vi byde Fjenden Trods,
Vi byde Fjenden Trods,
Naar Kongen er med os,
Ja naar Kongen er med os.
Med draget Sværd han ſtaaer,
Han ſnakker ei, men ſlaaer,
Saa danſk ſom han var ingen Konge her i mange Aar.
De lade, ſom de troer, at han inte meer er fri,
Og ſelv vil de dog ha' ham i det tydſke Slaverie.
See derfor vil jeg ſlaaes ſom tapper Landſoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

6.

For Pigen og vort Land,
For Pigen og vort Land
Vi kjæmpe alle Mand,
Ja vi kjæmpe alle Mand.
Og vee det uſle Drog,
Der elſker ei ſit Sprog
Og ei vil offre Liv og Blod for gamle Dannebrog.
Men kommer jeg ei hjem til min gamle Faer og Moer,
Kong Frederik vil trøſte dem med diſſe herſens Ord:
Sit Løfte har han holdt, den tappre Landſoldat.
Hurra, Hurra, Hurra!

Trykt hos J. D. Qvist.

Del Smaadrenge vare i Færd med at lege Soldater. De vare alle uniformerede paa den Vis, som saadanne Smaafyre nemmest kan komme afsted med: Bluser, Bælter, Træsabler, Stokke o. l. Paa Hovedet bares Papchakoter, Kasketter og Huer med Kokarder, Ponponer og Fjer, lavede af Papirstrimler. Anføreren — eller som han lod sig kalde: Generalen — for dette unge Regiment bar som Tegn paa sin høje Charge en trekantet Hat, forfærdiget af et Helark beskrevet hvidt Papir.

Efter at jeg i nogen Tid havde betragtet deres Øvelser, som særlig morede mig paa Grund af den Gravitet og Orden, hvormed de foretoges, gik jeg op ad Trapperne. I Etagen neden under den, min Familje beboede, stod alle Døre aabne, og jeg kom saaledes til ufrivillig at overvære, at Beboerne, Herren, Fruen og en Pige, søgte rundt om i Værelserne, i, over og under Møblerne, selv paa de urimeligste Steder, efter et eller andet bortkommet. Manden havde trukket alle Skufferne ud af Skrivebordet, endevendt Indholdet, saa at Papirer, Blade, Bøger og Hefter fløj og flød omkring paa Borde, Stole og Gulv, medens Fruen og Pigen rystede Tæpper og Puder, Vaser og Skaale. De vare alle tre saa optagne af deres Søgen og saa altererede over deres forgæves Anstrængelser, at de ikke lagde Mærke til, at jeg havde taget i Plads i Døraabningen. Blandt de forskellige Udtalelser, Spørgsmaal og Svar, der fulgte Slag i Slag, lagde jeg bl. a. Mærke til, at Fruen ytrede: »Men Kære, vilde det dog ikke være bedre, om Du satte Dig rolig ned og forsøgte at nedskrive saa meget, som Du maatte kunne huske af det?« — »Nej« — afbrød han — »det er umuligt; jeg kan i Øjeblikket ikke huske et eneste

Vers af hele Sangen — nej, det gaar ikke! Naar jeg endda kunde finde de Papirstumper, hvorpaa jeg havde skrevet nogle af Versene — men nej — Papirkurven skal I jo absolut tømme hver Dag, og Indholdet puttes i Kakkelovnen eller bruges paa Skorstenen. Det er harmeligt — og jeg, som saa bestemt havde lovet at bringe ham Sangen i Dag for Musikkens Skyld! Nej — jeg opgiver det — de Vers bliver saamænd aldrig sungne!«

I samme Nu huskede jeg, at Skriften paa den trekantede Hat, som den lille General nede i Gaarden havde paa, saa ud til at være Vers — og den lille Fyr var jo Familjens Søn! I flyvende Fart sprang jeg ned ad Trapperne og ud i Gaarden, rev Hatten af Generalens Hoved, og meget rigtig — det var jo virkelig Vers; saa op ad Trappen og ind i Stuen med det Udraab: »Er det dette, De søger om?« Almindelig Forbauselse, stormende Glæde og Udspørgen.

Efter Forklaringen og efter at den nu barhovede, lille General havde faaet sit: »Ja, Du skulde rigtignok ha'« — hvad jeg supplerede med: »et andet Stykke Papir til Hat« — overøstes jeg med den ene Taksigelse efter den anden for mit heldige Fund.

Og ved De saa, hvem Manden var? — Det var ingen ringere end *Digteren Faber,* og Sangen paa den trekantede Hat havde til Overskrift »*Den tappre Landsoldat*«.«

Sangen til Musik af Hornemann udkom straks efter i Viseformat med vedføjede Noder og blev snart sunget af Tusinder og atter Tusinder.

Branddirektør *J. J. Christensen.* (Grenaa.)

Befolkningens Stemning i 1848.

I 1848 var jeg for ung til at deltage i Krigen, men jeg husker grant, hvorledes Krigen ganske omskabte Interesserne, Samtaleæmnerne, Forholdene i Hjemmene og mellem Mand og Mand — ja hele Aanden i Folket derhjemme. De smaalige Interesser ligesom bortvejredes. Hvad man før saa paa som stort og værdigt til at grave Kløft mellem Naboer og Bekendte paa Grund af Meningsforskælligheder, udjævnedes og skreves i Glemmebogen, medens en hidtil ukendt Samfunds- og Enigheds-Aand kom til at gennemsyre Samlivet mellem de mange Hjem.

Hidtidige Uvenner hilste atter paa hinanden, som om der ingen Ting var i Vejen, faldt hinanden i Munden med Spørgsmaal og Svar og vare meddelsomme til det yderste mod hinanden, hvor naturligvis alt drejede sig om Krigen og Krigsskuepladsen. Havde den ene set noget i saa Henseende i Aviserne, som den anden ikke havde set, maatte det strax berettes, og havde den anden faaet Brev fra Armeen fra en Søn eller Slægtning, saa maatte Oplysning herom gives indtil de mindste Enkeltheder. Især var Spændingen stor efter Beretninger om Slag. Avisernes Dødslister læste især Paarørende af dem, som kunde tænkes at have været med, med aandeløs Spænding. Et tabt Slag fremkaldte en knugende Følelse, som gennemtrængte alle, medens Sejre for de danske Vaaben løftede Folket op i Jubel og Begejstring. Ved slige glædelige Begivenheder — hvor Fædrelandskærligheden saa vel som i de mørkere Timer var ædel og udelt — steg Nationalstoltheden og Selvvurderingen op over alle rimelige og fornuftige Grænser. Jeg mindes grant, hvor almindelig den Forvisning var, at 1 Dansker kunde slaa 4 à 6 Tyskere. Mand imod Mand var ikke noget at byde den danske Soldat. Man kendte intet til kævlende og nedbrydende Partivrøvl, Fædrelandskærligheden var vakt og levende, og Dannebrogsfanen var et saare afholdt Fællesmærke, der samlede alle som i et Broderskab. Hjælpsomheden og Offerberedvilligheden viste sig tilrede — og da særlig overfor de i Hjemmet Tilbageblevne, hvis Støtter eller Forsørgere vare indkaldte til at værne Fædrelandet.

Avishold og Avislæsning den Gang og nu kan paa langt nær ikke sammenlignes: men med 48 og Krigen vaagnede en pludselig Trang hos Almuen til at høre Bladefterretninger, og derfor gik man ofte længere Veje — saasom til Skolelærerne navnlig — for at høre nyt fra Aviserne.

Der levede den Gang paa Holmsland (ved Ringkøbing) en Præst Hassenfeldt og min senere Svigerfader, Skolelærer Jesper Fjord. Da saa Efterretningen kom i Bladene om det første vundne Slag (ved Bau), lod Præsten øjeblikkelig spænde for og jog af Sted hen til Skolelæreren for at dele sin Glæde med ham. Denne laa i Sengen og var syg, men ved den glædelige Efterretning og ved Præstens Ankomst foer han over Ende, og de to omfavnede hinanden under Glædestaarer og jublende Begejstring og med det sangvinske Haab, at med dette for os vundne Slag var Oprørerne paa én Gang tugtet saa tilbørligt, at Brodden var taget fra dem med det samme.

Blandt de Kæmpende ved Bau var Skolelærerens Søn, den senere saa bekendte Docent Fjord, med som frivillig.

Min tidligste Ungdom levede jeg under Enevoldsmagten, og paa min Egn syntes man ikke, i hvert Fald ikke blandt Almuen, at spore nogen Misfornøjelse med den absolutistiske Regeringsform. Almuen var taalsom og nøjsom, og naar man ved Flid og Sparsommelighed kunde slaa sig nogenlunde godt igjennem, saa lod man Kongen og hans Mænd og det hele Embedsmaskineri sørge for Resten.

Saa kom Frihedspustet i 1848 udenfra og faldt sammen med Kongeskiftet. Kong Frederik d. 7.s Tilsagn om en fri Forfatning, Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling, Krigens Udbrud, den politiske og nationale Bevægelse, der særlig udstrømmede fra Kjøbenhavn — kort sagt alt dette begyndte at løfte Hovederne ogsaa paa Almuens brede Lag, og man begyndte at mærke grant, at der dæmrede en ny Tid og en ny Aand. Hvad en fri Forfatning egentlig ret vilde sige, derom var der naturligvis megen Uklarhed blandt Almuen, saa der var sikkert mere end én, der kunde gaa til Folketingsvalg med det samme Forsæt som min Nabo, der sagde: »A vil stem o Kongen, han forstaar ed bedst.«

Fhv. Skibsfører *Jens Ivar Barfod.* (Fuur v. Roslev.)

Hvorfor er der ikke Tid til at save Brænde?

Min Fader, tidligere Købmand i Køge, var ansat under Toldvæsenet som Told- eller Accisebetjent i Rødby paa Lolland; der var til Stadighed en Betjent stationeret ved hver af Byens Porte (Bomme), og de skiftede hver Maaned fra et Vagthold til et andet. — Jeg var som den ældste Dreng, der var hjemme, udset til at holde Fader med Selskab og var hos ham til Stadighed, Dag og Nat, naar jeg ikke var i Skole.

Der blev af Regeringen leveret Bøgebrænde — og det rigeligt — til disse Lokaler, hvor Accisebetjentene (i Almuesproget gærne benævnet »Posekiggere«) tilbragte deres triste, ensformige Dage, og for at skaffe sig lidt Motion og Afveksling i den kedelige Tilværelse savede og huggede de det som oftest selv. — Saaledes stod jeg hint Aar — 1848 — en Aften i Marts — bestemt Dato husker jeg ikke — og hjalp, som jeg troede, min Fader med at trække Saven igennem nogle Bøgeknuder, da Døren pludseligt fløj op ude fra Gaden, og Toldinspektøren, Bille, — Fader til den nuværende Amtmand i Holbæk Amt, tidligere Redaktør af »Dagbladet«, — kom farende ind; han var en lille, vever, adret, men ældre Mand, som talte lige saa hurtigt, som han bevægede sig; han smed sin guldtressede Hue langs hen ad det gulmalede Kontorbord, idet han raabte: »Barfod! Nu er der ikke Tid til at save Brænde! Krigen er sikker, — Holstenerne har været i København, og vore første Tropper ere afgaaede til Slesvig.«

Jeg saa min sindige, noget svære Fader slippe Saven og trække Frakken af. — Min første Opfattelse var, at de to skulde op at slaas, men saa trak Bille et Kort frem, udbredte det paa Bordet, og nu begyndte der en Diskussion mellem disse to ældre Mænd, — heftig og ivrig, med stærke Ord og livlige Gestikulationer, men det gik snart op for mig, at de begge vare enige, kun ikke om, hvor hurtigt og heftigt der skulde faldes over Forræderne.

Jeg stod inde i det mørke Rum, hvor Brændet laa, og betragtede den hele Scene, og der dæmrede noget i min barnlige Tanke — noget om, at *Noget — noget stort*, stod paa Spil . . . Men ind i denne Tanke blandede sig stadig et Spørgsmaal, — og det er det, der staar saa levende for min Erindring i Dag som for mange Aar siden: »Hvorfor mon der saa ikke er Tid til at save Brænde?«

Skomager *N. P. Willingshøi.* (Sorø.)

Ingemann og Tropperne.

Sorø var i 1848 lidet belastet med Indkvartering, hvorimod Ringsted og Slagelse omtrent havde Indkvartering hver Nat. Sorøanerne skillingede da sammen og modtog Soldaterne nord for Sorø, hvor der altid blev holdt Hvil, med varmt Øl, hele Kar fulde af Smørrebrød og Cigarer, der blev uddelt til Jenserne, som de hed.

Næsten alt Arbeide og Skolegang blev forsømt for at modtage Soldaterne. Gamle B. S. Ingemann kunde man hver Dag være ganske sikker paa at træffe derude. Jeg erindrer ganske tydeligt en Dag, der kom Artilleri forbi, da stod han op paa en Lavet og holdt en begeistret Tale til Soldaterne. En Menig, en Jyde, kom hen til mig og spurgte, hvad det var for en elskværdig gammel Mand; da sagde jeg ham det, og saa spurgte han mig, om det var ham, der havde skrevet »Valdemar Seir«. Paa mit bejaende Svar udbrød han: »Saa skal han ogsaa have et djærvt Hurra.« Han fik i en Fart samlet en Del Kammerater, og i faa, velvalgte Ord bragte han Ingemann et Leve, hvorfor Ingemann takkede med et begeistret Leve for Soldaterne.

Naar vi en enkelt Gang i Sorø havde Indkvartering, blev vi unge Mennesker jaget ud at skaffe os selv et Logi, for, som min Mester sagde, »saavidt som muligt skal Soldaterne i Seng«. Naar saa Soldaterne var reist, gik det med Sang og Klang hjem med hinanden under Armen uden Standsforskjel. Jeg mindes saaledes, at jeg en Dag havde faaet en gammel Overlærer Sibbern ved Akademiet under Armen. Det var ellers en Mand, der ikke gav sin Værdighed bort. Ældre Mænd gik til Excercits og vilde være med, hvis Tysken kom her. Ja! det var en begeistret Tid, hvor alle følte sig Lige over for Fædrelandet. Vi unge Mennesker kunde gaa i Flokke gjennem Gaderne og synge, uden at nogen tog Forargelse deraf. At Standsforskjellen blev kastet bort, det var det, der skabte Aanden fra 48.

Gaardejer *Jens Christian Dinesen.* (Kollund pr. Herning.)

En stridbar Præst.

Vi havde ved Krigens Udbrud en meget krigersk Præst i Rind Sogn ved Herning; hver Søndag prædikede han om, at Befolkningen skulde indøves i Brugen af Vaaben, der skulde rejses Landstorm, og Tydskerne jages til Bloksbjerg. Samtlige Sognets Smede fik travlt med at slaa Landser, og det lykkedes virkelig Præsten at faae en Deel af Sognets Mænd og Karle til at eksercere hver Søndag Eftermiddag efter endt Gudstjeneste uden for Kirken paa Præstens Mark.

To gamle Mænd, der havde været med de danske Tropper i Frankerig under Napoleonsfejden, bleve udsete til Befalingsmænd; disse gamle graaskjæggede Mænd gik saa og eksercerede med Karlene, bed i Skjægget og grinte ad det hele, troede, at Præsten var bleven gal, men for en kort Tid var det jo morsomt. Præsten var nemlig en ilter og stridbar Natur; han var Sognepave; faae eller ingen af Sognets Mænd turde eller vilde sige ham imod. Præsten opfordrede alle, som ingen Familie havde, til at drage frivillige med, men der meldte sig kuns een Mand, nemlig en Forvalter fra en nærliggende, større Gaard; han vilde rejse, naar de vilde forsyne ham med en Hest med alt Tilbehør. Præsten tilligemed flere formuende Mænd fik en Hest kjøbt, fik Rytteren udstyret med alt, og saa red vedkommende syd paa, men Mændene hørte aldrig enten fra Rytter eller Hest.

Om han nogensinde kom til Armeen, staaer uopklaret endnu.

Havnefoged *L. O. Østergaard.* (Horsens).

Endelave i Krigstilstand.

Jeg er født paa Endelave og boede der, da Krigen udbrød; jeg erindrer godt den Aand og Begeistring, der var over alle, f. Eks. den Gang Jylland var bleven besat af Fjenden, og Endelave var afskaaren fra al Forbindelse med den Landsdel, hvortil vi hørte, og da Øen, om jeg saa kan nævne det, blev sat i Beleirings-Tilstand, idet der blev oprettet et Landeværns-Korps af alle tilbageværende Mænd. Det var kuns ældre og Krøblinge (thi alle Vaabenføre vare enten i Krigen eller til Søes paa længere Reiser), der saaledes kom til at bevogte og forsvare Øen, hvor der blev holdt Strandvagt Dag og Nat. Korpset var bevæbnet med forskjelligartet Vaaben; enkelte havde Hagelbøsser dels med Flintlaas og dels med Knaldhætter, men største Delen mødte enten med lange Forker eller Spydstager (en Høstlee, der var rettet ud og og sat paa en Stage). Det blev kommanderet af en ældre Gaardmand (Fynbo), den eneste paa Øen, som en Gang havde været Landsoldat, fordi hele Befolkningen den Tid hørte til Søværnet.

En Erindring staar i Særdeleshed klar for mig: det var en Søndag Eftermiddag 1848, der var Barselgilde hos mine Forældres Nabo, da kom der en hollandsk Tjalk og ankrede paa Sydsiden af Øen; alle var snart enige om, at den saa fordægtig ud og maatte være en Tysker. Der blev da straks sendt Bud Øen rundt, og hele dens bevæbnede Skare, maaske omtrent 30 til 40 Mand, marcherede til Stranden og affyrede nogle Skud — ikke mange, thi Krudtbeholdningen var lille. Men da Tjalken, som naturligvis intet ondt anede, hverken tonede Flag eller viste andet Tegn, blev Visheden for, at det var Fjenden, som vilde gjøre Landgang om Natten, større, hvorpaa Vagterne blev fordoblet og alle Mand holdt under Vaaben, indtil Tjalken hen paa Morgenstunden seilede rolig bort — vistnok ikke anende den Forskrækkelse, den havde afstedkommen.

Gaardejer *Hans Juul.* (Radbjærg, Falster.)

Falsterske Frivillige.

Det, jeg fra Krigsaarene 48—49—50 fik stærkest Indtryk af, var Dannelsen af et Korps af frivillige Deltagere i Krigen her paa Falster. Øvelserne, der begyndte om Foraaret 48, holdtes i vor Naboby. Jeg var den Gang sytten Aar, og da Bestemmelsen var, at kun de, der var fyldt atten Aar, kunde være med, kom jeg ikke med før langt hen paa Sommeren, saa meget mere, som min Fader ikke syntes at være stærkt berørt af den nationale Vækkelse, der gik hen over Landet i de Aar. At jeg alligekom med, skyldes en Gaardmand her fra Byen. Han var selv stærkt begejstret for, at alle vaabenføre unge Mænd skulde deltage i Krigen, og da han ved Samtaler med mig fik at vide, at mit højeste Ønske var at faa Lov til at være med, paavirkede han min Fader saa længe, at han fik ham til at indse, at en stor og kraftig Karl som jeg burde være med til at forsvare Fædrelandet, om det gjordes nødig. Fader forærede mig saa ogsaa en ny Bøsse til min Deltagelse i Øvelserne.

Den nævnte Gaardmand havde været i Gaabense med en Hest, som han skænkede til Krigsbrug, og da han kom tilbage, medbragte han Bøssen. Jeg kunde ikke oppebie hans Komme i Hjemmet, men var gaaet ud paa Gaden for at se efter ham, og havde jeg ikke følt mig for voksen, kunde jeg have haft størst Lyst til at løbe ham i Møde — og som mit Hjerte bankede af Stolthed, da jeg holdt den kostelige Skat i Haanden! Den havde ogsaa kostet 20 Rigsdaler, i mine Øjne en hel Formue. Naar vi saa gik til Øvelse, var det ikke fri for, at jeg i mit ungdommelige Overmod var ved at se ned paa Tjenestekarlene og Husmændene, der for det meste kun mødte med en lang Stage med en Pig i Enden. Et Par af Sognets mest fremragende Gaardmænd havde forfattet hver et Opraab til os unge. Jeg gjengiver efter Hukommelsen et Par Linjer af det ene: »Har de svenske og norske tigget og bedt deres Konge om Lov til at ofre Liv og Lemmer for Danmarks Frelse, maatte da

ikke vi danske skamme os, om vi ikke vilde række en Haand dertil.« Disse Linjer har sikkert gjort et stærkt Indtryk paa mig, thi jeg husker dem, som var de sagt i Gaar.

Under Øvelserne, hvor vi legede Danskere og Tyskere, indtraf mange pudsige Optrin, og jeg husker saaledes, at der en Gang under Øvelserne blev skudt Ild i en af Karlenes Bukser, først til stor Forfærdelse, senere til stor Moro, da det viste sig, at han ingen Skade havde taget. Fjenden kom, som bekendt, aldrig til Falster, men der herskede i de bevægede Aar en Fordragelighedens og Broderlighedens Aand her paa Falster, som jeg aldrig senere har oplevet Magen til.

At dog ikke alle, naar det kom til Stykket, var saa begejstrede for at deltage i Krigen, som jeg straks havde troet, viste sig ved Sessionen sidst paa Aaret 48. Det var nemlig saa, at de gifte Mænd, der havde to Børn eller derover, fik Lov at slippe for at blive indkaldt. En Husmand her fra Sognet blev ved den Lejlighed spurgt, hvor mange Børn han havde: »Tre,« svarede Manden. Og det var for saa vidt rigtigt, som hans Kone Dagen før havde født ham Tvillinger, men de var rigtignok dødfødte, og et havde han iforvejen. Det gav Anledning til stor Morskab blandt de andre paa Sessionen, og en hel Del Spydigheder maatte Manden jo døje, men saa slap han ogsaa for at komme i Krig.

Gaardejer *Søren Johansen.* (Hover pr. Vejle.)

Det udeblevne Hurra.

Mine Forældre boede i Landsbyen Nørre Bjert imellem Kolding og Fredericia, kun godt $^1/_2$ Mil fra Kolding i østlig Retning. Landeveien gaaer igjennem Byen.

Da Krigen udbrød, blev dèr som overalt stort Røre; man hørte idelig Tale om Krig og Oprør, det vaabenføre Mandskab blev kaldt under Fanen, de unge Mænd skulde indøves i Vaabenbrug, og til at forestaa denne Øvelse valgtes en afskediget Overjæger.

En skjøn Dag, en Søndag, lød det: »Kongen kommer!« I stor Hast blev Byen alarmeret Mænd, Kvinder og Børn iførte sig deres stiveste Stads for paa en værdig Maade at hilse Landets Konge. Overjægeren fik sit Korps samlet; man opstillede sig ved begge Sider af Landeveien, Overjægeren med sine Underordnede foran. Nu blev der holdt Raadslagning: hvem var nu bedst qualificeret til at sige et Par passende Ord til Kongen? Valget var mellem Byens Lærer og Overjægeren; da denne sidste sagde, at han kjendte Kongen, fik han flest Stemmer, med det Paalæg, at »Kongen leve« skulde være kraftigt.

Det høitidelige Øieblik kom. Kongen nærmede sig ganske sagte, ridende paa en hvid Hest foran en Afdeling Hestgardere, men Overjægeren tabte, som man siger, baade Næse og Mund og glemte baade det ene og det andet, — ikke engang Hurra blev der raabt. Kongen smilede og fortsatte ganske langsomt sit Ridt, ligesom han vilde give Tid.

Stor Harme gav sig nu Luft iblandt den forsamlede Mængde, da Kongen var af Syne. Bebreidelser blev der rettet mod Overjægeren, der gik ganske taus sin Vei.

Gartner *R. Jensen.* (Kimmerslev pr. Borup.)

Væver Hansen og H. N. Clausen.

I min Fødeby Præstø gik det som overalt i Landet, da Oprøret i 1848 brød ud; Begeistringen greb alle baade store og smaae, unge og gamle, rige og fattige, alle vare parate til at gjøre noget for Danmarks retfærdige Sag. Hvor blot 2 à 3 vare forsamlede, talte man ikke om andet end Krigen, Oprøret og de to Forrædere: Hertugen af Augustenborg og hans Broder Prinsen af Nor. Hadet til Tydskerne steg Dag for Dag, og de stakkels bosiddende tydske Borgere i Byen, som rigtignok tidligere ikke havde talt meget godt om os danske, dem gik det især ud over. Om Aftenen efter Fyraften drog Læredrengene gjennem Byen syngende, pibende, hujende, og slog Ruderne ind hos dem; der blev arresteret nogle af Dren-

gene, men Borgerne samlede sig og tvang Byfogden, Justitsraad Manthey til at give dem fri igjen.

Begeistringen steg Dag for Dag, og efter Slaget ved Bov var den paa sit Høidepunkt, men da saa Efterretningen kom om Slaget ved Slesvig d. 23. April, tabte Humøret sig noget, og der kom mere Ro og Eftertanke i Gemytterne. Folket fik nu ogsaa andet at tænke paa end netop Krigen; det daglige Arbeide maatte jo passes, Forretningerne skulde jo fortsættes for at holde det gaaende. Bondens travle Tid kom, der skulde saaes og pløies, alt begyndte at gaae i den gamle Gænge, og saaledes gik alt godt indtil Efteraaret, da Rigsdagsmænd til den grundlovgivende Rigsdag skulde vælges.

Bønderne i vor Valgkreds vare blevne stærkt opagiterede især af et Blad, som jeg troer hed Almuevennen og vistnok blev redigeret af J. A. Hansen, og de havde nu faaet sat sig i Hovedet, at de vilde have en Væver Hansen i Landsbyen Mern valgt til Rigsdagsmand; han havde nemlig lovet dem Guld og grønne Skove, naar de blot vilde vælge ham, og de ivrigste af Bønderne kjørte nu med ham Valgkredsen rundt fra Sogn til Sogn i lange Tider for at agitere for ham, og det lykkedes ogsaa at faa en uhyre Stemning op for ham. Hans Program var, at Bønderne og Husmændene skulde have deres Gaarde og Huse udleverede af Herremændene uden Betaling, da de dog i Virkeligheden tilhørte dem. Man kan tænke, at paa en saadan Limpind var der mange, som blev siddende fast, tilmed da baade Husmænd og Bønder den Gang ikke havde noget Begreb om en fri Forfatning, eller hvad en Rigsdag var. De troede, at en Rigsdagsmand kunde tale om, hvad han vilde.

Endelig kom Valgdagen, og jeg stod som 14aarig Dreng paa Præstø Torv og harmedes ved at høre paa Valgforhandlingerne og navnlig over Væverens Tale, som han forresten læste op af et Papir, og som nok var skreven af Balthazar Christensen nogle Dage forud ved et Møde, Væveren havde havt med ham i Ringsted.

Væverens Modkandidat var Professor H. Clausen ved Kjøbenhavns Universitet, en af Danmarks allerstørste Mænd, som Borgerne gjorde alt for at faa valgt; men ligemeget hjalp det.

Væveren blev valgt baade ved Kaaringen og ved den skriftlige Afstemning. Væver Hansen fik, troer jeg, 1200 Stemmer, medens Clausen maatte nøies med c. 300 Stemmer. Forbitrelsen hos Borgerne var derfor meget stor, og der blev en Piben og Hujen uden Ende, hvori vi Drenge deltog af Hjertens Lyst, især da Politiet gav os et Vink om, at vi nok maatte pibe osv. Da Væveren forlod Raadhuset, maatte Bønderne omringe ham og beskytte ham mod vore Sten, som vi overdængede ham med. De drog med ham ind hos en Værtshusholder Hans Hansen, men længe varede det ikke, før Ruderne begyndte at klirre, og saa maatte han igjen ud, omringet af Bønderne, for tilfods at komme ud af Byen. Vi blev ved at følge ham et langt Stykke Vei, stadig bombarderende baade Bønderne og ham med store Sten. Ved en Mølle indhentede deres Vogne dem, og saa først kom Væveren op at kjøre og kom afsted og lykkelig hjem.

Væver Hansen var forresten en høist daarlig Person i alle Maader, som altid havde søgt slet Selskab og stadig laae i Conflict med Politiet; han havde flere Gange været arresteret og var sidst sendt hjem fra Kjøbenhavn fra Sogn til Sogn med Politiet; det var derfor intet Under, at hans Valg blev kasseret af Regjeringen. Det var ikke ved saadanne Mænd, Kongen vilde søge Raad om sit Riges allervigtigste Sager.

Professor Clausen var efter Valget taget ud til Nysø til Baron Stampe, og derud drog saagodtsom hele Præstø Bybefolkning om Aftenen for paa alle Maader at hædre ham og beklage det Resultat, Valget havde faaet. Ved Omvalget blev som bekjendt gamle Grundtvig valgt.

Fhv. Retsbetjent *A. Jessen.* (Kbhvn.)

Rensborg eller Frederits?

Entschuldigen Sie, dass ich nachstehendes auf Deutsch schreibe, denn ich kann kein Dänisch, weil ich es nicht gelernt habe.

Ausgang März 1848 erhielten wir Schleswiger erst Ordre uns zum Militär zu stellen. Unser Einberufungsordre hatte zweier Bestimmungen; auf der einen Seite stand: unvorzüglich in Fredericia, und auf der andere Seite: unvorzüglich in Rendsburg sich einzufinden. Diese Einberufungsordre sandten sie den betreffenden nicht zu, ehe die Provisorische Regierung in Rendsburg die Grenze nördlich von Flensburg mit Freischaaren besetzt hatten.

Einige Tage liessen wir alte Mannschaften uns zur Ruhe und berathschlugen uns, was wir thun wollten, denn alle, mit denen wir darüber sprachen, sagten: Nach Rendsburg! Die meisten gingen auch den Weg. Wir blieben 3 an der Zahl, die nach Fredericia wollten. Wir gingen nach Flensburg an die Hardesvoigtei und verlangten unser Reisegeld nach Fredericia, welches verweigert wurde von dem damaligen Schreiber oder Gevollmächtigten der Husbye Harde. Meine Einberufungsordre hatte ich ihm auf den Tisch gelegt und verlangte mein Reisegeld nach Fredericia. Er bemerkte dazu, indem er meine Einberufungsordre umkehrte: »Da steht nicht Fredericia, sondern Rendsburg;« dazu wollte er mein Reisegeld auszahlen. Ich wollte das nicht; ich nahm meinen Pas in der Hand, kehrte ihn und sagte ihm, ob er lesen könnte, was da stand: »Steht da nicht Fredericia?«

So räumte er das ein mit der Bemerkung, die Hardesvoigtei hatte erst von Fredericia die Einberufungsordre erhalten und kurz nachdem von Rendsburg. »Es sei aber selbstverständlich, dass wir Schleswiger nach Rendsburg gingen, denn wir wollen Schleswig-Holsteiner sein und keine Dänen.« Ich antwortete: »Und keinen Schluder mehr, ich will mein Reisegeld nach Fredericia haben.«

»Nach Fredericia bezahle ich kein Geld, und ich will Ihnen zeigen, Sie sollen nach Rendsburg kommen.«

Ich frug ihn nochmals, ob er mein Reisegeld bezahlen wollte oder nicht; ich schlug im Tische vor ihm und sagte, wenn er nicht mir das Reisegeld bezahlte, wollte ich ihm aus dem Fenster setzen. Er kam aber gescheit auf die Beine und sagte: »Ja, ja, ich will es auszahlen!« und das geschah. Darnach sagte er zu uns, wir sollten einen Augenblick warten, er musste den Hardesvoigt mittheilen, dass er uns das Reisegeld nach Fredericia ausbezahlt hatte, denn sonst würde niemand das kriegen. Also wir warteten; ich sagte dann zu meinen Kammeraden: »Ihr sollt nur sehen, sie stecken uns in Arrest und nachher transportieren sie uns nach Rendsburg.«

Er kam vom Hardesvoigt herunter mit einem Briefe in der Hand und sagte, wir sollten nach dem Amtmanne gehen mit dem Briefe, so war alles gut. Den Brief erhielt ich. Als wir kurz vor dem Amthause gekommen waren, sagte ich: »Ich breche den Brief, wir wollen nicht ins Feuer gehen,« und richtig, denn im Briefe stand: »Der Jessen hat uns mit Grobheiten überhäuft, und hat meinem Gevollmächtigten gedroth ihn aus dem Fenster zu setzen, so er ihnen das Reisegeld nach Fredericia nicht auszahlte. Letzteres ist geschehen, stecke sie ein, transportiere sie nach Rendsburg. *L . . sen*, der Hardesvoigt.«

Bei meinem Bataillon angelangt, habe ich in allen Kriegsjahren mitgedient.

Frøken *Cathrine Theelsen*. (Lyngby).

Frisk Mod, mine Damer!

I Aaret 1847 levede jeg i Aalborg, hvor jeg i flere Aar havde været Lærerinde for Børnene hos Auditeuren ved 11te Regiment, der tidlig havde mistet deres Moder.

Ved Rygtet om Oprøret i Rendsborg opfyldtes alle i Aalborg af Harme over Slesvigholstenerne, men skjøndt vi med Vémod maatte se vor Husfader drage bort med Bataillonen, delte vi dog den Begejstring, som den saa tydelig lagde for Dagen, da den med Jubel og Sang drog afsted for at give Oprørerne den velfortjente Tugtelse. Men straks derefter følte vi Savnet af vore Forsvarere og allermest, da der kort efter udbredte sig det Rygte, der som et Lyn gjennemfoer vor hele By, at Hertugen af Augustenborg for at hævne sig paa Danmark havde ladet Tugthuset i Rendsborg opbryde, løsladt Fangerne og paabudt dem at forene

sig med Slaverne i Viborg for at hærge Jylland, opbrænde Byerne og plyndre overalt. Mærkeligt nok blev dette Rygte troet af Høje og Lave i hele Jylland, som opfyldtes med Rædsel. Alle Porte blev lukkede d. 31te Marts, snart lød det: »Nu brænder Nibe!« og kort efter saae jeg et Tog drage skarevis ud af Aalborg, hvis Mage jeg aldrig har sét og neppe nogensinde vil komme til at sé.

I Spidsen gik den eneste uniformerede Mand, der var tilbage i Aalborg, en Oberstlieutenant, der var for gammel til Krigstjeneste, og efter ham Byens Embedsmænd, Haandværkere, Arbejdere, ja alle kampdygtige Mænd, og hver af dem havde et Vaaben af meget forskjellig Art i den knyttede Haand. Jeg sér endnu Borgmesteren med en vældig Slagterøkse, og flere med den Slags Vaaben for at slaa Forbryderne for Panden; andre havde Pistoler og gamle Geværer, Snedkere og Tømrere deres Værktøj og Køller, Smedene tykke Jernstænger, og Gartnerne bare foruden Spader og River store Havesakse, ret som om de vilde klippe Hovedet af Slaverne.

Paa Toppen af den højtliggende Skovbakke opstillede denne mærkelige Hær sig med den gamle Oberstlieutenant som Anfører for at bryde frem og forhindre Adgangen til vor gamle By.

Imidlertid fik jeg travlt med mit Ansvar: Auditeurens Børn og den store Jernkasse, hvori han opbevarede sine kostbare Sølvsager og vigtige Documenter. Først vilde jeg grave Jernkassen ned i Haven, men da en af Pigerne og jeg begyndte at grave, stødte vi paa Vand, som vilde have fordærvet dens Indhold, og med den Kraft, som gives os i Farens Stund, slæbte vi den tunge Kasse op ad Trapperne og satte den paa Bunden af den Seng, hvori jeg agtede at tilbringe Natten, omringet af alle Børnene.

De jydske Kvinder vare ikke nær saa modige som Mændene; paa Landet, hvor Karlene i Præstegaarde og paa Herregaarde vare udkommanderede, herskede især stor Forvirring. Præsterne maatte jo blive i deres Hjem, men Fruer og Børn vilde bort, — bort for enhver Pris, og saaledes saae man i Aalborg en lukket Præstevogn med Fruen og Børnene omgivne af Sengklæder og med Husjomfruen som Kusk paa Bukken med samme Drapperi — ivrig pidskende paa Hestene under Gadeungdommens Tilraab: »Frisk Mod, mine Damer!«

De havde vist i Sinde at bivouakere under aaben Himmel. Færgen til Sundby gik uafladelig med Kvinder uden Hat og Shawl, med Udtryk af Skræk i de fortvivlede Ansigter.

Enkelte Steder i Aalborg vare Pengekasserne fremstillede, ja, der var endog dækket Bord for at undgaa Mord og Røveri.

Natten, som ofte er mørke Gjerningers Tid, havde jeg mest frygtet for. Lejet paa Jernkassen var koldt og haardt, men da Børnene snart blidelig indslumrede, faldt Hvilen ogsaa paa mig omsider, og da vi fuldt paaklædte vaagnede næste Morgen, og 1ste Aprils Sol skinnede saa klart og venligt ind til os, forekom det Hele os som en styg Drøm, og det viste sig da ogsaa, at denne saakaldte Marodeurdag var et Opspind for at se, hvilket Mod der endnu boede i de brave Jyder.

Fuldmægtig paa Kommunehospitalet *Aug. Schmidt.* (Kbhvn.)

Slavekrigen i Skanderborg.

Da Krigen i 1848 brød ud, var jeg Kontorist paa By- og Herredskontoret i Skanderborg.

Vi sad ved Middagsbordet. Pludselig blev der Larm paa Gaden — Byfogden gik til Vinduet og udbrød: »Hvad mon der er paafærde? Amtmanden stiler lige hen imod Døren i fuld Uniform!» Han blev strax modtaget og sagde da i stor Befippelse: »Slaverne ere brudte ud af Rendsborg Fæstning — 600 i Tal — og drage skjændende og brændende frem i Jylland,« hvorhos han paalagde Herredsfogden uopholdelig at sende Bud til alle Jurisdiktionens Sognefogder om at beordre bevæbnet Mandskab til Skanderborg for at bevogte Amtstuens Pengekasser.

Byfogden, som var en mere skeptisk Mand, yttrede megen Tvivl om Slaverne, men selvfølgeligt lod han Bud udgaae — med den lille Bemærkning til sit Kontor: »Hvad mon

disse sølle Bønderkarle skulle udrette mod 600 Mordere!« — Der mødte en bedrøvelig Skare, bevæbnet med Høtyve, Plejle og gamle, ubrugelige Skydere, — men Slaverne kom heldigvis ikke.

Det var imidlertid lykkedes Amtmanden at sætte Byen i Bevægelse, og ikke faa af Beboerne flygtede nordpaa.

En anden Amtmand gik endnu videre — en af vor Jurisdiktions paalidelige Sognefogder havde læst et Dekret fra bemeldte Amtmand, udsendt til Amtets Sognefogder, saalydende: »Enhver Tydsker, der antræffes, bliver ikke *at anholde, men dræbes!*« (Bogstavelig sandt; — Manden blev ogsaa suspenderet). — En Handelsrejsende for et Hamburg-Vinhus rejste med egen Befordring (Enspænderkjøretøj), kom til en Bro under sidstmeldte Amtmands Satrapi og fandt Broen besat af en larmende Skare, der styrtede sig over ham, undersøgte ham fra Ende til anden og kom, vejledte af hans egen Forklaring, til det Resultat, at han rejste for et tydsk Hus, saa de mente, at han maatte komme ind under Begrebet »at dræbes.« Han følte sig forvisset om, at han kun blev reddet ved, at en besindig Proprietair tilfældig kom tilstede og beviste de gale Mennesker, at Manden, der var dansk og talte fuldstændig dansk, efter Breve, der fandtes hos ham, absolut var bosiddende i Kjøbenhavn.

En lille Naragtighed endnu: til Nykjøbing p. M. indkom en Løbeseddel — hvorledes blev aldrig opklaret; den lød: »Skive. — Slaverne ere her! Byen brænder — der kjæmpes i Gaderne, — Kom til Hjælp!« — Det gjorde sin Virkning hinsides Limfjorden med at forskrække Folk — men Morsøfolkene fandt det sikkrest at beholde Vandet mellem sig og Slaverne.

Gaardejer *Jens Sørensen.* (Slagballe pr. Brædstrup.)
4. Reservebatl. 3. Komp.

I en Smedie under Slavekrigen.

Det var i Marts Maaned 1848, at min Fader og alle Mændene fra min Fødeby, Træden, ja fra den hele Omegn samledes i Brædstrup i Anledning af den forestaaende Krig; hen paa Eftermiddagen kom de hjem med den rædselsfulde Efterretning, at Slaverne vare løsladte i Rensborg og skændte og brændte i Landet syd paa, og vi kunde vente dem om ikke længe.

Min Fader var Smed, og jeg og min Broder Peder hjalp ham ved Arbejdet; men aldrig hverken før eller siden har der været en saadan Ild paa Essen som den Dag; Folk strømmede til vor Smedie, som var det til et af de gamle tre Dages Markeder, med Hø-Leer, hvis Angle skulde rettes og sættes paa et langt lige Skaft som en Lanse, nogle vilde have Spyd dannede, andre vilde have Økser, og atter andre nøjedes med en Fork, Plejl eller Greb. Min Fader, Broder og jeg sled, saa Sveden haglede ned ad os, to Mand stod og drejede den store Slibesten, som stod uden for Smedien, og hvæssede Vaabnene.

Ved Aftenstid var Hæren rustet og drog af Sted. Koner, Piger og Børn græd og mente, de saa os for sidste Gang, ja, der var da ogsaa nogle af Mændene, som tog Afsked, der fældte Taarer; andre var overgivent lystige og sang, og i den skønneste Enighed, men meget uensartet udrustede, droge vi af Sted.

Her tumlede en sin ikke dresserede Hest og svang en vældig Skovøkse i Haanden, hist marcherede en anden med en rettet Hølee paa Skuldren, en tredie med en Fork og enkelte hist og her med en Bøsse, hvoraf de fleste vare Flintbøsser. Der var kun faa, som havde Bøsser med Fænghætte.

Brædstensbro ved Gudenaa var Hærens Maal, og her stod vi opstillede i 5—6 Timer og ventede den frygtelige Fjende. Da kom der en ridende Stafet og meldte, at Slaverne kom Vest om Gudenaa og var ved Kollemorten, som de for Øjeblikket var ved at brænde af. I Stormløb gik det nu til Brædstrup.

Da vi kom til Herredskontoret, kom en Ordonnants og meldte, at Historien om Slavernes Løsladelse var opdigtet.

Fra Bov til Lerbæk Mark.

De første Skud.

Strandkontrollør *S. W. Rasmussen.* (Udbyhøj pr. Havndal.)

Til Søs.

(Ombord paa »St. Thomas«, hvor Fortælleren gjorde Tjeneste; Skibet er strax efter Oprørets Udbrud afgaaet fra Kjøbenhavn).

Henad Formiddagen kom vi paa Sønderborg Rhed, hvor »Hekla« alt laa. Vi fik at vide, at Holsten var i Oprør, at Prinserne af Kongeslægten: Hertugen af Augustenborg og Prinsen af Noer, der begge havde aflagt Troskabsed, havde stillet sig i Spidsen for Oprøret — at man havde foregivet, at Kongen var fangen i Kjøbenhavn, og en hel Del andet Løgn. Beboerne af Als og Sundeved vare blevne Kongen tro. Hertugen var flygtet i største Hast, og holstenske Tropper marcherede Nord paa og imod Als. Fra Briggen St. Thomas gik vi i Arbeide med at føre alle Baade fra Sundevedsiden over til Als. Om Natten roedes der Patrouille i Sundet, vi havde ladte Skydevaaben med. Jeg var med en Baad, vi fik Ordre af Lieutenanten til at skyde Pistolerne af — jeg kan tænke for at imponere de Indfødte, for Fjender var der endnu ingen af, men at de var paa Marchen til Als, var vist nok. — Hertugen havde nok ventet dem der; men vi kom først, og Hertugen maatte retirere. Idetmindste for den Gangs Skyld var der Fut i Tingene, og Tydskerne havde næppe tænkt, at die dumme Dänen virkelig turde træde op og trodse Holstenerne. — Det var den Gang enhver Holsteners fuldeste Overbevisning, at uden Holsten maatte hele Danmark falde sammen. — Jeg havde faret paa og fra Hamborg og kjendte Folkestemningen fuldkommen, forstod Tydsk, især Plattydsk, ligesaa godt som Jydsk. De Dänemark — is Plünderkram to sammen, lebt nur fer unsre Geld — det var Troesartikel i Holsten.

Kenst Du dos Lendt, von Got veracht,
Wo men aus Boume Schuhe macht, osv.

sang man og regnede os kort sagt ikke for noget; danske Tjenestefolk og danske Søfolk, dem vilde man dog gerne have. Dagen efter Briggens Ankomst til Sønderborg stod vi gennem Sundet ind i Aabenraafjorden; i Nærheden af Byen saa vi en Flok Folk løbe inde paa Kysten med Dannebrogsflag; de gjorde Tegn til os, svingede Hattene og raabte Hurra. Der kom senere en Jolle tilborde, og vi erfarede, at det var de Aabenraa (kaldtes forresten altid Apenrade, ogsaa i Danmark) Skibstømmermænd og unge Søfolk. De havde strax kjendt den danske Orlogsmand og vilde tilkjendegive deres danske Sindelag. Byen, berettede de, var i Oprør — Embedsmændene vare som sædvanlig tydsksindede, og navnlig var Byfogeden, Apothekeren og hans Broder Wühlere. Noget efter gik vi til Ankers tæt ved Havnen. — Vi havde Spring paa Kjættingen og lagde Bredsiden imod Byen. — Tømmermændene blev affærdiget med Brev til Byfogeden, at han havde at komme ombord øieblikkelig — Apothekeren og hans Broder skulde komme med. Sidstnævnte Herrer kom ikke; men Borgmesteren (han hed, saavidt jeg husker, Schouw) kom virkelig. I Baaden havde han et hvidt Bind om Armen, det var det foreløbig vedtagne Kendetegn paa gesinnungstüchtige Schleswig-Holsteinere, men han pillede Bindet af, forinden han kom ombord. — Gamle Suenson saa paa ham,

som om han vilde æde ham. — Tydskeren begyndte at prokurere og demonstrere, men vor Gamle sagde tørt: »Ja alt det kan De fortælle i Kjøbenhavn — hvorhen vi strax skal sende Dem.« Vi lavede os til at gaa i Land; men saa varskoer Topgasterne, at der drog Tropper Syd fra ind i Byen. — Vore Officerer mente eller var dog ikke vis paa, om det ikke var danske — maaske troblevne Holstenere, der kom. Men saa kom der et Vogntog, og fra en Vogn vistes en trefarvet Fane. — Nu vidste vi Besked. Et Skud klar — og brænd paa Vognen med Flaget! Kanoner Højer greb en Baxeline, Kanonen baxedes, og nogle Secunder efter susede en 18 Pd.s Kugle, det vil sige igjennem Vognen. — Fanen forsvandt, — og i Galop jog Vognene afsted mod Byen. — Tropperne trak sig bag om ind i Byen. Dette var *det første Skud,* som af den danske Krigsmagt blev fyret i Treaarskrigen, og det havde Virkning og var godt at faa Forstand af for Tydskerne. — De saa, at vi var rede og eiheller rædde for at slaas for det, som var vort.

Om Eftermiddagen kom »Hekla« til os, henad Aften roede vi Briggen noget ud paa Fjorden, for der, hvor vi laa, kunde man dænge os til med Geværkugler, uden at vi kunde se nogen. Næste Morgen stod vi igjen ind mod Havnen og lagde os med Bredsiden som sidst, — først klart Skib, dernæst lød det: Travailleschaluppen ud! — Et Detachement af væbnede Matroser og Constabler gik i Baaden. Jeg havde Pligtaaren, og afsted imod Land roede vi. Vi havde en Caronade i vor Baad, og i »Hekla«s Schalup var der en Haubits. Gamle Suenson stod i sin Gig, drejende en Cigaret; han drejede altid Cigaretter, naar han ikke pudsede Briller; i Forenden af Giggen var stillet en Haubits paa tre Stykker Brænde, for Baaden var ikke indrettet til Skyts. Havde man fyret den af, var den røget helt agterud i Giggen; men den saa jo ud efter Noget, og vi var jo paa Krigsstien.

I Havnen laa en lille Damper »Christian der Achte«; det var den, Toget gjaldt, thi trængte vi til noget i 48, var det Dampskibe til Transport og Bugsering. Da vi kom ind i Havnemundingen, kom der en tydsk Officer ned, raabte Kaptainen an og sagde: »Vil De gjøre Landgang? Det nytter Dem intet, Byen er besat af vore Tropper!« Han talte bredt Dansk og kommanderede ogsaa, hvad vi siden fik at høre, sine Folk paa Dansk. — »Gjøre Landgang med en Barkasse,« brummede Suenson, »jeg tror, han er gal!« Men høit raabte han til Officeren: »Jeg vil have det Dampskib, der ligger i Havnen, og jeg raader Dem i Kongens Navn til ingen Hindringer at lægge mig i Vejen.« — »Vi erkjender ingen Konge, vi har en . . .« Resten hørte jeg ikke, for i det samme lagde vi til ved Bolværket. »Skyd ham,« raabte Suenson, og en gammel Constabel (Wilhelm Olsen) smed Geværet til Kinden, men Tydskeren trak sig bag om noget Tømmerværk og gik hen til sine Folk, Kielerjægere; der kommanderede han: træd an. Vi entrede i en Gesvindighed Damperen og kastede Fortøiningen los. Den tydske praiede atter Kaptainen og raabte: »Jeg lader skyde paa Dem, hvis De ikke lader Dampskibet ligge og roer væk.« — »Ja prøv De paa det, jeg svarer med gloende Bomber (en lille Overdrivelse), ser De hvad der ligger?« Og han pegede paa »Hekla« og Briggen, — og det var sandelig et temmelig høitideligt Syn. Jeg saa derhen, hvor han pegede, og lige ind i Gabet af Heklas 60 Pd. Besætningen stod ved Kanonerne, og Skibet var Havnen saa nær, at jeg saa Stykboret, som Kanonkommandøren holdt i Haanden. Briggens Styrbords Batteri, 8—18 Pd., alle med Fængrør i, jo det var lovende Udsigter for Publikum i Land, — men værre for os, thi vi vare uden mindste Dækning imellem Tydskerne og Ilden fra vore egne Skibe. Den tydske Officer kommanderede færdig, og de tog Geværene i Anslag; — men heldigvis ikke videre. Travaillen og »Hekla«s Slup var spændt for Dampskibet, og snart laa den ude paa Rheden. Den blev bemandet, og vor 3die Lieutenant Pedersen blev Fører af den foreløbig.

De tydske Soldater trak sig ud af Byen, og Sten Bille gik i Land og tog Affaire.

Kapteju *J. Dons.* (Kbhvn.) 3. Jægerkorps. 4. Komp.

Til Lands.

Den 7de April 1848 var Avantgarden for Hovedcorpset kommen til Kliplev og nærmeste Omegn, og i Løbet af Formiddagen den 8de rykkede denne med 3die Jægercorps og Husarer i Spidsen frem til Bommerlund Kroe. Her vrimlede snart af Jægere, Infanteri og Husarer, og ogsaa de forskjellige Stabe mødte der, bl. a. saaes Stabschefen, Capitajn Læssøe.

Henad Eftermiddagen beordredes 3die Jægercorps til at rekognoscere Bov By for at undersøge, om Byen var besat af Fjenden. Jægercorpsets 4de Compagni under Capitajn v. Münnich rykkede frem i Kjæde paa begge Sider af Landevejen fra Bommerlund til Bov, og jeg, der som Frivillig to Dage før var bleven ansat ved Compagniet, fulgte Capitajnen paa Landevejen, hvorfra han ledede Compagniet, og til os sluttede sig snart Jægercorpsets Adjutant, Premierlieutenant v. Magius tilhest.

Da vi snart naaede op imod Bov By, uden at der fra denne faldt Skud imod den fremrykkende Afdeling, gjorde Kjæden Holdt, og Capitajnen og Adjutanten formente, at Byen ikke var besat; men for nærmere at undersøge Sagen red Premierlieutenant v. Magius ind i Byen og opfordrede mig til at følge med, og noget efter begav Capitajnen sig ogsaa derhen; Adjutanten og jeg dannede saaledes en Forspids.

Ved Indgangen til Byen var alt stille, og intet Menneske var at see; men ved det tredie eller fjerde Hus paa vor venstre Haand forandrede Situationen sig pludselig. Med et blev Husets øverste Halvdør reven op, og i næste Nu den underste, og ud styrtede lige imod os 5 à 6 Insurgenter i lyseblaa Baistrøjer og med runde Felthuer paa, med Geværerne i Haanden. Premierlieutenant v. Magius greb med Lynets Fart sin Pistol og skjød paa dem, dog uden at træffe, mens han samtidig raabte til mig: Skyd, skyd! Ukrigsvante, som Insurgenterne vare, glemte de i Skrækken at bruge Vaabnene og flygtede igjennem en smal Smøge imellem to Bygninger ud i Haven imod Øst. Jeg havde lagt Riflen til Kinden i faa Skridts Afstand fra dem, men den klikkede; først da de vare 100 à 200 Alen borte, fik jeg igjen Lejlighed til at sende dem min Kugle, og Capitajn v. Münnich og hans Oppasser, der var ca. 100 Alen bag ved os under denne Episode, formente at have seet en af Insurgenterne falde. Det oplystes ogsaa næste Dag, da vi besatte Bov, at den ene var bleven truffen i Laaret.

Premierlieutenant v. Magius blev saaledes den, der ved Hovedcorpset *affyrede det første Skud imod Fjenden*, og hans Mod og Conduite frelste rimeligvis herved os andre fra enten at blive nedskudte eller tagne tilfange og var en smuk Introduction til hans senere saa hæderfulde militaire Løbebane.

Bov d. 9de April 1848.

Oberst *Bernhard Petersen* (Kbhvn.) 4. Batl.

Mit første Slag.

Jeg var nylig sammen med 3 andre Officerer flygtet fra Holsten, hvor jeg garnisonerede, over Hamburg, Schwerin og Wismar, var indtruffen i Kjøbenhavn og havde Audiens hos den nye Konge den 28. Marts Kl. 8½ Form. Jeg fik Løfte, at jeg skulde afmarchere med en af de først udcommanderede Afdelinger. Det blev 4. Batl. Og den 9. April marcheredes Kl. 5 om Morgenen over Bommerlund til Bov. Det var mit første Slag.

Klokken var henved 9, da Kapt. Dinesens Kanoner chargerede, og Fjendens Projectiler fløi over vore Hoveder. Dinesens Hest blev skudt under ham. Rytteri var tæt ved ifærd med at lave Debouchéer i de høie Hegn. Vore Jægere og Skytter knaldede lystigt. Fjenden syntes at være Freischärler med hvidt Bind om Armen. Det Hele forekom mig som en stor Manoeuvre: Vi gik frem, Fjenden retirerede og modtoges

nu af vore Skibskanoner, hvis Kugler gik helt over til os. En prægtig Dag, Kampen synes staaende ved Flensborg. Paa en Mark saa jeg en saaret Officer; det var Kapitain Schmidt af 16. Bataillon fra Rendsborg, han var døende, — flere Soldater af samme Insurgentafdeling, Skyldbøger m. v. og en Ordre fra Grev Baudissin — 16. Batl.s Chef — hvilken jeg gav de Meza — Artillerimajoren! Det gjorde et underligt Indtryk paa mig nu at se som Fjender de samme Folk, som jeg havde færdedes med for saa kort Tid siden som Kammerater. Skibsprojectilerne slog ned iblandt os, og vor kæmpestore Fanebærer, Sten, steg op paa et Gjærde med Danebroge flagrende i Vinden. Det hjalp. Man skjelnede nu ude i Flensborg Havn, at vi vare Danske. Ved Møllen, tæt til Venstre, var Kampen hedest; Kugler kom fra et stort Jernstøberi — Jensens, — i hvis Vinduer vi saa en Mængde Fjender. Klokken var 3, da Fjenden flygtede, og de danske Tropper stode i en Halvkreds om Flensborg By.

Og nu indtraf den Episode, der gjorde et mægtigt Indtryk paa mig. Pludselig udbrød en Bataillon i 3 mægtige Hurraer, som forplantede sig fra Afdeling til Afdeling. Det var elektriserende: Alle Høie saas besatte af de røde Trøier, Solen skinnede, og en tæt Krudtrøg hist og her gjorde en fortrinlig Virkning. Den smukke By laa som for vore Fødder, — Fjorden fuld af Skibe, og Indmarchen begyndte. Mit Compagni tog i Jernstøberiet 152 Insurgenter: Friskarer, 5. Jægercorps og Folk af 17. Batl., som nys havde aflagt Troskabs- og Faneeden til Kong Frederik den Syvende.

Jeg var frygtelig bevæbnet, — vort Compagni escorterede Fangerne ned til Havnen — med erobret Riffel over Skuldren og Pistol i den venstre Haand, dragen Sabel — en lang Dolk, som jeg tænkte at kunne bruge i Krigen som Kniv, gjorde mig vistnok martialsk; thi som 20—21 aarig Yngling har man sjelden noget meget krigersk Ydre. Ombord traf jeg flere af mine bedste Academikammerater: Sachau, som jeg havde besøgt i Julen i Kiel, og Hennings, der var hos mig i Februar i Rendsborg; disse havde jeg færdedes med paa Opmaalinger i Sjælland, og nu vare de Meensvorne. »Er I saarede? Vil I have noget?« — »Ja, giv mig lidt Brød«, sagde Hennings, og vi skiltes.

En forunderlig Dag! — Jeg havde været i Slag.

Stævningsmand *P. Svendsen.* (Herløv). 1. Batl., 4. Komp.

Frem med Fanen!

Jeg var med i Slaget ved Bau den 9. April 1848, og det var første Gang, jeg var i Slag, og Bataillonen førtes af Oberst Rye.

Tyskerne trængte haardt paa og vare sikre paa at tage os; men da førte Rye os om Tyskernes venstre Flanke, hvilket blev dem en slem Streg i Regningen. Vi gik rask paa med Bajonetten ind mellem Flensborg By og Teglværkerne; her afskar vi Insurgenterne og tog ca. 1000 Mand af dem til Fange. Under den raske Fremrykning havde nu vores Fanebærer glemt at udfolde Fanen, hvilket nær var bleven os en meget slem Streg i Regningen, da vores Kanonbaade, der laa i Flensborg Fjord, og som antog os for Fjender, begyndte at bombardere os med Granatkardætsker. Men da raabte Rye: »Frem med Fanen, ellers hakker de os alle til Plukfisk!« Fanebæreren, der nu var bleven varm om Ørene, stak strax Fanen udfoldet frem, og strax ophørte Skydningen.

Chefen paa Kanonbaadene kunde naturligvis se os storme rask paa, og særlig kunde han se vores Bajonetter, men ikke, at vi vare Danske.

Det, der ærgrede os meget, var, at vare vi komne ca. 15 Minutter før til Flensborg, havde vi taget Hertugen af Augustenborg til Fange; men han slap bort, da han hørte os komme.

Kapt. *C. C. Juell.* (Kbhvn.) 2. Infanteri-Batl.

Overkomplet Nr. 1.

Da jeg, der er norsk af Fødsel, opholdt mig i Kjøbenhavn i Begyndelsen af 1848, deltog jeg med stor Interesse i de betyd-

ningsfulde Begivenheder, Kong Christian d. 8des Død, Kong Frederik d. 7des Tronbestigelse, i det store almindelige Folketog til Christiansborg Slot, samt i det store Møde i Casino. Dette havde til Følge, at jeg strax den 24de Marts meldte mig som Frivillig hos daværende Oberst R. v. Bülow, der kommanderede 2. Infanteri-Bataillon for således efter Evne at yde min Skærv i Kampen for Danmarks retfærdige Sag mod Oprørerne. Den følgende Dag blev jeg optaget som Overkomplet Nr. 1, og næste Dag stillede Bataillonen på Pladsen ved Jernbanen om Morgenen for at afgåe til Krigsskuepladsen; der var samlet Tusinder af Mennesker for at tage Afsked med Slægt og Venner, og her betoges jeg af en inderlig vemodig Følelse, thi midt i den store Begeistring, der her kom frem, følte jeg mig så uendelig ene og forladt, — thi min Beslutning var kommet så hurtig, at ingen af mine Bekjendte anede min Afreise, uden den Bülowske Familie, der jo var tilstede. Dog denne Følelse af Forladthed var hurtig forsvunden under den almindelige Begeistring, der her lagdes for Dagen fra alle Sider, da Afskeden slog, og vi drog bort for at kjæmpe for Ære og Ret, beredt til at ofre Livet for Konge og Land.

Så oprandt da den 9de April, hvor den danske Armee skulde modtage sin Bloddåb! Stor og gribende er en sådan Dag, — ved Tanken om, hvad den vil medføre, hvor mange af dem, der om Morgenen drager frejdig ud, endnu inden Aften har måttet lade sit Liv eller blive lemlæstede; men heldigvis varer disse Betragtninger heller ikke længe, thi når først Kuglerne piber om ens Øren, ere de hurtig forsvundne, og man går freidig fremad, overladende sin Skjæbne i Forsynets Hånd. Et meget stærkt Indtryk gjorde det imidlertid på mig, da vi under Fremrykningen stødte på en Kaptain i dansk Uniform, der lå og vred sig af et erholdt Skudsår; han hørte til en af de Batailloner, der havde ligget i Garnison i Rendsborg, og som desværre havde ladet sig vildlede af Hertugen af Augustenborgs løgnagtige Proklamation om den danske Konges Ufrihed og andre Usandheder, og derved var gået over til Oprørernes Rækker. Under den senere stående Kamp ved Kobbermøllen blev jeg såret, og blev nogle Dage derefter ført til det på Augustenborg oprettede Lazareth, hvor jeg lå i en Sidepavillon. Så kom Hans Majestæt Kongen en Dag derover for at hilse på sine sårede Soldater, og jeg sad i Sengen for at se derpå, da jeg jo ikke turde vente noget Besøg af Hs. Majestæt; men stor og glædelig blev min Overraskelse, da jeg pludselig så Hs. Majestæt styre tværs over Pladsen hen imod Pavillonen, hvorpå Døren sloges op, og Hs. Majestæt med Følge kom ind og med sin bekendte Velvilje erkyndigede sig om mit Befindende og allernådigst tilføjede, at dersom der i Fremtiden måtte være noget Ønske, jeg nærede, da skulde jeg komme til ham dermed. Jeg anede ikke den Gang, at dette kgl. Tilsagn nogle År derefter skulde blive til Virkelighed, idet jeg efter Slaget ved Isted henlå på et 2årigt Sygeleje, der havde tilfølge, at jeg 1852 som Invalid måtte søge min Afsked, hvorpå jeg i 1857 blev udnævnt til Slotsforvalter på Frederiksberg Slot.

Glarmester *F. W. Bodin.* (Helsingør.) Hornblæser ved 10. Batl. 1 Komp.

Den lille Hornblæser.

Jeg rykkede fra Kjøbenhavn den 1ste April 1848 som 14aarig Hornblæser med den glade Tanke, at det var en Fornøjelsesrejse, og alt gik ogsaa glædeligt; vi blev kørt Sjælland igennem, men jeg fik snart at vide, at det ej var fornøjeligt altsammen.

Allerede den 9de April rykkede vi ud fra Graasten; da vi var kommen omtrent $^1/_2$ Mil ud, begyndte de at skyde, men det forekom mig som en af de hjemlige Manøvrer, saa at det gode Humør var endnu til Stede, men da vi kom længere frem, faldt Humøret.

Jeg sprang over et Gærde og faldt lige over en død Soldat, en af de fjendtlige

han havde faaet en Kugle i Panden; da kan jeg ikke nægte andet, end at der ligesom vendte sig noget inden i mig, men det gik snart over, da der hurtig fulgte mange døde og saarede efter.

Hvad der gjorde et mægtigt Indtryk paa mig, var, da jeg stod med Bataillonen paa Flensborggade, og de fangne Friskaremænd drog forbi os under streng Bevogtning af vore Jægere. Jeg havde ofte læst Røverhistorier og om Røverdragter; disse Friskaremænd vare klædte saaledes: en skiden Bluse med en Rem eller et Tov om Livet, en graa Bulehat med en Hanefjer i, sværtede i Ansigtet og mange blodige, nogle med Armen i Bind. Da blev jeg næsten bange.

Jeg blev indkvarteret i en stor Bygning tillige med min Fader, vi bleve anviste et Kvistværelse. Fader maatte i Tjenesteanliggender i Byen, saa jeg blev alene tilbage. Jeg stod i Gadedøren, da jeg ikke turde gaa i Seng, før Fader kom, og det varede længe. Jeg var bange for, at der skulde ligge nogle af Røverne skjulte paa Loftet.

Jeg deltog i alle 3 Krigsaar, men jeg var aldrig mere bange.

Frøken *Mathilde Wolmer*. (Nyborg.)

Prins Christians Tale til Hestgarden.

Da Hestgarden, dengang Danmarks smukkeste Soldater, i Foraaret 1848 drog ud af Kolding, anførte af Prins Christian, holdt denne før Afmarschen en Tale til dem, hvori han (Hestgarden bestod hovedsagelig af Folk fra Slesvig og Holsten) fremdrog for dem, at de nu, inden de drog fra Jyllands Grund over i Sønderjylland, maatte betænke, at nu var det Baandet til Kongen og Fædrelandet, der bandt dem, saa at de ikke maatte svigte, selv om de kom til at kæmpe mod Venner og Frænder.

Da Garden saa red over Sønderbro i Kolding, hvor jeg boede, skinnede Solen og kastede et højtideligt Præg over hele Mængden, hvilket forøgedes meget, da Musikken spillede »Hvo ikkun lader Herren raade«.

Den store forsamlede Borgerflok var meget rørt over det højtidelige Skue, og mangen En sagde, at det vilde være godt, om Danmark kunde faa en saadan Konge som Prins Christian, der lod Gud raade, medens de bortviskede Taarer ved Tanken om, at mange smukke Mænd med deres stolte Chef maaske skulde blive i det Land, hvorhen Pligten og Fædrelandet kaldte dem.

Slesvig d. 23de April 1848.

Dbmd. *A. Andreas Nielsen*. (Sinding ved Silkeborg.)

Tre Skud.

Langfredag 1848 ved Eckenførde fik jeg en Særstilling, idet vi var 5 Mand, som gik over et Vandløb langs en Landevei; der væltede vi Fjendens Barrikade, og den faldt saa heldig, at der blev en ypperlig Dækning for een Mand. Der blev jeg oppe paa Veien, de 4 blev nede i Dækning for den opfyldte Vei. De ladede Geværerne, og jeg skjød.

Men saa stod der en Tysker lige foran mig og tog Sigte paa mig; jeg dukkede gesvindt, saa hans Kugle gik helt igjennem min Chako, saa den fløi bag af Hovedet. Jeg skjød saa ham, saa han faldt bagover og vred og vaandede sig jammerlig. Saa kom der nok en Tysker, som jeg antog for en Officer, da han løb med udtrukken Sabel. Ham skjød jeg ogsaa. Nu kom den tredie og gav sig til at knappe den andens Klæder op. Ham skjød jeg ogsaa, saa han faldt ovenpaa ham. Siden kom ingen ad den Vei.

En af mine Kammerater, som vilde see op, da den første faldt, fik en Kugle i Panden, saa han faldt død om. Det gjorde stærkt Indtryk paa mig at see de tre ligge og dø, og det skjønt jeg var mig bevidst, jeg havde kuns gjort min Pligt, men dog ogsaa vidste,

at jeg forsætlig havde paaført dem den bitre Smerte og Død.

Skomager *Chr. Jensen.* (Aldersly, Sorø.) 2. Jægerkorps.

En let paaklædt Fange.

En Del af 2det Jægerkorps var nogle af dem, der sidst gik tilbage fra Slaget ved Slesvig, og paa Tilbagegangen vare vi i en Skov blandet sammen med en holstensk Bataillon, uden at de havde Anelse om, at vi vare Fjender; de have maaske antaget os for deres egne Jægere, eftersom Paaklædningen var den samme. Ved Skovens Ophør gjorde vi Front mod dem, og der blev vexlet nogle Skud, hvorved en dansk Sergent blev saaret, og en Jæger faldt. I god Tro, at vi vare Venner, vare en Del Tyskere komne ud af Skoven; af dem tog vi 57 Mand til Fange, som klogelig bleve formeret i en Deling bag os, saaledes at Fjenden ikke kunde skyde paa os paa vort Tilbagetog uden at træffe sine egne Folk. Efter nogen Tids Tilbagegang bleve Fangerne afleveret, og vi droge paa Forpost. Næste Morgen begyndte Tilbagetoget mod Flensborg, uden at nogen Fjende endnu viste sig. I en Landsby syd for Oversø sattes Feltvagt, og Vedetter udstilledes. Ved Middagstid kom der Melding, at Fjenden var under Fremrykning, og vi trak os tilbage til Oversø, hvor flere Delinger saaledes samledes, at vi bleve 2 Compagnier, der vedblivende maatte retirere, forfulgte af Husarer.

Under Tilbagetoget meldte en Mand sig syg og maatte træde ud. Han gaar til et Hus, der ligger i Nærheden; Folkene tager venlig imod ham, og han gaar til Sengs hos dem. Da Skydningen bliver stærkere, blive Folkene i Huset bange og løbe bort, medtagende eller skjulende den i Sengen liggende Soldats Ejendele.

Efterhaanden som Fjendens Infanteri vinder op, bliver Skydningen livligere, og en Del af vore enten falder eller saares. Obersten var en af de første, der faldt, hvilket ikke synes saa forunderligt, da han med sine store Epauletter og sit rigt sølvbeslagne Skuldergehæng maatte være en kendelig Skive for Fjenden. Sent paa Eftermiddagen hørtes et Signal bag Bakkerne, hvorpaa Fjendens Kolonner stormede ned paa os: »Skyd nu Folk, nu er der noget at skyde paa«, udraabte Lieutenant Hein; dermed var Fægtningen forbi, og vi bleve alle taget til Fange.

Herefter blev det før omtalte Hus afsøgt af Fjenden, og Soldaten i Sengen beordret at staa op; hans Tøj er borte, og man har intet at give ham paa. Endelig findes 1 Par af grovt Lærred forfærdigede Bukser, som der ovre bruges til at tage uden paa de bedre til Beskyttelse, en Baistrøje fik han fra et Tornyster, og som Hovedbedækning et Lommetørklæde med Knuder i de fire Hjørner. Saaledes udstyret begyndte han Fangenskabet.

Peder Chr. Krestensen. (Bagterp, Uldgravene pr. Hjørring.)

Flugt.

Det var Paaskemorgen den 23. April 1848, vi vare beordrede til Kirkeparade. Min Kammerat og jeg mente at ville gøre os en behagelig Paaskemorgen og belavede os paa en god Frokost med kogte Æg og mere; vi opnaaede dog kun at faa Æggene i Gryden, saa lød Generalmarchen til hurtig Udrykning, vi bleve ordnede i Bataillonskolonner og skulde over Slien. Der faldt kun een Mand. Tydskerne retirerede saa tilbage, men kun for at lokke os over; saasnart Kjæden blev formeret, rykkede Tydskerne frem og skød os ind i Flanken. Vi vare 73 Mand i en Kolonne. Tydskerne vare os nær, og raabte »Stræk Vaaben«. Vi bleve tagne tilfange paa tre nær: jeg og min Sidemand og en fra et andet Kompagni, vi tre retirerede; skjøndt Kuglerne peb os om Ørerne, kom vi to dog lykkelig over, den tredie faldt ved min Side. Et grufuldt Syn var det at se, da vi paa Tilbagevejen over Slien saa Kammeraterne

sidde i Dynd, nogle til Hagen, andre til Bæltestedet, den ene traadte paa den anden for at hjælpe sig over. Jeg var i Mudder til Bæltestedet, og hele Armaturen blev skudt af mig. Da jeg kom over, saa jeg blandt Dynger af Døde vor Kaptajn ligge skudt i Underlivet, det var ved Foden af en meget stejl Bakke, hvor de i Forsøg paa at komme op vare blevne skudt og saa trillet ned; af en Mand paa min Størrelse tog jeg Armaturen, som jeg manglede.

Vi bleve saa opstillede ved Gottorp Slot og holdt Stillingen til henad Midnat, saa retirerede vi til Flensborg, hvor Byen da var i Forvirring. En Spion havde opgivet, at Tyskerne vare i Sigte, og Soldaterne, som da vare i Seng, forlode skyndsomst Byen, efterladende det meste af deres Tøj, og det laa strøet paa Gaden. Vi, som vare de sidste, der kom til Byen, fik hverken Hvile eller Spise, skjøndt mange gik paa de bare Ben, efterladende Strømper og Støvler i Sliens Mudder, endda der var baade Sne og Kvas paa Vejene. Derfra gik vi saa til Als og samme Aften derfra to Mil længere op i Landet, inden vi kom i Kvarter.

I tre Døgn havde vi hverken faaet Føde eller Hvile.

Smed *Hans Andersen.* (Ning pr. Horsens.) Aarhus Dragonreg. 1. Eskadron.

»Fanden heller — gjør I som jeg!«

En Mand ved Ingeniørerne, Anders Møller hed han, havde ved flere Leiligheder Anledning til at vise Konduite og Snarraadighed. En Gang var han betroet en Patrulje, hvormed han skulde rekognoscere; de vare 6 eller 7 i Tal og toge ind i en Bondegaard for at faa noget at drikke. Da pludselig blev Gaarden omringet af Tyskere. »Nu bliver vi taget til Fange«, udbrød nogle ærgerligt.

»Fanden heller«, svarede Anders, »gør I som jeg, saa faar Tyskerne en lang Næse.«

Dermed skød han Huen tilbage, fældede Bajonetten og stormede, fulgt af de andre, ud af Gaarden, istemmende et rungende Hurra. Tyskerne vege betuttede tilside og glemte at skyde, indtil det var for sent.

En anden Gang skulde han og nogle flere bryde en Bro op. Tyskerne skød paa dem. Anders lod nu Kammeraterne løbe, mens han selv fuldførte Arbejdet; da han var færdig, var han saa nedrig at klappe paa sin Bag ad dem.

Han blev for sin raske Adfærd Dannebrogsmand.

H. Wange. (Vejle.) 5. Dragonreg. 3. Eskadron.

En Fejl i den trykte Bog.

Der er Noget, som har tynget haardt paa mig siden det Herrens Aar 1848.

Der staar i den trykte Bog over Felttoget fra 1848, at medens en Korporal med 17 Mand retirerede for Tydskerne, forsvarede en anden Korporal Byen, imedens Eskadronen kom til Hest; og derfor blev han Dannebrogsmand.

Nu vil jeg forklare, hvorledes det gik til, hvilket jeg kan bevise med endnu levende Vidner.

Slaget ved Slesvig varede til Mørkets Frembrud, og saa stod vi i Bivuak om Natten ved Slesvig. Om Morgenen tidlig gik hele den danske Armé paa Retraite nordpaa til Flensborg, og hen paa Eftermiddagen naaede vi Bilskov Kro, og der i Egnen var allerede bestilt Kvarter for vort Regiment, nemlig 5te Dragonregiment. Staben og 1ste Eskadron fik Kvarter i Munkvolstrup, og vor Eskadron — 3dje — under Ritmester Leth skulde indkvarteres i Munkbrarup, saavidt jeg husker, en lille Fjerdingvej fra, hvor 1ste Eskadron havde Kvarter. Men forinden vi bleve indkvarterede, opdagede vi, at der var Fjender i Nærheden, og Ritmesteren sendte Trompeter Wormslev med Melding til Staben; men han ogsaa han kom tilbage med den Besked, at vi skulde indkvartere. Desuagtet blev Ritmesteren ved med hele Eskadronen at observere Egnen. Vel kunde vi ikke se Tropper tydelig, men dog saa

meget, at vi vare visse paa, at der var Ugler i Mosen, og Ritmesteren red personlig til Staben med Melding; men kom tilbage med den Besked, at vi skulle indkvartere, men ikke sadle af; hvilket saa ogsaa skete. Men Byen var for lille til hele Eskadronen, og jeg, der den Gang var Korporal, fik Ordre til at indkvartere mig med 18 Dragoner og en yngre Korporal i to Udflyttergaarde, som ligger $^1/_2$ Fjerdingvej sydpaa, og jeg begav mig med min Kommando paa Vejen; men jeg var ikke kommen ret langt, før jeg opdagede en Deling eller Halveskadron kurhessiske Kyradserer holdende paa en Bakke paa højre Side af Vejen, som vi red ad. Jeg kommanderede Holdt for at se nøjere efter; men den yngre Korporal, Hørring, paastod, det var vore egne Husarer; men da jeg var paa det rene med, at det ikke passede, kommanderede jeg Omkring for at komme tilbage og faa Eskadronen allarmeret; Korporal Hørring nægtede mig Lydighed og red op mod Kyradsererne, som han mente var vore Husarer; men da han kom nærmere, saa han, det var fejl, og satte i Karriere indtil Byen og kom bestemt ligesaa tidlig til Ritmesteren som jeg. Det var hans hele Forsvar af Byen, medens Eskadronen kom til Hest. Ritmesteren lod nu strax blæse Appel, og med mit Mandskab og en Del, som var til Hest, begav Ritmesteren sig over efter Munkvolstrup til for at støde til 1ste Eskadron; men da vi kom, var 1ste Eskadron og Staben taget til Fange; vi vexlede et Par Skud med de kurhessiske Kyradserer, som havde besat Byen, hvorpaa vi trak os tilbage til Resten af vor Eskadron og kom uskadte ad Omveje til Flensborg, hvor vi bivouakerede uden for Nystad om Natten.

Næste Morgen marscherede vi nordpaa og kom over til Fyen i god Behold, men baade sultne og trætte; vi sov dejlig paa Middelfart Gade med vor Hjælm som Hovedpude.

Partikulier, Dbmd. *Chr. L. Kiørboe.* (Fænøgaard pr. Middelfart.) Jydske Skarpskytter.

Ere alle dygtige Soldater i Krig, naar de har gjennemgaaet en Rekrutskole?

Ovenstaaende Spørgsmaal maa jeg for mit Vedkommende besvare med Nei. — Jeg stod i 1848 ved de saakaldte Jydske Skarpskytter, Herregaardsskytter. — Vi brugtes meget til Patrouilletjeneste. En Dag var vi omtrent ti Mand beordret til at patrouillere paa Skrystrup Hede; da vi havde redet noget, saa vi i Afstand omtrent 10 fjendtlige Dragoner; da vi kom paa Skudvidde, fyrede jeg og nogle flere. At en blev saaret, kunde ses af, at han tabte sin Pallask og sin Feltlue og vaklede i Sadlen. De vendte derefter om og retirerede, men pludselig vendte een om og red tilbage, steg af Hesten, hvor Dragonen havde tabt sin Sabel, tog den op og red tilbage igjen. — Som bekjendt er Sablen Rytterens bedste Vaaben. Vi forfulgte dem paa et Stykke; da vi kom til det Sted, hvor hans Hue laa, sad jeg af Hesten, tog den op og gjemte den i mit Pistolhylster; jeg sagde til de andre, at jeg vilde opbevare den som en Seierstrofæ — hvilken Naivitet! Imidlertid havde jeg den i mange Aar, indtil nu Møl og Orm have fortæret den. Jeg forsikrer for, at jeg sigtede paa den omtalte Dragon med den største Koldblodighed og med Ønsket om at træffe ham.

Anderledes forholder det sig med en Forpostfægtning, vi havde ved Steppinge. Ved Steppinge laa en Feltvagt, som skulde tages. Vi blev beordret til at møde ved en Skov i Nærheden af en Gaard, som hedder Tapdrup; vi mødte ogsaa alle sammen med Wiggo v. Holstein-Rathlau i Spidsen. Han var den, som havde samlet Korpset, og gik blandt Korpsets Medlemmer under Navnet Kommandør; han var en herlig Mand med stort personligt Mod, men uden al Militairkundskab. (Han var Kielerstudent). Vi opererede derfor for det meste med en Husar-Eskadron under Ritmester Marker. Feltvagten bestod af 24 prøisiske Kyradserer under en Løitnant. Da vi traf paa Vagten, som stod udenfor Gaarden, blev

der naturligvis vekslet Skud; derved blev Feltvagten allarmeret. Den havde sadlet af, og da vi havde omringet Gaarden, kom kun Løitnanten og 4 Mand ud. De gjorde, som rigtig var, en saakaldet Sværmattaque paa os, men var 5 Mand imod 50 Mand. Jeg holdt nærmest Porten, hvor Løitnanten kom ud, han red lige op til min Side, saa mig i Øinene med et Blik, som jeg aldrig glemmer. Det var et saa elskværdigt, kjærligt og modigt Blik; han slog mig med den flade Klinge over Ryggen og galopperede videre. Jeg sad med spændt Pistol i Haanden, men det var mig ikke muligt at faa Fingeren paa Aftrækkeren, det var mig ikke muligt at skyde paa ham, hvilket vilde have været let.

Jeg mener derfor, at Soldaten skal være hærdet, han skal ikke alene kunne sin Exercits, men skal som sagt være hærdet; ikke alene Legemet, men ogsaa Følelsen maa hærdes. Han maa komme til Erkjendelse af, at de svage Følelser ikke maa faa Magten over Pligten mod Konge og Fædreland. Og det kommer først ved Øvelse. Jeg stod i 1849 ved 2det Forstærknings-Jægerkorps 4de Compagni, laa i Fredericia under hele Bombardementet, var med ved Udfaldet den 6te Juli 1849, havde allerede dengang set meget Blod rinde, ikke alene de, som faldt paa Voldene, men ogsaa de, som faldt, naar de var ude paa en eller anden Forpostexpedition. Og jeg tror ogsaa, at det hjalp mig ved Udfaldet den 6te Juli, jeg er vis paa, jeg skød mange, inden vi kom til de fjendtlige Skanser. Jeg kom til, med flere naturligvis, at indtage Stoustrupskansen; der stod en Soldat og satte Hovedet over Palissaderne for at skyde paa dem, som stormede, men jeg var kommet saa høit op, at jeg kunde støde ham Bajonetten i Struben, saa at han paa Grund af dette Forfald glemte at skyde. — Endskjønt jeg stod Ansigt til Ansigt med ham, kunde jeg dog fælde ham uden Rørelse. Det var mere, end jeg kunde ved den prøisiske Løitnant. Ham kunde jeg ikke skyde; Gud ske Lov, jeg gjorde det ikke.

Pens. Oversergeant, Dbmd. *J. C. Jensen.* (Fredericia.) 10. Batl. 4. Komp.

Pas nu paa, Kaptain!

For at forstaa, hvorfor nedennævnte Begivenhed gjorde saa stærkt et Indtryk paa mig, maa man fornemmelig tage Hensyn til min Ungdom. 1. Januar 1847 indtraadte jeg som 13aarig i 10. Bataillon 4. Kompagni som Tambour. Min Kompagnichef var Kaptain B. Bonnichsen, en streng, men retfærdig Mand med kække, aristokratiske Ansigtstræk. Han indgød alle i Kompagniet den dybeste Respekt, men tillige Agtelse og Kjærlighed, da han aldrig gjorde Forskel paa Høi eller Lav. Os Drenge behandlede han fornemmelig strængt, men ved Siden af næsten faderligt, og vi saae alle 4 op til ham som til et høiere Væsen. —

Midt under Slaget ved Slesvig den 23. April 1848 laa han og jeg bag et Gjærde, da vi hørte Premierlt. Møllers Røst lidt foran os: »Pas nu paa, Kaptain, ser De den næsvise Tydsker, der stadig har Kikkerten rettet paa os? Om et Minut eller to er han ikke mere.« Kaptainen, der var nysgjerrig efter at see, om Premierltn. Møller virkelig var saa sikker paa sit Skud, som han pralede af, reiste sig for at kigge over Gjærdet, men blev i samme Øieblik ramt af en Kugle i Tindingen og styrtede bag over. Da han under min korte Tjenestetid adskillige Gange var optraadt beskyttende og venligt ligeoverfor mig fattige Dreng, elskede jeg ham som en Fader og glemmer aldrig den Sorg og Smerte, der gjennemtrængte hele min unge Sjæl, da Ambulancen forsigtig løftede hans Legeme op paa en Baare.

Dette er det stærkeste Indtryk, jeg har bevaret fra Feltlivet, skøndt jeg i mange Slag og Træfninger har seet Snese af Mennesker segne for Kuglerne.

Pens. Lærer *J. Thannum.* (Rudkøbing.) 11. Batl. 5. Komp. (Aarhus Frivillige).

»Den lille Krig«.

Foruden Krigen med Tyskerne havde vi en stadig, højst forbitret Kamp at føre, og

det var med Utøjet, særlig Graabenene. Karakteristisk er det, at en af Løjtnanterne paa Døren af sin Barakke havde fastgjort en Seddel med følgende Indskrift:

»Fordreven fra Grøften af Rotter og Mus,
Skruptudser og Snoge, Lopper og Lus,
har jeg nu bygget mig dette Hus.«
Løjtnant P.«

At gaa ind paa Enkelthederne af de Maader, hvorpaa hver især søgte at værge sig imod Hærskarerne, som opfyldte Halmen, hvori vi skulde ligge, og som fuldstændig, hvad En med Galgenhumor ytrede, kunde træde i Stedet for en Aareladning, og som af et vittigt Hoved bleve benævnede »homøopatiske Igler« — det vil jeg ikke. Men en Gang saa jeg med flere et Par Buxer liggende udbredte paa en Grøftevold — antagelig for at soles — hvorpaa der bogstavelig var en hel Brigade af disse Skabninger, der snart med Pinde bleve ragede sammen i Batailloner og Kompagnier med Kæde o. s. v.; — et mere væmmeligt Syn har jeg aldrig set. Hvad Enden blev paa Kampen mellem dem og de Forstærkninger, der kom fra flere Sider, véd jeg ikke, jeg kunde ikke udholde at se derpaa.

I det Hele er, hvad Soldaterne led af Utøj, aldrig bleven fremhævet, som det burde. Jeg kan godt forstaa, at Folk hverken har gidet tale eller skrive derom; men det dannede for det meste Samtaleemnet mellem Soldaterne.

Aftægtsmand *Jens Jensen*. (Lindvig pr. Borris.)

Gjør din Pligt!

I Marts 1848, da jeg afrejste fra mit Hjem for ifølge Ordre at melde mig til Krigstjeneste i Kjøbenhavn og var beskjæftiget med at ordne min Rejsekuffert, kom min Fader ind til mig, brast i Graad og sagde: »Kjære Jens! Det er en Alvorstid, Du gaar imøde, men hengiv Dig i vor Herres Varetægt og gjør din Pligt! Kæmp for din Konge og dit Fædreland som en brav Soldat!«

Det var første Gang, jeg havde set min Fader fælde Taarer, og dette gjorde saa stærkt et Indtryk paa mig, at jeg længe græd som et lille Barn, og jeg faaer endnu Taarer i Øjnene, naar jeg mindes hans Afskedsformaning.

En Morgen, da Fjenden angreb os, efter at vi om Natten havde gjort Forposttjeneste, og Kaptejnen kommanderede os ud i Skyttekjæden mod Fjenden, hvor de fjendtlige Kugler i Massevis fløjtede os om Ørerne, standsede jeg et Øjeblik og fornam en Klemmen for mit Bryst, der næsten standsede mit Aandedrag, men jeg fattede mig straks og tænkte: »Gjør din Pligt og overgiv Dig i Guds Varetægt!« Det var første Gang, jeg var udsat for den fjendtlige Geværild, og jeg overraskedes af den ækle Lyd fra Kuglerne, der fore forbi. Nogen Tid senere deltog jeg i Slaget ved Fredericia, hvor Kugleregnen var tættere, uden at mærke til Kanonfeberen, idet jeg var bleven fortrolig med at høre Kuglernes ækle Fløjten. Denne Dag var jeg i den gladeste Sindsstemning, som jeg kan mindes i mit hidtil førte Liv.

Fhv. Købmand, Dbmd. *Niels Peter Sørensen*. (Høsterkøb pr. Hørsholm.) Overkonstabel ved Batteriet Bruun 1848.

Batteriet Bruun.

Den 28de Maj 1848 forrettede jeg Ordonnants-Tjeneste ved Batteriet Bruun paa Sundeved og havde da god Leilighed til at see, da Batteriet Jessen med 6 Kanoner havde optaget Kampen med Fjendens 16 Kanoner, der havde en fortrinlig Stilling ved Nybøl Mølle.

Da Schleppegrells Brigade, som dannede vor venstre Fløi, var naaet frem i Høide med vort Centrum, fik jeg ligeledes Leilighed til at høre Oberst de Meza opmuntre vor Batterichef til i strygende Galop og under Fjendens Kugleregn at lade vort Batteri føre saa langt frem, at det var muligt at angribe Fjenden i hans høire Flanke; skønt Hesten blev skudt under vor Batterichef med andre mindre Tab, lykkedes denne Manøvre fuld-

stændigt, og Virkningen af vort Batteris Ild bragte Fjenden i en saadan Stilling, at han efter et mislykket Forsøg paa at forandre sin Front med store Tab maatte forlade sin Stilling og trække sig tilbage fra Kamp-Pladsen, der da blev besat af vort Infanteri.

Det er dette Øiebliks Seiersfølelse og Stolthed af at have været med den Dag, der staar uudslettelig i min Erindring, tilmed da det var eneste Gang under alle de 3 Aars Felttog, at vort Batteri var den direkte Aarsag til Slagets heldige Udfald.

Dybbøl d. 5te Juni 1848.

C. F. Lichscheidt. (Kbhvn.) Garden til Fods, 2. Komp.

Et Forræderi i Garden.

Den 9de April om Morgenen afsejlede Kong Frederik den 7de med Garden til Sønderborg med Dampskibet »Skirner« og et andet Dampskib; ombord paa »Skirner« omdelte Frivillig Carl Brosbøll (Carit Etlar) Soldaterviser, som han selv havde digtet, og som han bad Soldaterne synge, hvilket Ønske ogsaa blev efterkommet. Vi ankom til Sønderborg næste Dag, hvor vi bleve indkvarterede hos Borgerne, og nogle Dage derefter holdt Kongen i Spidsen for sin Garde sit Indtog i Flensborg.

En af de strængeste Dage, vi havde i de 3 Krigsaar, var ubetinget den 5te Juni (Kongen af Hannovers Fødselsdag) paa Dybbøl Banke. Garden blev kommanderet i Ilden Kl. 4 Eftermiddag, og vi avancerede stadig indtil Kl. 11 Efterm.; vi kunde da paa Grund af Mørket ikke gaa længere frem.

I denne Træfning forefaldt noget, som man heldigvis ikke finder meget af i dansk Krigshistorie.

Sagen var følgende:

Da der blev blæst Signal til »Avancer«, og vi skulde over det første Dige, lod Kompagnichefen for Gardens 4de Kompagni, Kaptain Guszmann, en født Altonaer, blæse et helt andet Signal, og uagtet Brigadekommandøren gjorde ham opmærksom paa det fejle Signal, lod Kaptain Guszmann dog stadig det falske Signal blæse og vilde ej gaa frem med sit Kompagni. Da nu Kompagniet alligevel gik frem uden Ordre fra dets Chef, drejede denne af til Venstre ned mod Stranden ved Vemmingbund og tog 19 Mand og en Hornblæser med sig. Den næste Morgen kom Kaptainen med sine 20 Mand og meldte sig til Kommandøren for Garden, og jeg hørte Kommandøren sige: »Vil De melde Dem hos Brigadekommandøren, Kaptain Guszmann.« Brigadekommandøren, Oberst Wedege, affærdigede imidlertid Kaptainen meget kort og haanligt. Nogen Tid derefter blev Kaptain Guszmann beordret til at melde sig til Hans Majestæt i Kjøbenhavn, hvorefter han blev infam kasseret til stor Glæde for hans Kompagni.

Som Bevis paa denne Kaptains Optræden overfor sine Undergivne kan anføres, at det første, han foretog sig, efter at han Morgenen efter forannævnte Slag var kommen tilbage til Kompagniet, var at give en Gardist, som ikke stod ret nok, flere Slag med flad Klinge over den venstre Arm, og det uagtet denne Gardist Dagen forud havde kæmpet som en brav Soldat, hvorimod Kaptainen ikke alene havde vist sig som en Kujon, men endog vilde forlede sine Folk til at svigte deres Faneed.

Grosserer *O. H. Brøndersley.* (Kbhvn.) Frivillig i 3. Reservejægerkorps.

En ulykkelig Affære.

Da Krigen i 1848 udbrød, meldte der sig fra Lolland-Falster circa 60 Frivillige. Vi bleve først indøvede i de forskjellige Byer af ældre Militaire, dernæst samlede sendte til Hovedstaden, hvor vi yderligere bleve sammenarbeidede og uniformerede. I Begyndelsen af Mai bleve vi commanderede til Slesvig til Forstærkning af 3die Reservejægercorps, der kun havde en Styrke af 4.500 Mand. Dette Corps, som bestod af

ældre afskedigede Soldater — seige Jyder — som blev commanderet af tildels gamle afskedigede Officerer samt en Del Livjægerofficerer og Capaciteter, der ei alle var første Klasse, trængte haardt til at blive blandet med ungt Blod. Men disse heterogene Elementer var det ei saa let at sammenarbeide, især da Disciplinen under Krigsbegeistringen ei var saa særdeles stram, hvoraf vi lystige Frivillige naturligvis benyttede os til stor Ærgrelse for de gamle Jyder, som ei kunde være med paa den Galei. De dygtige Officerer forstod godt at vurdere de unge Elementer og lod mange kaade Streger passere, som under andre Forhold vare blevne straffede, f. Ex. naar vi for at faa en nogenlunde smagelig Suppe fouragerede i Bøndernes Haver efter Kartofler, Grøntsager og lignende.

Efter Slaget ved Dybbøl den 5. Juni erfarede man, at den preussiske Armé vilde rykke nordpaa, og den danske Styrke, som stod i en Linie fra Gjennerbugt over om Gram, fik da det Paalæg at byde den kraftigste Modstand. Tredie Reservejægercorps, som stod ved Hoptrup, blev betroet Forsvaret heraf. Ved Vartenbjerg Kro var der et Aaløb, som havde særlig Betydning; til Forsvaret af dette blev 3die Compagni, Captain Wichfeldt, commanderet, (W. havde som afskediget Captain meldt sig som Frivillig og var en samvittighedsfuld, dygtig Anfører, men havde destoværre flere mindre gode Officerer og Underbefalingsmænd); for at genere og opholde eventuel Kanontransport skulde Broen barrikaderes saa godt som muligt. Da Compagniets Styrke var saa ringe, saa blev en Esquadron Husarer under Anførsel af Ritmester Marcher detacherede, og denne blev Forpostcommandør. Uheldigvis blev Marcher om Aftenen d. 6. Juni ved 8-Tiden afløst af Esquadron Brechwold. Vi vare just begyndt med Tilberedelse af vor Suppekogning (paa Grund af idelige Tracasserier med v. d. Tanns Friskarer havde vi altid ved Aftentid bedst Ro til at koge vor Naturalforplejning), da man i det Fjerne hørte Vognraslen som af Kanoner; Kogningen blev ophævet, og vi gik i Gang med Barrikaden, som gik flinkt fra Haanden under Captainens specielle Opsigt. Da dette var gjort saa solidt som muligt, besørgede Captainen selv Vedetterne udstillede, og da Aftenen var meget mørk, bleve vi placerede paa en Bakkeskraaning, hvor vi bedst kunde overse det foranliggende Terrain med den barrikaderede Bro. Captainen vidste jo godt, at hans gamle Soldater, hvoraf mange havde Kone og Børn i Hjemmet, just ei vare meget ivrige for at komme i Lag med Fjenden, men han gik hele Tiden rundt og opmuntrede Folkene, idet han sagde, at der ei kunde være Tale om nogen Træfning i Mørket, men saasnart Fjenden var foran Barikaden, maatte vi knalde løs af fuld Kraft for at allarmere den øvrige Styrke.

Just som alt var arrangeret paa bedste Maade, og man ved at lægge Øret til Jorden hørte, at Vognrummelen kom nærmere, kom der Befaling fra Forpostcommandøren, Ritmester Brechwold, at Jægerne strax skulde trække sig tilbage uden at allarmere. Hertil svarede Capt. Wichfeldt, at han ei kunde indlade sig derpaa, da det vilde betyde at lade den øvrige Styrke, som stolede paa os, i Stikken; ikke destomindre kom der strax efter en ny strix Melding, at W. havde at parere Forpostcommandørens Ordre, da Husarerne øieblikkelig gik i Gang med Retraiten og overlod Jægerne til deres Skjæbne. Capt. Wichfeldt sagde da til os nærmeststaaende Jægere, om vi vilde bemærke, hvad der var sket, og hvor skarpt det stred imod vor Pligt, — for at vi ved eventuel Krigsret kunde constatere, at Compagniet var uskyldigt i denne for Armeen saa uheldsvangre Affaire. Havde denne Forpost gjort sin Pligt, da var rimeligvis de paa Bøndervogne fremkjørende 6—700 Friskarer alle faldne i vore Hænder.

Vi maatte nu smøre Haser foran Husarerne i voldsom Iilmarsch lige til Haderslev, hvor Hovedstyrken stod, og efter at man havde hørt Skydning rundt om, blev der paabegyndt en Fremrykning, men de tætte Hegn og en høi Rugmark foranledigede, at Infanteriet trykkede sig noget ved at avancere. Just i dette Moment lød en voldsom Bøsseknalden, og man saa da de frivillige Husarer under Anførsel af Ritm. Hegermann Lindencrone komme jagende gjennem en smal, stærk hegnet Vei, som paa begge Sider

var besat med Freischärler. Flere af Husarerne vare skudte, og flere Heste kom uden Rytter med de saarede Husarer efter sig. Da Hegermann Lindencrone hos Oberst Juul hørte om Situationen, lod han strax sine Husarer stige af Hestene, og bemærkende, at disse godt kunde gjøre Infanteritjeneste, lod han dem gaa i Spidsen som Blænkere samt gjennembugge Hegnene med deres store Pallasker. Infanteriet fik mere Mod ved denne stolte Manoeuvre, og man begyndte Fremrykning, men just som vi vare komne godt i Gang, fik Oberst Juul Skrupler, og der blev blæst *Retirér*, hvorefter hele Styrken maatte gaa tilbage til Kongeaaen.

For 3die Reservejægercorps blev denne fortvivlede Affaire høist ubehagelig, thi hvor vi kom frem, lød det: »Der kommer Hoptrupjægerne, som løb deres Vei for en Klat Friskarer,« og navnlig 3die Comp. blev haanet som de første og feigeste.

Vi Frivillige ved Compagniet, som kjendte Forholdene, vare rasende, og for at undgaa de stadig haanende Udtalelser havde vi den Frækhed at borttage et rødt Klæde med Betegnelsen *3.R.* af vore Felthuer. Da vi stillede den følgende Morgen, spurgte Chefen os, hvorledes det var gaaet til, og svarede jeg, at de vare faldne i Grøften ved at løbe saa stærkt fra Vartenbjerg. Vor elskværdige Compagnichef, som godt forstod vore Følelser, bebreidede os vel denne Frihed, men uden at lade Nogen straffe, paalagde han os blot at faa disse Mærker paasyede igjen og lovede os Revanche ved Krigsretten. Kort Tid efter blev der ogsaa nedsat en saadan, hvor vi Jægere, som havde hørt W.s Udtalelse, maatte vidne, og Ritmester B. blev degraderet til menig Husar for Malconduite.

Krigsassessor, Gymnastiklærer *L. Lassen.* (Aarhus.)
Hornblæser ved 3. Reservejægerkorps 4. Komp.

Fra Hoptrupjægere til Ullerupjægere.

Min første uforglemmelige Erindring var den første Gang, jeg var i Ilden, Natten mellem den 6te og 7de Juni 1848 ved Hoptrup. Aldrig havde jeg hørt en Kugle pibe og blæste derfor nok saa lystig de Signaler, jeg fik Ordre til; dog Lystigheden hørte snart op, da enkelte af mine nærmeste bleve trufne, og nu rystede jeg af Angst, saa jeg knapt kunde føre Hornet til Munden. Denne Frygt fortog sig dog snart, da vi under en hurtig Retræte maatte løbe, ikke tilbage, men af lutter Forvirring lige mod Syd til Gennerbugt, hvor en Del af os kom ombord paa nogle forbisejlende Jagter og førte os til Middelfart, hvor vi bleve indkvarterede.

Hvor daarlig Soldat jeg var, saa skammede jeg mig dog over al den Opmærksomhed, der blev udvist imod os, da vi jo havde gjort vore Sager saa slet som vel muligt, ligesom vi af de øvrige Afdelinger erholdt det alt andet end hæderlige Navn: »Hoptrupjægerne«.

At det ikke var nogen Ære at bære dette Navn, fik vi at føle ved Affæren ved Steppinge d. 8. August. Korpset havde nu faaet til Dels andre Officerer; saaledes havde 4. Comp. faaet en Capt. L. Bruns, en overordenlig tapper, dygtig og afholdt Officer. (Han blev Ridder paa Leerbækmark, den 18de Oktober 1848, ved den store Kongerevue.) Efter at have marcheret 5 Mil rykkede vi mod den saa ofte omtalte Gaard, brød Porten, der var spærret med Harver og Vogne, op og var saaledes med til at tage de 25 prøjsiske Kyrasserer. — Modtagelsen paa Tilbagemarschen var meget kølig, hvorover Captajnen ærgrede sig; her skete vi Uret, men vi vare jo nu engang komne i Vanry.

Da kom heldigvis Ullerup-Affæren.

Den 6. April bleve vi om Aftenen afløste af Feltvagten i Sundeved. Compagniet blev anvist 2 Gaarde i Sottrup, men næppe havde vi faaet lidt at spise, før vi bleve allarmerede og rykkede til Foden af Kirkebakken. Bonden i den Gaard, hvor jeg tilligemed det halve Compagni skulde have ligget, udtalte ved Afmarschen, at dersom vi til Aften kom hjem med Sejer, skulde hans Kone have Kaffe til os alle i den store Gruekjedel.

Ankomne til Kirkebakken, hvor General Bülow holdt til Hest, udtalte han disse Ord til os: »Jeg sender Jer nu frem mod Fjenden, og kommer I i Aften tilbage efter at

have jaget Fjenden bort, skal jeg igen hilse paa Eder.«

Rask gik det nu frem, og længe varede det ikke, før vi Hornblæsere blæste »Attakér« og »Avancér« og blev ved at storme fra Hegn til Hegn; al Angest var veget bort, med Hurraraab og Latter stormede vi stadig fremad, til vi kom paa den anden Side af Ullerup, der brændte stærkt, og Captajnen afgav enkelte Mand, der hjalp Bønderne med at slukke Ilden. Det var imidlertid næsten blevet mørkt, da jeg fik Ordre til at blæse: »4. Compagni Holdt«, og senere: »Det Hele Holdt«.

Fjenden var efter en tapper Modstand slaaet betydelig tilbage, vi udstillede Vedetter, indtoge Feltvagtstillinger, men bleve snart afløste af 3. Jægerkorps og marscherede saa tilbage til Sottrup, hvor Bülow modtog os med disse Ord: »Jeg takker mine brave Jægere, I skulle nu ikke længere bære Skændselsnavnet Hoptrupjægerne, men fra i Dag skulle I hedde mine tapre Ullerupjægere«.

Dette mødtes med 3 Gange Hurra for Generalen, og saa gik det af Sted til vore Kvarterer, hvor vi bleve modtagne med stor Tak og Glæde, og ganske rigtig havde Konen lavet Kaffe til os alle sammen Vi var dygtig trætte, men kunde næsten ikke sove for Glæde over det dejlige Hædersnavn: »Ullerupjægere«.

Oberstinde *M. Dalgas.* (Aarhus.)

En ung Piges Oplevelser.

Jeg er nu en gammel Kone paa 65 Aar, og mangt og meget har jeg oplevet; især staar Erindringerne fra den første Krig levende for mig. Maaske det ogsaa kan have forbigaaende Interesse for Andre at høre, hvad en ung Pige paa 15 Aar dengang tænkte og følte.

Min Fader var Officer i Fredericia, gift med den første Kjøbmands Datter, og eiede den største Gaard i Byen. Min Moder var en fin og lille Dame, men i Besiddelse af stor Karakterstyrke. Jeg havde Fødselsdag d. 18. September, samme Dag som Christian d. 8de, og der var bleven mig lovet, at jeg skulde komme paa Clubbal paa min Fødselsdag, naar jeg blev voxen. Men Ak, Ve! Kongen døde samme Aar, jeg blev confirmeret, og ingen Parade, ingen Flag, ingen Musik i Gaderne feirede mere den skjønne Dag.

Alvorlig stillede sig Confirmationsdagen i 1848. Pastor H. C. Rørdam havde forberedt os i god Ro og Mag, men saa kom i Foraaret urolige Tidender fra Kjøbenhavn om Oprøret i Slesvig. Den første Efterretning, der greb mig, var: »Louis Philippe er flygtet fra Paris,« og saa faa vi Krig. Og Krig fik vi.

En Aften kom der Bud: «Confirmanderne maa møde i Kirken Fredag Formiddag, da Fjenden kan ventes hvert Øieblik. Altergang samtidig.«

I en ulden Kjole, med Moders franske Shawl, var jeg tilstrækkelig udstyret; af Gaver fik jeg kun en deilig Rose sendt af en Ven, jo, i Hjemmet laa ogsaa et Sølvarmbaand, sendt af min Gudfader Cpt. Mechlenburg, før han drog bort — han var allerede falden i Slaget ved Bau. Men i Kirken var der Fred og Hvile, og med rørt Hjærte bekræftede vi vor Daabspagt for Guds Aasyn og for vor elskede Præst og Lærer. Samme Dags Eftermiddag opløstes hele Familien, min Fader og ældste Broder maatte som Militaire slutte sig til Hæren, mine 9 Sødskende sendtes som Flygtninge til Fyen. Min Moder og jeg bleve alene tilbage med en Pige for dog at vogte noget paa det store Hus og dets Eiendele. Vi vare ikke bange, men Hjærtet bankede af Forventning om, hvad der skulde komme.

En Tid forløb, da blev der anmeldt: Giv Plads til 20 Mand og 2 Officerer. (Preussere.)

Et Værelse belagdes med Halm-Matrasser som Hovedpuder langs Væggen, et Gulvtæppe over det Hele, og saa var der redt til Mandskabet; derimod afstodes til Officererne 4 smukke Værelser; selv beholdt vi kun et Par Værelser til Brug.

Det blev mørkt, og vi ventede endnu. Da ved Midnat hørte man taktfaste Trin af mange Mennesker, og fra Vinduet saa jeg, hvorledes snart En, snart en anden af de mørke

Skikkelser dødstrætte lagde sig paa Stenbroen; det bankede paa Døren, og Soldater vrimlede ind i den oplyste Gang, lidt ængstelig stod jeg bag min Moder, hun kunde ikke undvære mig, thi kun jeg kunde tale Tydsk, takket være den tydske Gouvernante. Da træder En ud af Rækken og overrækker mig med stor Alvor et Messing Pandesmykke med en couleurt Sten, som dengang brugtes; han havde fundet det paa Veien. Jeg kom til at lee og var ikke Spor af bange.

De to Intendanter vare høflige og nette Mennesker og have aldrig forulempet os det Mindste, men deres Nærværelse har vist bidraget til at holde Mandskabet roligt. — Vi havde dog gjort os til Regel aldrig at vexle meer end de nødvendigste Ord med dem.

I 6 Uger levede vi saaledes med alle disse Mennesker, afskaarne fra Meddelelser fra vore egne; kun 1 Gang bragte en Spion et Brev fra min Fader.

Imellem gjorde vi et Besøg hos Kmhr. Lorenz, hvis Villa laa høit, for igjennem hans Kikkert at fryde os ved Synet af vore blaa Jenser, der arbeidede ved Strib paa Fyens Kyst.

Vor Pige, Karen Franskmand, var en stor, behjærtet og dygtig Qvinde; hun lavede al Maden: en stor Gryde Kaffe om Morgenen, 2 Gange om Dagen Suppe og Kjød af Natural-Forplejning. Hun holdt streng Justits i sit Kjøkken og tillod ingen Soldat at komme derind.

Da endelig kom der en Dag Ordre til Udmarsch uden Varsel, og uden at vi vidste hvorfor, men man følte sig lettet som for en svær Byrde — fri, fri, og vi kunde nu see og skrive til vore egne!

Saa var der Revue paa Lerbæk Mark efter Krigens Slutning.

Det var atter min Fødselsdag. Aldrig har Solen skinnet saa klart, aldrig har jeg set en saadan Samling af yngre og ældre Mænd, seiersglade og parate til at hylde deres Konge, Frederik den 7de.

Fra Fredericia kjørte jeg med mine Forældre til Revuen i en Wienervogn fyldt med alskens gode Sager — koldt Kjøkken, Frugt og Vin.

Efter Defileringen af de forskjellige Vaabenarter kom det Øieblik, da Ordens-Uddelingen fandt Sted. Vor Vogn søgtes mest af Ingenieurerne, min Faders og Broders og senere min Mands Vaabenart; de hentede der en god Frokost, og tænk, jeg var saa heldig at have et Brev Knappenaale i Lommen og fik derved den Ære at fæste Ridderkorset paa 7 Officerer, de Fleste af Ingenieurerne og alle Bekjendte. Et smukt Syn var det tilsidst at see Kong Frederik fulgt af sin Stab ride langs hele Linien med den blaa Kappe flagrende og at høre Hurraraabene som en rullende Torden ledsage hans Ridt. Det var deiligt! Senere var der staaende Sexa for Officererne. Paa Grund af nært Bekjendtskab med de høiere Officerer fik vi og enkelte andre Damer Plads ved Bordet, og jeg stod ganske nær ved Frederik den 7de, da han hævede Glasset efter Afsyngningen af H. P. Holstes Sang og med sin stærke Røst raabte: »Det skal ei skee!« (nemlig Adskillelse af Slesvig).

Hjemtouren var som en Drøm. Landeveien var besaat af Mennesker, Vogne og Heste, og først helt ud paa Morgenstunden naaede vi Fredericia.

Aaret 1849.

De første Træfninger.

Bogholder *N. Grünwald.* (Haderslev.)

Det første danske Flag i Haderslev.

Mine Forældre boede i 1849 her i Haderslev i Lille Pappegøjegade. Fader og jeg, der var en 13-aarig Dreng, vare den 3die April 1849 kort efter Middag beskjæftiget med at lægge Ærter i den bag ved Huset liggende Have. Paa en Gang hørte vi Trompeterne ved den i Byen i Kvarter liggende Eskadron af de hanseatiske Dragoner blæse Allarm, og vi løb ind for at se, hvad der var paa Færde. Da vi kom ud i Gadedøren, fra hvilken en temmelig høj Trappe fører ned, saa vi en Del af de tyske Dragoner i fuldt Firspring jage ned ad Gaden mod den søndre Del af Byen.

Straks efter opdagede vi, hvorfor de havde faaet saa travlt. Oppe fra den vestre Ende af Gaden fra Gammelhaderslev (Simmersted Vejen), kom der nemlig en Deling dansk Fodfolk, med en Officer i Spidsen, i Stormskridt og med fældet Gevær, ned ad Gaden. — Jeg blev saa begejstret ved dette Syn, at jeg løb ind og hentede et mig tilhørende, ikke saa ganske lille Dannebrogsflag og holdt det ud over Trappen foran de fremstormende danske Soldater. Da disse saa Dannebrog, hilste de det, Officeren ved at salutere med Sabelen, og Mandskabet med et rungende, jublende Hurra.

Et Øjeblik efter vare Soldaterne passerede, men jeg glemmer aldrig i mit Liv det Moment, da de hilste jublende paa Dannebrog, der, efter hvad den Underofficer fortalte, som vi samme Aften fik i Indkvartering, var det første danske Flag, de saa i Haderslev By.

Gaardmand *Jørgen Hansen,* Duelund. (Lakkendrup pr. Svendborg.) Baadsagerbatteriet.

Tydelig Besked.

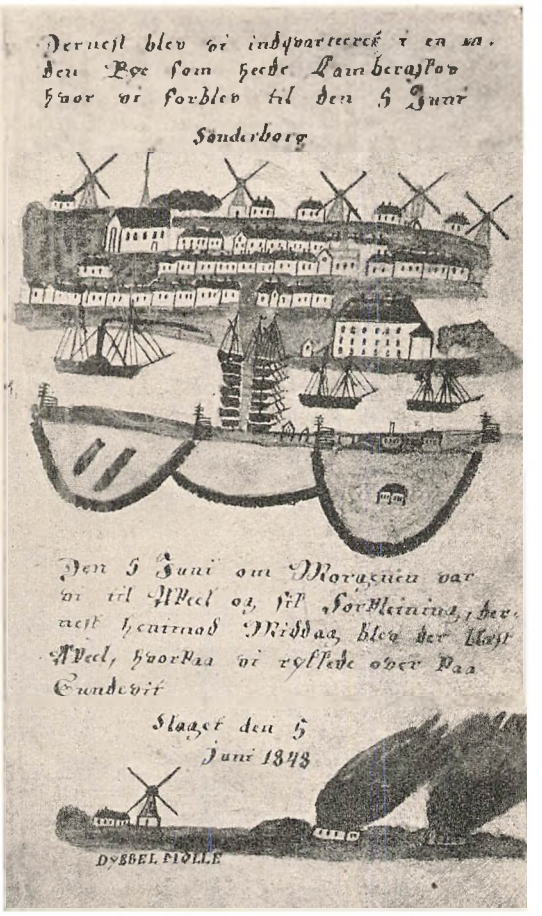
Dels for at forhindre Tyskerne i en Overgang til Als, dels for at beskytte Sønderborg, var der nord for denne By i Krigen 1848—49—50 anlagt nogle Befæstningsværker.

Under alle Krigsaarene gjorde jeg Tjeneste paa det saakaldte »Baadsagerbatteri«, opkaldt efter den i Nærheden liggende Baadsagergaard. Jeg laa paa det nordligste af disse 3 Batterier og, saavidt jeg erindrer, paa det, der var anlagt nærmest Alssund og Dybbøl Bakke.

Det var den 13de April 1849 om Formiddagen, at vi paa Batteriet gik i vor daglige Dont uden at have Anelser om nogle særlige Uroligheder. Da lige med et ser vi, at der ad Aabenraavejen ved Surlykkegaarden drejer 2 sachsiske Feltbatterier om ved en lille Bakke, og i susende Gallop gaar det hen ad Landevejen, til de er ud for os. Her protser de disse 16 Kanoner op bag Hegnene og aabner øjeblikkelig en meget heftig Kanonade mod vore Batterier.

I samme Øjeblik, vi fra vort Batteri fik Øje paa de fjendtlige Bespændinger, kommanderede vor Kommandør: »Gjør færdig til Ladning!« Og det kan nok være, at hver Mand i en Fart kom paa sin Post. Snart intonerede ogsaa vore Kartover deres alvorlige Bum—Bum! med i Koncerten, og Kampen var i fuld Gang.

Fra begge Sider førtes Kampen med Kugler, og Afstanden mellem os var kun 1200 Alen. Ikke desmindre faldt det længe Sachserne besværligt at indskyde sig. En meget stor Del af deres første Kugler endte med et vældigt Plask deres Løbebane i Alssund. Men efterhaanden naaede de dog at faa lidt Ram paa vore Jordvolde, uden derfor at opnaa at gjøre os den mindste Skade. Men nu Tyskerne! Ja, de vare ganske vist os overlegne i Antal af Kanoner, men de fik alligevel snart at føle, at det var et ligesaa farligt som dumdristigt Foretagende paa saa nært Hold at kjøre op med et Par Feltbatterier mod vore faste Værker.

En Side af »Felt Bedrifter for Aarene 1848 og 1849 og 1850«, illustreret Dagbog, ført af *Anders Nielsen Gamborg*. (Kernes.) 2. Jægerkorps.

Vi kjendte nemlig nøjagtig Afstanden fra os og over til Aabenraavejen, hvor de stod (som nævnt 1200 Alen, nemlig 400 Alen til Sundet, 400 Alen over Sundet og 400 Alen op ad Dybbøl Bakke), og skjønt de havde nogen Dækning bag Hegnsvoldene, gjorde vore Kugler dog øjensynlig hurtig god Virkning derovre. Ja, saa eftertrykkelig blev Tyskerne budt velkommen, at da de efter ca. $^3/_4$ Times Forløb fandt Situationen af en saadan Beskaffenhed, at de hurtigst muligt protsede paa og jog afsted den Vej, de var kommen fra, dem, der da kunde, efterlod de 2 Kanoner, som der, efter hvad der fortaltes, ikke havde været Ild paa. Disse 2 Kanoner bleve straks tagne af 10de Bataillon.

En tredie Kanon kunde vi fra Batteriet se, at Fjenden havde efterladt derovre, men den tog de selv igjen den følgende Nat. Hvad Tab de forøvrigt havde lidt, ved jeg ikke, men det har sikkert været betydeligt. Heste saa vi hele Dagen liggende paa Slagpladsen, saarede og vridende sig i Smerte. En Krudtkarre stod ogsaa efterladt derovre, men en Granat, som sendtes op mod den, traf den ikke.

Borte var altsaa Tyskerne igjen. Vort sidste Skud mod dem var rettet mod en af de bortgalopperende Bespændinger, men Kuglen suste over den uden at træffe, og hermed indstilledes for vort Vedkommende Fjendtlighederne for den Gang. Al vor Ammunition var forresten ogsaa bleven bortskudt i Løbet af disse 3 Kvarter, og vi havde endda under Fægtningens sidste Del maattet spare betydeligt paa Skuddene. Men saasnart Skydningen var ophørt, kom i strygende Fart flere Vogne med Ammunition til os ude fra Hørup Kirke, der benyttedes til Magasin.

Lidt efter at den uventede og heftige Kanonade var begyndt, kom en Adjutant sprængende inde fra den Øverstbefalende i Sønderborg og sagde meget høfligt til Løjtnant Lier, at han skulde hilse fra Komman-

døren og spørge, hvorfor vi fyrede? »Aa, vil De vente lidt, skal De straks faa Besked,« svarede Løjtnanten ganske tørt. Men da Adjutanten mærkede de fjendtlige Kugler suse omkring sig, havde han tilstrækkeligt Svar og forsvandt straks igjen.

Som anført, var det kun en saare ubetydelig Virkning, Sachsernes Skydning foraarsagede paa Baadsagerbatterierne, der nok ene havde været Gjenstand for Beskydning. Ingen af Mandskabet blev dræbt eller saaret, hvad der maaske nærmest maa tilskrives de Omstændigheder, at der ikke blev skudt med Granater, og at vi stod dækket bag 4 Alen tykke Jordvolde og kun kunde rammes, naar en fjendtlig Kugle forvildede sig ind gjennem Skydeskaarene. Og det gjorde kun meget faa.

Et Skilderhus og en af vore Kanoner blev ramt af Fjendens Kugler. En anden Kugle tog Hjørnet af en Ammunitionskasse hos os, men heldigvis uden at antænde Krudtet. Og endelig blev Sætterstokken skudt over i Hænderne paa en af Artilleristerne, just som han drejede den rundt for at udviske Kanonen.

— Det var alle de Mærker, vi havde af denne Kamp.

Tyskernes Dumdristighed den Dag kunde vi beundre, deres Skydefærdighed derimod ikke.

Fisker *N. Larsen.* (Ebbelykke, Nykjøbing S.) 3. Batl. 3. Komp.

Raske Kammerater.

Den 23. kom vi i Slag ved Kolding Kl. 9 Fmd. til Kl. 3 Eftmd., men maatte retirere. Vi kom ind i en stor Gaard for at hvile lidt, thi Retireringen var stærk, tørstige og trætte var vi; i Gaardens Midte stod en stor Post, men den var laaset. Men vor Kaptajns Sabel kunde oplukke Posten, da den kom dygtig paa Ryggen af Ejeren. Vor Kaptajn hed Karl Høst, han bad os altid at dække os saa godt som muligt, men selv stillede han sig paa det højeste for at overse alt. Han sagde: »De Slyngler kan ikke gøre andet end skille Konen af med sin Mand.« Vi havde en Kommandersergent, som hed Lysholm. Han sagde, at Tyskerne kunde ikke udholde med Penge med ham, og de havde heller ikke faaet støbt den Kugle, der kunde skade ham. Han gik paa de højeste Punkter og gik som hjemme. Naar vi var i Slag, sagde vi til ham: »Lysholm skyder ikke!« — »Det er ikke noget at skyde paa de Slyngler,« svarede han, »men vent lidt,« og naar han saa, at der var en Del flere end almindelig, saa sagde han: »Nu skyder jeg!« Vi sagde: »Det er for langt, Lysholm,« men enten de var tilfods eller tilhest, faldt de ligegodt.

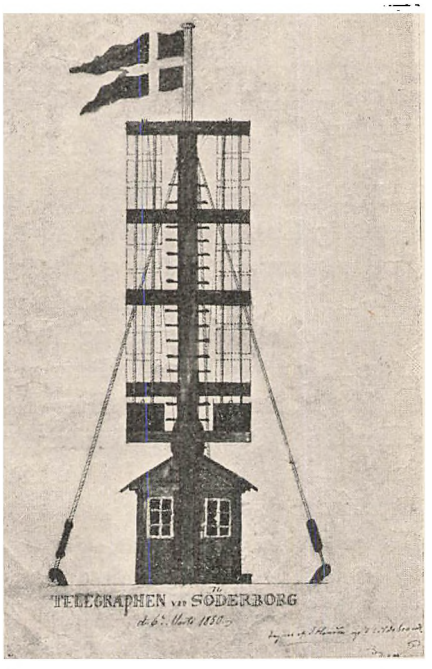
Den 7. Maj kom vi i Slag ved Gudsø $^1/_2$ Dag og maatte retirere til Fredericia; der var en Soldat, som sagde: »Bær Du mit Gevær og Du mit Tornyster, saa skal jeg skaffe Proviant, thi vi trænger,« og det gjorde han til en 6 Stykker. Fredericia blev bombarderet den 16., 17, 18., 19. og 22. I den Tid skete det Uheld, at en af vore Granater sprang for tidlig og knuste Armen paa en Mand fra Albuen til Axlen. Han blev bragt i Kastellet, men gik selv; da Armen skulde afsættes, bad han om $^1/_2$ Pægl, og det blev tilladt. 4 Mand skulde holde ham, men han sagde: »Det behøves ikke, jeg kan nok se til,« og det gjorde han uden at kny et Muk.

Uden for Løbegravene den 6. Juli traf vi en meget saaret Tysker, hans Indvolde saas. Vor Kaptajn vilde yde ham Hjælp og bringe ham ind, men han skældte Kaptajnen ud og alle Danskere; det var en Officer. Saa gik vi, men bagefter kom der Soldater, som ogsaa vilde ham vel, men de fik samme Besked. Den ene Soldat sagde: »Nu skal din Tysker til Helvede!« — og et Knald, saa var det forbi.

Den 25. Juli 1850 sloges vi ved Isted. Jeg mistede en Sidemand og blev let saaret, men kom ikke paa Lazarettet. Men oven for Isted Kro havde Tyskerne et Batteri; her laa mange døde og saarede, der vare tagne af vore Fodgarder; men da vi kom der forbi, var der en af vore, der vilde se, hvordan det saa ud. Han traf en Tysker med nye Støvler paa og gav sig til at trække

dem af; da raabte vor Kaptajn: »Hvad er det for noget?« — »Herr Kaptajn, det er en ærlig Handel, mine Støvler ere daarlige, og det er længe siden vi handlede, nu jeg træffer ham, tager jeg Støvlerne med fuld Ret.« Siden sagde vi: »Der kommer de tyske Ben.«

Ude ved Enden af Slien paa en Høj holdt en Dragon paa Avertissementspost, som skulde melde, hvad fjendtlig han saa. Der kom to tyske Dragoner ridende ad Vejen og drejede til højre imod Bakken til vore Dragoner. Da han saa det, red han ned ad Bakken og gjorde Front imod dem; de huggede sammen, til vor tog dem begge, men den sidste maatte han tage med venstre Haand. En Dragon red ud til den tyske Kæde, hvor der holdt en Del høje Officerer, red ind til dem, tog den enes Hest ved Tøjlen, satte sig tværs i Sadlen og spændte sin Pistol. Han blev rolig paa Hesten, skød strax, men red i flyvende Fart. De kunde ikke skyde paa ham, thi da vilde de ogsaa skyde deres egen. Han bragte ham til Forposten, som nok skulde besørge ham, og saa blev han afvæbnet; men Karlen sagde: »Jeg har taget ham, jeg skal nok selv besørge ham.«

Telegraphen ved Sønderborg, tegnet af Telegrafassistent, Sømand *Hans P. Hildebrandt* (Kbhvn.).

Partikulier, Dbmd. *M. Olesen.* (Svendborg.) Korporal ved 4. Dragonreg. 4. Eskadron.

Frk. Krügers Brødkoner.

Krüger i Bevtoft havde en Søster, om hvem man ikke undlader at gjøre en lille Bemærkning. Krüger havde iblandt sine mange andre Bedrifter ogsaa et Bageri; dette var overladt hans Søster, jeg troer, det var Ingeborg, hun hedte, at arrangere med Brødkoner paa Landet etc. Disse Koner, som hver Dag gik deres Toure, havde i den Tid, Krigen varede, bestemte Steder at gaa, ja Krügers Brød gik helt op til Kongeaaen, og den anviste Brødleverance fortalte saa ogsaa Modtagerne enhver af Fjendens Bevægelser, hvorom de danske blev sat i Kundskab.

Overfaldet ved Stepping af vore Herregaardsskytter og Grev Reckenbachs Tilfangetagelse af Dragon Ankjær i Bevtofte Mose hidrøre fra disse Brødkoner, som Ingeborg udsendte. Ankjær var ansat som Ordonnants hos Lieutenant Jagd, som havde organiseret et Frikorps af unge Mennesker fra de vestlige Egne af Sønder- og Nørrejylland; han var udkommanderet fra 3. Dragonregiments 1. Eskadron. Den tydske Greve kunde ikke maale sig med Ankjær i Fægtningen, men maatte overgive sig efter et haardnakket Forsvar.

Eckernførde, Skærtorsdag d. 5te April 1849.

Havnefoged, Dbmd. *Peter Christian Eduard Olsen.* (Struer.) Kanonér ombord i »Christian VIII«.

Ombord i Christian VIII.

Under Opseilingen i Eckernførdefjord var jeg Lodhiver paa Linieskibet Christian den 8de, det vil sige, jeg underrettede om, hvor meget Vand vi havde, og vedblev med dette, indtil de fjendtlige Kugler gik i Nærheden af Linieskibet. Saa blev der slaaet »Klart Skib«, hvorpaa jeg forlod min Plads for at gaa til min Kanon Nr. 2 paa øverste Batteri, som jeg var Kommandør for; hele min Besætning bestod af 10 Mand.

Et Øieblik efter vare vi i Heden med det nordre Batteri, som bestod af 6 Kanoner.

Efter kort Tids Forløb havde vi bragt dette Batteri til Tavshed; den ene Kanon slog Kuldbøtte efter den anden, og enhver Kanon, der enten vendte Mundingen eller Druen i Vejret, gav vi et glad Hurra. Da vi vare færdige med det Nordre, gav vi os i Færd med det Søndre. Det havde 4 Kanoner; de 2 vare ubrugelige, saa de havde kun 2 tilbage, de kunde skyde med. Da blev der slaaet: »Hold inde med Skydningen,» og den ophørte saa fra begge Sider (Vaabenhvile).

Nu havde jeg mistet min Vicekommandør, Axel Axelsen; en 24 Pds. Kugle havde taget hans høire Arm og hele Underkæben bort; den samme Kugle havde borttaget Jernknæet samt min Fængrørsdaase.*)

*) Vicekommandørens Plads er paa venstre Side af Kanonen og i Borde. Han skal træde et Skridt frem til høire for at sætte Fængrøret i Kanonen med høire Haand.

Splinterne af Skibet havde ligeledes saaret 2 Mand af mine Folk.

Nu gik jeg op paa Dækket, hvor der blev givet Ordre til at beslaa forre Mærsseil; jeg entrede op med for at se mig omkring, og imedens vi laa paa Raaen, kørte et Feltbatteri op lige for Øinene af os og plantede sine Kanoner agtenfor Linieskibet.

Samtidig varmede Batteriet i Land de Kugler, som senere blev til vor Ulykke.

Da Slaget igjen begyndte, stod det prøisiske Militær paa høiere Land, end Batteriet laa, hvilket jeg ikke kunde lide at se, hvorfor jeg sendte dem to Skud, som var ladet med Kugle og Skraasæk; de forlod deres Plads og kom ikke mere til Syne.

De fleste fjendtlige Kugler faldt imellem de forreste Kanoner. Af den Grund mistede jeg de fleste Folk.

Jeg havde kun 4 Mand tilbage om Eftermiddagen, hvorfor jeg henvendte mig til min Batterichef, Løitnant Rambusch, om at faa Folk til at assistere mig ved Kanonen, da mit Mandskab var træt.

Løitnanten sagde: »Min Gud, tag saa mange, som Du har Brug for«; men der var ingen, som kom mig til Hjælp.

Der blev atter slaaet »Hold inde med Skydningen«; da var det, vi havde strøget Flaget.

Nu kom Overkanonér Godtfred hen til mig og sagde: »Kan Du gaa ned paa Ban-

Det var ved er saadan Manøvre, at han blev dræbt. Kuglen, som tog Jernknæet, gik i 2 Stykker. Jernknæet gik i 3 Stykker, hvoraf de 2 Stykker faldt lige ned, det 3die faldt midtskibs, hvor ogsaa Kuglens 2 Stykker laa tilligemed Fængrørdaasen.

jerne og stikke paa Krudtkasserne; thi de skal kastes over Bord«. Jeg gik derned og var der en Tid. Laagene paa Krudtkasserne vare aabne, og der stod flere Løbelanterner oven paa Krudtet, hver med en lille Stump Lys, som næsten var udbrændt; Glas i Lygterne var der intet af, saa det var intet behageligt Arbeide, jeg var kommet til.

Lige paa engang fik en af mine Kammerater ved Navn Harald Johnsen Øie paa mig og sagde: »Kom op, Kammerat, og faa noget at spise, det kan Du trænge til.«

Jeg, som ikke havde nydt noget siden om Morgenen Kl. 4, lystrede strax og kom op paa Dækket.

Der saa jeg Næstkommanderende, Hr. Kaptein Krieger, gaa frem og tilbage; det var første Gang, jeg saa ham siden om Morgenen, da jeg kastede Loddet for at underrette om, hvor meget Vand vi havde.

Jeg kan se ham endnu med sin store Kappe, sin Kikkert paa Ryggen og sin Kones Portræt under Armen; hvergang han kom agterud, stod han stille, saa paa sin Kone, og hurtigt var Portrættet igjen under Armen.

Det samme gjorde han, naar han kom til Falderebet.

Paa engang siger Kaptein Krieger: »Børn, gaa agter ud, i Fald Forskibet skulde springe«; men Mandskabet blev rolig paa sin Plads.

En Tid derefter siger atter Kaptein Krieger: »Børn, gaa ned til Trykværket, ikke for min Skyld, men for eders egen«.

Jeg var saa nær, at jeg var en af de første, som kom ned paa øverste Batteri og som Følge deraf ogsaa paa underste Batteri. Da saa jeg Ilden forude og forstod, det gjaldt om at komme op paa Dækket.

Folkene standsede paa Trappen, fordi der var fuldt af Folk.

Der var to Trapper ved Siden af hinanden, og jeg var saa heldig at benytte den Trappe, som stod ledig, løb agter om Stormasten, op i Storrøstet, thi Baaden var ved Falderebet.

Baaden haledes agterud, jeg sprang i Baaden ned imellem Folkene, saa Ilden forude og hørte Kanonerne gaa af, — Skibet var gaaet i Luften! Baaden, jeg var i, kæntrede, og da jeg kom over Vandet, saa jeg brændende Seil i Luften samt mange andre Brandsager, og da Tingene begyndte at falde ned rundt omkring mig, dukkede jeg under Vandet, kom op — og alt var stille.

Derpaa svømmede jeg i Land.

Bødkermester *C. Berggreen.* (Frederiksværk.) Helbefaren ombord i »Christian VIII«.

Nu gaar den!

Jeg kom som Frivillig i 1849 ombord i Linjeskibet »Christian VIII« som Chefs-Sluproer og Roersgænger og gjorde Tjeneste under Bataillen paa Skandsen ved de agterste 2 Kanoner under den norske Lieutenant Baron Wedel-Wedelborgs Kommando. Vi laa med Bredsiden mod den søndre Skandse og Agterenden mod Byen, hvor vi sendte en Kugle ind en Gang imellem, som vi ikke maatte. Hertugen af Sachsen Gotha tilligemed nogle Officerer gik op i et Hus ved Havnen for at observere Skibene; men Lieutenanten rettede selv Kanonen og sendte dem et Par Kugler ind, hvor de i en Hast kom ud og til Hest og afsted; vi morede os kostelig. Chefen raabte: I maa ikke skyde ind paa Byen, og Lieutenanten gjentog det, men til os sagde han: »Skyd dem, de Hunde«. — Der var allerede faldet flere i Linjeskibet, da op ad Formiddagen en Lieutenant fra »Gefion« kom ombord og forlangte et Fartøj, 18 Mand og en Læge; de havde skudt deres Spring over, et Toug, som holdt Bredsiden til Skandsen, saa Fregatten svaiede vindret, saaledes at Fjenden skød den langskibs ind, hvorved der faldt saamange. Jeg var en af dem, der kom med, eneste helbefaren; vi skulde bugsere deres Barkasse ud med et Varpetoug og Anker, saaledes at Fregatten kunde varpe længere ud; vi spændte saa vores Fartøj for, og Tyskerne skød efter os med Kardæsker, saa Kuglerne spillede hele Tiden om Baaden og imellem Aarerne, uden at der blev skudt en Aare itu.

Vi kom til Borde igjen efter at have ladet Varpankeret falde og begyndte at

varpe ud. I dette Moment blev der givet Vaabenstilstand i Tyskernes Faveur, men vi havde begæret den; de havde kun 1 brugbar Kanon paa hver af Skandserne, men de gravede Skydeskaarene ned og glødede Kugler i de c. 4 Timer; imedens kom der et Feltbatteri kørende fra Kiel og kastede en Jordvold op midt for Fjorden.

Der saa farligt ud i »Gefion«, der var faldne saa mange og mange saarede, vi havde travlt med at udbedre Skaden; saa var Tiden, at de begyndte at skyde igjen, og det med gloende Kugler. Der blev ikke løsnet et Skud i »Gefion«, der havde 18 Grundskud og trak meget Vand, og Kanonerne vare ødelagte, og lidt Mandskab var der; saa blev Flaget strøget, og vi saa Linjeskibet gaa under Sejl, og at det løb paa Grund, og at det strøg Flaget.

Vi 18 Mand blev beordret at gaa ombord i vort Skib igen, hvor de allerede vare ved at landsætte Folkene; der var et Virvar, de smed deres Randsler, hvor de havde deres Tøj, fra Dækket og ned i Baaden. Næstkommanderende gik med sin Kones Portræt under Armen. »Jeg har ingen Kommando over Jer, men jeg haaber, I har saa megen Agtelse for mig, at I efterkommer min Ordre«. Jo! Hr. Kaptain, raabte de alle. »Gaa over til Luv-Side, I skal komme i Land alle, men som det gaar, kan det ikke gaa.« Jeg var af de besindige og tænkte, vi kommer tidsnok i Land og bliver Fanger; jeg havde sikkert gaaet med i Luften, havde ikke en Underofficer, som kjendte mig, sagt til mig: »Vil Du med i Land, saa læg din Randsel op i Hæggjollen (som hang under Hæggen) og faa en solid Mand til, saa gaar vi i den her, men smid os nu ikke ned, der er en anseelig Høide ned til Vandgangen, saa entrer I to ned af Jolletaillen.« Saa gik vi hen langs Siden og fik begge Overbaadsmændene og saa mange, der kunde være med. Da vi kom ud fra Siden, kunde vi se, at det brændte paa 3 Steder. Jeg havde ingen Anelse om, at der var Ild i Skibet fra de glødende Kugler, der brændte imellem Spanterne; da vi kom til Bredden, maatte vi vade i Land.

Tyske Soldater eskorterede hver Baadfuld op til Byen — de vilde alle forlade Baaden, men der blev sagt, at der skulde 2 Mand gaa ud igjen med Baaden. »I kan jo tænke, at Skibet vil springe i Luften, og I maa se at redde nogle; de 2 Mand, som har firet os ned, behøver ikke at gaa.« Men ingen vilde gaa, saa gjorde jeg Vrøvl med dem, saa sagde nogle, at jeg kunde jo gaa; ja, det vilde jeg ogsaa, naar een vilde gaa med, alene kunde jeg ikke ro Baaden ud; der meldte sig een, og vi kom ud til Skibet og fik saa mange, som Baaden kunde rumme, at vi maatte sætte fra, ellers var Baaden sunken for os; vi havde Lieutenanterne Ulrik og Holbøl og Forvalteren med, vi maatte ro ganske forsigtig, saa lod vi Baaden ligge; en Afdeling Tyskere ventede paa os; saa gav det et forfærdeligt Brag. — Uh! nu gaar den! Vi stod stille og saa paa det — et prægtigt Syn. Vi havde 200 Brandgranater ombord, som ikke vare brugte, de gik op som Raketter, Kanonerne vare ladte, de gik af, men saa kom alt ind over Land og faldt ned over os; som paa Kommando lod vi os alle falde næsegrus ned, Tyskerne med. Der blev stille som i Graven, al Krudtrøg trak ind over Land. — Det var denne Episode, som aldrig glemmes. Flere bleve dræbte og andre saarede, der faldt et Stykke ned og slog mig over den venstre Hofte, om det var Jern ved jeg ikke; jeg havde en tyk Stortrøie paa, som tog noget af Slaget af, jeg fik mig vendt om paa Ryggen og kunde ikke taale at røres ved, endelig blev jeg kjørt op paa det tyske Hospital. Jeg stod anført som haardt saaret og laa i 8 Uger i Eckernførde, kom senere til Rendsborg og saa til Glykstad. Det var en svær Kontusion, jeg troede aldrig, at jeg var blevet til Menneske mere.

Købmand *Chr. Smith.* (Holbro.) Skriver og Oppasser hos Proviantforvalteren ombord i »Christian VIII«.

Falden, begravet og — Fange.

Efter at »Christian VIII« i Eckernførde Fjord var overgivet til Fjenden, gik

Chefen iland som Fange, og Skibets Besætning blev saa færget iland med Baade inde fra Byen, men da der kun var et ringe Antal Baade i Byen, og det jo gjaldt om at redde saa mange af det brændende Skibs Besætning som muligt, førend Ilden naaede Krudtkamret, maatte man ud i Vandet og vade til Land, saasnart man kunde naae Bunden.

Jeg var i den sidste Baad, der gik fra Skibet, og da jeg kom ned ad Skibs-Siden, slog Luerne ud af underste Batteries Kanon-Porte, saa at Ilden var tæt ved Krudtkammeret.

Proviantforvalter Myhre, hos hvem jeg var Skriver, var Skyld i, at jeg blev reddet, idet han kom hen til mig og sagde, at dersom jeg vilde redde Livet, maatte jeg følge med nu og komme i den samme Baad, som han var i. Jeg var netop begyndt at vade iland fra Baaden, da Skibet sprængtes i Luften med Resten af det ombord værende Mandskab. Det var et sørgeligt og frygteligt Syn at see de ulykkelige Mennesker sprængte i Luften, med Arme og Ben afrevne fra Legemet flyvende omkring i Luften.

For at undgaae at blive ramt og kvæstet af nedfaldende Gjenstande fra det sønder-splittede Skib maatte man stadigt holde sig under Vand, saalænge som muligt, indtil Explosionen var forbi. Som Følge deraf var jeg aldeles gjennemvaad, da jeg kom iland. Ved Landgangen mødte det tydske Militær for at modtage os som Fanger. Alle Officererne bleve førte til et Hôtel, hvor Hertugen af Sachsen-Coburg-Gotha boede, for der at aflevere Kaarderne. Jeg fulgte med Forvalteren ifølge dennes Opfordring til Hotellet, og derfra videre til den Gjæstgivergaard, hvor han skulde indlogeres, og jeg fik saaledes Leilighed til ikke at komme sammen med de øvrige Fanger.

At jeg ikke var blevet opført paa Listen over det reddede Mandskab, medførte, at jeg kom til at høre til de Begravede, og der udgik senere i Løbet af Sommeren Ordre fra Marineministeriet til Lægdsforstanderne, at disse skulde udslette af Mandtalslisterne det ved Affæren faldne Mandskab, og der kom saaledes ogsaa Ordre til Lægdsforstanderen her i Byen, at jeg skulde udslettes af Rullen, men da her vidstes, at jeg levede og var i Fangenskab, blev dette indberettet til Ministeriet. Desuagtet kom der senere henad Efteraaret atter Ordre fra Ministeriet at jeg skulde udslettes, da det var faktisk, at jeg var falden og begravet paa Eckernførde Kirkegaard. Da jeg imidlertid hen i September atter var kommen her til Byen, blev der af Lægdsforstanderen atter svaret, at jeg var i Byen, saa at der altsaa ikke kunde være Tale om at udslette mig af Rullen.

Den 1ste April bleve samtlige Krigsfanger saavel fra Linieskibet som fra Fregatten Gefion transporterede til Rendsborg, hvor jeg tilligemed en Deel andre Fanger blev indlagt i et stort Heste-Skur, hvor man ikke engang havde renset Skuret, men strøet et Lag Halm til at ligge paa, og uden noget som helst til at dække over os. Vi led meget af Kulde om Natten, og jeg tilligemed mange flere Fanger bleve syge og kom paa Sygehuset, hvor vi forøvrigt fik en god Pleie. Fangerne og jeg fra Skuret bleve senere flyttede til en Kirke, hvor vi heller ikke havde andet at ligge i end Halm, og vi plagedes overmaade meget af Utøi, som det var umuligt at holde sig fri for.

Da jeg aldeles ikke reddede noget af mit Tøi, kun hvad jeg havde paa, maatte jeg gaae uden Linned, hvergang jeg skulde have det vadsket. Den Kost, som vi fik, var ogsaa meget daarlig; naar vi fik f. Eks. Ærter med salt Kjød og Flæsk, kunde dette lugtes i længere Afstand og var tildeels harskt. — Senere kom jeg til Segeberg og var blandt dem, der blev udvexlet med tydske Fanger paa Dybbøl Bakke.

Birkedommer *J. J. Holten.* (Hørsholm.)

Tre Oplevelser.

Sytten Aar gammel var jeg bleven Student i 1848. Den store Folkevækkelse havde løftet det unge, let modtagelige Sind op paa de Højder, hvorfra Alt syntes at være lyst og straalende og at maatte vedblive saaledes.

Med Begejstring havde vi Unge i de tidlige Foraarsdage 1849 seet de prægtige Krigsskibe sejle ud til Kamp; enhver Tvivl om, at de vilde gjøre Underværker, var udelukket, vi ventede kun paa at høre Beretningerne om disse Underværker.

Saa var det Løverdagen den 7de April 1849. Jeg gik fra min Bolig i Amaliegade til Studenterforeningen i Boldhusgade. I den militære Højskole (dér, hvor nu Tordenskjolds Gade udmunder i Kongens Nytorv) havde en Forening indrettet et Kontor, hvorfra der udsendtes smaa Skillingsblade med de nyeste paalidelige Krigsefterretninger. Da jeg kom om Kongens Nytorv, stod en tæt Menneskemængde udenfor dette Kontor; jeg nærmede mig og spurgte, hvilke Efterretninger der vare ankomne; man vidste det endnu ikke rigtigt, men det var noget Slemt angaaende Krigsskibene. Jeg ilede op i Studenterforeningen, og kort efter kom Auditør Hilmar Finsen (den senere Landshøvding, Overpræsident og Indenrigsminister) med det nyeste Skillingsblad; han stod i Døren mellem Klaverstuen og den store Hjørnestue og læste for os den frygtelige Efterretning om Ulykken i Ekernførde Fjord: »Christian VIII« var sprungen i Luften, og »Gefion« var tagen af Fjenden! Da jeg gik hjem, saa jeg Folk flokkes rundt om paa Gaderne i smaa Grupper, men stille, uden Støj og Skrig; kun dyb Sorg og dyb Alvor læstes paa Alles Ansigter. Skjøndt min Broder og jeg faa Dage efter begge skulde op til anden Examens første Del, bleve vi enige om, at vi strax burde rejse, den ene til vore Forældre paa Landet, den anden til vore gamle Bedsteforældre i Helsingør, for at bringe dem Efterretningen saa lempelig som muligt. Saaledes gjorde vi, og overalt, hvor vi kom hen, var det den samme alvorlige, stille Sorg.

Ti Aar efter var jeg Legationssekretær i Wien. Den 25de Juni 1859 havde jeg med en Landsmand gjort en Udflugt til Presburg; kort forinden vi Søndagen den 26de rejste derfra, fik vi de første Efterretninger om Slaget ved Solferino, og paa Tilbagevejen til Wien talte vi med Medfølelse om, hvorledes vi nu vilde træffe de glade Wienere nedbøjede af Ulykken. Men da jeg om Aftenen gik langs med Wiens gamle Glacier, vare alle Øllhaverne lige saa fulde som sædvanlig og Stemningen lige saa lystig som paa enhver anden Søndag Aften. Jeg tænkte paa dem derhjemme efter Ekernförde-Ulykken, og jeg følte mig stolt over mit Folk.

Men den, der græder sidst, græder værst. Fem Aar vare gaaede, og den frygtelige Ulykke havde ramt os, tusinde Gange værre end det enkelte Nederlag i 1849. Vaabnene vare nedlagte, og i det samme Wien, over hvis Befolkning jeg havde hovmodet mig, kjæmpede de danske Underhandlere en haabløs Kamp imod de ubønhørlige Sejrherrers Fordringer. Den 15de August 1864 sent om Aftenen gik jeg dødtræt fra Udenrigsministeriet paa Amalienborg til mit Hjem paa Vesterbro. Da jeg kom forbi Tivoli, var der glimrende oplyst: det var Tivolis Fødselsdag, en af dets »store Dage«. Lystige Valsemelodier og en fornøjet Summen fra Tusinder af glade Kjøbenhavnere fyldte Luften.

Da bøjede jeg mit Hoved og skammede mig.

Kampen i Kolding d. 23de April 1849.

Vej-Assistent *F. S. E. Sommer.* (Kbhvn.)

Kolding i Krigstilstand.

Der var Liv i den lille Bye Kolding, da de frivillige Husarer, Herregaardsskytterne, Hestgarden og Dragoner til forskellige Tider laae opstaldede paa den dengang kaldte Stutterigaard ved Kolding Slots Ruiner, det var noget for en Dreng som mig paa 11—12 Aar at færdes mellem Soldaterne og gjøre Bekjendtskab med en og anden, især naar de vandede Hestene ved en lille Dam udenfor Slotsbakken, for saa vankede der gjerne en Ridetur.

Inde mellem Slots Ruinerne saae jeg en Dag Prins Christian, vor nuværende Konge, sammen med Castenskjold og Marcker øve sig i Pistolskydning til Murstensbrokker, hvilke, under Sigtning i Lystighed, bleve nævnte med forskjellige tyske Personers Navne.

Der var mange svenske Frivillige i de forskjellige Regimenter, der blev indkvarteret i Byen; dette gav sig almindeligvis tilkjende ved et udsøgt Galanteri mod Byens Indvaanere, ved om Aftenen at bringe »Serenader«, helst hvor der var unge kjønne Døttre. Naar den lille Bye, efter en bevæget larmende Dag med uafbrudt Gjennemmarch af Soldater, om Aftenen, naar Appellen var blæst, laa stille og rolig, gjorde disse velsungne Sange en saa ukjendt gribende Virkning. Alle stod saa tause og lyttede til, det var ikke, som om det var paa en Gade, der blev sungen.

Gik man ud ad Landevejen, havde Soldater dannet hele Byer langs Veikanten; af Græstørv og Løv var den ene Hytte dannet ved Siden af den anden, formelig med Gader, og en aaben Plads, hvor Dansen gik lystig med Omegnens Piger. Disse havde ofte pyntet Hytterne med kulørte Baand, og i Reglen var der Masser af forskellige udskaarne Veirhaner og Møller. Borde og Bænke var dannet af alt, hvad der tilfældig var ved Haanden; her sad Soldaten med sin korte Pibe i Munden og sin Feltflaske, og Byens Borgere bød paa Øl og Cigarer — ja, da følte man sig ikke saa lille endda. Om Søndagen havde en saadan dannet Leirplads noget tilfælles med et Marked: Marketenderi, Syngen, Dansen og Latter.

»Saa Børn, nu kan I gaae hjem«, sagde Rektor Ingerslev til os, og med den Alvor, dette blev sagt, vidste vi, hvad det betød. Der blev travlt med Indpakning af Bøger m. m., det var, som havde vi Alle aktiv Del i Begivenheden. Næste Dag, det var en Søndag, gik nogle af Byens Folk sydpaa for at see Tydskerne, hvis Vedetter skulde være nær ved en Gaard »Bellevue«. Min Moder, der var Enke, var ængstelig, men desuagtet listede jeg af for ogsaa at see de fremmede Soldater. Da jeg var kommen et Stykke forbi Bellevue, holdt paa Landevejen to Ryttere i sorte Husaruniformer, besat med hvide Snore og et hvidt malet Kranie med korslagte Knogler paa Chakotten. Med Haanden om en svær Rytterpistol, stirrede de henimod Byen, og det forekom mig, at disse to unge, spinkle Ryttere (i For hold til mine Kammerater i Stutterigaarden) i deres Udtryk var mere betagne af Ængstelse og Alvor end den lille Skare af Bønder og Byens Karle, der stod omkring dem.

En Tid efter begyndte Kampen ved Kolding. Vi tyede ned til en Præst Krarup, der boede i et Huus ved Aaen, mærkelig

nok til det mest udsatte Punkt, for Gaardene deromkring var besat med danske Soldater, der, dækket af Murene, hvori der var dannet Skydehuller, skulde hindre Tyskerne Overgang. Pastor Krarup sad i sit Ornat, omgiven af sin Familie, Kvinder og Børn, nede i Husets Kjælder. Under en Pause, hvor Skydningen syntes at være forbi, listede jeg op i de øverste Værelser, hvorfra jeg kunde see ud over Aaen, et godt Stykke sydpaa. Kornet stod højt paa Markerne, og derimellem saae jeg af og til et Glimt, saa et Skud nede fra Gaarden. Paa en Skraaning stod et Kompagni Tyskere, dog forekom det mig besynderligt, at de holdt sig stadig paa den samme Plet. Som jeg staaer og grunder herpaa, gaaer Ruden ved Siden af mit Hoved istykker, jeg seer, at en Geværkugle var gaaet igjennem — og ned med mig i Kjælderen til Forsamlingen, der modtog mig med endel Bebrejdelser.

Nu begyndte Bombardement og Skydning over Byen, og under dette Kampen i Gaderne. Gjennem Kjældervinduerne kunde vi see Soldaterne løbe langs Husene, Raab og Skrig kunde neppe høres for Skuddene og Kuglernes Hvinen gjennem Luften. Skrækken mellem Folk var ligesom gaaet over i en Art Sløvhed. Der raabes ned til os, at vi maa forlade Gaarden, da det brænder omkring det. Den Vandring, vi nu foretog gjennem Gaderne, kan aldrig glemmes. Alt Militair var borte, en trykkende, menneskefattom Stilhed i Gaderne, kun Ildens Knittren, af og til en Kugles Hvislen i Luften og hist og her en død. Et Huus var næsten helt gjennemskudt, der var ikke andet tilbage end nogle forkullede Bjælker, Rester af en Dør og et Vindue, og her stod en Kvinde og raabte, at vi skulde holde os over paa den anden Side. Mellem os gik en gammel Mand med sin Hustru, støttende sig til yngre Folk, Fod for Fod gjennem Gaden. Vi naar hen til Provst Galschiøths Bolig, nær Kirken og Latinskolen, og her vil vi ind. Ved Stentrappen ligger en død tysk Soldat, Kuglen er gaaet ind gjennem Brystet, hans Hoved hvilede mod et af Trinene, og som et Bevis paa, hvorledes Soldaten selv under Kampen kan udøve en fredelig Gjerning, var der over hans Ansigt lagt et Lommetørklæde, af den Slags, der i de Tider solgtes saamange af: han laa med Dannebrog paa sit Hoved. Jeg løftede det lidt tilside og saae et smukt fuldskjægget Ansigt; det var saa roligt, som om han sov.

Efter et kort Ophold hos Præstens blev alt stille. Kampen var forbi. Den havde ogsaa varet ved en Nat og en halv Dag.

Landinspektør *Joh. Boesen.* (Aarup).

Den opsnappede Spion.

1849 var jeg 11 Aar og gik i Kolding Latinskole; vi Skoledrenge beskjæftigede os i vor Leg, Tanke og Tale mest med Soldater og Krigsbegivenheder; Lektier og Karakterer spillede kun en underordnet Rolle.

Det var derfor slet ikke saa underligt, at en Kammerat og jeg, en Dag vi paa Sønderbro stod fordybet i Drøftelsen af det sidste Nyt fra Felten, fattede Mistanke, da en Haandværksbursch, kommende Syd fra, truede os med sin Knippel til strax at give sig Anvisning paa Herberg for rejsende Svende. Vi maatte jo da følge med ham op ad Søndergade, imedens vi alt imellem gav hinanden nogle forstaaende Albuestød, og da vi ved at passere Postmesterens Port saa vor ældre Ven, Tømrer Jørgensen, arbejde inde i Gaarden, var et saadant Stød i Forbindelse med et Blink fra Øjet nok for min Kammerat til at forsvinde ad Porten ind til Tømreren. — Om Burschen lagde Mærke dertil, ved jeg ikke; men i hvert Fald lod han som ingen Ting.

Saa kom Jørgensen: Naa saa han vilde ha' anvist Herberg? — Ja, det vilde han da. — Det skulde han nok faa om et Øjeblik, svarede Jørgensen, og med os i Hælene paa sig førte han Fyren lige op i Vagten paa Torvet, og der viste en grundig Visitation, at det ganske rigtig var en Spion med allerede gjorte Optegnelser og Fortegnelse over andre, som ønskedes, gemt paa forskellige mærkværdige Steder paa sig.

Vi to Drenge var meget stolte, og vi blev stærkt misundte af Kammeraterne.

Skomager *Niels Peter Petersen.* (Viborg.) 9. Batl. 3Komp.

En Hævn.

Inde i Kolding By søgte enhver Dækning, som han kunde bedst, i Porte og Gadedøre, medens Bøssen ladedes, for derefter paa Gaden at gøre saa megen Virkning med Vaabnet som muligt; enhver handlede paa egen Haand i denne Gadekamp.

Jeg blev Vidne til, at to Brødre fra Thistedegnen, begge bekendte af mig, bleve ramte af Oprørernes Kugler, just som de traadte frem for at fyre, den ene dræbtes, den anden saaredes dødeligt, og i Øjeblikkets forbitrede Stemning trængte jeg med nogle Kammerater strax ind i Huset, hvorfra Skudene kom. Det lykkedes os at tage til Fange sex Mand, som havde gemt sig ovenpaa en Bagerovn, og dermed syntes jeg, at vore to Landsmænd smukt vare hævnede.

Sognefoged, Dbmd. *Christen Mogensen.* (Aasted pr. Durup St.) 9. Batl. 3. Komp.

„Æ reser mæ, D. br. mæ, igjen!"

Det første Slag, jeg deltog i, var d. 23. April ved Kolding. 6. Reservebataillon angreb Fjenden; vor Bataillon fulgte efter. Lidt norden for Kolding Mølle fik en Afdeling af vort Compagni under Sergent Jacobsen, hvor jeg var med, Ordre til at rykke frem for at forstærke Kjæden. Men før vi naaede den, blev der blæst Holdt; vi lagde os ned paa Jorden. Der kom strax efter en udløben Spidskugle stumlende i Græsset lige imod mig, men standsede ca. 1 Alen foran mig. Jeg rakte min Haand frem, tog den og sagde til Sergenten: »Se den Fyr, dèr kom«. Derpaa fik vi Ordre til at storme Byen. Vi løb da paa Chausseen til Kolding; da vi kom forbi Møllen, skød Fjenden paa os med Kanoner, som var opstillet sønden for Kolding. En Kugle slog ind i Veikanten tæt foran mig, og min Formand styrtede om; for ikke at falde, sprang jeg over ham, og sagde: »Nu faldt Tvolm!« Men han sagde strax: »Æ reser mæ, D. br. mæ, igjen!« Da vi kom til Porten, var den spærret med Pallisader af Vogne, Plove og Harver m. m.; vi brød saa meget ned, at vi kunde komme igjennem og løb op i Gaden. Fjenden skød paa os fra Loft og Vinduer. Vi standsede først ved Torvet, da vi ikke saa flere af Vores i Byen. Saa kom Kommandersergent Nielsen fra en anden Gade og sluttede sig til os; han sagde: »Giv nøie Agt, det er en farlig Stilling for os.« Saa kom der 3 Kielske Jægere i den modsatte Gade lige overfor os. Der blev skudt flere Skud paa dem; 1 blev saaret og faldt, 1 døde paa Stedet, den 3die undløb over Torvet. Saa kom hele Bataillonen ind i Byen. Vi opholdt os for det meste paa Torvet; gjennem en aaben Port kom der af og til en Kugle fra Fjenden i Baggaarden. Jeg med flere fik Ordre til at staa ved Siden af Porten for at nappe Fjenden, om han mulig vilde løbe ud gjennem Porten. Af og til fyrede vi gjennem Porten ned i Baggaarden. Nu var der hengaaet en Tid, at der ikke var kommen noget Skud fra Fjenden i Baggaarden; jeg tog da mit Gevær i Færdigstilling, gik ind i Porten og spejdede til begge Sider for mulig at opdage en Tysker, da en Soldat, Jens Brokholm (som nu bor i Nørre Thise her i Salling) greb mig i Kraven og rev mig ud af Porten og sagde: »Tag du dig iagt, du Rekrut,« hvortil jeg svarede: »Jeg kan bruge mit Gevær ligesaa godt som du og andre!« — »Ja, men du er ikke klog nok, for Tydsken sidder skjult i Husene.« Saa var der 2 Mand paa en Gang, som traadte frem for at skyde gjennem Porten; da kom en tydsk Kugle og strøifede den enes Haand; den anden fik Kuglen gjennem Hovedet, saa han faldt død om paa Stedet. Da først faldt det mig rigtig ind, at J. Brokholm reddede mit Liv. — En Lieutenant Holbek raabte nu: »Kom hen til mig, hvem der har Mod i Bryst!« Jeg tilligemed 12—14 Mand meldte os strax. Derpaa løb vi ned ad Gaden, som fører til Slesvig. Vi kom vel næppe 50 Alen ned i Gaden, før Lieutenanten faldt, dødelig saaret; jeg har ikke før eller senere hørt en saadan Kugleregn som denne. Vi løb da tilbage igjen til Torvet, saa fik jeg Øje paa foran nævnte Tvolm. Jeg gik hen til ham og sagde: »Hvad, er du her?« »Ja, æ ska' jo ogsaa med.« »Blev du ikke saaret?« »Nej!« »Hvorfor faldt du da saa

hovedkulds?« »De' var æ, D. br. mæ, nøi til, for æ Kugl buer sæ ind li' onner mi' Fod aa hvist mæ hø't op.« — Saa fik vi Ordre til at trække ud af Byen og kom til Fredericia d. 24.

Pensioneret Lærer, Dbmd. *J. M. Baadsgaard.* (Bedsted i Thy.) 3. Batl. 3. Komp.

„Min Moder!"

Det var i Aaret 1849, 23. April (Aarsdagen efter Slaget ved Slesvig 1848), da havde vi en haard Kamp ved og i Kolding. Kampen begyndte nord for Kolding, hvor Fjendens Forpostkjæde var udsat; men efter nogle Timers Kamp lykkedes det os at drive Fjenden ind i selve Byen. Vi fulgte efter, og skjønt der var en Barrikade af sønderskudte Vogne m. m., som spærrede Gaden for os, kom vi dog ind i Byen og fik Fjenden dreven ned paa Byens Torv. Det var en haard Gadekamp, thi Fjendens Geværkugler kom ligesaavel bagfra som forfra, og oppe fra Husenes Tagstene blev der skudt ned paa os, som stode uden Dækning paa Byens aabne Gader.

Ved samme Kompagni som jeg stode to Brødre oppe fra Thy; deres Barnehjem var en Mil syd for Thisted. Skjoldborg var deres Bynavn; den ældste af Brødrene blev i 1845 udskreven til Hestgarden og blev senere oversat til Infanteriet for der at aftjene sin Værnepligt. Broderen, som ogsaa var en høj og kraftig Karl, aftjente sin Værnepligt ved samme Afdeling.

Under Kampen var jeg Øjenvidne til, at disse to hæderlige og pligtopfyldende Karle maatte bukke under for Fjendens dræbende Kugler. Den ældste af Brødrene fik en Geværkugle ind igjennem Hovedet, som i et Øjeblik havde Døden tilfølge; det var et gribende Syn at se den store stærke Karl ligge der langstrakt paa den haarde Stengade, og faa Minutter efter, da vi vare komne nogle Alen længere frem, fik Broderen en Geværkugle ind i Underlivet, som strax slog ham til Jorden; han jamrede sig og raabte om Hjælp; vi fik ham straks baaret ind i en Port, men i det samme udaandede han med de Ord paa Læben: »Min Moder! min Moder!«

Jeg saae dem ikke mere; thi strax efter fik jeg, tilligemed flere, Ordre til at transportere en Del Fanger til Fredericia.

3 Aar efter Krigen blev jeg kaldet til Lærer ved Thisted Borgerskole; saa en Dag, som jeg var færdig med min Skolegjerning, kom en ældre Kone ind til mig, og med et vemodigt Ansigt og paa en høflig Maade spurgte hun mig, om jeg havde set, at begge hendes Sønner bleve skudte paa Kolding Gader. Dertil sagde jeg Ja, og jeg forklarede hende nu, hvad jeg derom vidste, tillige trøstede jeg hende med, at som Soldater kunde jeg give hendes Sønner det bedste Vidnesbyrd. Jeg meddelte hende tillige, at faa Dage før deres Død fortalte Sønnerne mig en hel Del om deres Barnehjem paa Skjoldborg Hede, og det kom mig for, at de lyse Minder derfra fulgte dem til det sidste.

Da jeg sagde hende det, kom der som et Lysglimt frem i hendes Aasyn: disse to Sønner vare jo deres eneste Børn, og nu stode de barnløse.

Jeg oplevede mange Begivenheder i de 3 Krigsaar, men ingen af disse staar saa levende for mig, som den, jeg her har fortalt.

Lars Larsen. (Hasle pr. Haslev.)

En Saarets Kvaler.

Vi laa nede ved Gudsø i en Gaard, i en Stakhave, ved en lille Vold og skød over paa Tyskerne. Jeg havde skudt det 29de Skud, og det 30te havde jeg i Geværet; men saa retirerede 2den Bataillon tilbage, og saa kom Tyskerne paa Siden af os og flankeskød os, saa vi fik Kuglerne fra Siden af. De blev næsten skudt alle; de fik dem igennem Hovedet, men da jeg laa paa Knæ, fik jeg en Kugle i Knæet, som fulgte Marven lige ned til Fodbladet, og som blev trukket ud med en Tang, men de brækkede den første Tang over, da de skulde trække den ud.

Da jeg havde faaet Kuglen i Knæet, faldt jeg om paa Maven, men heldigt var det, for jeg var aldrig saa snart faldet omkuld, førend jeg fik 6 Kugler ind i mit Tornyster; dersom jeg havde siddet oppe i samme Stilling, saa havde jeg været Døden vis,

for saa havde jeg faaet dem igennem mig, og dem havde jeg ikke kunnet staa for.

Der var en Lieutenant, som stod henne ved Gaardens ene Længe, som jeg fik kaldt paa, og han hjalp mig, saa jeg kom hen i Læ bag Længen; han fik kaldt paa 2 Soldater, som bar mig afsted, for at Tyskerne ikke skulde tage mig. Jeg sad paa et Gevær, og holdt mine Arme op om deres Halse, saa bar de mig over paa en Græsmark, men saa vilde de ikke mere, saa smed de mig ned i en Brakgrøft, og der lod de mig ligge; men saa kom der En, som hed Frederik Sonne, som jeg kjendte hjemme fra, og da han saa mig, saa raabte han: »Naa Hasle, nu har du nok smagt en af de tyske Boller, men der kan Du ikke blive liggende, nu skal jeg se, om jeg kan faa en Vogn.« Og han kom strax med en Vogn, som jeg saa blev lagt op bag i; saa kjørte Manden, som han var gal, og det kunde jeg ikke taale, for jeg besvimede hvert Øieblik. Der var en Underkorporal, som sad hos Manden, og som var saaret i Panden; han nødte Manden til at kjøre lidt jevnere. Manden han var vist tysksindet, saa han var ligeglad, enten jeg kunde taale det eller ikke, men der maa jeg love for Underkorporalen, for af det store Blodtab, som jeg havde lidt, var jeg meget svag. Det gik godt en Tur, men saa kom der en Granat, som sigtede, ligesom om den skulde slaa ned i Vognen til os. Heldigt var det, at den ramte lige bag ved Vognen, men den fulgte næsten Vognen med Jorden. Lidt efter kom der en anden, den sigtede ogsaa, som den skulde ramme, men den ramte den ene Hests Forben, saa det røg af oppe ved Boven; saa hoppede Dyret paa de 3 et Stykke Vej, men saa tog Underkorporalen og skød den. Saa maatte Manden løbe ned ved Siden af Vognen og holde i Stangen. Vi kom saa til en lille Skov, hvor Kuglerne ikke vare saa slemme, men for at komme længere, skulde vi over en Bæk, og da de kjørte ud over den, sank Hesten i lige til Bugen, og saa græd Manden: »Nu har de skudt den ene, og nu sidder den anden fast i Mudderet,« og saa vilde han løbe sin Vej. Men saa sagde jeg: »Mig kan det være ligemeget med, men sørg for at faa Hesten op, for det er Synd, at den skal blive siddende der og krepere.« Jeg kommanderede dem til at skære Skaglerne over, og det gjorde de, og saa sprang Hesten op, og saa sagde jeg til dem: »Spænd nu Hesten for Enden af Stangen,« og det gjorde de, og Hesten tog Vognen, og saa kjørte vi igen. Saa traf vi en Trænkusk, og ham spurgte vi efter Læge; han sagde: »Lægen han er langt borte, men jeg skal strax skaffe en«, og han red alt, hvad Remmer og Tøi kunde holde. Han kom ogsaa strax tilbage med en, som saa forbandt mig; saa blev jeg ført hen til Krybily Kro, men der var over 200 Saarede, som skulde forbindes. saa Lægerne de havde travlt; de kunde ikke andet end foreløbig forbinde os. Saa kom vi ind til Byen og der blev vi saa lagt omkring paa Lazaretterne, der vare lavede omkring i Gaardene.

Om Morgenen kom der flere Læger og saa paa os, og enkelte Steder skrev de et Kors paa en sort Tavle, som de hængte op over Sengene. Da de vare gaaede, kom der en Præst hen til mig og hørte til mit Befindende og spurgte: »Hvor er Du saaret, min Søn?« og det sagde jeg ham og spurgte ham, hvad det Kors betød, som var skrevet paa Tavlen? Han sagde: »Det betyder, at Du skal amputeres, min Søn,« men han sagde, at det havde de ikke Lov til, uden at jeg selv vilde; da han saa var gaaet, kom der en Trænkusk, saa bad jeg ham om at tage mig Tavlen; han var troskyldig nok til at tage mig den, og jeg slettede saa Korset ud. »Hvad gjør Du dog? Havde jeg tænkt det, havde jeg ikke taget dig Tavlen.« Da saa Lægerne kom (det var ikke til at se, hvad de var af, for Blod), saa tænkte jeg: »Nu skal den gaa løs.« De sagde: »Vi syntes, at der var et Kors paa den Tavle, hvor er det blevet af?« — »Det har jeg slettet, for jeg vil ikke miste mit Ben.« — »Ja, saa kan Du ikke komme dig,« sagde de. — »Ja, ja, saa faar jeg i Guds Navn dø!« Saa turde de ikke sætte Benet af mig.

Vi vare ikke ret længe der, for Tyskerne beskød Byen; der var nok heist rødt Flag, hvor der var Saarede, og der maatte de ikke skyde paa, men det gjorde de alligevel. Saa maatte vi flytte. Vi kom over paa Als og derefter til Kjøbenhavn paa Sygehuset; da jeg saa

kom der ind, da var jeg meget daarlig, for saa var der gaaet Inflammation i Benet, for da Kuglen var løbet ind i Benet, da havde den taget noget af de lyseblaa Benklæder ind, og det var dette, som havde skabet sig galt.

Jeg laa i 4 Uger i bevidstløs Tilstand, og jeg var saa ustyrlig, saa der maatte staa Vagt baade Nat og Dag. Jeg vilde op af Sengen og over og slaaes med Tyskerne. Da jeg saa kom til mig selv igen, var jeg Døden meget nær, det kan I nok tænke jer, naar jeg havde ligget saa længe og ikke havde faaet noget videre, uden hvad de havde kunnet hælde i mig.

Doctorerne vilde ikke gjøre noget ved mig, for de sagde, at jeg trak stærkt, saa jeg levede vist ikke til næste Morgen, og hvor jeg dog bad mindelig til Døden, for jeg var saa pinefuld, saa jeg kan ikke sige Jer det. Men jeg skulde nu ikke dø den Gang. Da vi saa naaede næste Morgen, var jeg endnu ikke død, og da Doctorerne kom, sagde de: »Ja, der er ikke noget at gjøre med ham, for han trækker jo stærkt endnu, og han kan ikke leve, det er vi næsten sikker paa.« Jeg laa og hørte det altsammen, men jeg kunde ikke tale; men saa var der en af Doctorerne, som sagde: »Saa længe der er Liv, er der Haab, og saa maa vi gjøre vor Pligt.« Og saa tog han en Meisel og en Hammer og flakte Benet, og jeg lyver ikke, naar jeg siger, at der løb over 4 Potter Materie ud deraf. I kan tro, at det linnede. Saa fik jeg Mælet igen, for jeg gav et Brøl fra mig, saa de kunde høre det langt bort. Doctoren sagde: »Naa, Hasle, der fik Du nok Mælet igen, jeg troede ellers, at Du ikke vilde snakke mere!« Jeg blev forbundet, og saa fik jeg nogenlunde Ro og sov i et Par Timer; det var den bedste Søvn, jeg havde faaet i de sidste fire à fem Uger.

Da jeg vaagnede, var jeg tørstig; Doctoren gav mig en Flaske Vin, jeg fik det halve: »Men Du skal lade det andet staa lidt, for det kan ikke gaa an, at Du sluger det altsammen paa engang.« Men det havde ikke staaet ret længe, førend jeg fik det andet med, for jeg havde Saarfeberen. Jeg glemte at fortælle, at, da Doctoren havde flækket Benet, forbandt han mig, og saa satte han en Kone til at se efter, at Forbindingen blev siddende, som den skulde sidde. Da det saa var Aften, blev hun løst af af en Vaagekone, og hun skulde saa passe paa om Natten. Jeg fik lidt Ro og faldt i Slummer, og det samme gjorde Konen ogsaa; saa jeg vaagnede ved, at jeg laa i Blod i op over mig; jeg fik saa med megen Besvær Konen vækket, og I kan tro, at hun fik travlt; hun fik kaldt paa en Kone til og en Trænkusk, og de fik lidt varmt Vand og fik vadsket Blodet op, som var rendt igennem Sengen, og fik mig flyttet over i en anden Seng og givet mig en ren Skjorte paa og fik stukket et Lagen ind under mig, saa det ikke kunde ses. De vare nødt til at lade mig blive liggende paa de samme Madrasser, for ellers kunde Doctoren se det, naar han kom.

Da saa Doctoren kom, saa spurgte han: »Naa hvordan har saa Hasle haft det i Nat?« — Jo, sagde de, han har haft det rigtig godt, han har da sovet lidt. Af det store Blodtab havde jeg mistet Mælet og kunde ikke selv sige Doctoren, at hun ikke havde passet paa, men jeg havde da saa megen Kraft, at jeg kunde pille lidt ved Lagenet, som jeg laa paa. Og det saa Doctoren, og saa kunde han se, at der var noget, som jeg vilde vise ham. Han tog Lagenet lidt tilside, og da saa han, hvordan hun havde passet paa. Da vendte han sig om og smak hende en Øretæve, saa hun vist kunde mærke det i lang Tid efter, og han sagde: »Havde han ikke kunnet gjort Tegn, saa skulde han nu have ligget paa det størknede Blod, og der kunde været gaaet Koldbrand i Ryggen paa ham.« Saa jeg skal love for, at hun sov ikke for det første.

Jeg laa saa i $2^1/_2$ Aar paa Hospitalet, og jeg var ikke rigtig lægt, da jeg blev udskrevet, men jeg var ked af at ligge der længere. Det er ogsaa en lang Tid at ligge. Jeg laa i Sengen i 2 Aar og 18 Uger, og hvad jeg døiede i den Tid, det er ikke til at beskrive.

Dette her er en af de Erindringer, som jeg aldrig glemmer i mit Liv.

De fjendtlige Tropper i Jylland.

Frøken *L. Sofie Gad.* (Villa Bakkely v. Børkop.)

I Kvarter hos Præsten Jørgen Gad.

Min Fader, Konsistorialraad Jørgen Gad, var under Okkupationen i 1849 Sognepræst til Herslev og Viuf Menigheder, Ribe Stift, Vejle Amt. Jeg var den Gang 16 Aar og boede i min Faders Hjem.

Midt i Maj 1849 blev 2det slesvig-holstenske Dragon-Regiment indkvarteret i Herslev Præstegaard, i denne blev lagt 25 Dragoner og Staben, som bestod af Øversten Major Buchwald, desuden Prins Kristian af Augustenborg, Hertugens yngste Søn, Major Bismarck, som egentlig var preussisk Husar-Major, Ajudant Sib og Overlæge, Krigsraad Mincke. Disse bleve hos os i længere Tid, medens Fredericia belejredes, og vi vare afskaarne fra al Forbindelse med vore egne. Vi følte os i høj Grad aandeligt og materielt trykkede, min Fader vel især; han var altid nærmest Alvorsmand og en oprigtig Fædrelandsven.

Vi havde saa lidt som muligt Samkvem med Officererne; det skete dog af og til, at man mødtes i den fælles Forstue, i Gaard eller Have; da vare Officererne meget forekommende og venligt indladende. Flere af dem talte godt Dansk, Prinsen endog uden fremmed Accent; de opfordrede Præsten til at tage Del i deres Middags-Maaltid, hvad han bestemt afslog med de Ord: »De maa have mig undskyldt, jeg kan ikke være Gjæst hos Dem i mit eget Hus, og jeg har ikke bedt Dem til Gjæst her.« — Major Buchwald havde staaet ved Garden i sin Ungdom. Fader havde set ham der, da han studerede i Kjøbenhavn, hvorfor han engang, da Majoren tiltalte ham i Gaarden, tillod sig at bemærke, at det ikke var første Gang, han saa ham: »Jeg har set Dem i Kongens Garde, det bedrøver mig at skulle gjense Dem her imod vor Konge.« Majoren mumlede noget om, at Kongen var ufri, vendte sig og gik. Han var holstensk Godsejer, havde vel som saadan indaandet Oprørs-Luften; han var i det hele ikke synderlig sympathetisk. Det var derimod i høj Grad Prinsen, en venlig ung Mand, der øjensynligt generedes af min Faders mørke Miner og gjerne vilde vejre Skyerne bort. Engang bød han Fader ind i sin Stue, han ønskede at tale med ham, bød ham danske Aviser til Gjennemsyn o. s. v. Endelig spurgte han, om Fader ikke kjendte Pastor Krogh-Meyer, Præsten ved Augustenborg, de maatte vel være Samtidige? Fader svarede: »Jo vel gjør jeg saa, det er en brav Mand, der ærer sin Gud og sin Konge. Tør jeg spørge Deres Højhed, har han konfirmeret Dem?« »Han har konfirmeret mine Søstre, men ikke mig, der var fraværende ved mine Studier.« Da udbrød min Fader: »Det glæder mig!« og da Prinsen saa spørgende paa ham, fortsatte han: »De maa tro, det er en stor Sorg for en Præst, naar hans Konfirmander afvige fra det, han har lært dem; Krogh-Meyer har sikkert alvorligt advaret sine Konfirmander mod den store Synd at gjøre Mened og har sørget over hver den af sine Konfirmander, der for Tiden have den paa Samvittigheden; det er mig kjært, at han ikke har konfirmeret Deres Højhed.« Prinsen blev ligbleg, men rakte dog Fader Haanden til Afsked og var herefter lige beskeden forekommende; dog syntes hans Stemning tit knuget.

En anden Gang, da min Fader kom hjem

fra en Tur i Sognet, var imedens det slesvig-holstenske Flag bleven hejset paa Præstegaardens Tag over Porten lige ud for Vinduerne i Stuehuset. Det gik min Fader saa nær, at han gik til Major Buchwald og udtalte, at han mente sig berettiget til at *forlange* den Klud taget bort fra sit Tag, men da han stod overmandet, *bad* han om, at det maatte ske. Dette skete vel ikke strax, men det kom aldrig op mere, ikke engang det Par Gange, da selve Hertugen kom i Besøg til sin Søn. Han kom inkognito, men Prinsens skikkelige gamle danske Tjener betroede os det, naar han ventedes. Hertugen var civilklædt, saa gammel og svag ud, kom med Besvær ned af og op i den tarvelige Bondevogn, der var hans Befordring; der blev sagt, at han følte sig ikke sikker paa Livet her oppe mellem Nørre-Jyderne. Men hans Nærværelse fejredes med stort Middags-Gilde, hvorved Vinen flød, Champagne-Propperne knaldede, og Oprørs-Sange rungede Dør om Dør med os. — Det stille, ærbare Præstegaardsliv havde faaet ny Tone.

Min Fader færdedes tidligt og sildigt i Sognene for at være Befolkningen til Hjælp og Støtte. Ofte mødte ham Ubehageligheder, især naar vi ikke havde fast Indkvartering, for da kom tit Strejfere, der skulde enten rekognoscere eller skaffe Heste, Vogne eller Fødemidler, mangen Gang vel for egen Regning; oftere fik min Fader Pistolen for Brystet, en Gang endog, da han i Ornat kom fra Kirken. Der forlangtes brutalt Befordring og Kusk. Af sine 7 Heste ellers paa Stalden havde Fader kun tilbage 2 unge Plage, medtagne af Slid paa Marken, da de andre Heste uafbrudt vare optagne af Ægtkjørsel, Karlen var borte, der var ingen Udvej; men Underkorporalen spændte selv for en brøstfældig Arbejdsvogn, der stod i Gaarden, og fordrede atter med Pistolen en Kusk; da tilbød Fader sig selv — »men jeg beholder Ornat paa!« Da det kom til Stykket, vilde Fyren ikke gaa ind paa det Arrangement og tog bort uden Befordring.

Efter Dragonerne fik vi kurhessiske Husarer i Kvarter. De virkelige Tyskere forargede os ikke saa meget som Oprørerne; de udtalte ogsaa tit kun liden Sympati for den Opgave, de havde faaet: at hjælpe disse. Fader og hans Bevægelser kontrolleredes dog stærkt, han færdedes meget omkring og mistænktes for at staa i Rapport til Danskerne; i Virkeligheden havde han den Gang ingen direkte Forbindelse med Vore, siden de vare blevne indesluttede i Fredericia; før den Tid, særligt i den lille Mellemtid, da vi laa midt imellem de danske og tyske Tropper, gjorde han sig rigtignok saa nyttig som muligt ved at skaffe de Oplysninger, han kunde, om Fjendens Bevægelser. General Schleppegrell laa i Kvarter i Præstegaarden i en Ugestid, eller saa omtrent, kort før Okkupationen; med ham vedligeholdtes Forbindelsen til det sidste, men kun med mundtlige Rapporter til rekognoscerende Soldater. Fader var i det Hele velkjendt af mange Militaire. Efter at de kurhessiske Husarer havde forladt os, og vi i kort Tid ingen fast Indkvartering havde, kom en Eftermiddag en kurhessisk Hauptmann med et Par Ledsagere ridende ind i Gaarden, han steg af og traadte rask ind i Dagligstuen og fremviste for Fader sin Ordre til at foretage en Husundersøgelse for at skaffe de vigtige Papirer, som Fader maatte ligge inde med. Denne aabnede strax sit Chatol og fremlagde, hvad han havde der, som nærmest var Familje-Breve — »Gad« og »Gad« var Underskriften næsten paa dem alle —, forklarede at de vare 6 Brødre, men alle Gejstlige, som ikke havde med de militaire eller politiske Sager at gjøre og forsikrede, at han havde ingen Papirer af Vigtighed for Fjenden. »Der Hauptmann« gjentog atter og atter, at han maatte have vigtige Papirer og fordrede dem udleverede, gjorde en Runde i alle Stuer, dog respekterende Damernes Gjemmer og Forsikringer om intet at have af den Art. Men tilsidst udbryder Fader: »Jo, De har Ret, jeg har vigtige, meget vigtige Papirer, de er her i min Skrivepult,« og saa søgte han frem sit Kaldsbrev med Collats og sin Udnævnelse til Konsistorialraad, læste dem op og oversatte saa godt han kunde Indholdet, betonede Forpligtelsen deri til at være sin Konge og Øvrighed tro og lydig, at tjene dem efter Tid og Lejlig-

hed af al sin Ævne og sluttede med: »Dette er mine vigtige, meget vigtige Papirer, som jeg holder i Ære og kun lader mig aftvinge, — andre har jeg ikke.« Det lykkedes ham ved sin ejendommelige, ærlige, aabne Djærvhed at gjøre det Indtryk paa Officeren, at denne venligt klappede ham paa Skulderen og sagde: »De er en brav Mand, jeg tror Dem, — behold De Deres Papirer! Lykkeligt det Land, som har saadanne Mænd.« Han dvælede endog en Timestid hos os, fortalte venligt om sit Hjem og sin Misbilligelse af Invasionen i Danmark, »men en god Soldat har kun at lyde«.

Da Juli Maaned nærmede sig, naaede Rygter til os baade om Vaabenstilstand og Fred; med Længsel imødesaas en Løsning; hver Morgen klirrede Ruderne ved Drønene af Kanon-Tordenen fra og ved Fredericia, atter og atter skuffedes Haabet om, at en Vaabendaad derfra kunde lykkeligt afgjøre Sagen. En Dag kom min Fader til Byen Højrup, hørende til Herslev Sogn, nærmere ved Cerneringen om Fæstningen og stærkt bebyrdet med slesvig-holstensk Indkvartering. Han kom ind i en Gaard, hvor det vrimlede med Soldater, han gaar ind i Stuen, der sad mange Officerer, ivrigt passiarende, omkring Middags-Maden; de hilste venligt og indbøde ham til at være med, hvad han høfligt afslog; da rejste sig en af dem og gik hen imod ham, der sagtens stod med mørk Mine, ilde berørt som han var af Tidens skæve Gang, og siger i let Tone paa bredt Dansk, der forraadte Overløberen: »Hr. Pastor! nu skulle vi Alle være glade, nu faar vi snart Fred!« Da bryder uforvarende ud af min Fader hans opdæmmede Harme, og han siger med sin myndige Røst: »Hvad siger De? Fred! Fred! *En Meneder faar aldrig Fred!*« gaar dermed ud af Døren og ind til Familjen paa Gaarden, — men i Stuen blev der stille.

Den 6. Juli oprandt. Kanon-Tordenen havde som saa ofte før vækket os; ved Midnat blev Indkvarteringen purret ud, ogsaa det var oftere sket, men at noget ualmindeligt var paa Færde denne Gang, mærkedes snart. Da Solen steg frem paa denne dejlige Sommermorgen, vare vi paa Benene og paa Marken tæt ved oppe paa en høj Halm- eller Høstak — Husene skulde staa tomme til Indkvarteringen — for derfra at faa videre Horizont. Snart kom tilsølede, forsvedte slesvig-holstenske Jægere, tit uden Vaaben, de vare vel kastede i Skyndingen, slukørede saa de ud, Bank havde de faaet, det var tydeligt. Skare efter Skare kom de i uordentlig Række; vi bragte ud paa Vejen, hvad vi havde af Mælk, Øl og Vand i Spande og Baljer, hvoraf de begjærligt slukkede Tørsten; de talte ikke, vi spurgte ikke. Det behøvedes heller ikke. Snart stationeredes et Felt-Lazareth i det lille Hus uden for Præstegaardens Port, og nu kom den lange Vognrække med Saarede, Blodet sivede gjennem Halmen i Vognbunden og dryppede paa Vejen, ynkelige Skikkelser bares ind og ud, efter hurtig Forbinding gik det i Hast videre, Tyskernes ene Retraite-Linje gik lige forbi os ad Vejle til. Længe drog Skarerne forbi, fortabte og modløse saa de ud. Vi vare tilvisse glade for en øjensynlig Sejr, men følte os dog rystede ved at se, hvad den kostede af Ofre. Skydningen var hørt op, omtrent Kl. 10 om Formiddagen vare de sidste Efternølere dragne forbi, vi dristede os derpaa over Marken til Kirkebakken, hvorfra var videre Udsigt. Der havde vi staaet saa mangen Gang og fulgt de lysende Ildkuglers Gang ind over Voldene, set den opblussende Ild fra de antændte Huse inde i Fæstningen, hjem gik man med Græmmelse i Hu. Men nu saas derfra en dansk Dragon komme ridende imod os paa Højrup-Vejen; det Gjensyn vakte en jublende Glæde, som ikke kan beskrives; vi ilede ham i Møde, trykkede hans Haand med Vennens Varme. Nu løb Spørgsmaalene som en rask Strøm; han fortalte, talte om den glimrende Sejr, om de mange Fanger, Trofæerne, Flag og Kanoner, men da han meldte General Ryes Fald, randt Taarerne ned ad hans vejrbidte, brunede Kind, han kunde næppe fortsætte, og vi græd med.

Det dæmpede Sejrens Glæde at høre om mange kjendte Faldne og Saarede, men Stemningen var og blev dog saa løftet, fuld af Tak og Fryd, at den staar uforglemmelig.

— Min Fader var ivrig for en videre Forfølgelse, han havde jo set, hvor forsagte og medtagne de Slagne vare, som nylig passerede forbi, let kunde de indhentes og overmandes. Det lod sig desværre ikke gjøre. — Men hvor aandede vi nu frit, hvor rejstes nu Mod og Haab, hvilken Oprejsning efter det lange Tryk, for den lidte Tort og Haan.

Tak, Du danske, tapre Landsoldat!

Forretningsfører *C. Flint.* (Kbhvn.) 1. lette Batl. 5. Komp.

Jyderne og Soldaterne.

Paa en af de Ture, som 1. lette Bataillons 5. (Depot-) Kompagni, hvortil jeg hørte — iøvrigt underlagt det saakaldte Rye'ske Streifkorps i Nørre-Jylland — gjorde, overrumplede vi Natten mellem den 8. og 9. Juni 1849 en Afdeling paa omtrent 80 kurhessiske Husarer, tog Folkene til Fange, og sikkrede os deres Heste og Oppakning m. V. Paa Turen kom vi til Herregaarden Palstrup, hvor vi vel bleve ordentligt bespiste, men det vakte dog Fortrydelse blandt os Danske, at Kurhesserne bleve i høi Grad foretrukne for os.

Derefter kom vi til Herregaarden Ulstrup, hvor vi bleve saa smukt behandlede, at vi omdøbte Gaarden med Navnet »Sultenborg«, og ved vor Bortreise efterlod vi Eieren en Masse Forglemmigeier i Form af en Kridtbemaling af Porte og Døre m. V. med dette smukke Navn.

Endelig ankom vi d. 10. Morgen til Randers, hvor Alt var Jubel og Begeistring over det storslaaede Udbytte af vor lille, gemytlige og ublodige Krigsfærd, der iøvrigt gav hver Menigmand i Krigsudbytte 15 Rdlr. 28 Sk., som dog først udbetaltes 5 à 6 Aar efter.

Paa en af vore besværlige Marschture, hvorunder vi, som saa ofte, vare nærved at vansmægte af Tørst, kom vi forbi et fattigt Bondehus, hvor Konen — vistnok en Enke — stod i Døren og raabte ud til os: »Aa Herregud! bitte Kaale, hvo æ I tøste, kom herind aa faa Mælk.« Tilbudet blev naturligvis modtaget med Glæde, og vi kom ind i en reen og proper, men fattig Bondestue, hvor den kære Kone tømte i vore Feltflasker Mælken af sine Krukker og Fade til sidste Draabe, saa at hun nok selv kom til at tørste den Dag og muligt længere.

Da jeg engang stod paa Post i en øde Egn langt borte fra alle Bygninger og menneskelige Skabninger, men paa et høit Punkt — det var ogsaa i Nørre-Jylland — og Veiret var temmelig barsk, fik jeg Øie paa en lille Pige, der kom gaaende ad Landevejen hen imod min Post med en ikke saa lille Kurv paa Armen. Da hun kom ud for mig, standsede hun, tog Laaget af Kurven, der indeholdt en stor Tallerken deilige Æbleskiver og en lille Flaske Brændeviin, og sagde paa Jysk, som jeg dog ikke formaar at gengive: »Jeg skulde hilse fra Fader og Moder, at De kunde nok trænge til en Hjertestyrkning, og om De ikke vilde tage tiltakke med denne Smule.« Jeg gav mig straks i Lag med det lækre og uventede Maaltid, og da jeg herunder spurgte den lille Pige, hvor hendes Forældre da boede, pegede hun frem for sig og sagde: »Ja her kan man ikke rigtigt see Huset, men vi kunde see derhjemme, at De gik heroppe paa Brinken«, og da jeg saa sagde til hende: »Det er dog skrækkeligt, min lille Pige, at Du for min Skyld skal gaa saa lang en Vei i det daarlige Veir«, svarede hun: »Aa, det gør saamænd ingen Ting; det var saadan en rar Tur; Mo'er sa'e, at jeg blev nok tør igen, og det gør jeg saamænd sagtens (saa loe hun og rystede Klæderne), men at det ikke var sikkert, at De blev tør igen.« Da jeg havde taget mig en ordentlig Hjertestyrkning, takkede jeg og sendte Hilsen og Tak hjem til Forældrene, men da jeg vilde give den lille Pige Kurven, hvori der endnu var en god Forsyning, tilbage, sagde hun heelt forundret: »Nei, De skal rigtignok have det Hele; Mo'er sa'e, at jeg ikke maatte tage noget tilbage, og De kan jo ogsaa nok spise den Smule en anden Gang.« Saa fyldte jeg Resten i mine Beholdere og takkede endnu engang den lille Pige.

Det Kvarteer, som vi Soldater helst ønskede os, medens vi flakkede om i Nørre-

Jylland, var uden nogen Sammenligning Herregaarden Frijsenborg. Men det var da ogsaa en aldeles enestaaende Gæstfrihed, der sammesteds blev udviist mod os. I de mange store Gaarde vare stadigt opstillede lange Borde og Bænke, der bugnede af den solideste og bedste Kost, netop hvad en sulten og tørstig Soldats Hjerte kunde attraa.

Cathinca Ibsen, f. *Schmidt*. (Kbhvn.)

En Indkvarterings Overraskelser.

Jeg var Husjomfru i den eneste Gjæstgivergaard i Middelfart og havde 60 Officerer til Bords hver Dag. Jeg havde den Sommer haft mange glade Timer, thi det kunde ej undgaas, at de ofte kom ud til mig, men ogsaa mange svære i mine Pligters Opfyldelse. Vi nærmede os til Slaget ved Frederits; jeg havde ofte med stor Gru set store Bomber springe, som var stilede til Byen. Vort Kjøkken var lige ved Vandet, og Kirken laa ved Vandet og var fuld af Krudt, og Tyskerne vare ved Snoghøj; de vilde nemlig varme Kirken med de store Bomber, som jo ej skete. Dagen før Slaget kommer, saavidt jeg husker, General Bülow, og sagde til Gjæstgiver Bærendt, jeg tjente, at Slaget vilde staa om Natten, og det maatte siges hans Folk. De skulde da blive indkvarterede paa Landet, for hvis Tyskerne vandt, vilde Byen blive skudt i Brand, og Folkene maatte ej udsættes for det. Han kom da strax til mig, men jeg svarede: »Nej, jeg vil ikke blive og overvære den Ulykke.« Han bad mig da tage hans værdifulde Sager med mig, Sølvtøj og Papirer; han var en rig Mand. De bleve pakkede i en Kasse; en Militærvogn med Indkvarterings-Seddel holdt for Døren. Jeg kjørte da Kl. 8 Aften til en Sognefoged 1 à $1^1/_2$ Mil fra Byen. Da jeg holder for Døren, kommer Konen; hendes Mand var ude og tilsige Indkvartering. »Jeg har ingen Plads, her er saa mange Soldater, men De kan komme til, hvis De vil tage Pladsen, som De kan.« Der var jo intet andet at gøre.

Jeg blev anvist et Leje paa Gulvet i Storstuen, men lagde ej Mærke til Gardinet lige ved min Seng, som hængte ned. Da jeg havde sovet vel et Par Timer, vaagner jeg ved, at en Soldat i det blotte Linned træder paa mig; jeg vaagner forskrækket og spørger: »Hvad vil De, og hvor kommer De fra?« »Lille Jomfru, jeg og en Kammerat ligger lige ved Dem, vi skal ej gøre Dem Fortræd. Jeg skal lidt ud.« Altsaa laa de i den Seng ved Gardinerne. »Nej«, udbryder jeg, »jeg kan ej være ved 2 Soldater«, skynder mig at klæde mig paa og gaar ud paa Landevejen midt om Natten — den dejligste Sommernat. Da jeg havde gaaet lidt, kommer en Militair hen til mig og spørger, hvorledes det kom sig, at jeg gik der? Jeg sagde ham Alt. »De kan ej blive gaaende her, om lidt kommer en hel Bataillon, der skal til Frederits, den tager Dem; vil De betro Dem til mig, jeg er jo en ældre Mand og Militairsmed.«

Vi gik da til hans Smedie, som laa lige ved Vandet; saa vilde vi gaa op paa en stor Banke og se Slaget ved Frederits. Jeg fulgte ham, en elskværdig Mand, og aldrig glemmer jeg den Nat, vi saa Ild og Røg, vi hørte kun Geværskud. Han sagde: »De skyder paa hinanden med de smaa Geværer«, saa nær vare de paa. En grusom Angst stode vi i, for hvad der vilde ske. Om jeg nogensinde skulde se Byen igjen? Jeg fulgte ham tilbage til Smedien; han havde ved Pontonbroen at gøre, som han viste mig. Om Morgenen gik jeg med ham til Gaarden; op ad Dagen kom Militairvognen og førte mig tilbage igen. Her var alt Forvirring, og snart blev alt til Glæde, eftersom Officererne kom fra Slaget. Mange saarede og døende bleve bragt forbi til et Lazaret i Byen, hvor jeg gik op og savnede flere, jeg kendte.

Det var en Sommer, man aldrig kan glemme; der var mange mørke Tider, men ogsaa muntre, jeg maatte flere Gange lave store Madkurve til Skovture, hvor det gik lystig til. Den 3. September, tror jeg det var, forlode de Byen; der var Vaabenstilstand, og alt blev stille og trist.

Dbmd. *Frederik Chr. Jensen.* (Asaa.) 3. Dragonregiment.

»Det vil a, Herr Captain!«

Tyskerne havde besat Veile, og General Rye holdt med sin Stab nord for Byen paa en Bakke, da han i Hast henvendte sig til Captain Høst, at han øieblikkelig skulde have en Ordonnans afsted med Ordre til 2det Kompagni af 6te Bataillon om, at den skyndsomst skulde trække sig tilbage. For at bringe Ordren skulde der rides igjennem Byen. Captainen betvivlede, at der var nogen, der godvilligt vilde paatage sig denne Ordre. Jeg stod imidlertid tæt ved Captainen og hørte, hvad han sagde, hvorpaa jeg øieblikkelig svarede: »Det vil a, Herr Captain«. — og strax modtog jeg Ordren paa en Lap Papir.

Med den red jeg saa, hvad Remmer og Tøi kunde holde, igjennem Veile By, hvor Tyskerne fra Vinduer og Døre skød efter mig uden at ramme, og jeg kom helskindet igjennem Byen og afleverede min Ordre til Kompagnierne.

Jeg red da samme Vei tilbage gennem Byen, beskudt fra alle Sider, saa Tagstenene raslede om Ørene paa mig, men Tyskerne skød for høit, og jeg kom i god Behold med min Hest tilbage til min Deling.

Derfor var det, at jeg blev Dannebrogsmand.

Lærer *Stensen.* (Randers.)

En Æggedosis til Hessere og Bayrere.

Jeg skal meddele et Tilfælde, som jeg var Vidne til i 1849, og som i al sin Ubetydelighed giver et Billede af de Følelser, Befolkningen nærede overfor Forbundstropperne.

Det var et Par Dage efter 6. Juli 1849. Forbundstropperne havde været langt oppe i Nørrejylland, men frygtede aabenbart for at være afskaarne; thi det gik med Ilmarsch syd paa. Disse Forbundstropper, navnlig Curhesser og Bayrere var helt vilde efter Æg. Hvert Hus, de kom til, gennemsøgte de baade inde og ude for at finde Æg, og de udstødte Trusler mod Beboerne, hvis de ikke skaffede Æg, som de drak raa. En Gaardmand, Hans Jensen, besluttede sig da til at give Tyskerne en Himmerigsmundfuld. En Høne havde ligget paa Æg henved en Maaned, og det blev ikke til Kyllinger. Disse raadne Æg fik han gjort pæne og stillet ordentlig op i Spisekammeret. Som han ventede, stormede Tyskerne derind, rev Æggene til sig, stødte den ene Ende af Ægget mod Bordet, og i et Nu havde et Par Tyskere den delikate Smaus i Halsen. Tyskernes Mimik overbeviste snart Hans Jensen om, at der trak et Uvejr op, og han sagde gentagende: »A ka' rele it gjø' ve', min' Æg it æ gue.« Saa overbevisende som dette Ræsonnement kunde synes, saa forslog det dog ikke. Der vankede Puf og Stød og itubrækkede Stole. Men Hans Jensen erklærede senere, at uanset Ubehageligheder, saa vilde han ikke for hundrede Daler have undladt at give Tyskerne den Dosis.

Bogholder *F. Bork.* (Kbhvn.)

Kurhessere paa Alrø.

Det var i Sommeren 1849. Tyskerne vare trængte høit op i Jylland, men vare atter trukne tilbage ned mod Veile- og Koldingegnen. Min Fader var dengang Præst paa den lille Ø Alrø i Horsens Fjord, som ved en Vadegrund staar i Forbindelse med Fastlandet. Man kan ved almindelig daglig Vandstand baade ride og køre over, og hele Afstanden er kun en god Fjerdingvei. Vi havde daglig fra Øen set Tyskernes Forposter oppe paa de høie Banker i Hundslund Sogn, hvorfra de havde et godt Udkig over Fjorden og Farvandet udenfor, men i den sidste Tid vare de forsvundne, og da vi hidtil vare blevne forskaanede for Fjendens Besøg, vare vi nu saa temmelig rolige for, at vor lille fredelige Øs Ro ikke blev forstyrret.

Men en smuk Morgen i Juni blev der meldt Fader, at det glintede som af Vaaben mellem Buskene ovre paa Fastlandet tæt ved den omtalte Vadegrund, og at man

mente, det var tyske Tropper, der vare i Færd med at aflægge vor lille Ø et Besøg. Det viste sig ogsaa at være Tilfældet, .og opad Formiddagen stod et Kompagni kurhessiske Jægere paa Øen. Det var de samme Soldater, som i Nørre-Snede havde øvet den smukke Idræt at plyndre Præstegaarden og omliggende Gaarde, fordi nogle af deres Kammerater vare blevne fangne der i Byen, og da vi her paa Øen fik at vide, at det var disse Banditter, blev vi ikke videre hyggelige til Mode.

Soldaternes Ærinde herovre var at kapre 300 fede Stude, som Eieren af Stensballegaard — efter hvad de troede at vide — havde skjult herovre, for at de ikke skulde falde i Fjendens Hænder.

Hauptmann'en henvendte sig til Fader som den eneste her, der forstod og kunde tale lidt med dem; men da han forklarede Fader, hvad de ønskede, svarede han, at der paa hele Øen ikke fandtes 300 magre Køer, end sige 300 fede Stude. »Nun, so nehmen wir alles mit,« svarede Officeren i en bøs Tone og gav saa Soldaterne Ordre til at drive alt Øens Kvæg ned til Vadegrunden.

Det var jo en nederdrægtig Historie, at Øens stakkels Beboere saaledes skulde berøves deres væsentligste Indtægtskilde, dog — det var jo Krigens Gang, der kunde jo intet siges dertil. Soldaterne havde imidlertid spredt sig over hele Øen og stjal og rapsede alt, hvad de kunde faa fat i. Jeg erindrer endnu tydelig (jeg var dengang 9 Aar), at en Bondekone kom slæbende med to store Sider Flæsk, som hun vilde skjule bag et Havegjærde, — straks vare to Soldater efter hende; hun græd og bad for sit Flæsk, men de rev det fra hende og begyndte straks paa Grønsværet at partere det med deres Sabler og derpaa stikke det i Brødposerne. I Præstegaarden gennemsøgte de nøie alle Lokaler, toge de halvt udrugede Æg af Rederne og fortærede dem raa, tømte alle Moders Syltekrukker og opførte sig i det hele ganske som Situationens Herrer. Vor Karl havde trukket vore to deilige Heste ned i en Lavning paa Marken, hvor han mente, at Fjenden ei vilde opdage dem, men det varede ikke længe, før vi havde den Sorg at se to Kurhessere trække bort med dem og prikke dem med Sabelspidserne for at faa dem rask af Sted; dog fik vi dem senere tilbage.

Da Kvæget og en Del Heste endelig vare drevne sammen nede ved Vadegrunden, havde en Del af Beboerne formaaet Fader til at gaa med derned for at tale deres Sag og mulig faa noget af det røvede tilbage. Blandt disse var en fattig Fisker, hvis Lommeur en Bandit havde stjaalet. Han bad Fader tale med Hauptmann'en for mulig at faa sin Eiendom tilbage. Dette gjorde Fader ogsaa, men Hauptmannen svarede, at saa kunde jo Fiskeren faa sin Ko igen. Nu havde denne tilfældig ingen Ko, men stod blot paa at ville have sit Ur. Om han da kendte den Soldat, der havde taget Uret? Ja, det mente han og pegede straks paa en svær, rødskægget Fyr, der stod og skulede tæt ved. Hauptmann'en spurgte denne, om han havde været der og der paa Øen, men fik naturligvis et benægtende Svar. Fiskeren trængte atter paa, at han vilde have sit Ur, men da greb Hauptmann'en ham i Brystet og kastede ham bag over, idet han skreg: »Verdammter Kerl!«

Soldaterne havde imidlertid paa deres Vei ned til Stranden afskaaret en Del lange, seige Pileskud — enten det nu var efter Ordre, eller de blot vilde benytte dem til at drive Kvæget af Sted med, — og stode med dem i Hænderne. »Hau' mal los!« kommanderede Hauptmann'en med det Samme, og Stokkeslagene begyndte nu som efter Aftale at regne ned paa Fiskerens og flere af de omstaaende Bønders Rygstykker. Fader vilde lægge sig imellem, men saa lød atter Kommandoordene: »Dem Priester mit!« og saavel Fader som jeg, der gik ved Faders Haand, fik adskillige drøie Slag over Ryggen. Soldaterne begyndte tillige at røre Ladestokkene i Geværløbene, som om de vilde skyde, saa hele Stillingen langtfra saa hyggelig ud, og vi fandt det derfor fornuftigst alle skyndsomst at trække os tilbage.

De forfulgte os dog ikke, men begyndte straks efter at drive Kvæget ud i Vandet; thi de vare blevne noget ængstelige ved at se et Par for Resten meget fredelige Jagter,

som de vel havde antaget for Kanonbaade, krydse ude i Fjorden. De medtoge dog ikke mange Kreaturer, og hele Øens Tab var vel en halv Snes af de bedste Køer, som vi senere ved Fredslutningen fik erstattede. Det var for Resten en af Tyskernes sidste Bedrifter der paa Egnen; thi fra nu af trak de sig langt længere Syd paa.

De 300 fede Stude, som de vilde have »reddet«, eksisterede kun i Tyskernes Fantasi, og vor Ø var bleven forvekslet med den langt mindre Ø Vorsø længere inde i Fjorden, der hører til Stensballegaard.

Fabrikant *Lomholt*. (Kbhvn.)

Paa en Gaard uden for Frederits.

Min Fader døde 1848, kort før Krigens Udbrud, og efter den Tid var Egnen — umiddelbart nord for Fredericia — saa at sige ikke fri for Militær, Venner vexlede med Fjender. Det var strenge Tider for alle, og særlig da for en Enke.

Da jeg — dengang 11 Aar gl. — og min yngre Broder ikke kunde være paa vor gamle Fædregaard, fordi ethvert Rum var taget i Besiddelse af Oprørerne, bleve vi sendte til vore Bedsteforældre, der boede en god halv Mil længere østpaa. Fordi Fjenden frygtede for, at vor Flaade skulde gjøre Landgang, var Bedstefaders Gaard ikke saa stærkt besat som Moders.

Før Fjendens Ankomst havde jo alle sørget for at jordfæste deres rørlige Gods — ja selv Mad og Drikke blev puttet i Jorden, dels i Have, dels i Mark eller Skov. Dette førte til, at det senere, da Befrielsen kom, var vanskeligt, ja undertiden umuligt at huske Stedet, hvor Skatten laa skjult. En Mand havde saaledes nedgravet en Pose Specidalere i sin Have, men var ikke istand til senere at finde dem; Pengene kom først for Lyset, da Haven flere Aar efter kulegravedes til Peberrod.

Broder og jeg vare altsaa i god Behold hos vore kjærlige Bedsteforældre, der ikke vare uden Krigserfaring; de havde klare Minder fra Krigen i Aarhundredets Begyndelse og huskede grant de smaa, vævre Franskmænd, men beundrede særlig de stolte, smukke Spanioler.

De Aftener, da Beskydningen af Fredericia var særlig stærk, vandrede vi ofte ud paa en Mark, hvorfra der havdes et godt Skue. Fyrværkeriet, man der havde for Øie, overgik alt, hvad jeg senere har set, baade hjemme og ude; alene Kristiansborg Slots Brand kom det nær i grufuld Storslaaethed.

Vore Venner i Fæstningen havde jo flere Gange gjort Udfald for at sondere Stillingen; naar Fjenden efter endt Forposttjeneste vendte hjem til Kvarteret, bleve vi stadig drillede med, at Danskerne nu bestemt kom imorgen og drak Kaffe. Apropos om Kaffe, Sukker og lignende, da hørte saadant i ren Form til de store kulinariske Undtagelser; det var Surrogaternes Periode; kunde man ikke tilbytte sig Kaffe eller Sukker hos Soldater eller Marketender, eller fik det foræret af en velvillig Officer, var det ikke til at faa. Selv Brødet manglede ofte, og mange maatte koge Kornet til Grød eller Vælling, fordi Ovnene, hvori der skulde bages, vare aldeles i Fjendevold. Alt Fjerkræ gik bogstaveligt i Tydskerne, medens Hundene førte et sandt Slaraffenliv. Paa Grund af den mangelfulde Kystbevogtning lykkedes det flere modige og behjertede Fiskere ved Nattetid at seile baade til og fra Fyen, og til Befolkningens Hæder skal det siges, at det aldrig hørtes, at denne udførte Spioneri for Fjenden, men vel for vore egne.

Ved aarle Morgengry 6. Juli 1849 kom Bedstemoder ind og vækkede os Drenge med den glædelige Tidende, at Tydskerne vare borte, og der var stort Slag. I nogen Afstand hørte vi den stærke Geværild, som jeg synes bedst kan sammenlignes med den Larm, der frembringes ved, at det ene Læs Smaasten eller Skjærver væltes efter det andet. Fra den ligeved værende Veilefjord drønede Kanonbaadenes Salver, som beskøde de over Randsfjorden flygtende Fjender. Glæden over Befrielsen fra Fjendeaaget var stor, men led dog betydeligt, da det erfaredes, at den almenelskede General Rye var falden. Paa Bordet, hvor disse Linier skrives, ligger en Brevpresser, hvis Fodstykke

er Bunden af en østerrigsk Spidsgranat, funden af mig i April 1864 i Fredericia i Kjælderen af et Hus, som den havde ødelagt Dagen iforveien. Til denne Granatstump er nittet som Knap en Kardæsk, funden af mig 6. Juli 1849 om Morgenen, tætved hvor General Rye faldt.

Da Stedet, hvor jeg opholdt mig, nu var fjendefrit, gik jeg med en ældre Slægtning ud for at se os om og for muligen at naa hjem og se, hvordan det stod til hos Moder. Underveis traf vi baade Døde og Saarede; de sidste hjalp vi, saa godt vi kunde. Den Følelse af Skræk og Frygt, der aldeles betog og lammede os i Begyndelsen, forsvandt efterhaanden, saa det hele blev en Vane. I Moders Gaard havde Oprørerne barrikaderet sig, saa Beboerne maatte for at redde Livet flygte ned i Kjælderen, til Danskerne kom og befriede dem. Mærkværdigt nok var det gamle Venner, som her agerede, nemlig en Del af 4. Reservebataillon, der tidligere havde ligget indkvarterede i Gaarden. Folkene vare, ved at afbide Patronerne i Forbindelse med Sved, Støv og andet Smuds, forvandlede til rene Negere eller Skorstensfeiere. De bleve dog snart gjenkjendte, men ilede videre efter Fjenden, der forsøgte at undfly ved at vade over Randsfjord. Mange vare de af Død og Saar mærkede, baade Venner og Fjender, som man tidligere havde kjendt som raske og modige Mænd. Hele Dagen kjørtes Saarede og Døde i halmfyldte Høstvogne ind i Fæstningen for at finde Lindring eller Grav.

I et Værelse, hvor en tydsk Prinds, der skal have været en meget elskværdig Person, boede, fandtes en fin Guldring med en Haarfletning. Ringen, der nu er i min Besiddelse, bærer Indskriften: »Gedenke mein«. Skulde disse Linier føre til Opdagelsen af den oprindelige Eier, for hvem Ringen muligvis er et kjært Minde, er jeg ikke til Sinds at anvende Erobringens Ret efter den bismarckske Fortolkning; noget lignende gjælder om General Bonins Cigarfoderal, som ogsaa findes hos mig; dette indeholder ovenikjøbet Cigarer fra den Tid.

Efter Fjendernes Flugt vældede Mad, Drikke og Klæder bogstaveligt op af Jorden; Beboerne, som under Beleiringen vare henviste til Smalhans, delte broderligt med deres Befriere, vore gjæve Jenser, som ikke strax kunde begribe, hvor al den Velsignelse kom fra, og lidet anede, at Jydens Forsynlighed og Omsorg havde betroet Skinker, Pølser, gammelt Øl, Brændevin, Uldent og Linned til den moderlige Jords Varetægt.

Egentligt personligt Overlast mod Beboerne ved jeg ikke, der skete fra Fjendens Side, derimod hørte Rapseri og Tyveri til Dagens Orden, og man maatte finde sig i, at Fjenden tog ens Hjem i Besiddelse for sig alene; selv var man da henvist til at søge Ophold i Kjældere, Udhuse og paa Lofter, saa godt man kunde, og at lade Begreberne Bekvemmelighed og Hygge fare. Oprørerne vare derimod meget drilvorne imod os Danske. Tilrettevisninger taaltes ikke, det skulde da være, at saadanne kom fra ældre Mænd, eller endnu bedre, naar djærve Kvinder med Fynd og Klem gav Fjenden det glatte Lag.

Fredericia d. 6te Juli 1849.

Sognefoged *Peder Chr. Sørensen.* (Bindslev pr. Sindal.)

Et stygt Sted.

Under Belejringen vår det i Dagene mellem d. 16. og 20. Maj, at Fredericia blev stærkest bombarderet og tildels nedskudt og brændt. I en af de nævnte Dage vare vi 15 Mand og en Korporal ansat til Brandvagt i Brandtomten af et lille Hus, der var nedskudt og brændt i Grunden, og en Sprøjte stod der til Afbenyttelse, om det skulde blusse op igjen. Efter at have efterset Tomten, og der intet var at foretage, var en af Vagtmandskabet gaaet ind i en lille Kjælder under Tomten, hvis Loft ikke var brændt, da det var bedækket med Mursten og Tagsten. Han fandt der to Flasker halvt fyldte med Rom, og han meddeler os dette og foreslaar, at vi skulde tage et Stykke Mad i Haanden og gaa ned og dele det broderlig imellem os. Efterat hver havde faaet en lille Slurk, siger jeg: »Hør, Kammerater, lad os gaa op igjen, det er et stygt Sted, vi staa her tæt sluttede op til hverandre.« Jeg var en af de sidste, som var kommen, og altsaa ogsaa en af de nærmeste ved Opgangen og gik op, og de andre fulgte efter; og da den sidste Mand var kommen op udenfor paa Gaden, kom en 168 ℔ Bombe fra den saakaldte »store Gryde« og gik lige ned i Kjælderen. Vi kastede os øjeblikkelig ned paa Gaden, Bomben exploderede strax og kastede alt, hvad den kunde naa af Tømmer, Mursten og Tagsten i Luften. Havde vi staaet der et Minut længere, vare vi alle gaaede i Luften tilligemed alt det andet, og der var ikke blevet een Mand tilbage; men ikke en eneste tog Skade.

Hvilket forfærdeligt Indtryk gjorde det ikke paa os, og vi sendte vore Takkebønner til Herren for vor Frelse.

Der passerede intet videre af Betydning denne Dag, men den næste Morgen Kl. 2 kom den første Bombe igjen (det var regelmæssig, at der var Vaabenhvile hver Nat fra Kl. 10 Aften til Kl. 2 Morgen). Den første, der kom, gjorde ingen Skade, men den næste gjorde saa meget mere. Den satte Ahlmanns store Brændevinsbrænderi og Ølbryggeri i Brand. Efter Ordre slæbte vi nu dertil med Sprøjten, hvor alt baade civilt og militært Brandvæsen var samlet, og jo mere vi øsede Vand paa, des stærkere brændte det, og des stærkere kastede de deres Bomber derpaa; saa traf det sig, at en 168 ℔ dig faldt lige ned i vor Sprøjte, hvorved der stod 6 Mand og pumpede, og jeg stod ved Siden af og øsede Vand. Den mellemste Mand ved den ene Side faldt forover paa Sprøjten, vi andre kastede os ned paa Jorden. Bomben exploderede strax, og den forulykkede Mand blev kastet i Luften tilligemed Brostene og andet, saavidt dens Omfang strakte sig. Af den Forulykkede fandtes senere Stykker af Lemmer og Legeme langt borte paa Volden over Prindsens Port. Den Forulykkede var min venstre Sidemand ved Navn Niels Christensen, Skjoldborg.

Dette er det, der har gjort det dybeste Indtryk paa mig, og det uhyggeligste, jeg har været Øjenvidne til.

Distriktslæge *H. R. Magnus.* (Hobro.) Underlæge ved Lazarethet i Fredericia.

»Et Lazaret er ingen Fæstning«.

Pludselig d. 16. Mai tidligt om Morgenen kom der Allarm i Leiren i Fredericia; den første Bombe faldt med et gevaltigt Brag inde i Byen, og den blev snart efterfulgt af mange. Jeg boede paa Lazaretet, hvorved jeg var ansat som Underlæge. Naturligvis kom jeg hurtigst mulig ud af Sengen, og kort efter fik jeg en venlig Morgenhilsen i Form af Bombe, som faldt paa den modsatte Side af Gaden, og ved Explosionen sprængte alle mine Vinduesruder; da jeg lidt efter kom ud i Gaarden, faldt der en Bombe, som ikke gjorde videre Skade, men frembragte stor Forvirring mellem Sygevogterne. Endelig kom der en tredie, den borttog hele det ene Hjørne af Bygningen lige fra Rygningen til langt ned paa Muren. Det grønne Flag var heist, men kunde enten ikke ses over Volden eller blev ikke respekteret.

Min Overlæge var imidlertid kommen tilstede; han beordrede mig til at melde Brigadelægen, hvorledes Stillingen var; af ham fik jeg det meget betegnende Svar »Lazaretet er ingen Fæstning og skal derfor ikke holdes«, hvorpaa han angav et andet Sted, hvor vi skulde begive os hen. Under denne Vandring gjennem Byen under ikke just hyggelige Forhold, idet Bomber og Granater regnede ned, saa jeg, hvilken Skræk og Forvirring Bombardementet foraarsagede navnlig paa den civile Befolkning, der i største Skynding ilede ned til Bæltet for at blive sat over til Fyn medtagende de transportableste Ting af deres Eiendele.

Selv den militære Befolkning var ikke uden stærk Paavirkning, den tjenestefri Del opholdt sig helst oppe under Volden, hvor der syntes at være sikrest, eller paa de udstrakte Marker inde i Byen. Husene derimod syntes at være et mindre behageligt Opholdssted, dels kunde man derinde ikke se de ellers synlige Bomber, dels frembragte en Bombe, naar den gik fra Tag til Kjælder og derpaa sprang, en forfærdelig Forstyrrelse i hele Huset. Snart udbrød der en stærk Ildebrand i Huspartiet omkring Prinsens Port, og medens Ilden rasede lystigt, faldt der Bomber ned paa selve Brandstedet; Fjenden havde godt beregnet Afstanden. Jeg stod en Tid og saa derpaa i Samtale med en Bataillonschef og hans Adjudant, indtil en Bombe exploderede over vore Hoveder og mindede os om, at vi kun vare Tilskuere, og altsaa vor Nærværelse for Øieblikket ikke nødvendig. Anden Dag viste sig lige saa uhyggelig, men man indsaa snart, at man maatte finde sig i det Uundgaaelige, ikke at tale om, at man kan vænne sig til Alt i denne Verden. Fire Dage varede det egentlige Bombardement og afløstes derpaa af en regelmæssig Beleiring.

J. Kalleberg. (Kbhvn.) 5. Batl. 3. Komp.

Niels Juel, Tordenskjold og Rantzau.

Der var 3 Menige, Niels Bøsøre, Peter Vinninge og Henrik Rantzausminde, de blev i Compagniet kun benævnt ved Niels Juel, Peter Tordenskjold og Henrik Rantzau; det var Folk, som altid var ved Humøret, og deres Samtaler drejede sig i humoristiske Vendinger altid om deres Flaader og Hæren.

Henrik Rantzau havde af Halm flettet sig et Par Major-Distinktioner, som han heftede paa Skulderstropperne. Da traf det en Dag, at Helgesen, som nu var bleven Major, men ikke havde faaet Distinktionen anbragt paa sin Uniform, kom til at høre disse Gutters Samtaler, og han tog sig en hjertelig Latter, da han opdagede Distinktionerne paa Henrik Rantzaus Skuldre; og da han yttrede, at han kunde have Lyst til at eje dem, fik han dem straks anbragt paa sin Uniform, og vi saa senere Majoren bære dem under Fredericias Belejring.

Dbmd. *A. Andreas Nielsen.* (Sinding ved Silkeborg.)

Granatens Bane.

I Sommeren 1849 sejlede vi en lys og klar Nat i en aaben Pram, slæbt af et Damp-

skib fra Frederits til Strib. Da sendte Tyskerne flere Bomber efter os, hvoraf en kom saa lige efter os, at vi kunde tydelig se paa dens idsprudende Rør, at den vilde ramme os.

Jeg stod omtrent midt i Skibet. Jeg syntes den vilde lige ramme mit Bryst. Kaptejnen raabte til os: »Staa dog endelig stille, Børn, og lad ske, hvad Gud vil.« Jeg, der var et christeligt vakt Menneske, bad den korte Bøn »Fader, hjælp os«. Og da Bomben kom i Højde med Skibets Mast, sprang den med et vældigt Knald, saa Stumperne fløj rundt os, dog uden at ramme en eneste.

Det gjorde ogsaa et stærkt Indtryk, at det saa ud, som om Skibet nu vilde blive slaaet sønder, og hele Compagniet drukne. Dampskibets Mandskab snap ogsaa Øksen for at overhugge Linen, for at naar Prammen sank, den da ej skulde drage Dampskibet med sig.

Kasserer ved Gasværket *V. Hertz.* (Randers.) Frivillig Underofficer v. 1. Forstærknings-Jægerkorps, 2. Komp.

Før Slaget.

Vi laa i Hjærtet af Fyn. Den 5te Juli 1849 fik vi Marschordrer. Ingen anede dengang, hvorhen Touren gik. Vi førtes Vesterpaa. En halv Milsvej fra Middelfart marcherede vi ind paa en Mark, hvor vi dannede Karré omkring vor Højstkommanderende, der i faa Ord meddelte os, at vi vare paa Vejen til Fredericia for at deltage i et paatænkt Udfald fra Fæstningen om Morgenen, og at vor Korps havde faaet det hæderfulde Hverv at være med i Avantgarden. Nu var Sagen altsaa vis, den lange Hvile skulde afløses af Virksomhed; glade og muntre fortsattes Marschen, til vi naaede Fredericia, hvor vi førtes op paa en af Byens store Pladser, ja, Marker, kan man godt kalde dem. Her gjordes Holdt, vi lettedes for Oppakningen, og faldt til Hvile paa Jorden, hvilket gjorde godt efter den lange Tour.

De mange Timers lange Ophold i Ørkesløshed paa denne Plads bragte Tankerne frem.

I Nat skal altsaa Slaget staa! — Hvad vil Udfaldet blive?

Ængstelse eller Frygt tror jeg ikke var tilstede hos nogen; nej, tværtimod! man længtes efter at faa Fjenden i Tale; men — Ventetiden blev lang, meget lang. Den gav god Tid til Eftertanke. — Hvad kan ske i Løbet af Natten? — Sangen døde hen, Vittighederne forstummede, og man ventede og tænkte.

»Hør Du, Sluf, her har Du mine Forældres Adresse; hænder der noget i Nat, saa send dem et Par Ord og en Hilsen«.

Det var Testamentet. Det gik i al Hemmelighed mellem Mand og Mand. Jeg selv fik flere saadanne Opfordringer og gav da for den Sags Skyld en lignende til en Kammerat.

Det var ikke Modløshed, der greb Folkene, det var Tanken om det Uvisse, der i den lange Ventetid med Slaget for Øje fik rig Lejlighed til at boltre sig.

Ja, Ventetiden indenfor Fredericias Volde forekom mig, og vist mange med mig, langt mere spændende end de Timer, vi senere tilbragte i Activitet udenfor Voldene.

Aftægtsmand *Niels Sørensen.* (Gellerup v. Varde.) 6. Batl. 1. Komp.

En Kugle, der ikke var tørstig.

Jeg stod ved General Ryes Brigade. Vi kom til Fredericia den 5te Juli om Morgenen; vi blev indkvarteret i Halm, som var fuld af Rotter og andet Utøj. Klokken 12 maatte vi ud, vi kom gjennem Kongens Port, og strax stormede vi den store Treldeskanse. 6te og 7de Bataillon stormede første Gang, men sloges tilbage. Vi mistede mange Mand; alene af mit Compagni, det første ved 6te Bataillon, mistede vi 87 Mand med saarede og døde, vor Kaptejn og 2 Løjtnanter.

Jeg fik 1 Kugle i min Brødpose, den gik igjennem et Franskbrød; jeg havde 1 Pægl Brændeviin ved Siden af, men Kuglen var ikke tørstig, og det var godt, for jeg havde Brug for den siden.

Den Gang Skansen var tagen, hjalp vi de Saarede, jeg og en anden Soldat hjalp at bære en haardt saaret hen til Doktoren; der traf jeg en god Ven hjemmefra, som havde faaet 4 Kugler, men ingen dødelig. Dengang han saa mig, raabte han, om jeg ikke havde en Taar Brændeviin, han var saa tørstig; jo, det havde jeg, og saa drak han omtrent den hele Pægl, som Kuglen havde skaanet.

Derefter afsøgte vi Trelde Skov. Da hørte vi vore Kammerater raabe efter os. De havde taget en tysk Marketenderske til Fange med et halvt Læs Spise- og Drikkevarer. Kvinden var gal, for vi drak naturligvis paa General Bonins Regning. Saa bleve vi ved at forfølge Fjenden til Stou strup Kirkegaard, og først der gjorde vi Holdt.

Kaptejn *Chr. Aug. Fjelstrup.* (Kbhvn.) Lieutenant i 5 Reservebatl. 1 Komp.

Vagt ved Ryes Lig.

Slaget ved Fredericia d. 6. Juli 1849 er den Begivenhed, som har gjort det stærkeste Indtryk paa mig; fra mange Sider kommer der naturligvis dette Svar, og jeg i min beskedne Stilling vilde aldeles ikke have dristet mig til at give nogen Beretning herom, naar jeg ikke haabede:

1. at kunne løfte Sløret for den virkelige Aarsag til Slagets heldige Udfald;
2. give et Par Notitser om Slagets Helt, General Rye, og
3. endelig en lille Recept for en god Medicin at tage med i Ilden, som baade er billig, let og probat, hvilket jeg kan bevidne ved 50 Aars Erfaring; thi jeg er virkelig en af de første frivillige Studenter, der afgik fra den store Centralskole som Secondlieutenant Dagen d. 30. April 1848.

Fyrst Montecuculi har sagt: der behøves 3 Ting for at føre Krig: Geld, Geld und Geld, og Fyrst Bismarck siger: de 3 G'er er rigtig, men betyder Geld, Glück und Geduld — og jeg tillader mig at sige, at de 3 G. for Fredericia Slaget maa betyde: »Gottes grosse Gnade«; thi det er factisk, at Slaget skulde have været d. 5te Juli; men d. 4de i Mørkningen opdagede man i Hovedqvarteret i Middelfart, at et Ark Conceptpapir var lagt over Ordren til en Brigade, som nu ikke kunde komme betids over Lille Belt — og derfor maatte Udfaldet contramanderes til d. 6te, og det var vor Lykke. Fjenden havde ganske rigtig faaet Underretning om det første Udfald og ventede os i Løbegravene tæt op til Fæstningen til Kl. 6 Morgen — og vi vilde have faaet en varm Modtagelse — Gud veed med hvilket Resultat — men vist er det, at det havde kostet os dobbelt saa meget Blod! Da Fjenden altsaa havde faaet en falsk Rapport, og da man jo ikke kan trætte Tropperne med den Maneuvre 2 Nætter i Rad — saa vare Løbegravene ikke besatte næste Nat, skjøndt han dog vidste, at det forestod — thi han havde fra Trældeskoven beskudt Ryes Corps ombord — og saaledes kunde vi Natten til d. 6te Kl. $1^1/_2$ lydløst rykke ud fra Fæstningens Porte og Poterner og avancere godt, før vi mødte Modstand. Da Kampen begyndte, tordnede omtrent 100 Ildsvælg fra Voldene og Feltbatterierne — det er det højtideligste Øjeblik i mit Liv, storartet — opløftende — under den evige Almagts Beskyttelse — jeg troer, ikke en Eneste var bange, men gik glad og rolig frem for at gjøre vor Pligt! Cheferne stode af Hestene. Min Bataillonschef var den brave Oberst Arenfeldt, og Capitain var den elskelige Tuxen (Krigsministerens Fader), som commanderede 1ste Comp.; jeg var tjenstgj. Premierlieutenant og gik paa Comps. venstre Side, hvor den hæderlige, gamle General Moltke, med sin tykke gul-skaftede Ridepisk i Haanden, spurgte mig i Skumringen: »Hvad er det for en Bataillon?« »5te Reserve, Deres Excellence!« »Saa er det jo min Brigade!« »Javel!« Vi rykkede op mod Trældeskoven, og Hjertet hoppede i Livet paa os af Glæde over at komme i Kast med Tyskerne; men de vare allerede paa Flugten, og de erobrede Skandser frembøde et frygteligt Skue med de fornaglede Kanoner, brændende Affutager og de Faldnes og Saaredes sværtede og ophovnede Ansigter — det var Friskaremænd — mere lig Dyr end Mennesker.

Vore Faldne laae, mange med Smil paa

Læben, som de sov — naar de blot ikke havde været ligblege. Stor Glæde stod paa vore Ansigter, — men pludselig kommer jeg ind i en Rugmark og fandt en Generals Lig. Jeg løber strax hen til Oberst Arenfeldt og mælder det, han kjendte ham ikke strax, men knappede Frakken op og saae hans Guldulir med Navn og udbrød: »Aa Gud, det er General Rye, han maa ikke ligge uden Vagt — ti stille, Fjelstrup, men bliv her, til jeg sender Afløsning!« Jeg skammer mig ikke for at sige, at Taarerne løb os begge ned ad Kinderne! Da jeg stod der som Vagt, sagde jeg til mig selv: Saa blev han ikke Commandeur af Dannebrog dengang, den gamle Hædersmand — det er skammeligt! Jeg vidste nemlig, at det havde krænket ham dybt, at han ved Kongerevuen paa Leerbæk Mark ved Vejle — jeg troer d. 18de Sept. 1848 — hvor der uddeeltes saa mange danske og russiske Ordener, kun havde faaet det beskedne — Sølvkors! Oberst Arenfeldt havde nemlig dengang sagt til ham: At jeg maa gratulere Dem, Herr Oberst, det veed jeg; men jeg veed ikke hvortil? Rye svarede: Jo jeg fik det samme som H. P. Holst! De vare jo Begge kun Riddere — og saa byder man Armeens tappreste Brigadecommandeur den samme Decoration som — Secretairen ved Hovedqvarteret!! Det er en Haan, som kun har sit Sidestykke i den skandaløse Behandling, der blev den genialeste Officeer i den danske Hær — Oberst i Generalstaben Læssøe — tildeel.

Den 6. Juli 1849 Kl. 6 Morgen skinnede Solen over en stolt Valplads; men jeg var smertelig sulten — og havde dog 2 dejlige stegte Ænder fra Fyen i min Madkurv; men min Oppasser var borte. Jeg gik da hen til min trofaste Arenfeldt og klagede min Nød; han tog en Chocoladekage paa $^1/_4$ Pd. ud af sin Brystlomme, delte den med mig, jeg igjen med Tuxen — og Vagten var forbi. $^1/_2$ Time efter kom min Oppasser, jeg gav ham en ordentlig Salut og spurgte: Hvor Satan har Du været henne, Jacob? — »Om Forladelse, Hr. Lieutenant, je fiel i en Grøvt og der bløv je liggend'.« — Hvordan gaaer det med Ænderne? — »Jow di er i go Behol.« — Saa tilgiver jeg Dig. Gaa hen og inviteer alle Officerer af 5te Reserve, som Du kan finde! — og aldrig have vi nydt en delicatere Frokost!

Nu har jeg indfriet mit Løvte om Aarsagen til det heldige Udfald af Slaget ved Fredericia og givet nogle Notitser om General Rye — tilbage staar kun Recepten: Den er kort og godt mit Valgsprog: Guds Villie skee! Han har ufortjent holdt sin naadige Haand over mit syndige Hoved i mange og alvorlige Farer. Derfor ubetinget Tillid til Guds vise Styrelse, saa gives hverken Frygt eller Bæven — og den lærer os tillige i Ydmyghed at tømme mangen bitter Kalk, som Had og Misundelse iskjænker os!

Boelsmand *Rasmus Nielsen.* (Kyndeløse pr. Roskilde.)
4. Komp. 2. lette Batl.

Med fældet Bajonet.

Mest Indtryk paa mig i Krigen gjorde Slaget ved Frederits. Om Natten Kl. 12—1 rykkede vi ud gennem Løngangen i Fredericia Vold, hvori der var strøet Halm for at dæmpe Lyden, og udstedt Forbud mod at skyde. Da vi alle var kommen gennem Volden, blev vi anraabte af en tysk Skildvagt, som raabte: »Wem das!« Saa sagde en Kulsvier fra samme Kompagni, som jeg stod ved: »Jeg skal gi' dig wem das, din Hund,« og skød ham, saa han døde strax. Men i det samme havde vi tusindvis af Kugler om Ørene, og saa sagde Kaptejn Schønning: »Det skulde du ikke have gjort.« Saa stormede vi Løbegravene og jog Tyskerne derfra, og derpaa gik det mod et Blokhus. Inden vi kom til Blokhuset, stak Tyskerne et Tørklæde paa Spidsen af deres Bajonetter. Saa sagde Kaptejnen: »Nu rask frem, nu har de overgivet sig.« Men i det samme brænder de en hel Salve af paa os fra Blokhuset og saarede mange. Vi løb løs paa Blokhuset. Saa siger Kaptejnen, som var i Nærheden af mig: »Nu paa mit Ord alle Mand som en op over Volden med fældet Bajonet,« og han gaar rundt og siger det til alle. Imens

siger min Bagmand til mig: »Jeg skal dog se, hvor mange der er, de Rade!« og springer op paa Volden, men faar en Kugle for Panden og styrter baglænds død ned, men jeg griber ham i mine Arme. Paa Kaptejnens Kommando gik det saa op over Volden med fældet Bajonet, ind i Blokhuset, hvor der laa 19 saarede, alle ramte i Hovedet, hvorfra Blodet endnu sprøjtede ud; det var forfærdeligt at se, men vi sprang ned i Blodsølet. De 30 Mand, som var tilbage i Blokhuset, kastede deres Geværer ned paa Jorden og traadte paa dem, og vor Kaptejn raabte til os: »Nu maa I ikke røre dem!«

Da vi kom ud af et andet indtaget Blokhus, laa der en Tysker og vred sig under svære Saar. Jeg trak hans Tornyster op under hans Hoved og lod ham drikke af min Feltflaske, og han saa saa taknemlig til mig.

»Men Gud, hvor kunde du gøre det,« sagde Kaptajnen, »det er ham, der nylig har skudt saa meget paa os. Jeg vilde ønske, at de halve af dem havde faaet som han, saa gjorde de ikke Modstand mod os.«

Da vi om Morgenen drog tilbage, holdt der en Række Vogne ved hver Side af Gaden og læssede som Høstvogne med Lig i Lag paa Lag, som bragtes ud i den danske Kirke.

A. Rafn. (Aarhus.) Frivilligt Riffelskytteskorps.

Guten Morgen, Hannemann!

Jeg stod ved det frivillige Riffelskyttekorps, som blev dannet efter Krigsministeriets Initiativ. Dette Korps skulde efter Ministeriets Bestemmelse kun bestaa af særdeles gode og øvede Skytter, og for at blive optaget i det skulde man aflægge Prøve paa sin Færdighed i at behandle en Riffel; man skulde skyde 10 Skud til en Mand paa 200 Alen, og deraf skulde de 7 Skud være dødelige eller i det mindste betragtes som saadanne — det vil sige træffe Bryst eller Hoved. Det var jo i og for sig en streng Prøve, og mange blev erklærede for uduelige og kasserede. Jeg erindrer saaledes, at den Dag, jeg var til Prøve, var der 23 Mand, og af disse blev kun 7 antagne; disse Prøver lededes af Kaptain Saint-Aubain, der senere faldt, saavidt jeg véd ved Idsted, samt en Lieutenant Holm. Prøven varede omtrent 8 Dage, og derefter holdtes endnu nogle Øvelser paa »Enighedsværn« under Ledelse af ovennævnte Officerer; vi modtog da Vaabenet, som bestod i en Tapkugle-Riffel og Bajonet, tilligemed en Uniform ligesom den, Jægerne dengang brugte, nemlig grøn, men med et hvidt Kors paa venstre Arm.

Det var Bestemmelsen, at de halve skulde til Als, de halve til Fredericia, og det blev bestemt ved Lodtrækning, til hvilken Fæstning man skulde; jeg trak rødt Nummer, som betød Fredericia. Det var sidst i April (Dato erindrer jeg ikke), vi forlod Kjøbenhavn. Vi bleve befordrede til Roskilde med Jernbanen, her holdt Vogne parate til at befordre os videre til Slagelse, her var atter Vogne parate til at kjøre os til Korsør. Elektrisk Telegraf havde vi jo ikke dengang, saa da vi kom til Korsør, bleve vi opholdte her en hel Dag paa Grund af, at Luften var diset, og den optiske Telegraf kunde ikke melde os til Nyborg; vi bleve saa indkvarterede hos Borgerne, som behandlede os paa den bedste Maade; vi kom her for sidste Gang denne Sommer i en ordentlig Seng. Næste Morgen blev vi sat over til Nyborg, hvor Vogne holdt ved Færgens Ankomst for at befordre os videre til Odense; her var atter et ufrivilligt Ophold, da slet ingen Vogne var tilsagt, dog efter omtrent 6 Timers Forløb kom disse. Nu var gode Raad dyre, Mandskabet var splittet omkring i Byen, og det varede en god Stund, inden vi atter bleve samlede; vi havde jo ingen Befalingsmand og vare paa hele Reisen overladte til os selv. Vi havde selv valgt os en Fører, men havde ingen synderlig Respect for ham, og han forstod heller ikke at gjøre sin Autoritet gjeldende. Hen paa Eftermiddagen kom vi til Strib — efter 3 Dages Reise. I Strib maatte vi blive til om Aftenen, det var bleven mørkt, for at undgaa Fjendens Opmærksomhed; vi kunde da rigtig paa nær Hold betragte Bombarde-

mentets Virkninger i Fredericia. Granaterne susede i Luften, efterladende en lang Røgstribe, — nogle sprang allerede, førend de naaede Maalet. Byen brændte paa flere Steder, navnlig havde Ilden godt fat i Ahlmans Brænderi. Det var en varm Modtagelse.

Vi meldte os strax efter Ankomsten til Kommandanten, Oberst Lunding, men han havde endnu ikke faaet Underretning om vor Ankomst og vidste ikke, hvad han skulde bruge os til; den kom først senere op ad Dagen, og nu skulde vi først gjøre os fortrolig med, hvad et Bombardement har at betyde.

Vi bleve beordrede til at møde ved Appellen om Aftenen Kl. 6. I Forening med 2 Compagnier af 3. Jægerkor bleve vi beordrede ud i Blokhuset, som laa tæt ved Vandet. Fjenden blev snart opmærksom paa os og begyndte at fyre med Granater for at fordrive os, hvilket ogsaa lykkedes ham efter at have skudt Blokhuset i Brand; det kostede os 11 à 12 Mand, døde og saarede, og vi trak os da tilbage i Skandserne, hvor vi kastede os ned. Disse saakaldte Skandser bestode af en Bunke løst Sand og nogle Skandsekurve, fyldte med tørt Strandsand, og vare et yderst daarligt Værn; her laa vi hele Dagen og fyrede af og til hen paa Fjenden. Vi saa en Officer paa Volden og sendte ham et Par velrettede Skud, saa han faldt bag over, — vi fik senere at vide, at det var en Hauptmann Delius. Disse Skandser holdt vi hele Tiden, uagtet Fjenden flere Gange forsøgte at drive os ud. Vi bleve nu delt i 3 Hold, saaledes at hvert Hold var i Skandserne i 24 Timer. Bestemmelsen var jo, at vi skulde anvendes paa de yderste Poster. Vi havde stadig Granaterne over os, naar Fjenden skød ind paa Fæstningen, men det blev vi snart vante til, saa vi godt kunde tage os en Middagslur i det af Solen ophedede Sand.

Mai og Juni gik saaledes hen, uden at der skete noget af Betydenhed. Kun Pinsedag fyrede Fjenden mere end ellers, — vi fik henved 1000 Granater ind i Byen den Dag, men uden synderlig Virkning. Det var Meningen, at Kastellet skulde ødelægges, men deres Granater sprang for tidlig, vi havde, saavidt jeg ved, kun 3 døde. Hen paa Eftermiddagen holdt Skydningen op; vi ventede en Storm, men det blev ikke til noget.

Nu nærmede sig den 6te Juli.

Ryes Brigade indtraf den 5te, og da vi stillede paa Pladsen om Aftenen, blev det os meddelt, at vi skulde møde paa Allarmpladsen Kl. 1 og blive fordelte til de forskellige Jægerkorps. Jeg kom til 2. Jægerkorps (Helsingør). — Kl. $1^1/_2$ begyndte Udrykningen. Den Morgen glemmer jeg aldrig. Natten var lys, Morgenrøden begyndte at vise sig i Østen. Naturens Fred hvilede over Sø og Land, en enkelt Lærke begyndte at kvidre sin Morgensang, kun i Soldatens Hjerte var der ingen Fred, vi vidste nu, hvad der forestod. Kl. 2 rykkede vi ud, høire Fløi igjennem Kongens Port, det varede heller ikke længe, førend vi vare Trælde nær. Vi kunde ganske godt høre Tyskerne raabe »Da ist Hannemann« og »Guten Morgen, Hannemann«, (et bekjendt Skjældsord, Tyskerne holdt meget af). Ledsaget af en voldsom Geværild maatte vi vige, men med et dundrende Hurra og Bajonetten paa stormede vi atter frem over Dynger af Lig.

Seir eller Død var Løsenet, og Trælde blev vor. Resten blev kommanderet i Ilmarsch om paa venstre Fløi for at tage det Batteri, som under hele Beleiringen havde drillet os mest (Christiansens); ogsaa her bleve vi først kastede tilbage, men fik snart Forstærkning af 6te Reserve og stormede paa ny op bag Batteriet.

En Mortør, som laa i en Sandgrav tæt ved Chausseen til Kolding, og hvorfra Fjenden sendte os en 84 Pd. Granat bestemt hver Aften Kl. 11, havde faaet Navnet »Gamle Ole«.

Efter Slaget fik gamle Ole en hæderlig Modtagelse og Hædersplads iblandt alt det erobrede Skyts.

Kaptejn *C. C. Juell.* (Kbhvn.) Lieutenant ved 2. Batl.

Filippine!

Da vi Aftenen før d. 6. Juli 1849 var kommet til Strib fra Als og var samlet for at høre Slagplanen, havde jeg tilfældig fået en Krakmandel i min Lomme, og så blev Premierlieutnant Zytphen-Adeler og jeg enige om at spille Filippine, der gjaldt, når vi mødtes efter Slagets Begyndelse.

Ligesom jeg var stærkt optagen af gennem Mulm og Mørke Kl. ca. $1^1/_2$ Nat at spejde efter en fjendtlig Stormcolonne, der rykkede lige imod os, råbte en af mine Underofficerer: »Et Cavallerichok i højre Flanke«; (den var bleven åben, fordi 1ste Bataillon var var bleven opholdt ved Indtagelsen af en af Fjendens Skanser og således ikke kunde følge med i den svingende Fremrykning.) Et af vore Batterier var imidlertid kommet til Stede og modtog Stormcolonnen så kraftig, at den vendte om. Med en lynsnar Bevægelse vendte jeg mig om for at afparere Cavallerichokket, og i samme Nu ramtes jeg af en Geværkugle, men den slog an imod den øverste Knap bag i Uniformen, og fik således en skæv Retning; den slog mig til Jorden, og en af mine Folk råbte: »Så, der faldt vor Lieutenant«. Jeg greb til Ryggen, og da Kuglen og Knappen i Forening havde taget alt med, så tog jeg den blodige Hånd tilbage, men i samme Nu var jeg oppe, dannede Karré og afværgede Cavallerichokket.

Mine Kommandoord vare imidlertid hørte af Lieutenant Zytphen-Adeler, der var i Nærheden, og så raabte han: »Filippine, Lieutenant Juell!« Ihvorvel dette ikke var ganske correct, da vi ikke havde sét hinanden, svarede jeg dog: »Vel«.

Nogen Tid efter stødte vi sammen under Fremrykningen. Jeg havde $^1/_2$ Flaske Portvin i min Taske, som jeg slog Halsen af, og som vi så tømte, hvorpå vi skiltes.

En halv Time efter faldt Lieutenant Zytphen.

Aftægtsmand *Peder Andersen Bjerregaard.* (Brandstrup pr. Rødkjærsbro.) 8. Batl. 3. Komp.

Tvekamp i Blokhuset.

Mit Kompagni kom til Fredericia den 15. Maj, og Dagen efter begyndte Fjenden at bombardere Byen med 168pundige og blev ved dermed i 4 Døgn.

De første 2 Dage afrejste de mere velhavende af Indbyggerne, den 3dje Dag de fattige. Jeg gjorde Tjeneste ved Sprøjterne, hvor ogsaa en Del civile gjorde Tjeneste. Jeg var Vidne til mange gribende Scener, som naar Konerne med deres Børn kom for at tage Afsked med deres Ægtefæller, der var ansat ved Sprøjterne. Manden knugede krampagtig baade Kone og Børn ind til sig, og Taarerne løb dem alle ned ad Kinderne. Saa tænkte jeg ved mig selv: Det er da godt, at du ikke er gift.

Den 6te Juli Kl. 1 om Natten rykkede vi ud ad Kongens Port og svingede til venstre for at tage et Blokhus, som 1ste Jægerkorps og 7de Liniebataillon forgæves havde stormet. Saarede og Døde laa rundt omkring Blokhuset ligesom Neg paa en afmejet Sædemark. Ud fra Blokhuset var Løbegravene saa dybe som omtrent et Menneskes Højde. Blokhuset dannede en Halvmaane, dækket med Palisader. Der standsede vi lidt, da næsten alle vore Officerer vare faldne. Tilbage var en Kaptejn Rohveder ved 4de Kompagni. Saa var vi overladt til os selv og talte med hverandre om, at det ikke gik an at blive staaende, da Fjenden ellers vilde skyde os alle ned. Af egen Drift rykkede vi nærmere ind under Volden, saa Fjenden ikke saa godt kunde komme til at skyde paa os. Der fik Kaptejn Rohveder en Kugle i den ene Skulder og styrtede til Jorden; men et Øjeblik efter rejste han sig igen, tog Kaarden i den ubeskadigede Haand og sagde: »Endnu har Gud givet mig Kraft til at føre 8de Bataillon til Sejr! Fremad Folk! Fremad! Hug ned! Hug ned!« — hvilket han ikke havde nødig at anmode os om.

Volden bestod af løs Jord og Sand, og vi kastede hele Haandfulde deraf i Øjnene paa Fjenden, der stod nærmest Volden, for

saa derefter at lange efter ham med Bajonetten. Jeg og nogle flere stod paa Volden og forsøgte saa vidt muligt at naa Fjenden med Bajonetten; men vore Kammerater trængte paa bagfra, saa at vi, som stode forrest, bleve skubbede ned af Volden og ned i Blokhuset midt imellem Fjenderne. »Naa,« tænkte jeg, »saa skal du da lægge dine Ben her.« Ingen af os havde Skud i Bøssen, saa vi maatte værge os med Bajonetten. Min Stilling var saaledes, at jeg vendte Ryggen mod Volden, havde Palisaderne paa venstre Side og en Kammerat paa højre Side.

En fjendtlig Soldat, stor og kraftig, angreb mig med Bajonetten; men da jeg afpareredе hans Udfald, forekom det mig, at han blev noget mindre dristig. Saa vendte han Geværet til Kolbeslag, hvilket jeg ikke havde lært at afparere; men heldigvis havde jeg saa megen Aandsnærværelse, at jeg holdt mit Gevær op over mit Hoved med begge Hænder, hvorved Geværet modtog Slaget, og jeg reddede mit Liv. Førend min Modstander fik sit Gevær ned i Forsvarsstilling igen, havde jeg min Bajonet i Livet paa ham.

Der kom efterhaanden flere danske ned i Blokhuset, dels frivilligt og dels skubbede ned af deres Kammerater. En tysk Løjtnant forlangte Pardon af og afleverede sin Kaarde til en dansk Løjtnant Lorenzen, men i samme Øjeblik trak han en Pistol frem, som hidtil havde været skjult, og skød dermed Løjtnant Lorenzen en Kugle i Brystet, saa han straks segnede død om. En Officer (saavidt jeg erindrer var det Kaptejn Rohveder) raabte, at han ikke fortjente Døden paa en Valplads; men næppe vare disse Ord udtalte, førend den tyske Løjtnant bogstavelig talt var spiddet paa Bajonetter, da hans Adfærd over for Løjtnant Lorenzen havde forbitret os.

Inden kort Tid var Blokhuset i vor Magt, og Slaget vundet over hele Linien.

Mads Pedersen. (Nøraa pr. Bramminge.) 6. Batl. 1. Komp.

En svensk Frivillig.

Ved vort Kompagni havde vi en svensk Frivillig, rigtig en god Kammerat og et herligt Menneske; han kæmpede for gamle Danmarks Sag med samme Begejstring som nogen af vi andre.

Kort Tid før jeg selv blev saaret i højre Ben, blev han ligeledes truffen af en Strejfkugle i det ene Ben; han faldt for et Øjeblik, men da han saa sine Kammerater storme Skansen, rejste han sig igen og udbrød paa sit svenske: »Om der saa er tusende Djævle i Skansen, vil jeg dog med og se, hvorledes den ser ud!«

Han naaede dog ikke med, da en anden Kugle straks efter gennemborede hans ene Haand, og han maatte meget imod sin Vilje føres ud af Slaget.

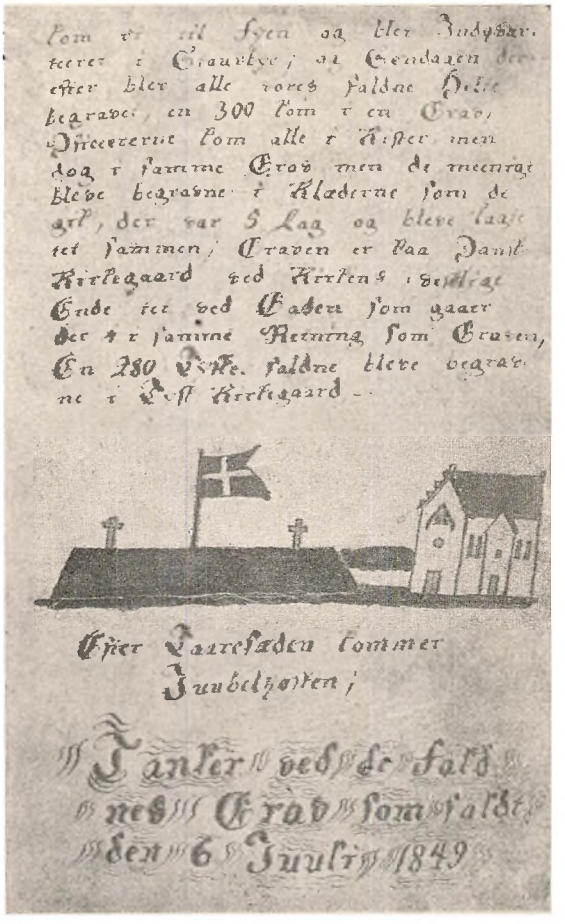
Efter Kampen blev han paa sine Kammeraters Anbefaling indstillet til at erholde Danebrogsmændenes Hæderstegn, og han modtog det ogsaa.

Partikulier *P. Rasmussen.* (Ansgaard v. Skanderborg.)

De to Brødre.

Af alle de hæderlige Slag, som Danskerne leverede, stod Slaget eller Udfaldet fra Frederits højest. Det vakte, efter Bladene fra Udlandet, det hele Europas største Beundring og Høiagtelse. Et lille Træk fra den Dag eller rettere den Nat, vil jeg dog meddele, da det viser saa tydelig, hvad Aand der var i den danske Hær. En fattig Kone i vort Sogn havde 3 Sønner med i Krigen. Det var alle 3 meget stille, tilbageholdne, men pligtopfyldende Mennesker, der langt fra gav den raske Soldat; de 2 var begge ved eet Regiment og Sidemænd og var med ved Frederits. Da de nu havde stormet og indtaget Løbegravene, hvor den brave General Rye faldt, forfulgtes Tyskerne et Stykke ud paa Landet. Da det kneb for dem, bed de dem fast i en sammenbygget Bondegaard med en Port

midt igjennem Laden; der skød de saa ud af alle Huller og Vinduer. Danskerne kunde ikke godt skyde paa Tyskerne; det var en uheldig Stilling. »Havde vi bare Porten lukket op,« sagde Officeren; »er der nogle, der tør lukke den op? Jeg siger Eder, det vil koste Livet, for Gaarden er fuld af Tyskere.« Alle tav; men da traadte en af de 2 stille Brødre rask frem og sagde: »Vi kan ikke staa her og lade os skyde ned som Hunde, — nu gaar jeg!« Men nu vilde Broderen med. Den første vendte sig nu om og sagde: »Du bliver her, og, om du kommer hjem, hils saa vor gamle Moder og sig hende, at jeg faldt for min Konge og mit Fædreneland!« Han løb nu rask hen til Porten, som heldigvis ikke var stænget og slog den op til begge Sider. Men han faldt, gennemboret af flere Kugler, thi alle Tyskernes Geværer var jo rettet mod Porten, men ingen af hans Saar var dødelig; han kom sig nok og levede i mange Aar, men blev ikke fuldkommen rask. Nu stormede Danskerne rask ind og tog alle Tyskerne tilfange. — Jeg har denne sikre Begivenhed fra de andre Karle, som var med, thi selv talte Brødrene aldrig om deres Krigsbedrifter.

En Side af »Felt Bedrifter for Aarene 1848 og 1849 og 1850«, illustreret Dagbog, ført af *Anders Nielsen Gamborg*. (Kernes.) 2. Jægerkorps.

Klasselotterikoll. *P. W. Pagh.* (Fredericia.) Spillemand ved 4. Forstærkningskorps.

Efter Seiren.

Jeg kom om Formiddagen ude fra Valpladsen ind ad Prinsensport. Der saa jeg Kommandanten, den energiske og karakterfaste Oberst Lunding, tilligemed nogle Soldater og adskillige af Byens Borgere; af sidstnævnte var der enkelte, der ved Budkabet om Seiren strax vare komne herover fra Fyen, hvor de fleste Fredericianere jo havde opholdt sig under Beleiringstiden.

De Tilstedeværende, hvortil der snart kom flere, stode næsten ligesom Tilskuere paa et Theater og keg gjennem Porten med spændte og forventningsfulde Miner, thi nu og da kom troppevis de fangne Insurgenter og førtes under Bevogtning ind i Fæstningen; Fangerne vare selvfølgelig afvæbnede og saa slukørede ud; de fleste af dem gik med sænket Blik, skjøndt de under Forbimarschen hverken mødte Haan eller Foragt. Man var taus og viste dem kun en vis kølig Ro, som det sig hør og bør.

Men nu bliver der med ét Røre blandt de forsamlede Tilskuere, da et nyt og mere livligt Optrin er i Anmarsch; man hører Sang og glade Stemmer, Larm og Lyd som af tunge Vogne, og strax efter rulle med korte Mellemrum de fra Fjenden tagne Kanoner ind ad Porten. Hurra! Hver Kanon er som et levende Væsen, den faaer et kraftigt og jublende Hurra, saa snart den ses indenfor den gjaldende, stærkt ekkogivende Port. Begeistring og Glæde ses paa Alles Ansigter og ikke mindst hos de seirsstolte Soldater, der — med en Bøgegren paa Felthuen — jublende fører Krigsbyttet ind fra Valpladsen.

Atter skifter Scenen ved Prinsensport, idet Vogne dels med Saarede, dels med Døde langsomt køre ind. Da forstummer Jublen og den begeistrede Stemning, thi en saadan Transport vækker Alvor i Sindet. De faldne, som laa paa Vognen, vare stablede oven paa hverandre; nogle af dem havde et Smil om Munden. Se, Vogn efter Vogn med faldne kommer endnu af og til ind ad Porten og standser et Øieblik indenfor denne for derefter at blive dirigeret til Byens Kirker og større Lokaler, hvor der foreløbig kan skaffes Rum til de døde.

Dette Vogntog og Synet af de mange faldne Kammerater gjorde et Indtryk, som aldrig glemmes.

J. Blichfeldt. (Aalborg.) Ryes Brigade.

I Kirken efter Slaget.

Jeg blev efter endt Uddannelse tildelt 4de Reserve-Batl. ved Ryes Brigade, der dengang laa ved Aarhus. Ved samme Brigade stod min ældre Broder som Underlæge ved 9de Lin.-Batl. Jeg talte med ham, da Brigaden laa paa Helgenæs for at blive overført til Fyen, og jeg talte med ham for sidste Gang, da vi den 5te Juli laa i Fredericia.

Da vi om Morgenen den 6te rykkede ud mod Trældeskandsen fulgte han et lille Stykke med sin Bataillon uden for Fæstningen. Medens han laa paa Knæ for at forbinde den første Saarede, blev han truffen af en Geværkugle lige i Hjertet og døde strax.

Han var den eneste Læge, der faldt den Dag.

Et mægtigt Indtryk gjorde det, da vi i den stille, dejlige Nat hørte det første Skud og strax derefter den hvislende Lyd af Geværkuglerne om Ørerne, men snart ændsede man den slet ikke. Først om Middagen, efter at Forfølgelsen var ophørt, fik jeg at vide, at min Broder var saaret eller død; det var min Kaptajn (Haffner) der meddelte mig det med Taarer i Øinene, saa jeg tænkte mig jo strax det værste. Da vi henimod Aften kom tilbage til Fæstningen, gik jeg ind paa et af Lazaretherne og spurgte en Overlæge om, hvorledes det var, og han svarede: »Han ligger i katolsk Kirke som død!« Før jeg skred til den tunge Gerning at meddele vore gamle Forældre, at de havde mistet deres ældste Søn, vilde jeg gjerne se ham, og bad Kaptajnen om Tilladelse dertil, men baade han og Premierlieutenanten (Lorentsen) raadede mig derfra, fordi alle skudte ere mere eller mindre fortrukne i et eller andet Lem og gjerne blodige. Men saa fortalte en af mine Kamerater, at han havde været oppe i Kirken for at se sin Stedfader, der laa lige ved Siden af min Broder, og at han laa aldeles, som om han sov uden mindste Spor af Blod.

Jeg gik saa til vedkommende Kommandant og fik en skriftlig Tilladelse, som jeg maatte forevise Skildvagten, der stod ved Indgangen. Jeg fik Lov at passere.

For at komme ind ad Døren, der er for Enden af Kirken, maatte man træde paa døde Kroppe, hvoraf den sidste (en tysk Jæger) laa med Benene ud af Døren. Det viste sig, at hele Kirken laa fuld af Døde lige op til Stoleryggene, hvorpaa jeg saa maatte entre fra den ene til den anden og over Prædikestolen ind i Koret, hvor der laa 10 Officerer, 5 paa hver Side, min Broder øverst tilhøire — og paa Alteret vor kjære General Rye.

Og i Sandhed — jeg fortrød ikke denne skrækkelige Vandring, thi min kjære Broder laa der, uden at saa meget som en Finger eller en Muskel i Ansigtet var fortrukket. Hans Uniform var lige saa ren, som om han lige havde taget den paa, og der var ikke Blod at se nogetsteds; kun paa hans Linned var en lille mørk Plet, hvor Kuglen var gaaet ind.

Jeg bad en Bøn ved hans Lig og tog en Lok af hans Haar og forlod saa med et tungt Hjerte denne forfærdelige Samling af tildels sønderskudte Lig. Der var ikke en eneste hverken derinde eller af alle de mange, jeg saa ude, der som han var aldeles fri for Trækninger og Blod.

Skjøndt jeg oftere i de 2 Aars Feltlog fik mange gribende Indtryk, har intet været saa mægtigt som denne forfærdelige Van-

dring over alle de døde Mennesker.... Jeg ser endnu den tyske Jægers stive Øine stirre paa mig, da jeg maatte træde paa ham for over Stoleryggene at naa min Broders Lig.

Lærer *J. N. Winther*. (Birkerød.)

Saarede fra Frederits.

Det var kort efter 6te Juli 1849, da alle Sind var i stor Bevægelse, at jeg som 12—13årig Dreng stod på Kongens Nytorv ved Nyhavn og læste et af de den Gang udkommende »Skillingsblade«; strax samledes en Del, mest fattige, Folk, som gærne vilde høre, hvad der stod i Bladet, og jeg kom da op på en Trappe, hvorfra jeg læste op for den store Kreds af Tilhørere, som i et Øjeblik vare samlede.

Ved Havnen havde det første Dampskib med Sårede fra Fredericiaslaget lagt til Bolværket, og Ambulancer stode færdige til at føre disse mere eller mindre Hårdtsårede til Garnisonshospitalet.

En Soldat — en Officersoppasser — var kommen i Land og stod ved Bolværket med en Del Klæder, blandt andet mindes jeg et Par lange Støvler, hvoraf den ene var skåret op helt ned til Foden og endnu bar tydelige Spor af størknet Blod, hvad der især tiltrak sig min Opmærksomhed. Mange Folk omringede ham for at spørge ham om Enkeltheder ved Slaget. Der blev dødsstille på Pladsen, da den første Sårede blev bragt i Land. Han var meget bleg af Blodtabet og Reisen og lå med lukkede Øjne, som om han var død. Da en Del vare førte i Land, satte Ambulancerne sig i Bevægelse, og det var ikke mange tørre Øjne, der fulgte den Række Ambulancer, der nu førtes fra Havnen ved Kvæsthusgade hen over St. Anna Plads.

Jeg gik ved Siden af den første Ambulance, og da vi kom til Hjørnet af Amaliegade, kom en gammel, hvidhåret, fornemt udseende Mand gående fra Strandstræde henover Pladsen. Idet han nærmede sig Ambulancen, løftede han Hånden, og Soldaterne satte Ambulancen ned. Han så et Øjeblik meget bevæget på den Sårede, bøjede sig ned over ham og kyssede ham, sagde intet Ord, men gik videre op ad Amaliegade.

Hvem denne Mand var, véd jeg ikke, heller ikke véd jeg, om han i nogen Måde var i Slægt med den Sårede; jeg véd kun, at det gjorde et så stærkt Indtryk på mig, at jeg, hvor gammel jeg end bliver, aldrig vil glemme denne lille Episode.

Gaardmand *Niels Hansen*. (Herfølge v. Køge.) 2. Jægerkorps.

Feltliv.

Dagen kom, og vi maatte afsted. Bønderne kørte os igennem Sjælland under stor Begejstring. En Lørdag Aften blev vi indskibet ved Korsør, sejlede hele Natten og kom til Sønderborg om Søndag Aften. Den Nat blev vi indkvarteret i samme By; Borgerne fortalte os, at Hertugen for faa Dage siden var kommet der igennem og over Færgen og var rejst Syd paa, indhyllet i et Læs Halm. Om Mandagen betraadte vi Slesvigs Jord og kom samme Dag til Slottet Gravensten og blev indkvarteret i Kirken. Her laa vi i otte Dage og reddede 200 Sider røget Flæsk og drak Hertugens gode Vin, som efter en gammel Tjeners Udsagn skulde være over 200 Aar gammel. Vi levede højt i de Dage: vi spiste røget Flæsk og drak Champagne til (som godt lod sig forene)! Om Dagen spillede vi paa Orglet i Kirken, indtil det ikke mere gav Lyd fra sig — alt paa Hertugens Regning.

Ogsaa senere i Kappel, en rigtig tysksindig By i Angel, blev vi godt indkvarteret, men mærkede nok, at der var Ugler i Mosen, og da vi var kommet til Ro, blæstes der 2det Jægerkorps' Appel, som om Hornene skulde revne — og afsted gik det til Allarmpladsen paa Torvet; hele Byen blev gennemstøvet, og vi opsamlede et helt Læs af alle mulige Slags Vaaben, som vi fik travlt med at ødelægge paa Vejen til Slesvig By. Der fik vi Hus over Hovedet: omtrent 100 Mand i et stort Palæ; kun to levende Væsner opholdt sig der, en Gede-

buk og en stor Hund, som vi morede os med. En Dag fik vi drevet det saa vidt, at vi fik Bukken op i Værelset til os; der var et Spejl, som naaede fra Gulvet til Loftet, og da Knægten saa sin Modstander i Spejlet — bums, der laa Spejlet i hundrede Stykker — til Moro for os. De ti Dage, vi var i Byen, havde vi det ganske godt, men ak! — hvor længe var Adam i Paradis?

Paaskedag oprandt, da hele Tyskland og Prøjserne væltede deres Skarer ned over os, og dog holdt 11000 Danske 28000 Tyskere Stangen hele Paaskedag. Men da det blev Aften, maatte vi vige for Overmagten; da Mørket faldt paa, kom vi ind i en stor Skov, blev for en Del sammenblandet med Tyskerne, og flere blev saaret paa begge Sider. Ved et Skovløberhus, hvor vi maatte igennem en stor Hæk, fik jeg ogsaa et let Saar i venstre Haand, men havde den Glæde at tage 57 til Fange. Derefter travede vi af Sted i Mulm og Mørke over Stok og Sten, til vi naaede en Granskov; der opslog vi vort Paulun, antændte Vagtild for at tørre og varme os ved (jeg var vaad lige til Halsbindet). Her kneb det, da vi var saa hungrige som Ulve; henad Natten fik vi dog hver $1^1/_2$ Beskøjt, et lille Stykke røget Flæsk og $^1/_2$ Pægl Brændevin. Da det gryede ad Dag, hed det: Træd an! og til Bens igen. Naaede langt om længe Oversø. Her blev til os i en god Mening; vi blev udstillet i en stor udstrakt Mose, blev omgaaet af Fjenden, en stor Del skudt og saaret, dog den største Del taget til Fange. De af os, som slap nogenlunde helskindet derfra, maatte snart staaende, snart gaaende kæmpe paa Liv og Død for at naa Flensborg. Her løb Soldaterne frem og tilbage, saa man skulde tro, at den yderste Dag stod for Døren. Atter til Bens — og vi havde ikke andet at leve af, end hvad vi skulde tigge eller redde, som vi bedst kunde.

Tredje Paaskedag naaede vi endelig Sønderborg, men du Fredsens, hvor vi saa ud! I tre Dage og Nætter at vade i Morads og Skidt til over Anklerne, Fodtøjet var opslidt, og flere af os maatte skære den paa de bare Sokker! Endelig blev vi færget over, og nu kuns en lille Ekstratur paa 2 Mil ud paa Als; vi fik et godt Kvarter og satte en god Portion gule Ærter og Flæsk til Livs og sov derefter i 24 Timer i et Væk! Da Korpset nu var saa godt som ødelagt, godtede vi os en Tid hos Bønderne; Rekrutterne, som stadig blev udskrevet, kom til os for at opfylde Hullerne, men vi ønskede dem Fanden i Vold, thi det meste, de var til, var til at træde os over Benene. Vi berejste hele Als og havde derfor mange forskellige Kvarterer.

En Aften sildig kom vi til at ligge i en Gaard; træt og sulten, som vi var, bad vi om for gode Ord og Betaling at faa noget at leve af. Baade Manden og Konen sagde, at de intet havde. Hvordan det gik, ved jeg ikke, dog tror jeg, at Tjenestekarlen paa Gaarden hjalp os til Rette, thi ud paa Aftenen var vi forsynet med en dejlig Krukke Smør, en god Ost og 3 Alen røget Pølse. Indholdet spiste vi i broderlig Forening, og den tomme Krukke fik derefter en hæderlig Begravelse i Møddingen. Bonden klagede til Løjtnanten, at vi havde bestjaalet ham; min Slof og jeg protesterede og sagde, at han om Aftenen ikke havde noget at sælge, og vi kunde derfor ikke stjæle noget fra ham. Løjtnanten gav os Ret og sagde til ham. »Ja, saa er det jo kuns nogen Løgn og Sludder, du kommer med; skrup af, din tyske Æsel, jeg vidste godt, at mine flinke Jægere ikke stjæler«, og Bonden maatte afsted med en lang Næse.

Henad Efteraaret blev der da Vaabenstilstand, men det varede længe, inden vi kom hjem til Helsingør og blev hjempermitteret. Men 8 Dage før Jul maatte vi atter trække i Tøjet og afsted. Vi holdt Jul i Ringsted og Nytaarsaften paa Als, som vi bevogtede hele Vinteren. Den 3. April udløb Vaabenstilstanden, og 4. April gik vi over til Sundeved og laa der og heksede med Tyskerne i otte Dage. Hele Tyskland havde nu atter i 49 væltet sig over os, og vi maatte derfor trække over paa Als; der blev bygget en hel Lejr af Barakker ved Kjær. Her laa vi og pinedes i tre Maaneder for at bevogte Als, og for det meste ved Vandet om Natten. Min Tro er, at dersom de i 64 havde

passet lige saa godt paa Als som vi i 49, havde de gode Prøjsere vist holdt deres Næse derfra.

En Dag mens vi laa og kedede os her, havde jeg gjort en lille Afstikker til Sønderborg; den blev opdaget, og for denne Forseelse skulde jeg paradere uden for Kaptajn S.'s Barakke Dør, som ikke var saa morsomt. Jeg stod og spekulerede, hvordan jeg bedst skulde slippe; jeg bankede paa Døren, som det var Livet om at gøre, og mældte at have faaet et hæftig Anfald af Mavepine og udbad mig Tilladelse at gaa paa Retirade. Den første Gang sagde han meget pænt »værsaagod«, men da jeg kom anden Gang, sagde han »gaa ad Helvede til«, men da jeg kom tredje Gang og meldte, at Mavepinen blev værre — du Fredsens, hvad han skældte! »Dit Utysk! Hver Gang, jeg er faldet i Søvn, kommer du og forstyrrer mig, gaa Fanden i Vold med samt og al din Mavepine« — og saaledes slap jeg for at paradere.

Fredericia var det sidste, men ogsaa det haardeste Slag, som jeg deltog i. Navnlig da jeg frygtede, at Helbredet ikke skulde slaa til, byttede jeg Nummer med en Forstærkningsmand i 1850, og sagde »Farvel, du kære Krig«. Store Bedrifter skal jeg ikke rose mig af; dog er jeg bevidst at have udfyldt min Plads og gjort min Pligt og Skyldighed, naar det gjaldt for Alvor — samt ogsaa til at sætte en Komedie i Scene.

Aaret 1850.

Isted d. 25de Juli 1850.

Lærer, Premierløjtnant *H. Jessen.* (Holbæk.) 13. Batl.

Opmarchen til Flensborg i Juli 1850.

Da endelig Freden med Prøjsen og det tyske Forbund var sluttet, og vi fik Lov til selv at afgøre Sagen med Insurgenthæren, begyndte den danske Hær baade fra Nørrejylland og Als at rykke ind i Sønderjylland. 13. Batl., hvorved jeg stod, alle de andre Batl. og militære Afdelinger, som laa paa Als, begyndte Opmarchen til Flensborg, omkring den 20. Juli, 7 à 8 Mil, som tilbagelagdes i 2 Dage.

Det var solklare, varme Sommerdage; Vægten af Soldatens Udrustning foruden Dragten udgjorde 3 à 4 Lispund; min, Gevær, Patrontaske med Patroner, Bandolerer, Madpose, Feltflaske, Tornyster, Feltkappe m. m. udgjorde 60 Pd., saa man vil nok kunne forstaa, at en Marsch om Dagen paa 3 à 4 Mil med en saadan Vægt i en brændende Solhede selv for unge kraftige Mennesker var et anstrengende Arbejde, og det saa meget mere, som alle Veje paa Østkysten af Sønderjylland med Undtagelse af Hovedlandevejen, Chauseen, ere indesluttede af Grøftevolde med høje levende Hegn, hvilket havde til Følge, at Støvet under Marchen rejste sig omkring som en tæt Støvsky. Ingen svalende Luftning kunde trænge igennem de tætte Hegn og bringe Køling eller sprede Støvskyen. Støvet sænkede sig ned over os, paa Haar, Skæg, Ansigt og Klæder, saa alle, enten de havde sort, blond, rødt eller hvidt Haar og Skæg, fik ens Farve, nemlig graa.

Naar der blev gjort Holdt, søgte vi saa vidt muligt at komme ud i det fri udenfor de indhegnede Veje for at afryste Støvet, indaande en renere Luft og blive lidt afsvalede.

Hen paa Eftermiddagen den anden Dag naaede vi Byen Flensborg, hvor vi fik en begejstret Modtagelse.

Folk strømmede os imøde i hundrede, ja i tusindvis af alle Samfundslag, Mænd og Kvinder, gamle og unge, Oldinge og Børn hilste os med høje Raab »Velkommen, Velkommen«, raabte Hurra, viftede med Forklæder, svang med Dannebrogsflag, store og smaa, som medførtes af voxne og Børn, mange medbragte Mad og Drikkevarer til Soldaterne, hvilke vi imidlertid under Indmarchen ikke fik Lov til at nyde noget af; men den glade, jublende Modtagelse af saa mangfoldige, gode, dansksindede Flensborgere gjorde et saa oplivende Indtryk paa os graastøvede, trætte Soldater, at vi ret strammede os op, rettede os i Geledderne, istemmede vore bedste Krigssange og marscherede ind i Byen med en Holdning, som om vi hverken vare trætte, sultne eller tørstige.

Vi bleve nu indkvarterede i Byen og godt forplejede baade legemlig og aandelig. Allerede næste Dag maatte vi imidlertid rykke ud af Byen længere Syd paa ind i Angel, for at give Plads til indrykkende efterfølgende Kammerater.

I Løbet af et Par Dage var saa den danske Hovedstyrke samlet i Egnen omtrent midtvejs mellem Flensborg og Byen Slesvig.

Parcellist *R. Rasmussen.* (Sørup pr. Nysted.) 4. Liniebatl. 2. Komp.

Kil bare paa . . .

Om Morgenen d. 25de Juli 1850 kom vor Divisions-Kommandeur — Hr. General Schleppegrell — og opmuntrede os med følgende Tiltale:

»I Dag vil vi nok faa det lidt varmt, men jeg haaber, at hver Mand gjør sin Pligt, og kniber det, slæng saa Tornystren og gjennembor dem med Bajonetten.«

4de Liniebataillons 2det Komp., hvor jeg stod, blev udkommanderet til at dække Kanoner, og under Kampen kom to Ambulance-Soldater bærende forbi, hvor vi stode, med en Major fra 3die Jægerkor, som var haardt saaret i Underlivet. Han kunde dog sige til os: »Kjære Kammerater, kil bare paa, de trænger svært til Støtte ved mit Korps.«

Dette var gribende Ord at høre af en saa haardt lidende Mand.

Dbmd., Slagtermester *Jacob Peter Reimers.* (Sønderborg.) Underkorporal v. 10. lette Batl. 2. Komp.

Vejen renset.

Den 24. Juli 1850 standsede Bataillonen i Havnstoft i Angeln; Feltvagten blev sat i Møllegaarden, en Avertissementspost blev stillet i Vejrmøllen. Natten imellem 24. og 25. Juli blev Forposterne indtrukne, og der marcheredes mod Fjenden. Kort efter opløstes atter Compagniet for at gaa frem i Kjede imod Fjendens Stilling; da der blæstes 10. Bataillons Appel, var Comp. kommen i Højde med en By, som hedder Klapholz. Bataillonen samledes siden paa Eckernførde Landevej henimod Byen Bøcklund. Da var Skydningen overalt i fuld Gang. Længere fremme paa Vejen skraanede Terrainet fra et Højdedrag ned imod et større Mose- og Engdrag til Højre, til Venstre et lille Engdrag og over dette Farendorf Skov, og jeg tror Præstegaarden lige ved Landevejen. Ned fra ovennævnte Bakkekam var Vejen gennemgravet (dog en ældre Gjennemgravning), og paa Siderne af Vejen havde Batteriet Dinesen anbragt sine Kanoner vist i en meget heldig Stilling.

10. Bataillon 2. Compagni fik Ordre til at skulle indtage en Stilling neden for Bakken til højre for Vejen ud imod højre til Engdraget; vi kom over en Mark hvor Tyskerne havde havt Lejrplads samme Nat, men inden vi rigtig fik indtaget vor Stilling, blæstes der 10. Bataillon 2. Comp.s Appel, og vi maatte skyndsomt tilbage, ud paa Landevejen og op imod Kanonerne; man sagde, vi skulde benyttes til Bedækning for Kanonerne. Da vi kom op ad Bakken, kom Batterichefen (hvis jeg ikke husker fejl: Capt. Dinesen) løbende og raabte: »Hvem kommanderer her?« Der blev svaret: Captain de Fine Licht. Capt. Dinesen raabte da atter: »Capt. Licht, Capt. Licht, hvor er De henne?« Der blev strax svaret: »Her!«, thi Captein de Fine Licht var stadig blandt sine Folk, hvor det gjaldt. Dinesen raabte da: »Vend om, gør Front! Ellers kunne de Fanden pine mig tage Kanonerne!« Capt. d. F. Licht var ikke længe om at betænke sig, han var en rask og modig Officer. Vi vendte om paa Bakken lige under Kanonerne. Jeg glemmer aldrig det Syn, der mødte os, thi lige foran os paa den brede Landevej kom en tysk Stormkolonne i Løb, og deres Stormtrommer overdøvede næsten alt i dette Øjeblik, (hvor stor og stærk Kolonnen var, ved jeg ikke), og i samme Nu drønede Skuddene ud over vore Hoveder fra Dinesens Kanoner, men i samme Minut var Vejen ogsaa renset for den tyske Stormkolonne. — *Dette Nu* har gjort det stærkeste Indtryk paa mig under Felttoget i 1850.

Malermester, Fattigforst. *R. Chr. Gierahn.* (Odense.) Overjæger ved 2. Forstærknings-Jægerkorps 4. Komp.

Med Kaptajn Falkenskjold ved Isted.

Et Par Dage før Slaget ved Isted stoppede 5. Brigade, Oberst Ræder, ved hvilket Jægerkorpset stod, ved en Landsby, som hedder Smedeby. Ved Skoven bag samme stod d. 24. Juli om Efterm. en rask Fægtning; vi

vare imidlertid ikke for. Der var flere af vore Kanoner opkørte, som beskøde Skoven med Granater, da den var besat med Insurgenter. Der kom flere saarede forbi os, hvor vi laa. Der var stærk Mumlen i Geledderne — vi vilde med i Ilden. Vore Officerer trøstede os med, at vi vistnok vilde komme godt for.

Henimod Aften blev der uddelt Flæsk, Kiks og Brændevin; nu vidste Jægerne, hvad Klokken var slaaet, og der blev Liv imellem os! Kl. 1 blev vi purrede op af Halmen, som vi havde reddet fra Bøndergaardene og viklet om os, da det var koldt om Natten paa den aabne Mark. Vi marcherede da frem i Kompagni-Kolonner efter Isted Moser; det var et smukt Syn at se Artillerikampen fra Højderne mellem vore og de tyske Batterier, og at se Granaterne med deres Brandrør fare over os. 1. Forstærknings Jægerkorps af vor Brigade havde allerede optaget Kampen med Fjenden, og nu begyndte Kuglerne at spille ind i vore Kolonner og saarede flere. Vi blev opløst i Kæde, avancerede gjennem 1. Forstærknings-Jægerkorps Kæde og optoge Fægtningen. Det var imidlertid bleven et voldsomt Regnvejr, et formeligt Skybrud; i Isted Moser havde de gravet Vandrenderne meget brede. Men med Riflen i højre Haand satte Jægerne som Katte lystigt over, skønt Kuglerne haglede ned. Fjenden trak sig, stadigt fyrende af alle Kræfter, ned til Isted, hvor han slog sig fast, for der at modtage os. Paa en Højde til højre for Vejen, som fører ned over Aaen til Isted, kastede vi os, chasserede saa hurtigt, som vi kunde stoppe Patronerne i, ned paa Isted By, som man sagde var besat af 10,000 Mand; vi kunde omtrent intet se for Krudtdamp og Røg fra Husene, som begyndte at brænde. Ved Glimtet af Geværilden skimtede man de sorte Pikkelhuer; de havde nemlig malet deres Hjelme sorte for ej at skinne for stærkt; de havde alle lange, graa Kapper paa, som næsten naaede til Jorden. (De maa have været tunge at slæbe paa ovenpaa Skylregnen.) Vi Jægere havde vore Kapper oprullede paa Tornystrene og vore smaa Jægerhuer paa.

Men nu blev det os for hedt oppe paa Højderne, Granaterne kom op til os ovre fra den anden Side af Isted, og flere bleve saarede af Geværkuglerne. Da lød Signalet: »2. Forst.-Jæger! Attaquér! Bajonetten paa!« Et tusindstemmigt Hurra lød, og det gik ned over Isted Bro. Men her var lagt i Kakkelovnen til os. Her kæmpede vi med afvexlende Held; flere Gange vare vi langt oppe i Byen, men bleve da atter kastede tilbage. Da vi imidlertid sidste Gang fik dem udenfor Byen, beskøde de den med Granater. Vi havde Ordre til at gøre alt for at holde Byen; men uhyggeligt var her at være. Her var nu alle mulige Troppearter blandede mellem hverandre. Jeg var 14 Dage forud oversat fra 3. Komp. til 4. Komp. for at fungere som Foureer og var altsaa temmelig ukendt med Mandskabet ved Kompagniet. Jeg kom hen paa Dagen med en halv Snes Mand efter mig op ad Gaden, da min forhenværende Kaptajn *Falkenskjold* tilligemed Premierløjtnant *Svend Grundtvig* med et halvt hundrede Mand kom forbi mig. (Jeg havde været Kompagniskriver hos Kaptajnen.) Han raabte, da han saa mig: »Hvor skal De hen, Gierahn?« — »Jeg ved det selv ikke, Hr. Kaptajn; Kompagniet er splittet ad!« — »Nu, saa følg De med os; vi ere jo kendte!« Jeg var glad ved at kunne slutte mig til disse 2 brave Officerer, og jeg vidste, at naar vi vare med Falkenskjold, vilde vi ikke komme til at falde i Søvn.

Kaptajn Falkenskjold var en ridderlig Skikkelse, høj, kraftfuld; med sit store, brune Skæg ned paa Brystet var han en stolt Soldat, en venlig munter Mand i Freden, en Løve i Felten.

Over døde og mellem saarede kom vi op til Udkanten af Byen, vi kunde knap komme frem, thi Ambulancen kunde ikke besørge den Mængde døde og saarede, som laa her. Granaterne havde huseret slemt. Blandt de mange døde, der laa her, ser jeg lige over for en Gaard en Jægerofficer ligge med Hovedet lænet mod Grøftekanten; han havde en Kugle i Brystet. Det saa ud, som om Skuddet var faldet inde fra Gaarden.

Jeg springer over til ham og ser med

Sorg og Skræk: det er Premierløjtnant Falkenskjold, en Broder til Kaptajnen.

Jeg løber over til denne og gør ham opmærksom paa, at det er hans Broder. Kaptajnen gaar over over til ham, staar et Øjeblik stille, lægger Haanden over Øjnene, siger ellers intet, drejer sig pludselig om til mig og siger: »*Overjæger, giv den Gaard en Raket!*«

Vi vare kun nogle ganske enkelte Underofficerer, der havde Rakketter; man var vel bange for, at de skulde blive misbrugte. Jeg sendte en op i Taget, som strax stod i lys Lue.

»Nu rask Folk, fremad!« lød Ordren.

Nu bliver hun varm, tænkte jeg; jeg kendte ham, thi jeg havde været sammen med ham i et Aar.

Nu drog vi ud over flere Marker, som vare omringede af store, tykke Hegn. Jeg saa flere Gange paa Kaptajnen, han sagde intet, men var i et frygteligt Humør. »Gud ved, hvor vi skal hen?« tænkte jeg. Af og til, naar vi løb fra det ene Hegn til det andet, drattede der nogle; der var ingen Tid til at se efter, hvem der blev liggende. »Fremad!« lød det kun. Vi rykkede mod et tysk Batteri, hvis Kugler stadig pløjede de Marker, som vi løb over. I en Mark, lige for Batteriet, kastede vi os og fyrede, alt hvad vi kunde, paa Infanteriet, der stod ved Batteriet som Kanonbedækning. Jeg tænker endnu paa, at jeg var næsten bange for at lade min Riffel tilsidst, saa varm var den.

Jeg bad flere Gange Falkenskjold og Grundtvig om at lægge sig ned, men de stode stolte med Sablen i Haanden ligefor Batteriet. Jeg laa lige ved Kaptajnens Fod og havde endnu en Gang bedet ham om at dække sig. Svaret lød: »Pokker med de Hunde!« I det samme lød der et Klask, og han hoppede paa det ene Ben. En Kugle var gaaet derigennem. Et Hurra tordnede over fra det tyske Batteri, da de saa den stolte Skikkelse falde. Jeg sprang op, Grundtvig og jeg støttede ham: 4 Mand frem, 2 Geværer over Kors, og væk gik det med Kaptajnen. Folkene vilde nu til at løbe, men Grundtvig tilraabte dem: »Vil I forlade Eders Kaptajn? Fyr, saa stærkt I kan, paa dem!« Den tyske Kanonbedækning rykkede allerede frem nede i Gyden, brølende deres »Hurra«. Da Kaptajnen var kommen over 2 Marker, raabte Grundtvig: »Nu frelse sig, hvo der kan!«

Vi løb nu ned mod Isted og kom ind paa Markerne mod Isted Skov.

Partikulier *A. Jørgensen.* (Slagelse.) 2. Reservebatl. 3. Komp.

Lieutenant Thestrup ved Isted.

Den første Dag af Istedslaget var jeg ikke med. Vi laa en Milsvei fra Isted og fik ud ad Natten Ordre til i Ilmarscher at gaa mod Isted, hvortil vi ankom Kl. c. 2. General Schleppegrell kom ridende, skyndte stærkt paa os og udtrykte sig saaledes: »Skynd jer, Børn, det gjælder jert Land og jer Soldaterære, brug Bajonetten, den er saa rar.« Kort efter naaede vi Isted By. Da vi drog ind i Byen, stod der en Kone, som advarede os mod at gaa længere, da Byen var fuld af Tyskere, men vi troede hende ikke, og der blev af flere raabt »Hold Kjæft, Kælling, det er Løgn«. I samme Øjeblik faldt der et enkelt Skud — vistnok fra et Tagvindu — og en Underkorporal faldt, truffen i Hovedet. Strax derpaa blev Kjæden sendt ud, og vi gik paa.

Oberst Læssøe, der var Forpostkommandør, red foran Kjæden. Der kom Melding til Læssøe, at Fjenden var bag ved os, og i Forbittrelse herover kommanderede han »Fremad Folk, gaa paa,« og han red — efter mit Skjøn — for langt frem foran Kjæden, hvor han faldt lige foran mig. Hans Fald bragte nogen Forstyrrelse, men vi gik alligevel frem og tog de der opkastede Skandser med Storm, drev Fjenden noget tilbage og fik Dækning i en Grusgrav, hvorfra vi en Tid skød meget livligt, men da Fjenden rykkede frem i større Masser og begyndte at omgaa vor høire Flanke, fik vi Ordre til at rykke tilbage og satte os atter fast ved et Hegn.

I dette Moment saa det ikke rigtigt godt

ud for os, vi vare rimeligvis blevne kastede tilbage, hvis ikke vi havde faaet Undsætning, men nu kom Lieutenant Thestrup sprængende med et Halvbatteri, og inden vi ret vidste af det, havde han protset af og aabnede en heftig Kardætskild mod Fjenden. Fjenden maatte standse sin Fremrykning, satte sig fast med god Dækning, og her vedligeholdt vi en heftig Ild mod hinanden vel omtrent 1 Time, indtil endelig Fjenden maatte vige.

Thestrup blev vor Helt under denne Times Kamp; han kommanderede saa kraftigt og bestemt, og hans Mandskab betjente Kanonerne paa en saa udmærket Maade, at vi alle vare enige om, at det var de 4 Kanoner, der havde hjulpet os til at kaste Fjenden. Under Kampen blev der skudt 2 Heste under Thestrup, og da han besteg den tredie, var det lige i Vendepunktet, da Fjenden vaklede.

Efterhaanden blev Fjendens Tilbagegang til Flugt, og vi forfulgte ham til Isted Mose, hvor Thestrup atter ved en velrettet Kardætskild anrettede et stort Mandefald blandt Fjenden; udover Mosen, hvor Fjenden var flygtet, og hvor vi forfulgte ham, laa der aldeles fuldt af døde og saarede Fjender.

Da vi kom ud over Mosen, var Fjenden over hele Linien paa Flugt; vi vare paa denne Tid komne ned i Nærheden af Slesvig By, hvor Byens Raad kom ud og bad om Skaansel for Byen, da Raadet var bange for, at vort Artilleri vilde beskyde Byen fra de ved Hühnerhäuser opstillede Batterier.

Vi marscherede gjennem Byen ud til Dannevirkestillingen, hvortil vi ankom Kl. 11—12, efter at have været paa Benene i næsten 24 Timer, udasede og forsultne, men veltilfredse med vort Dagværk, omend vi maatte beklage Tabet af mange af vore Kammerater.

Lige udenfor Slesvig By opsnappede vi endel sydfra kommende fjendtlig Proviant, der kom os ualmindelig godt tilpas, og efter saa godt som muligt at have tilfredsstillet vore legemlige Fornødenheder lagde vi os til Hvile paa vore Laurbær.

Kaptejn *C. C. Juell.* (Kbhvn.) Lieutenant ved 2. Batl.

Med Krokonens Stadskappe i Kugleregnen.

Ved Isted oplevede jeg en for mig saare interessant Episode. Da vi vare naaede frem til Helligbæk Kro, hvorfra vi vare adskilte ved den foran løbende Å, hvorover førte en Bro, der var meget stærkt barrikaderet, og som yderligere beskyttedes fra to store grundmurede Bygninger, der vare stærkt besatte af Fjenden, hindredes vi i videre Fremrykning, hvorfor Kampen her blev stående; jeg udbad mig så og fik Tilladelse til med et Compagni at forsøge en Overrumpling ved noget længere henne at vade over Åen og storme Kroen, — hvilket fuldstændig lykkedes. I et Nu vare vi Herrer over begge Bygninger, bag hvilke der fandtes to Haver, en paa hver Side af Vejen, og hvad der var det allerbedste, de vare omgivne af Jordvolde som Hegn. Mandskabet kastedes ud til begge Sider bag dette brillante Dække, medens jeg tog Plads på Chausseen, beredt til at modtage Fjenden, når Paniken var forbi.

Det gik, som jeg havde forudset, Infanteri og Cavalleri forsøgte at tage Stillingen igen, men bleve tilbageviste. Midt under den allerlivligste Skydning, og hvor Kuglerne peb om Ørene, hører jeg én skuldre Gevær og rolig og taktfast melde: »En kogende Ærtekjedel, som Tyskerne har måttet løbe fra, en Foustage med Tvebakker og en Kjælder fuld af Vin, Hr. Lieutenant!«

Da jeg så vendte mig om, stod han fremdeles med skuldret Gevær, og på Hovedet havde han Krokonens Stadskappe, med lange flagrende Baand. Der skal både stort Mod og megen Koldblodighed til under sådanne Forhold at optræde på den Måde. Manden hed Herløv og var ubetalelig til at opmuntre sine Kammerater ved sine Vittigheder og Løjer, når de vare overanstrengte. Såsnart jeg på nogen Måde kunde, og efter et vel afslået Cavallerischok, bad jeg en Underofficer tage ham med som Vejviser, samt 6 Mand, for fra Vinkjælderen at hente en Flaske pr. Mand, som de kunde tømme, samt senere nok en til at hælde på Feltflasken, om vi skulde blive drevne ud af vor Stilling.

Vi holdt imidlertid Stillingen indtil Slagets Ophør den Dag, hvorpå vi blev afløst og fik anvist Nattekvarter i en frodig Ærtemark i øsende Regnvejr, hvad det havde været hele Dagen. Dette var intet behageligt Natteleje ovenpaa den anstrengende Dag. Herfra optoges så atter Kampen den følgende Dag med sit for vor Armé så glimrende Resultat.

C. F. Lichscheidt. (Kbhvn.) Kgl. Livgarde til Fods, 2 Komp.

Garden i Spidsen!

Den 25de Juli tidlig om Morgenen gik hele Armeen mod Isted. Slaget begyndte strax, og efter en længere Affære stod Garden opstillet paa en Mark lidt Nord for Isted By. Da kom Brigadekommandør, Oberst Irminger og sagde med høj Røst: »Nu gjør vi det sidste Angreb paa Fjenden idag med Garden i Spidsen, og derpaa et Hurra.« Saasnart denne Ordre var givet, gik Garden frem. Det var et storartet Syn at se, med hvilken Lyst og Raskhed disse høje Folk avancerede mod de tyske Kanoner.

Jeg stod i denne Træfning ved Gardens 2det Kompagni som Korporal, hvortil jeg allerede blev forfremmet i 1848, 2 Maaneder efter at jeg havde meldt mig. Kompagniet blev ført af Kaptain Holten (nuværende General Holten), en stræng Militær, men en dygtig og afholdt Mand, som kunde faa sit Mandskab til at følge sig baade gjennem Ild og Vand. Tyskerne havde udmærkede Forskandsninger ved Isted, 4 Kanoner ved hver Side af Vejen; Garden var fordelt saaledes: 1ste og 2det Kompagni paa højre og 3die og 4de Kompagni paa venstre Side af Vejen, og det fremgaar heraf, at 2det og 3die Kompagni var mest udsatte for Kanonernes Ild.

Det var et stolt Syn at see vor Kaptain stadig foran sit Kompagni og stedse animere Folkene med Ordene: »Fremad Folk! Fremad Folk, og saa et Hurra!«, og det varede ikke længe, førend vi vare saa nær inde paa Fjenden, at hans Kugler gik over Hovedet paa os uden at gøre os videre Skade, og vi tvang snart Fjenden til at opgive Stillingen, efterladende Kanoner, Heste, Ammunition m. m. Kort sagt: Fjenden rendte fra det Hele.

Vi troede allerede, at alt var forbi, men opdagede pludselig, at Fjendens Kavalleri kom sprængende og vilde gøre et kraftigt Indhug paa os og see at tilbageerobre de Kanoner, som vi havde taget; de vare allerede temmelig nær inde paa os, før vi saa Kavalleriet, men Kaptain Holten viste strax, at han var Situationen voxen, thi han kommanderede hurtig: »Formér Kredse, Folk, og gjem Skuddet«, og denne Befaling blev øjeblikkelig efterkommet. Kavalleriet, som kom sprængende i susende Fart, saa først for silde vor heldige Manøvre, og da de opdagede vor tætsluttede Karré, gjorde de omkring, men ikke paa reglementeret Maade ved at svinge, nej, hver Mand drejede sin Hest omkring paa Stedet, nogle tilhøjre, andre tilvenstre, og der opstod derved en saadan Hurlumhej blandt Rytterne, at det ubetinget maatte fremkalde Latter hos os. Saasnart Fjenden gjorde omkring, brugte vi vore Bøsser efter bedste Evne og ikke uden Resultat, thi mangen Kavallerist maatte blive paa Valpladsen.

At vi ikke selv gik ud af Kampen uden Tab, ses derved, at da Premierlieutenant, Kammerjunker Berggaard talte Kompagniet efter Slaget, manglede vi 28 Mand.

Efter Bataillen kom Brigadekommandøren og takkede Garden for den store Sejr, og særlig takkede han 2det Kompagni, fordi det saa hurtig og rask havde tilbagevist Fjendens Angreb. Om Aftenen skjænkede Kaptain Holten et Anker Vin til 2det Kompagnis Mandskab, for at vi kunde drikke et Bæger ovenpaa Dagens Strabadser; at vor Kaptains Skaal blev drukken, er vistnok unødvendigt at tilføje.

Husmand *Jens Jensen.* (Voldby pr. Hammel.) Kgl. Livgarde til Fods, 4. Komp.

Gardens Angreb.

Da vi kom til Isted Hede, var Slaget begyndt over hele Linien. Der kom de første

Saarede os forbi; det gjorde et dybt Indtryk at se disse Stakler og se Blodet flyde baade fra Ambulancebørene og fra Vognene, hvor de saarede laa. Vi kom nu lidt fra Landeveien og blev der til Kl. 10, da kom vi frem til Dækning for et Batteri, og der blev vi af vores elskede Kapitain Axel Thortsen anmodet om at passe nøie paa Fjendens Batterier oppe ved Isted Skov. Han sagde: »Naar I passer paa, kan de ikke skyde os; der kommer først et Glimt, saa et Knald, og saa ser I Kuglen komme susende, og den maa I træde tilside for,« — og der faldt ikke en Mand, skjønt vi stod der ca. 3 Kvarter, og Kuglerne pløiede Lyngheden mellem os, ja, vi maatte ofte træde enten til Høire eller Venstre for at lade Kuglerne passere. Saa kom vi ind i Kæde og ned over Mosen og op efter Skoven. Da vi løb op over Markerne mod Skoven, blev vor kjære Premierløitnant, Kammerjunker J. Holk saaret i Brystet; han kom og hilste Farvel til Kapitainen og sagde, at han godt kunde gaa alene tilbage til Lægen, — det gjorde et dybt Indtryk paa mig, da han var saa afholdt af os Alle. Nu var vi kommet rigtig op, hvor Tydskernes Spidskugler fløitede; Kapitainen og en Mand fra Tisted Amt, der hed Seierskilde, og mig, vi gik mellem et Hegn og en Rugmark; da siger Kapitainen til mig: »Hvorfor gaar du og vinker med Bjørneskindshuen, Voldby?« Jeg svarede: »Det er Tydskernes Spidskugler, naar de piber om mine Ører.« »Det skal du ikke bryde dig om. Den Kugle, du vinker for, den er langt forbi!« Det vidste jeg jo nok, men jeg kunde ikke lade være. — 5 a 6 Skridt inde i Rugmarken gik der en Sjællænder, han hed Sjørup; han kom nu ud til os og siger meget gemytlig: »Nu vil jeg sige Farvel, Hr. Kapitain, nu fik jeg Forfald!« Han havde faaet en Kugle igjennem det ene Ben. Jeg maa her bemærke, at vi Alle var ved godt Mod og syntes, det gik godt, og derfor blev der gjort mange morsomme Bemærkninger. Lidt derefter siger Kapitainen: »See ned til høire, Voldby, dér gaar det rask!« Det var, da det tydske Kavalleri kom fra Skoven og vilde have de 3 Kanoner tilbage, vi havde taget fra dem, men Garden formerede Kredse, som det hed, gav en Salve, og Tydskerne foer rask tilbage. Nu var vi kommet i Nærheden af Skoven, og Fjenden retirerede; vi havde en Sjællænder, der hed Peberhuset; han sagde: »Tyskerne lod os se, de var ikke bange for at løbe, da det kneb«.

Vi kom nu op igjennem Skoven, og Garden blev samlet ved Landeveien; saa kom vi derfra og ud til Arnholt Søe. Her laa vi paa Marken om Natten. Den 26de Juli havde vi Storvask i Søen, der stod flere Hundrede Soldater rundt omkring i Søen og vaskede baade Kroppen og Skjorterne; vi var jo bleven saa gjennemsvedt i disse varme Dage, fra vi marscherede fra Horsens, saa det gjorde godt at komme i Vandet.

C. F. Schmidt. (Kbhvn.) 3. Reservejægerkorps, 3. Komp.

Som ved en Parade . . .

Jeg var ved 3. Reserve-Jægerkorps 3. Kompagni, som d. 25. Juli 1850 brød op fra Bivuaken om Morgenen Kl. $1^1/_2$ og kom Kl. c. 4 til Øvre-Stolk. Vi saa, at Slaget var i fuld Gang i Isted By; men vi maatte staa en Tid her, imedens Øvre-Stolk, som vi skulde igjennem, blev afsøgt af 12. lette Bataillon; at Insurgenterne nylig havde været her, var man ikke i Tvivl om ved at see den blussende Ild i Kogestederne ved Vejen. Betragtningerne herover samt en kort Samtale, jeg havde med nogle Bønder, som stod i en Portaabning, blev hurtig afbrudte ved at høre Geværskud følge rask efter hinanden bagved. Jeg fik kun vendt mig om og saa en Forvirring, jeg i Øjeblikket ikke forstod; men af Kommandoen: Løb, til venstre formér Kjæde! forstod jeg, at der var noget galt passeret; vi kom straks i Engagement, maatte storme Isted By, som vi tilbagetog fra Insurgenterne, og gjorde mange Fanger.

Det uforstaaelige Overfald ved Stolk i Forbindelse med det tykke taagede Vejr bragte nogen Forstyrrelse, saa at Kampen maatte holdes staaende lidt; saa klarede det op, den Rest, der var tilbage af Kompagniet, blev beordret til Bedækning af Halvbatteriet

Jonquières, som blev placeret vest for Slesvig Landevej paa Højden over en Grusgrav, hvori vi fik en liggende Stilling under Artillerikampen; ligeud for os, paa den anden Side af Landevejen, stod et Batteri; — imod os havde vi Insurgenternes faste Batteri nord for Skoven, ved vestlige Side af Landevejen; paa den anden Side af Landevejen havde de Feltartilleri, og Kampen blev ene her for Artilleri.

Her fik jeg Lejlighed til at see vort Artilleris uforglemmelige Præcision, hvormed de betjente Kanonerne; en Ro og Orden var tilstede, saa at ingen Præsentation paa Tælling i Fredstid kunde punktligere udføres; saa lyder pludselig: Giv Agt! der kommer én! Som et Lyn bukkede Mandskabet sig dybt, en Kanonkugle slog i Jorden foran, gik videre lige over dem og — ligesaa hurtig stod Mandskabet i Stilling igjen, lo til hinanden, ladede, tog Sigte, fyrede, og derefter et Hurra! mens de svingede med Felthuen. Skuddet var rettet paa Insurgenternes Krudtkarre, som holdt tilvenstre for deres faste Batteri. Skuddet traf, hele Beholdningen gik i Luften med Artilleristen.

Kort efter blev kommanderet Storm over hele Linien, og i Løb gik det for os, som skulde følge Kanonerne. Ved den Lejlighed kom jeg forbi Fodgarden som var i Stormmarsch paa østre Side af Slesvig Landevej; men en smukkere Liniemarsch har jeg aldrig seet nogen Bataillon udføre ved en Parade, end den, jeg saa Garden præstere i det Øjeblik, jeg løb forbi og saa ned ad Fronten.

Slaget var vundet for os, da vi naaede Skoven. Insurgenterne løb i vild Flugt.

Materialforvalter *J. Høyer*. (Holsteinslund v. Odder.)
Frivillig Herregaardsskytte.

En uerstattelig Saddel.

Det var midt under Istedslaget. Jeg holdt netop i Nærheden af et dansk Batteri, der fik Ordre til at rykke frem, men forinden det endnu var kommen i Stilling paa ny, bleve 18 Heste skudte bort, Batteriet maatte atter gaa tilbage, og de, hvis Heste vare blevne skudte, løb skyndsomst tilbage, undtagen en Underkorporal, Rasmus Eskildsen (Vedslet), der midt i Kugleregnen ganske rolig blev ved sin døde Hest og spændte Sadlen af den; først efter at det var gjort, løb han med Sadlen paa Nakken tilbage til Batteriet.

Da han senere blev spurgt, hvorfor han gjorde det, svarede han: »Kongen giver mig nok en Hest igen, men han kan ikke give mig en Saddel, som jeg kan ride saa godt i.«

H. Chr. Jensen. (Odense.) 5. Reservebatl. 1. Komp.

Saaret ved Isted — plejet af Russerne.

Den 25de om Morgenen rykkede vi igjen frem Kl. 4. Slaget var allerede begyndt Kl. 2; det var endnu mere raskt, thi nu havde vi hele vor Styrke og Artilleri med. Vi dannede Reserven til Kl. 7, der kunde vi rigtig se paa Slaget, skjøndt det regnede en tæt Støvregn, saa vi kunde ikke se langt ud, da al Krudtrøg blev staaende. Kl. $7^1/_4$ kom der Ordre til os om at forene os med den af Oberst Baggesen førte Styrke ved Øvre-Stolk; nu kan det nok være, at det gik med Liv. Fjenden havde næsten omgaaet vore og tog en Del Fanger af 5te Bataillon, da Øvre-Stolk ikke havde været rigtig afsøgt. Der blev et forfærdeligt Virvar, Oberst Læsøe faldt og lidt senere Schleppegrell. Slaget syntes næsten tabt, og der faldt en umaadelig Masse. Vi stod omtrent 1 Time i en Boghvedemark, og Kuglerne peb om Ørene paa os fra alle Sider, men vi skulde blive staaende for at Fjenden ikke skulde omgaa Øvre-Stolk, som nu brændte. Men nu tog General de Meza Kommandoen, han var kjørende ud paa Valpladsen om Morgenen, da han havde været syg. Han lod alt Artilleri, som vi havde, kjøre op, og nu begyndte en Kanonade over hele Linien som var frygtelig; den kunde Tyskerne ikke modstaa, og nu begyndte de at vige.

Da vi forlod vor Plads, hvor vi havde staaet, saa det ud, som der blev liggende en hel Kjæde;

det var bar faldne. Nu satte Tyskerne sig igen fast ved Isted-Skov; jeg havde en udmærket Dækning i en Grusgrav, men da var der tre forvovne Tyskere, som kom frem fra Skoven, og jeg sagde til min Sidemand: »Vil Du se den midterste vende Mølle?« og jeg sprang op paa Grønsværen, tog Sigte, og ganske rigtig, han faldt bagover. Men nu glemte jeg mig selv, blev staaende for at lade paany; skjøndt jeg kunde have sprunget ned i Graven igen, blev jeg staaende til Skrive for de to, og Følgen blev, at jeg blev saaret gennem Haandleddet.

Kuglen traf Løbet paa mit Gevær, ellers havde den truffet lige under Hjertet, og jeg havde været død. Nu sprang jeg ned i Grusgraven og fik mit Tornyster af, da jeg havde Charpi og Bind deri. Jeg forbandt da selv min Haand, men før jeg blev færdig dermed, gik Tyskerne paa os, og vi maatte retirere; jeg mistede derved mit Tornyster, som laa opspændt, saa jeg kunde ikke tage det med. Jeg maatte nu se at komme tilbage til Doktoren, men han vilde ikke røre min Haand, da jeg havde forbunden den bedre, end han kunde, hvilket var min Lykke; ellers havde jeg formodentlig været død af Blodtab, sagde han, da Pulsaaren var overskudt. Medens jeg stod hos Doktoren, kom vor Major Scharffenberg, han var saaret let oven i Hovedet; en Kanonkugle havde taget Kasketten af ham og lige berørt Hovedet, saa der var en lille blodig Plet. Doktoren lagde en Klud med Blyvand paa, og Majoren bandt en Knude i hvert Hjørne af sit Lommetørklæde, som han tog paa Hovedet. »Det var godt«, sagde han, »at jeg sad noget foroverbøjet, havde jeg redet oprejst, havde den forbandede Kugle taget mit Hoved, nu fik den kun min Hue.«

Da jeg gik bort noget efter, saa jeg Majoren tage en falden Soldats Hue, og efter at have vidsket Blodet af, satte han den paa sit Hoved og steg til Hest igen. Det var en modig Mand; om Formiddagen var en Hest skudt under ham.

Jeg kom nu paa en Vogn og skulde til Flensborg, men da der laa en haardtsaaret i Vognen, maatte vi køre ganske sagte; vi vare ikke kommet langt, før der kom Folk fra Flensborg med Spise og Drikke til de saarede; nogle gave os Penge, men alle roste os for vor Tapperhed. Inden vi naaede Byen, var den haardtsaarede død. Da vi saa kom til Lazarettet Kl. 8 om Aftenen, var der ingen Plads til os, men der var en Grosserer Ditlev Jørgensen, som tilbød at tage imod os. Det var nogle mageløse flinke Folk, de lod deres egen Doktor hente, og vilde gerne have beholdt os, men de maatte ikke. Dagen efter var jeg dog saa vel, at jeg kunde sidde op i Sengen og skrive et Par Ord hjem til Familien.

Den 27de om Aftenen skulde vi føres over til Kjøbenhavn paa de russiske Skibe. Russerne vare meget omgængelige mod os, men de kunde ikke tale til os, og vi jo heller ikke forstaa dem. Officererne og Lægerne kunde tale Tysk, saa vi kunde nok tale med dem, og de spurgte os ud om Slaget og roste de Danske for deres mageløse Tapperhed. De gode Moskovitter udviste en Hjælpsomhed og Omhyggelighed, der ikke noksom kan paaskønnes. Lægerne løb uafladeligt og eftersaa Forbindingerne, trak Kugler ud af Saarene, hvor det kunde gøres, eller uddelte Vin og Suppe til Forfriskning. Skibets Mandskab laa om Natten paa Dækket, thi deres Madrasser og Tæpper vare overladte til os. Underdækket var hele Skibet igennem indrettet til Lazaret; vilde en af de saarede lægge sig til Hvile paa Dækket, strax sprang en Russer til og stak ham sin Kappe under Hovedet. En Soldat fik Lyst til at smage paa den russiske Suppe og langede derfor efter en Ske, som stod i Suppebakken; strax sprang en Russer til og rakte ham Skeen, tog Bakken i begge Hænder, og satte sig paa Hug foran ham med den. Der forefaldt Scener mellem Russere og Danske, som var til at le sig ihjel over. Saasnart en Soldat bare rejste sig overende fra sit Leje, sprang et Par Russere til og greb ham En under hver Arm, og hvis han med god dansk Flegma lod sig føre afsted, ledede eller bar de ham forud til det Sted, der var indrettet for Mandskabets Fornødenhed, og det hændte saaledes ofte, at Soldaten, naar han var an-

bragt derhenne, stred imod Russernes Hjælpsomhed, og raabte: »Nej, nej, nej«, og at de da igen troede, at det hastede forskrækkeligt og derfor rev af al Magt i hans Klæder, indtil endelig en eller anden fattede Meningen og standsede Gjerningen.

Men det var ellers daarligt, som de lever paa de russiske Skibe; de faar nemlig af de haarde Rugbeskøjter, og derpaa slaar de kogende Vand, og det spiser de med Skeer som Suppe. Der er ellers en mageløs Orden og Renlighed paa Skibene, alt er pudset og blankt, og en meget streng Diciplin hersker der. Vi traf netop ude i Østersøen paa en af vore Orlogsmænd, med Admiral Steen-Bille ombord, som saa vilde ombord hos Russerne for at hilse paa de saarede, og høre noget om Slagets Udfald. Der blev sat en Baad ud og bemandet med Russere; det saa smukt ud, da Admiralen steg ombord: hele Besætningen af Marinesoldater var stillet op ved Falderebstrappen og presenterede Gevær. Men da kunde vi rigtignok se, at der var Diciplin. Ikke en Mand turde vende blot et Øje for at se efter ham, nej, de stode med Geværet for venstre Øje og saa lige ud som nogle Billedstøtter.

Niels Bach. (Ranum pr. Løgstør.) 11. Batl. 1. Komp.

Krigens Rædsler.

Vi stormede en Skov foran Isted Hede. Vi kunde ikke se en Mand, for Fjenden laa inde i Skoven; der faldt ikke mange, før vi kom igennem Skoven, men da tyndedes vore Kjæder. Det var bestemt, at vi ikke maatte komme længere end til en lille Bæk, som de kaldte Hellig Bæk; der stormede Fjenden løs paa os, men vi slog dem tilbage hver Gang, og jeg syntes ikke, at det var mange af os, som faldt. Det var om Eftermiddagen ved 5 Tiden, da besatte Fjenden en Gaard, som laa tæt ved Hellig Bæk; den maatte vi skyde Ild paa, og saa fordrev vi dem igen i lang Afstand. Dér, lige ved den brændende Gaard, fik jeg en Kugle i min venstre Arm; Kuglerne regnede ned over os, som vi kunde tage en Haandfuld af Ærter og slaa dem løs.

Det var den sidste Træfning den Dag.

Jeg maatte stikke Bajonetten i Jorden og se, om jeg kunde komme derfra med Livet. Der faldt mange; min venstre Sidemand faldt og fik en Kugle igennem begge sine Laar; jeg talte med ham, før jeg gik fra ham, og han sagde: »Begge mine Laar.« Saa begyndte jeg at tabe Modet, da jeg følte stor Smerte og mistede ikke saa lidt Blod. Saa traskede jeg af efter Skoven til, der vendte jeg mig og saa tilbage, om der var faldet mange. Ja, der laa en, ja der laa to, og jeg syntes, at jeg var hjertens glad ved, at der ikke var faldet flere, efter de Kugler, der vare regnede ned over os. Men da jeg saa kom igennem Skoven hen til Chausseen for at finde Lægen, og hvor jeg fandt flere Læger, da fik jeg at se, hvor mine raske Kammerater laa. Der var 2 lange Rækker paa begge Sider af Vejen, svømmende i deres Blod, og flere Vogne holdt rundt paa Vejen, belæssede med de døde, og Blodet løb i Strømme gennem Vognen. Jeg vidste næsten ikke af mig selv at sige, da jeg var gaaet der forbi og havde set det gruelige Syn, som jeg her blev Øjenvidne til.

Jeg gik saa videre nord paa, hvorhen jeg saa de saarede blive transporterede. Jeg kom til en stor Kro, som jeg syntes kaldtes Bommerlund Kro; dèr fik jeg Kuglen taget ud af min Arm, og dèr blev jeg ogsaa Øjenvidne til det grusomste.

I en af Stuerne ved Siden af, hvor jeg blev opereret, hørte jeg en gruelig Jammer og Skrigen, og Lægerne havde meget travlt ud og ind til den Stue. Jeg saa derind, naar Døren blev aabnet. De saarede kunde jeg ikke se, for de laa i den anden Side af Stuen; men jeg saa i den anden Side af Stuen ligge henslængt en Bunke af Arme og Ben. Det var et grusomt Syn. Dette har jeg selv været Øjenvidne til.

Kaptejn *Münster*. (Fredericia.) Sekondløjtn. ved 12. lette Batl.

Saaret ved Øvre Stolk.

Den 16. Juli 1850 marcherede vi langt om længe fra Als og begyndte Felttoget igjen. Marchen gik til Flensborg, hvor vi endnu samme Aften kom paa Forpost og havde en lille Forpostfægtning, hvilket iøvrigt forekom os underligt, da vi næsten vare blevne afvante med Krigsførelsen. Efter at have tilbragt en behagelig Rastdag i Flensborg marcherede vi til Angelen, hvor vi i Nærheden af Byen Lille Volstrup opslog vor Lejr, og forbleve her til den 23. Juli. Armékorpset fra Jylland var imidlertid blevet samlet omkring Flensborg, og den 24. marcherede hele Styrken syd paa og angreb Fjendens Forskandsninger ved Idsted. Bataillonen var den Dag ikke i Fægtning; men den 25., tidlig om Morgenen, fik vi Ordre til i Forening med hele Brigaden over Øvre Stolk at angribe Fjenden.

Ved vor Ankomst til Øvre Stolk fik mit Compagni Ordre til strax at angribe de foran Byen liggende Skovstrækninger, der vare besatte af Fjenden. Foran Skoven laa en Tørvemose, der var opfyldt af en Mængde Tørvegrave. Over denne Mose skulde Angrebet ske; men paa Grund af Gravene kunde der ikke ske nogen regelmæssig Forbindelse i Angrebskjæden, og Folkene maatte ofte løbe frem og tilbage for at finde et passende Sted at komme frem paa. Følgen heraf blev, at da jeg med mine Folk kom paa Skudvidde til Skoven, havde jeg kun de Halve med mig. Vi stormede imidlertid fremad; men under mit Løb over Mosen følte jeg pludselig en stikkende Smerte i min venstre Side. Det blev sort for mine Øine, jeg følte mig mat, og skjøndt jeg stræbte at gaa fremad, faldt jeg paa en Gang forover og stak begge mine Arme ned i Tørvejorden for at faa Støtte.

Jeg opdagede nu, at jeg var saaret og det meget alvorligt. Kuglen, en Spidskugle, havde ramt det lille Løvehoved, som dannede Spændet paa mit Sabelgehæng, skudt Læderremmen over og var trængt ind i Underlivet; men paa Grund af, at Kuglen først havde ramt Løvehovedet, havde den faaet en skraa Retning og gik igjennem Hoftebenet og sad fast der i Nærheden af Ryggen, saa langt fremme, at jeg kunde føle den med Fingrene. Ved at aabne mine Benklæder opdagede jeg det store Saar, der blødte stærkt. Jeg blev naturligvis ængstelig, da Saaret var i Underlivet. Nogen stærk Smerte følte jeg ikke i Øieblikket.

Klokken var dengang $4^1/_2$.

Jeg blev strax af mine Folk baaret ind i Skoven, hvis Udkant Fjenden havde forladt; men det varede vistnok en halv Time, inden Lægen kom til mig, og da det begyndte at regne stærkt, var jeg vaad til Skindet i et Øieblik, da jeg kun havde en tynd Vaabenfrakke paa. Da Lægen saa mit Saar, sagde han, at han ikke kunde forbinde det, da hans Kantinesoldat var bleven borte for ham; men han vilde dirigere mig til Øvre Stolk, hvor Brigadeambulancen var. Jeg kom nu op paa en Ambulancebaare, der blev baaret af 2 Trainsoldater, men led utaalelige Smerter, da Bunden af Baaren, der gik op og ned, ved hvert Skridt, Soldaterne gjorde, slog imod det Sted i Ryggen, hvor Kuglen var ved at træde ud. Jeg maatte hæve mig paa Armene for at faa lidt Lindring.

Vi vare neppe komne ud af Skoven, før jeg bemærkede, at der skete et Angreb i Ryggen paa os. Det var Fjenden, som over Løbebroen ved Gyldenholm havde angrebet Øvre Stolk. Mine Ambulancesoldater bleve bange, da de bemærkede, at en enkelt Kugle kom pibende hen imod os; de sagde, at de skulde svare til Baaren og vilde løfte mig af Baaren. Dette fik jeg imidlertid forpurret, da jeg greb min Sabel og truede dem. De løb da deres Vej og lod mig staa midt paa den aabne Mark. Jeg var nu i en høist ubehagelig Situation. Fjenden rykkede frem fra Øvre Stolk, og vore egne Folk forsvarede Skoven imod dem. Jeg laa mellem begges Ild og var hvert Øieblik udsat for at blive saaret igjen, da Kuglerne græssede tæt ved mig, og en Kanonkugle pløiede Jorden en halv Snes Alen fra mig. Jeg prøvede paa at vælte mig af Baaren for at faa Dækning, men jeg havde

ingen Kræfter, da jeg var aldeles stiv og nu begyndte at lide store Smerter i Saaret.

Efter nogen Tids Forløb rykkede Fjenden frem til det Sted, hvor jeg laa. En Officer kom til mig, kaldte mig Kammerat og beklagede meget, at han ikke var i Stand til at skaffe mig Lægehjælp. Han gav mig sin Feltflaske at drikke af, hvori der var Vin, hvilket smagte som en Gudedrik. Jeg bad ham at skaffe mig hen til et sikkert Sted, hvor jeg kunde ligge, indtil jeg fik Lægehjælp. 2 Soldater bare mig ind i Skoven og ned i en Savgrav, hvilket var det Værste, de kunde gjøre, da jeg der næsten var skjult, og det var vanskeligt at finde mig. Fjenden forlod mig, og her laa jeg nu den hele Formiddag, vaad, forfrossen og afkræftet. Med Undtagelse af en lille Hornblæser, en Dreng paa ca. 14 Aar, der var kommen bort fra sin Afdeling, kom der ikke et Menneske til mig. Drengen hjalp mig med at vaske mit Saar, som begyndte at gjøre meget ondt, og gik derefter for at skaffe mig Hjælp. Der kom imidlertid ingen Hjælp saa snart. Først om Eftermiddagen, efter at Slaget var forbi, kom en Deling af vort Compagni, som havde faaet Anvisning af den lille Hornblæser, hvor jeg var at finde, til mig. Jeg blev nu baaret til Øvre Stolk, som imidlertid tildels var nedbrændt. Her var imidlertid ingen Ambulance, men kun en Underlæge, der ingen Kantinesoldat havde hos sig. Han undersøgte mit Saar, kunde føle Kuglen, der sad i Ryggen, og skar den ud, hvilket naturligvis gjorde meget ondt. Efter at have faaet en Forfriskning blev jeg baaret op paa en Vogn, fyldt med Halm; jeg fik en gammel Dyne over mig, som Folkene havde reddet i et af de afbrændte Huse, og nu gik det i Skridtgang de 3 Mil til Flensborg, hvor vi ankom i Morgenstunden.

Efter forgjæves at være kjørt til flere Lazarether, der alle vare overfyldte, kom jeg som den første Saarede til Marieskolen. Her var imidlertid kun nogle tomme Senge, men ingen Læge eller Service. Da Pastorinde Peters, der boede tæt ved Skolen, havde erfaret, at der var ankommet en Saaret, kom hun strax med sin Pige og en Del Sengeklæder. Mine Klæder blev nu skaaret af mig med en Sax, da jeg var aldeles stiv. Jeg blev lagt i en Seng, fik Kjødsuppe og Vin at drikke og befandt mig efter Omstændighederne ganske vel. Først om Formiddagen kom en civil Læge, Fysikus Hansen, og forbandt mig. Saaret var farligt, da Blæren var læderet, og mange Benstumper kom ud af Hoften.

Men jeg var ung, havde et godt Helbred, og efter 9 Maaneders Forløb, dels paa Lazaretherne i Flensborg og dels i Kjøbenhavn, var jeg atter i Stand til at melde mig til Tjeneste.

Lægdsmand *C. C. Pedersen.* (Faxe.) 4. Batl. 1. Komp.

Overgangsstedet.

Hvad jeg i nedenstaaende Skrivelse kommer frem med, kan jeg med 2 Mand boedige, som stod ved samme Kompagni som jeg.

Om Morgenen noget før Daggry, inden vi paabegyndte denne Marsch, talte General Schleppegrell til Bataillonen omtrent saalydende: »God Morgen, min kjære 4de Bataillon. I Dag ere I vist rigtig glade, for i Dag hedder det fremad, og Gud være med Eder.«

Efter at vi havde marscheret et Stykke Vei, beordredes Bataillonen til at overtage Avantgarden, medens 10de Bataillon gjorde Holdt. Vi marcherede igjennem og indtog Teten ved Vedelspang, hvor vi gjorde Holdt. Det var, ligesom Dagen begyndte at bryde frem, men da det var stærk Taageregn, var det ikke meget lyst endnu. Kaptain Kücher siger til mig — jeg havde min Plads paa høire Fløi af 1ste Kompagni af 4de Bataillon —: »Faxe, nu faar De 40 Mand og 4 Dragoner; vil De saa kommandere Forspidsen«, hvortil jeg svarede: Javel Herr Kaptein. Jeg satte saa en Blænkerkjæde til høire og venstre med den Befaling at holde nøie Forbindelse med den øvrige Kjæde paa begge Sider. Blænkerne til begge Sider var ikke gode at iagttage, deels paa Grund af Regntaagen og deels de høie Hegn paa begge Sider af Veien. De 4 Dragoner og 2 Mand dannede Forspidsen. Efter en kort Marsch vilde den ene Mand ikke mere frem, men opholdt sig bag ved mig, hans Navn var

Serup. Endelig naaede Forspidsen et Hus, som laa paa høire Side af Veien, hvor 2 fjendtlige Avertissementsposter var, som sendte 2 Kugler henimod Forspidsen uden at træffe. Dragonerne gjorde omkring i flyvende Karriere, jeg kommanderede at blive paa deres Plads, men de lod, som om de ikke hørte det. Vi fortsatte fremad, saa viste Fjenden sig i Masser paa Veien, hvor Kuglerne hvinede forbi os og saarede Kaptainen og en Underkorporal.

Serup var som omtalt ikke til at formaa at gaa frem, men holdt sig bestandig bag mig; som han dèr gik, kom en Kugle og traf ham i Panden. Vi naaede endelig Bøgelund By, her blev der gjort Holdt for at oppebie 3die Jægerkorps, som nu indtog Teten. Vi blev saaledes opløste og dannede nu Reserven. Premierløitnant Stockfleth overtog Kommandoen over første Kompani.

Som vi stod ved Bøgelund, kom en Ordonnants i flyvende Karriere hen til Obersten og udtalte sig saaledes: »Jeg skal hilse Obersten fra Løitnant Vaupell, om Obersten vil afgive 100 Mand af Bataillonen til at afsøge Øvre Stolk og saa følge med Tropperne udover Heden, naar Tropperne trækker til høire og venstre for Søen. Saa er der et Overgangssted, som de skal besætte og holde til sidste Mand, og den Mand, der forlader Overgangstedet vil blive stillet for en Krigsret og skudt.«

Det beroede paa at holde dette Sted, ellers havde det værste kunnet ske for den danske Armee.

De 100 Mand blev taget af første Kompagni, og Fører for os blev Overkommandersergent Meier. Vi naaede saa Øvre Stolk, som vi afsøgte. Det var ikke noget behageligt Syn at se, hvorledes Soldater og Heste laa imellem hverandre.

Vi traf i en Gaard 2 tydske Soldater, som strax overgav sig og fulgte med hen til Kroen, som laa for i Byen. Vi skulde saa have et Par Mand til at transportere dem. Som vi stod og talede derom, er der et Par Efternølere — hvad Bataillon de var ved, vides ikke — som skød dem bagfra, og døde var de.

Da vi kom i Nærheden af Overgangsstedet, var der et Hus, som laa paa Kammen af Bakken, hvor der blev gjort Holdt. Sergenten sagde til mig: »Vil De, Faxe, staa her til Reserve med de 50 Mand, saa rykker jeg mod Overgangsstedet med de 50, men saasnart at De hører Hornsignalet, maa De øieblikkelig komme.« Det varede ikke længe, førend Hornsignalet lod sig høre. Jeg kommanderede de 50 Mand til strax at følge efter mig, og de lovede det alle. Kuglerne fra Fjenden vare mange, hvorved at nogle af dem blev tilbage.

Da jeg kom derned, manglede jeg nogle Mand, en Mand var skudt. — Sergenten siger til mig: »De kommer til at gaa derop for at se, hvor de er bleven af.«

Jeg sagde til Sergenten, at den Vei kunde jeg komme frem og tilbage uden at en Kugle vilde ramme. Sergenten siger da til mig: »De kan trøste Dem ved, at den Kugle, som skal ramme, er ikke støbt endnu«. Jeg svarede dertil, at enten den var støbt eller ikke, saa gik jeg. Da jeg naaede midtveis paa Bakken, kom et Hurra fra Fjenden i Grydeskoven, hvorved hundredvis af Kugler susede forbi mig. Enkelte af Kuglerne berørte mine Klæder.

Jeg naaede op til Efternølerne. Jeg tiltalte dem ikke venligt.

Ud maatte de i en Fart, og jeg bagefter og naaede lykkelig derned.

Fjenderne gjorde flere Forsøg paa at komme over; hver Gang at de kom frem, blev de nedskudt.

Overkommandersergenten siger til mig: »Vil De ikke gaa til høire for at se, om ikke De kan faa nogle Mand til at hjælpe os, for det bliver vist vanskeligt at holde Overgangsstedet«. Jeg gik og traf 12te Bataillon, hvor Oberst Læssøe var Kommanderende.

Jeg spurgte Obersten, om Obersten kunde afgive noget Mandskab til at hjælpe os ved Overgangsstedet. Obersten svarede mig: »Herre Gud, har De nogen at give mig, for jeg har ingen, dèr ligger hele Bataillonen og dækker sig bag de døde og saarede«. Jeg sagde: Farvel, Hr. Oberst! Jeg var ikke kommen over 10 Skridt fra Obersten, førend en fjendtlig Kugle ramte Obersten i

Panden, hvorved han faldt af Hesten. Jeg gik saa tilbage og meldte, at jeg ikke kunde faa nogen Forstærkning.

Overgangsstedet holdt vi dog, og Slaget var vundet. Og Gud ske Lov!

Pensionist *A. Meyer*. (Stege.) Frivillig ved 12. lette Batl. 3. Komp.

„I er brave Folk."

Forskjellige Afdelinger af 2. Brigade, deriblandt 12. lette Bataillon, ved hvis 2. Kompagni jeg, 19 Aar gammel, havde den Ære at tjene som Frivillig, havde i Slaget ved Isted stormet Grydeskoven, og derved gjennembrudt Fjendens Centrum og rokket hans Stilling. Haardt trængt af Fjenden, savnende Reserve — denne havde travlt i Øvre Stolk med at klare sig selv — fuldstændig savnende Meddelelse om, hvordan det stod sig med Hærens andre Afdelinger, og uden Ledelse fra Divisionen (Schleppegrell var falden) eller Brigade, beordrede Capitain Carl Knud Møller os til at gaa fægtende tilbage. Capt. M. havde, da Læssøe var falden ved Stormen paa Grydeskov, overtaget Ledelsen af Bataillonen og kunde derfor ikke være stort for sit eget 2det Compagni. Da vi tillige havde mistet Premierl. Blom, samt Secltnr. Spang og Raaby, havde vi slet ingen Officerer. Naa, vi fulgte altsaa den givne Ordre og gik fægtende tilbage ad den Vej, der Vest for Grydeskov, men Øst for Isted Sø fører imod Byerne Øvre Stolk og Isted. — Paa dette Vejstykke beskødes vi jevnlig fra forskellige Smaakrat, i hvilke vi maatte bryde ind. I et af disse tog vi 3 Officerer og 60 Menige tilfange. Ankomne paa Engstrækningen lige Øst for Isted Sø, hvor vi vare sikkre paa ikke at kunne omgaaes, da vor højre Fløj dækkedes af Søen og den venstre af en impassabel Mose, gjordes Front imod Fjenden, idet hele Styrken, som Captain Møller havde, ordnedes i en tyk Kjæde tværs over Engen. »Her«, sagde Captainen, »bliver vi, og I lægger Jer paa Engen og skyder uafladelig for at holde Fjenden i Aande.« Captainen sparede som sædvanlig ikke sig selv, men var alle Vegne, hvor det kneb.

Jeg var yderst paa venstre Fløj, hvor en Vej, adskillige Alen højere end Engen, begrænsede denne. Denne Vej maatte særlig bestryges godt for at holde Fjendens Skytter tilbage. Jeg laa op imod Vejen og undrede mig over vor Capitains Færden frem og tilbage; han syntes usaarlig til Trods for den Masse Kugler, Fjenden udspyede over os. Robertson af 4. Kompagni, der laa et lille Stykke fra Fløjen, ramtes af ikke mindre end tre Skud.

Pludselig blev jeg udrevet af mine Betragtninger ved en fjern, først brusende, senere buldrende Lyd, der tog til i Styrke for hvert Second. Nu hørtes tydelig Fodslagene, og i næste Nu tonede »Den tappre Landsoldat« ud over Engen.

Uden noget Commandoord eller Signal vare vi paa Benene og styrtede løs paa Fjenden med et dundrende Hurra og dreve Oprørerne foran igjennem Grydeskoven og ud af denne. Colonnen, der brød frem, var 1. Reserve Batl., ført af Oberst Henckel. De havde havt travlt, vel et Par Timer, med at rydde op i Øvre Stolk, vare nu færdige der, og ilede saa videre ind i Defileet mellem Lang og Isted Sø, hvor de friede os ud af en »højst penibel Situation«.

Det var et prægtigt, et uforglemmeligt Syn; Obersten, 6 Fod høj og passelig svær tilhest paa den ene Side af Vejen, Adjudanten paa den anden, Fanebærerne imellem med Dannebroge løftet højt, samt, ikke at forglemme, henved 1200 sjællandske Husmænd, syngende »Den tappre Landsoldat« bagefter. Det Hele i et passende Trav, der, netop ved denne jevne Fremadskriden, ikke syntes at ville bøje af for nogensomhelst Hindring, men snarere at ville knuse enhver saadan. I Skovens vestlige Udkant, hvortil vi vare komne, blev der gjort Holdt, og herfra blev Fægtningen holdt staaende, hovedsagelig ved Artilleriet, der nu var kommet frem. Medens det svære Skyts altsaa havde Ordet, benyttede Afdelingerne Lejligheden til at ordne sig paa bedste Maade.

Vi delte det betydelig reducerede Mand-

skabs Antal i tvende Delinger. Af disse førtes den ene af Vaabenmesteren, den anden af mig. Commandersergeanten var Compagni-Commandør.

Efter Schleppegrells Fald var de Meza, der opholdt sig ved Overkommandoen, bleven beordret at tage Befalingen over 2. Division, der efter de indgaaede Meldinger skulde være aldeles opreven, navnlig den 2. Brigade (Baggesen). Heldigvis ankom de Meza ikke, før vi havde faaet os ordnede, saa han nu fandt de forskjellige Afdelinger pænt opmarcherede i Compagni-Colonner, selvfølgelig noget forringede, men sluttede og faste i Formen og færdige til at gaa videre i Texten. Men før vi gik videre, kom General de Meza og hilste paa os. Han var øjensynlig overrasket ved at træffe os af 2. Brigade saa præsentable. »I er brave Folk«, sagde han. »Nu følger I mig, saa gaar det fremad igjen. Fædrelandet skal være stolt af de tappre Landsoldater.« Og fremad gik det, saa at sige uden nævneværdig Modstand. Oprørerne vare, som deres Fører General Willisen, en Prøjser, selv skrev, ikke manøvrerede ud af deres velforberedte Forsvarsstilling — de vare bankede ud af den.

Fhv. Bogtrykker *C. K. Thillerup.* (Flensborg.)
3. Reservebatl. 3. Komp.

Schleppegrell og Rothschild.

Vi bleve førte ind i Angel, og det gik fra Flensborg ad Mysundevejen til Landsbyen Hostrup, en halvanden Mils Vej nordøst for Isted, hvor der indtoges en Slags Bivouakhvil paa en Mark tæt op imod Byen; her blev da kogt og stegt, drukket og sunget til ud paa Aftenen, indtil den ene efter den anden af Mandskabet stille forsvandt for at søge at faae en lille Lur i en Grøft under sin Kappe, imellem Buskadset paa Gjærderne eller i de enkeltvis omkringliggende Udhuse og Skure.

Den Dag, der nu gryede, var den 25de Juli, og lige med at Lysskjæret begyndte at skimre i Øst, lød Ordren til Samling og Opstilling; da var Klokken to, og en højtidelig, stille Stund begyndte for os.

Bataillonen tog Opstilling ude paa Vejen, der her langvejs mod Syd løber i en lige Retning; efter at denne havde fundet Sted, sluttede sig et (eller maaske to) Compagnier af en anden Bataillon til os, og for os, som stode i Midten, saae det ud, som om Rækkerne til begge Sider vare uden Ende. Alt foregik i den største Tavshed, indtil pludseligt et dæmpet Commandoord: »Ret!« lød, og derpaa et: »Se til Højre!« Pludselig holdt foran os Føreren af vor Division, den af alle Soldater saa højt afholdte General Schleppegrell, fulgt af en Adjutant. Efter at Generalen havde budt os et højt Godmorgen, sagde han nogle indtrængende Ord om, hvad der idag forestod os og formanede Enhver kraftigt til at bidrage til at gjøre Sejren til vor. Han overskuede den lange Linie og red derpaa hurtig forud for os ad Isted til; Compagnierne fulgte efter, men meget langsomt, formodentlig fordi vi dannede Reserven.

Min Sidemand tilhøjre i Geleddet var en Kjøbenhavner ved Navn Rothschild. Paa ham maa Generalens Ord have gjort et dybt Indtryk, thi han viste sig paa eengang helt vemodigt stemt og tavs; dette forundrede mig saa meget mere, som Rothschild ellers altid var munter til Overgivenhed, parret med et højtravende, robust Væsen og ligeglad, hvordan det gik. Efter at vi vare skredne en kort Strækning fremad, tog han sig imidlertid sammen, og ligesom opvaagnende af en Drøm greb han mig ved Armen og udbrød: »Ja, det maa være ligemeget, hvordan det gaaer mig og Dig og os Allesammen her idag, bare Vorherre holder sin Haand over ham der!« Og dermed tydede han med Hovedet efter Generalen.

Omtrent to Timer derefter naaede vi Øvre Stolk, hvor Kampen allerede rasede paa det heftigste. Alt var her i en morderisk Forvirring: Byen brændte, to Kanoner og en Deling Dragoner suste retirerende forbi os paa den smalle, indhegnede Markvei, hvor vi vare bøjede ind; et Granatstykke splintrede til samme Tid en Marketendervogn inde paa Marken lige bag os, og foran os

paa Vejen langs med Grøftekanten saae vi Græsset svie af i lange Striber lige ved vore Fødder af forbistreifende Geværkugler, medens vi hørte Kanonkuglernes hvinende Lyd i Luften over vore Hoveder. Dette var en temmelig ugemytlig Situation at befinde sig i, og Ordren lød ogsaa strax efter paa at formere Kjæde. Saa hurtig som en Vind vare Compagnierne tværs over Vejen og opover Gjærdet paa den anden Side; Kjæden blev formeret, og fremad gik det udover Markerne hen imod et stort Mosedrag, to og to Mand ved hinanden, Rothschild og jeg sammen. Men førend vi kom til Mosedraget saae vi en ikke forspændt Bondevogn holdende tæt ved os ved et Gjærde højfyldt med nogle Knipper Halm, og ovenpaa Halmen laa en lige falden Officer død henstrakt med Felthuen trukken ned over Øjnene.

»Det er General Schleppegrell!« hørte vi sige, idet vi ilede forbi.

Uvilkaarlig standsede vi Begge lidt; vi bleve som lammede ved denne Efterretning. Thi hvor gruelig var det ikke for os at tænke, at vor General — vor Tillid, vort Haab for Dagen — allerede var falden, og det inden Slaget rigtig var begyndt. Klokken var endnu neppe otte.

Kjæden avancerede langsomt videre uden en eneste Tilbagegang; Time efter Time gik det over Mark og Mose, gjennem Skov og Krat indtil hen paa Eftermiddagen, da Slaget nærmede sig sin Ende. Fjendens Retirering endte tilsidst i en vild Flugt ud over et vidt Dalstrøg, der viste sig for os ved vor Udtrædelse af Skoven. I vor Nærhed var altsaa al Kamp endt, og intet Skud faldt mere, kun af og til hørte vi et enkelt Kanonskud i det Fjerne. Vedetkjæden var af sig selv opløst, førend vi kom til Skovkanten, og man samlede nu Compagnierne af det tropvis fra alle Kanter i Skoven ankommende Mandskab for at gaa videre.

En Løbebro var slaaet over et Vandløb, der inde fra Skoven flød ud i det mod Syd vidt aabne Dalstrøg, gjennem hvilket Fjenden retirerede. Over denne Bro skulde vi, og vi passerede den Alle i den største Tryghed med Geværet under Armen, Rothschild og jeg til hver sin Side af Broen. Vi vare komne til Midten, da faldt der pludseligt et Skud ude fra Sletten, og vi studsede. Jeg syntes at høre Kuglens hvislende Lyd forbi mit Øre, og da jeg ser over til Rothschild, taber han i det samme Geværet og segner om, dødelig truffen lige i Brystet. Min Bistand var overflødig, hans Blik sagde mig det. Hans Ord fra om Morgenen om General Schleppegrell kom mig ihu: »Bare Vorherre holder sin Haand over h a m!« Nu laae de Begge døende eller døde. Generalen var falden for en af Slagets første Kugler, den Menige for en af de sidste.

Men Slaget ved Isted var vundet!

Mysunde d. 12te September 1850.

Fhv. Møllebygger, Husejer *Christoffer Nielsen.* (Kbhvn.)
3. Reservebatl. 1. Komp.

Alle lige tapre.

Kompagniet var d. 12. September 1850 paa Forpost i Stillingen ved Mysunde, og ligesom vi vare komne ud i Forpoststilllingen, kom Fjenden og stillede 16 Kanoner op foran os og begyndte at skyde med Kardætsker og Granater. Saa stillede Kaptajn Schøller os op paa to Geledder; men da den ene faldt efter den anden, sagde han, at vi gerne maatte sætte os ned paa det ene Knæ, saa skulde han nok sige til os, naar vi skulde passe paa. (Han troede nemlig, at de vilde storme). Men Kaptajnen blev staaende op foran Kompagniet, og jeg var saa ked af det for hans Skyld, for det var umuligt, at han kunde undgaa at blive skudt, da Fjenden var meget nær inde paa os. Han stod lige foran mig. Kort efter vendte han sig om mod min Sidemand og sagde: »Naa, Petersen, synes De ikke lige saa godt om dette, som om at skrive i Parolsignalen«, for Kaptajnen vidste, at han hjalp Kommandérsergeanten med at skrive. Petersen syntes dog, at det andet var mere fredeligt. »Aah, dette her gaar jo ret flinkt«, bemærkede Kaptajn Schøller og tog en Cigar frem, som han ganske ugenert tændte ud mod Fjenden. Lige i det samme gav det et Smæk paa hans Sabelskede; men han gav blot Skeden et lille Visk med Haanden og gav sig til at gaa frem og tilbage foran Kompagniet. Men han havde næppe gjort dette et Par Gange, førend han faldt lige foran mig, ramt af en Granatstump. Han faldt med Ansigtet mod Jorden og strakte sig helt ud og vendte Haandfladerne opad.

Skønt jeg havde travlt med at skyde, saa jeg dog af og til til ham, men han var død med det samme. Han blev liggende foran mig under hele Træfningen, da vi ikke kunde bære ham bort under den forfærdelige Kugleregn, thi de danske Kanoner havde maattet trække sig tilbage til den anden Side af Slien, da Fjenden stadig skød Mandskabet ved Kanonerne bort. Den første Granat fra de danske Kanoner efter Overgangen sprang bagved Kompagniet, og en Stump af den fløj lige hen til min Fod. Heldigvis fik de stillet Kanonerne saaledes om, at det næste og de følgende Skud gik over vores Hoveder. I en fire à fem Timer laa vi i den forfærdelige Kugleregn, indtil Fjenden kom med Forspandene og kørte Kanonerne bort. Lige i det samme foer vi op, raabte Hurra og stormede derover. Dèr var der et Jorddige, som Kanonerne havde haft Dækning bag ved, og en større Afdeling, der var en 5 à 6 Gange talrigere end vor, laa bag ved det. Vort Kompagni, der i Begyndelsen havde været paa 350 Mand, var smeltet sammen til c. 150 Mand. Vi kom stormende i et langt Geled, sprang op paa Diget og lige ned imellem dem. Derved blev de saa forskrækkede, at de begyndte at ryste og smed Vaabnene fra sig. Vi snuppede hver en 5 à 6 Geværer, slog Kreds om dem og afleverede dem som Fanger. Hver Mand fik i den Anledning Lov til at beholde et Gevær til Erindring. Jeg tog desværre ikke noget, da jeg ikke mente, det var det sidste Slag.

Kompagniet fik ydermere 2 Dannebrogskors, som vi fik Lov til selv at uddele, og saa gav vi dem til de to haardest saarede, da vi syntes, at vi alle havde været lige tapre.

Cand. med. *J. M. Flyborg.* (Sverige.)

En svensk Læge ved Mysunde.

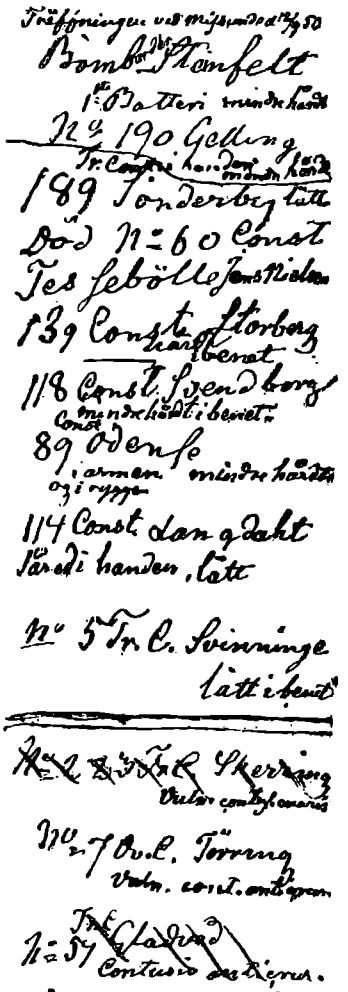
Forfatteren til det efterfølgende Brev, der er dateret Kosel, 14. September 1850, er den svenske Læge *J. M. Flyborg,* der deltog i Krigen 1850 som frivillig Læge. Efter Krigen drog han til Stockholm for at afslutte sine medicinske Studier, men døde 1852 i en Alder af 27 Aar af en Sygdom, som han havde paadraget sig ved Strabadser under Krigen, særlig da han bivuakerede i Nærheden af Byen Slesvig.

For Udmærkelser under Krigen modtog han Dannebrogsordenen.

Brevet er indsendt af Læge Flyborgs Broder, Konsul *Carl Flyborg,* Helsingborg.

K. Broder!

Oaktadt jag ej hört något ifrån dig, sedan mitt siste bref, det v. s. på mer än 14 dagar, och jag således saknar alla underrättelser från Sverige, ty tidningar har jag sällan eller aldrig, der jag nu är, så finner jag mig likväl uppfordrad att sende dig en epistel, dels för att göra Er der hemme bekante med min vistellsort, som nu åter är förandrad, och med mitt befinnande, som Gudskelof ännu är oförändradt, d.v.s. godt, och dels för att påskynda de reqvirerade tidningarnes afsändande, att jag må kunna få veta, hur det går med choleran och dermed sammanhängande omständigheter, som naturligtvis måste interessera mig mycket; jag har också nu att omtala en ganska blodig affär, som gjort något afbrott i den hittils rådande overksamheten vid arméerne här, och i hvilkan jag haft den turen att få taga en verksam del.

Svensk Læge Flyborgs Optegnelser ved Mysunde.

Sist jag skref, hade jag nyligen med batteriet Jonquières blifvit inqvarterad i Sleswig och der fått ett godt qvarter i stället för bivouakerna, der wi först legat, jag hade verkligen då skäl att anse mig ha så makligt, som man någonsin i fält kan önska sig, när jag undantager, att jag hvar 4de natt måtte vara på fältvakt, men hastigt måste jag åter öfvergifva mitt qvarter, ty en vacker dag fick jag ordres att afgå som läkare till Batteriet Dinesen, som hör till 2dra Divisionen och är förlagdt vid Missunde straxt södar om öfvergången öfver Slien, mellan Eckernförde och Sleswig. Jag kom nu ur asken i elden, ty jag kom från den säkraste punkten af arméens ställning, till den mest blottställde, just der man hvarje dag kunde vänta ett angrepp.

Batteriet låg der jemte en brigad i cantonnement, och jag blef inqvarterad på en stor af egaren öfvergifven herregård, der man hade alla möjliga beqvämligheter i en elegant våning, men hvarje afton måste jag packa in alla mina mobilier, och hvarje morgon kl. 5 måste jag vara påklädd, hafva hästen sadlad och min koffert på en vagn och vara sålunda rustad till kl. 10, då hästerna åter sattes i stall, och man slog sig till ro. Således fortfors ifrån och med d. 6. d. Då jag kom dit, och under hvilken tid wi flere gånger blefvo allarmerade, utan att det blef någonting af, till d. 12te, i förrgår, då rätt som jag låg och sof en liten förmiddagslur, min uppassare kom störtande in och väckte mig kl. ½1 med det budskap att fienden angriper, och wi måste straxt vara uppställda; lyckligtvis var allt mitt gods ännu inpackadt och medan han sadlade hästen, skyndade jag att få vräkt det på en transportvagn, satte mig så upp och dängde åstad i karrier till det stället, der batteriet var uppställt (Kosel); här hördes nu hun-

dradetals skott på skott (gevär) från förpostkedjan, som ännu var 1/4 mil framför oss, men som wi sågo långsamt drage sig tillbaka för en betydlig öfvermakt. 2 af våra kanoner placerades nu midt på en väg, och de öfriga på en höjd ett stycke derifrån, och en kedja utställdes till betäckning, jag höll mig tätt bakom kanonerna med lorgnetten för ögot, för att riktigt kunna se, huru allt skulle tillgå. Kaptenen frågade mig: »Har Di varit med förr«? Nej! »Ja, så kommer Di s'gu nu«, och jag har aldrig varit så nyfiken som då.

När vi stått der ungefär 1/2 time fingo wi se Tyskarnas pickelhufvor sticka fram öfverallt på afstånd, och nu bröstades af och comanderades »fyr«. Våra kanonkulor susade fram emot dem, men de trängde allt närmere på med öfvermagt, vagnar med sårade började redan komma från vår förpostkedja. och vi sågo ett batteri rycka opp på en höjd emot oss. Då kunde den positionen ej längre hållas, der måste blåsas reträtt, hästarne spändes för, och wi retirerade i god ordning, men ej längre än några hundra alnar till en ny position, hvarest åter gafs fyr.

Här hörde jag nu den första gevärkulan susa förbi, och jag kan ej neka, att det var ett obehagligt ljud; kort derefter kom en kanonkula och slog ned i en vall framför oss, och för mig var ingenting annat att tänka på än att följe batteriet och vara beredt på att snart få förbinda. Det dröjde ej heller längre än några minuter, förr än en constapel damp för en gevärkula, i det samma blåstes åter reträtt, och han måste kastas på en vagn och köras till Ambulancen, som var en 1/2 4 mil från slagfältet. Sålunda retirerade wi i god ordning, men från en position till en annan och allt under vederbörlig salut, wi woro ej mer än 3 bataljoner och ett batteri, som sålunda långsamt drog sig tillbaka för flere bataljoner och troligtvis 3 batterier, ned till en brygga (Missunde), hvarest wi alla skulle öfver Slien på andra sidan, (en esquadron dragoner var äfven med oss).

Just när batteriet tågat öfver bryggan, måste jag stanna qvar vid början deraf och bli efter för att förbinda sårade, som nu kommo 9 à 10 efter hvarandra. De 2 bataljonerna och dragonerna voro också redan öfver, men den 3die bataljonen upphöll ännu fienden, biträdd af ett halfbatteri, som ifrån begynnelsen af slaget stått på norra sidan om Slien och nu, medan de andra tågade öfver, spelade emot fienden öfver vattnat. Här stod jag nu och förband, under det gevärkulor och kanonkulor susade rundt omkring. Jag stod visserligen bakom ett hus tätt vid bryggan, men måste jemnt springa fram och tillbaka från en sida till en annan öfver den öppna platsen.

Brigadechefen, Öfverste Krabbe, stod med ett par adjutanter på andra sidan om platsen; ett par bönder, som med sina vagnar skulle transportera de sårade, jag förband, kastade sig ned på magen och ville ej köra öfver bryggan, förr än de af en officer hotades med sablen. När detta varat 1/2 tima väl, skulle jag ändtligen öfver bryggan, men hästan kunde jag ej få fram, ty kulorna slogo ned i vattnet, utan jag måste med tillhjälp af min cantinesoldat, som bar förbindningslådan, leda den öfver och på andra stranden åter sätta mig upp för att så fort som möjligt stöta till batteriet igen, som nu stod på en höjd och kastade granater öfver.

Här var ej mindre hett, Kaptenen vid det omnämnde halfbatteriet, som stod nu ett par hundra famnar från oss, var redan fallen för en kula i hufvudet och en i bröstet. Jag lät mina ambulancesoldater bära bort honom, v. Schou var hans namn. Vid vårt batteri voro då redan 1 man dödad af en kanonkula i magen och 3 sårade och bortförda, när jag kom. För tillfället var jag ledig, tog derför, enl. instruction plats bakom en vall, der jägarkedjan stod, och der man var någorlunda, skyddad. Här förband jag några af batteriet, som sårades på andre sidan om vallen och sjelf kunde gå till mig, men måste åter nu fram på öppen mark och förbinda en, som låg träffad af en granatstump.

Emellertid började de fiendtliga batterierna tystna och den bataljon, som var qvar på andra sidan stormade nu fram igen under hurrah-

rop; genast spändes hästarne för, och batteriet satte nu öfver broen igen i traf till att förfölja fienden, som nu ändtligen kl. 6 drog sig tillbacka. Detta var en interessant stund, de 2 bataljonerna följde efter, 150 à 200 fangar togos, och vi ryckte fram till den position, wi först haft och voro således obesegrade. Men här kommo wi ej längre, Tyskarna fattade åter stånd, och ännu i $1^1/_2$ timma slogs man, tills mörkret gjorde slut på striden, och vi hade återtagit vår ställning.

Nu fingo wi se en hel hop hus og baracker stå i ljusan låga. Tyskarna tuttade på dem, då de drogo sig tilbaka. Öfver åt Eckernförde såg man eld. Det såg förtreffligt ut i mörkret.

Under sista timen förband jag också, och ett par alnar nära mig slog en af de sista kanonkulorna ned. Jag tänker du får snart i tidningar läsa om denna träffning vid Missunde, som var så het, at Kapten Dinesen, som varit med sedan krigets begynnelse, sägar sig ej förr hafva varit i så häftig eld, och han är en man, som ej skyr någonting, och som till en god del rangerade affären.

Vi ligga nu åter i byen Kosel, der vi först lågo och äro nu på samma sätt beredda igen. Samtidigt hafva Tyskarna äfven varit framme mot Eckernförde, som var besatt af 1 bataljon och 2 kanoner, hvilka måste draga sig tillbaka till Kappeln, men ett par Danska örlogsmän rensade snart staden, som nu åter är besatt.

Wi hafva omkr. 200 döde och sårade, men ha gjort 150 à 200 fångor, hvaribland ett par officerer. Wi voro utom styrkan i Eckernförde 3 bataljoner, nml. 3die reserve Bataljon, 10de lätta bataljon och 3die Jæger Corps, 10 kanoner och 1 Esquadron Dragoner. Tyskarna lär ha haft 2 brigader och 3 batterier, således en betydlig öfvermagt. Deras mening tros ha varit att kasta oss (vestra flygeln) tillbaka öfver Missunde och hela Slien, samt derefter angripa Sleswig.

Natten efter träffningen bivouakerede wi.

Den Danske Landssoldaten var käck. Willisen, v. d. Tann och sjelfva Augusten borgaren lär ha varit med dem. Du kan vara öfvertygad om, att allt är sannt och ej pralerei. Jag är mycket glad att ha varit med vid detta tillfälle, i synnerhet som Batteri Chefen efter träffningens slut äfven gaf mig ett hederligt vitsord, och han är den, som annars ej slösar med sådant.

Fhv. Fyrmester, Toldkontrollør *P. H. Bjørneboe.* (Sundby, Amager.) Kvartermester ombord i »Valkyrien«.

Skalle og Smæk.

Efter Affæren ved Neustadt, da »Valkyrien« laa under Femern, fik 8 Mand, 1 Underofficer [jeg] og en Lieutenant [Garde] Ordre til i Tjeneste at kjøre op til *Burg;* Lieutenanten rettede paa Land det Spørgsmaal, hvor han skulde faa en Vogn fra? Men endskjøndt der var mange tilstede, vilde ingen svare, før en Dreng kom os tilhjælp; men aldrig saa snart havde Drengen faaet talt ud, før en vild Tysker mishandlede ham paa det skammeligste. Imidlertid kom en af mine Matroser, en rask Gut, til, og øieblikkelig greb han Tyskeren, og med en rigtig dansk Skalle pyntede han ham saaledes, at hele Ansigtet flød i et af Blod fra Næse og Mund. Der var nær ved at blive Røre, hvis vi ikke havde havt vore Baade med Folk i Nærheden.

Vi fik endelig en Vogn og kom op paa den, Lieutenanten og jeg foran ved Kusken og de 6 Mand bag efter. Da Vejen til Burg var meget daarlig, kjørte vi kun smaat; paa en Mark tæt ved Vejen ved Grøftekanten sad en Pige og malkede en Ko. Idet vi kjørte forbi, spyttede hun ad os og raabte: »Die forflugtsi Dänen!« Matrosen, som sad bag ved os [den førnævnte], reiste sig og sagde til Lieutenanten: »Maa jeg, Hr. Lieutenant?« Denne, som troede, at det var et nødvendigt, naturligt Ærinde, svarede meget gnavent: »Ja, saa for Fanden, men skynd Dig!«

»Ja vel!« lød Svaret, og 1—2—3 var Matrosen nede af Vognen, over Grøften, og Malkepigen kom væk af Spanden, hvorpaa han satte sig, lagde hende over sit Skjød, Klæderne op, og gav hende saa en eftertrykkelig Portion Smæk paa den bare.

»O las mig malken! las mig malken!« raabte hun.

»Ja, jeg skal lasse dig malken, til Du glemmer at raabe forflugtig Dänen« — derpaa han atter over Grøften, op paa Vognen, og vi kjørte videre.

Det var umuligt for nogen af os at tilbageholde Latteren, især over Maaden, Hurtigheden og Personernes hele Optræden. Selv Lieutenanten, som skulde misbillige det hele, havde jo paa en Maade sagt: Ja, naar Matrosen vilde skynde sig — og det havde han gjort.

Da vi kom til Burg, kom vi ind til en Vinhandler, en ægte Tysker; han var Enkemand, hans afdøde Kone var dansk, og 2 voksne Pigebørn vare ligeledes danske. Vi forlangte Vin for Betaling, men han nægtede først, men siden gik han ned i Kjælderen for selv at hente op; imedens han var borte, underrettede Pigebørnene os om, at der i Kjælderen var Vaaben i Vinkasser, som ikke var afleveret, og at vi skulde lade, som vi var sendt dertil alene for at undersøge Huset. Vi afventede, til Lieutenanten kom tilbage, og underrettede ham da derom, og næste Dag blev det hele konfiskeret.

Dette var *Fader* og *Døttre.*

Frederikstad d. 4de Oktober 1850.

Parcellist, Musiker *Anders Pedersen.* (Rørbæk v. Saxkøbing.) Trompeter ved Batteriet Glahn.

Druknes, skydes, fanges — eller sejre.

En Deling af Batteriet kom til Frederikstad under Kaptain Stjernholms Kommando; en Tid efter blev jeg sendt derhen at melde mig hos ham. Vi mærkede ikke videre til Fjenden den første Tid; men vi forstod nok, hvad der vilde komme. Jeg var den Gang i Besiddelse af flere Penge, end jeg havde Brug for, jeg sendte dem derfor hjem til min gamle, kjære Moder; hun var Enke.

Da jeg havde været i Byen en Tid, blev vi beordrede at gaa i Kirke og modtage Alterens Sakramente. Vi stod paa 2 Geledder, saamange som mulig paa Kirkegulvet, og nød det; det gik saa vexelvis, til vi havde modtaget det allesammen. Vi havde 2 udmærkede Feltpræster; den ene hed Hammerik, den anden hed Helveg. De talte store Ord til os, som mindede os om den store, himmelske Herre og om, at han kan give Seiren til hvem, han vil; de bad os at være tro og modige paa vor Post, som den danske Mand altid var i Kampen, saa skulde vi nok seire. Ja, der lød deilige Ord, som gjorde godt.

Da vi kom ud af Kirken paa Torvet, hørte vi Fjenden ved den anden Side af Eiderdiget spille, tromme, synge, raabe Hurra og støie, saa vi forstod, at der var noget i Gjære. Vi var rolige, og havde den Tro, at vi nok seirede.

Den 29. September, da Mandskabet var ved at nyde Frokost i et Hus tæt ved Staden, hvor jeg ogsaa pleiede at spise, kom Kaptainens Oppasser med Ordre, at jeg skulde strax møde nede ved Broen med fuld Oppakning til Hest. Jeg maatte i en Fart afsted, men fik ingen Frokost. Jeg kom et Par Minuter før Kaptainen; han sagde: Det er godt. Saa kom Fjenden med Kanonbaaden i Eideren og nærmede sig Byen; da Baaden kom paa Skudvidde, sendte den en Granat af svært Kaliber rettet efter en Bygning tæt ved Eiderdiget; den gik tæt ved Siden, sprang og knuste Vinduer og Tagsteen i Mængde.

Saa begyndte Kampen; Fjenden overøste os med Kugler og Granater fra 40 à 50 Stykker svært Skyts. Kaptainen og jeg maatte passere igjennem Byen flere Gange for at komme til alle Skandserne. Det gjorde ikke noget godt Indtryk at see Beboerne i Byen løbe fra det ene Sted til det andet uden at kunne være i Fred noget Sted; thi Byen blev beskudt paa alle Punkter. Der løb Mødre med smaa Børn paa Armene og 2—3 andre, som holdt i hendes Kjortel og græd og jamrede sig; jeg maatte den ene Gang, vi passerede, lade min Hest springe over saadanne smaa Børn for ikke at ride dem ned.

Kom vi ved Skandserne, saa blev vi overøst med Jord, Engsvær, Kugler og Granater; kom vi igjennem Byen, fløj Tømmer, Jern-Stumper og Projektiler omkring. Det var just ingen rar Passage.

Det gik saaledes i Kampens Hede til henimod Aften, saa holdt vi omtrent paa samme Sted ved Eiderdiget udenfor Byen; Kaptainen talte med en Officer af Infanteriet, jeg holdt lidt til mod Kamppladsen og betragtede det hele. Da lød et Drøn fra Kanonbaaden, en Granat foer i Retning af os, men en 3 à 4 Alen høiere i Luften over

os; jeg tænkte, at den vist ikke kom os for nær — i samme Minut laa min Hest i Moradset. Jeg vilde springe af, men faldt, da jeg kom til at træde paa Fligen af min Kappe. Jeg var saaret over mit venstre Øie, hvor Hud og Kjød var afreven. Min Hest mistede det venstre Forbeen og maatte skydes ned. Kaptainen spurgte mig, om jeg var saaret; jeg svarede ham, at Blodet løb. »Ja, saa maa De gaa paa Lazerethet; kan De ikke selv, saa tag et Par Mand til Hjælp.« Jeg takkede, men gik selv; thi over Broen fløi Kuglerne heftig, saa det var bedst at være ene. Jeg kom vel over og kom ind i en Gade, hvor Infanteriet havde Vagt; den Soldat, der stod udenfor, satte min Felthue paa, da den hængte paa Nakken ved Hageremmen; han mente, at jeg havde faaet en slem Lussing.

Efter at være bleven helbredet paa Lazaretherne i Husum, Flensborg og paa Augustenborg Slot var jeg efter vel en 6 Ugerstid saa rask, at jeg blev udskreven, og reiste til Batteriet, som laa i Svabsted. Da jeg kom nær til Byen, møder jeg en Skolekammerat, en Jyde, han siger: »Velkommen, Taars, vi troede ikke at see dig mere;« han betragtede mig, og saa siger han: »Mangler Du ikke noget?« Jeg svarede: »Som Du seer, mangler jeg et Øienbryn, og mangler jeg mere, er det Penge, thi jeg har kun en Skilling.« Saa sagde han: »Det har jeg ikke hørt af dig før«, og saa tog han en Specie og rakte mig. »Den vil jeg laane Dig, til Du faar Penge;« jeg takkede, og sagde: »For Din Oprigtighed vil jeg tage den og beholde den til imorgen; jeg faar jo ellers Lønning om en Timestid.«

Jeg meldte mig saa hos Kaptainen, der tog godt imod mig, befalede mig at blive der 2 Dage, saa skulde jeg til Frederikstad igjen, jeg skulde have en Deel Penge og Requisiter med til Kaptain Stjernholm. 2 Dage efter fik jeg en Hest og reiste saa med fuld Oppakning ad Frederikstad til, som var $1^1/_2$ Miil. Da jeg red over Broen, kom 2 Granater fra Fjenden, som gik over mit Hoved, men de faldt i Floden. Jeg sagde ved mig selv: I ere da levende endnu, derovre. Da jeg kom til Torvet, hvor Kaptainen boede, kom Oppasseren og holdt min Hest; jeg gik op paa 2den Sal, hvor Kaptainen var; han sad og skrev med Ryggen imod Indgangen; det varede lidt, før han dreiede sig og saae paa mig. Saa reiste han sig, kom henimod mig og siger: »Er det Dem, Taars, De er velkommen. Jeg havde ikke ventet at see Dem mere, jeg troede, at De havde mistet Deres Øie.« Saa siger han ogsaa til mig: »De maa nu søge et Qvarteer, hvor De kan finde Plads til Dem selv og deres Hest; her er rigtignok kun faa Huse med Tag over; men her er da adskillige med Loft over.«

Jeg fandt da et i et Kornmagasin, hvor nogle af vore Folk og Heste var; der var ordnet lidt til Hestene at staa ved, og vi Mandskab laa bagved dem i noget Halm; naar vi om Aftenen lagde os til Hvile, var vi i vagtmæssig Paaklædning, og alt beredt til hurtig Udrykning. Vi havde ikke synderlig Ro; Fjenden sendte os baade Nat og Dag Kugler og Granater, skjød Hestene i Stalden, ødelagde Dyrlægens Medicinskasse, og vor Staldlygte ødelagdes, men vi fik den dog lavet til en Lysestage alligevel. En Morgen kom en Granat og væltede Steenbroen op mod vor Dør, saa vi maatte brække ud, hvor vi kunde komme til det. Undertiden skete det, at Vandet fra Eideren vilde gaa ind i Byen og sætte den under Vand; vi maatte saa ud at stoppe med Hestegjødning i Poser.

Der var ingen Steder i Byen, vi kunde være i Sikkerhed. Vi Mandskab talede undertiden om den Stilling, vi befandt os i for Tiden. Vi var nemlig enige om, at enten blev vi druknet, skudt, tagen til Fange, eller vi maatte seire. Vi tog den med Ro; vi vidste, at vores Øverstbefalende i Byen bestod af Oberst Helgesen, Kaptain Stjernholm og en Kaptain af Ingeniørerne, jeg veed ikke bestemt, om hans Navn var Dreier. Vi stolede fuldtud paa dem; de vare udmærkede Mænd, som ikke veeg tilbage for noget.

I den Tid, fra Midten af November til 16. à 18. Februar 1851, var jeg under Fjendens Bombardement. Et Musikkorps blev i den anførte Tid sendt ind til Byen og

spillede nogle Timer for os, som lettede meget paa vores Humør.

Saa endelig var der bleven Vaabenstilstand, som blev til Fred. Der blev Glæde, og den var stor. Vi drog saa fra Byen den 18de Februar 1851. Da jeg blæste Parademarsch fra Torvet, syntes jeg, at Tonerne af min Trompet gav Ekko i ethvert af Hjørnerne af Byen.

Gaardejer *Jens Sørensen*. (Slagballe pr. Brædstrup.) 4. Reservebatl. 3. Komp.

Yderst i Flanken.

I 1850 var jeg med ved Frederiksstad som menig Soldat; den 7. August indtog den Bataillon, jeg stod ved, og en til Byen. En 14 Dages Tid efter var 7. Bataillon, som mit Compagni var med, ude paa en Rekognoscering for at opdage Fjendens faste Stilling; vi fandt ham ogsaa godt nok, hvilket voldte mangen tapper Mand og god Kammerat Døden. Mit Compagni stormede et fjendtligt Batteri, og i nogle faa Minutter paa en Afstand af ca. 200 Alen mistede vi 100 Mand. Min Sidemand Dynnes, som blev der, sagde til mig: »Det var haardt ved Frederits, men her er det meget værre.« Fjenden jog os tilbage og beskød os fra begge Sider. Jeg var yderst i Flanken; da kom Oberst Helgesen i flyvende Galop, skønt Kuglerne peb om Ørene paa ham, ud, hvor jeg stod, og raabte: »I skal retirere, Karle!« — Jeg svarede: »Der er befalet os at staa fast.« — »Men jeg,« tordnede Helgesen, »befaler Jer at retirere, og det paa Kraft!« Nu gik det i Stormløb til Kuglernes fløjtende Musik ned til Vandet (Ejderen), som omgiver Frederiksstad, thi Fjenden havde besat Landevejen og afskaaret os fra Byen. Men vore Kammerater i Byen kom os til Hjælp og smed et Indhegningsled, hvori der var bunden et Stykke Reb, i Vandet til os; paa det sprang vi ud, hængte fast ved hinanden, som vi kunde bedst, og i Vand til Halsen bleve vi slæbte i Land.

Den første Dag, Oprørerne stormede Frederiksstad, og vi havde slaaet dem tilbage ved den første Storm, da kom en Major hen til os og bad os staa op paa Brystværnet og give dem et kraftigt Hurra. Mine Kammerater og jeg fulgte Opfordringen. Fjenden, som nu baade kunde se og høre os, sendte en Granat lige hen mellem os; den sprang og dræbte 7 Mand, min Sidemand faldt lige ned ved Siden af mig og var død med det samme.

Majoren blev næsten som sindsforvirret og red i flere Dage frem og tilbage paa Landevejen, udsat for Fjendens Kugler, men uden at blive saaret.

Snedker *H. H. Wørtz*. (Godthaab pr. Hammel.) 7. Batl. 1. Komp.

Helgesen og hans Folk.

Den 15. December marcherede Bataillonen ind til Frederiksstad, hvor vi blev modtagen af et Par Granater, som blev skudt efter os fra Tyskernes Batterier paa den anden Side af Ejderen; men de gjorde os heldigvis ingen Skade, da de gik over os og faldt paa den anden Side i en af Kanalerne, som gennemskære Byen.

Her blev vor Tjeneste temmelig ensartet. Vort Kompagni var indlogeret i et stort Pakhus, som tilhørte et Garveri; Familien var rejst bort fra Byen saavel som de fleste Indbyggere under Bombardementet. Der var ingen andre Beboere i den smukke Gaard end en Jøde, Jakob Jonas med Kone og 6 Børn; de havde taget Bolig der for at holde Beværtning for Soldater. Jeg saa aldrig, at Manden bestilte andet end skrælle Kartofler og ryge Tobak, og Konen var altid i Virksomhed med at skænke Kaffe og Te til Soldaterne; hun serverede ogsaa varm Aftensmad for hvem, der havde Raad til at nyde lidt Ekstraforplejning. Vi var paa Feltvagt hver anden Dag; jeg i Forening med en gammel Soldat, Kristian Sorring, havde mest vor Post paa Rendsborgvejen, hvor den fjendtlige Vedetpost stod os saa nær, at vi godt kunde raabe til hverandre

og tale sammen, hvis det havde været tilladt — men dette var ikke tilladt. Naar det var Frostvejr, holdt vi Kanalerne aabne ved Hjælp af en Sneplov, som vi var 4 à 6 Mand om at trække — 2 eller 3 paa hver Side af Kanalen. Fjenden sendte af og til enkelte Skud fra deres Batterier paa den anden Side af Ejderen, men uden at de dermed gjorde nogen synderlig Skade — Byen var jo til Dels nedskudt under Bombardementet i Oktober Maaned.

Vi havde det saa godt, som en Feltsoldat kunde forlange det i et Vinterfelttog. Vor dygtige og brave Kommandant *Hans Helgesen* sørgede godt for sine Soldater. Der kunde fortælles mange smukke Træk om Oberst Helgesen fra hans Tjeneste i Frederiksstad, blot man kunde erindre det, men eet staar saa tydelig for mig, at det aldrig kan glemmes.

Vi var — som før nævnt — paa Feltvagt hveranden Dag, og derfor havde vi gjort Aftale med vor Kok (den Mand, der daglig kogte vor Middagsmad), at han skulde bære Maden ud paa Feltvagten til os hver Dag, vi var paa Vagt. En Dag kom vor Kok for sent, saa Afløsningen var rykket ud. Deriblandt var Kristian Sorring og jeg; vi stod dobbelt Post paa Rendsborgvejen lige for Fjendens dobbelte Post, som stod ca. 400 Alen eller maaske 500 Alen foran os. Da kom Kokken bærende med sin Feltkedel med Mad til os (han havde Risvælling og Flæsk). Jeg syntes aldrig, det kunde gaa an at spise paa vor Post. Jo, siger K. Sorring — og Kokken, Rasmus Hammel, delte hans Mening. »Jeg kan tage begge Geværerne,« siger Rasmus Hammel, »og I kan sætte Eder i Grøften og spise.« Rasmus stod midt paa Vejen med et Gevær ved hver Side, medens vi satte os ganske rolig ned og begyndte at spise. Men saa ser vi til vor Forbavselse, at Helgesen kommer gaaende fra Byen ud ad Vejen hen efter os. Vi blev meget ængstelige, da vi vidste, at det var en stor Forseelse imod, hvad vi havde lært, og vi springer op af Grøften og vil tage vore Geværer, som Rasmus stod med. Men vor brave Oberst havde allerede set, hvad der foregik, og han vinkede af. Saa satte vi os rolig igen og spiste vor Mad, og da han kom hen til os, siger han (i Stedet for at skænde): »Sørg kun for at faa noget at spise, Karle, ellers holde I det ikke ud, men I maa passe paa, hvad der foregaar ude i Fjendens Kæde; hvad spise I?« Han kom hen til os i Grøften, rørte om i Vællingen og siger: »Det ser jo godt ud.« »Ja vi har en god Kok, Hr. Oberst,« siger Kristian Sorring. Saa gaar Oberst Helgesen videre med sin Springstok under Armen. Den havde han altid med, naar han gik ud for at bese Stillingen; ved Hjælp af den kunde han springe over de store Grøfter, som Terrænet var gennemskaaren af. Medens han talte med os om Maden, stod Rasmus Hammel paa Vejen og rettede sig med de to Geværer ved Foden, hvoraf Helgesen smilede.

Dette lille Træk kan jeg aldrig glemme. Det viser den brave Mands ædle og humane Karakter. Hans Dygtighed, hans Godhed og hans store Fædrelandskærlighed staar mig altid i frisk Minde og Taknemmelighed, og for ret at bevare dette Minde har jeg ladet hans Portræt male og indfatte i en Egetræs Ramme og ophængt i min Dagligstue, for at jeg daglig kan skue hans ædle Træk. Ære være hans Minde!

Husmand *Peder Hansen Friis.* (V. Ulslev v. Nysted.)
1. Reservebatl. 3. Komp.

Helgesens Kat.

Blandt saa mange forskjellige Begivenheder i Krigsaarene er der især et lille Træk, som jeg mindes, da jeg som Infanterist ved 1ste Reserve-Batl. 3die Comp. stod i Løbegravene ved Frederiksstad uafbrudt den 1ste, 2den, 3die og 4de October 1850.

Den 4de, da Hovedangrebet fandt Sted, gik Melding ind til Kommandant Helgesen, at nu var Tydskerne kommet saa nær, saa de havde begyndt at save Palisaderne ved Brystværnet over, og om han vilde tænke over, hvad derved skulde foretages.

Han svarede: »Jeg maa dog først have givet min søde Kat lidt at æde.«

Ved saa roligt et Svar bleve vi ogsaa mere koldblodige, men vi følte os tillige ogsaa forvissede om, at han var den Mand, som nok skulde følge Begivenhedernes Gang.

Murer *A. Olsen.* (Rønnesvang pr. Hillerød.)

Stenbroen beholder vi.

Vi marcherede til Dannevirke og derefter til Mysunde, hvor vi havde flere Sammentræf med Fjenden; saa bleve vi drevne tilbage til Skærvig for at holde Rast; vi havde haft det strengt.

Tre Dage efter maatte vi rykke ud for at tage videre til Frederiksstad, da Chausseen var den eneste passable Vej ind til Byen, hvor Fjenden havde frit Skud paa os fra den anden Side af Ejderen, men det blev ikke bedre, da vi kom ind i Byen. I 6 Uger bleve vi beskudte Nat og Dag; da indtraf der en Dag et uhyggeligt Tilfælde; en Kugle gik ind i Hjørnet af Skandsen og dræbte 7 Mand; en Ordonnans blev sendt til Byen for at hente Vogne, men kom ikke længere end midt paa Engen, saa blev begge hans Ben bortskudt tæt ved Underlivet. En anden kom med Vognene. Den første Kudsk blev skudt, den anden sprang under en Bro, hvor han stod i Vand til Munden.

Efter at vi i lang Tid havde holdt Fjenden fra Livet, kom en Parlamentær ind til Helgesen og forlangte, at han skulde overgive Byen; da svarede Helgesen, at han var en dygtig Overbringer af sin Generals Ordre: »Men vil De, Lieutenant, hilse Deres General, at han maa gjerne tage Byen, men Stenbroen skal han lade mig beholde,« og det besegglede han med den Ed: »Fanden hakke mig.«

Husmand *Dines Birk Nielsen.* (Fastrup pr. Herning.)

Haardt saaret af en Granat.

Den 30. September begyndte rigtig de varme Dage i Frederikstad med Bombardementet, som varede i 6 à 7 Nætter og Dage. Men den 1. Oktober forlangte Tyskerne Vaabenstilstand, som de ogsaa fik, men paa den 2. begyndte vi godt igen om Morgenen. Ved Middagstid var jeg ude i Forpostkjæde, men saa blev jeg afløst, da jeg havde staaet mine 2 Timer, og da jeg kom ind til Hovedvagten, skulde vi dække os der for Geværkuglerne, saa hele Vagtmandskabet laa der i Skanserne paa deres Maver.

Saa kommer der en Granat og slog ned og sprang imellem os, hvoraf jeg fik min Part. Den tog en stor Flamme ud af min Ryg; jeg vidste ikke andet, end at jeg var i 2 Stykker. Saa blev jeg baaret ind til Byen, inden jeg blev forbunden, for der var ingen Læger ude i Skanserne, og der var et langt Stykke Vej, saa Blodet vistnok omtrent var løben af mig. Klæderne og Støvlerne bleve sprættet af mig, og jeg blev forbunden; men saa blev jeg lagt til den døde Dynge i en stor Sal, og der gik en hel Nat, som jeg ikke vidste, hvor blev af. Men saa blev jeg forbunden igen, og kom paa en Vogn og blev kørt til Husum og skulde have ligget der, men der var saa fuldt, at jeg ikke kunde være der. Jeg blev dog forbunden dèr og kom ud paa en Vogn igen med det samme og blev kørt til Flensborg; det var nok 10 Mil, jeg blev kørt i en stiv Vogn, og jeg var næsten død.

Oberst *F. C. Schiøtt.* (Kbhvn.)

En probat Kur.

I Sydslesvig var der foretaget en større Recognoscering, der medførte en Kamp, under hvilken 2 Officerer faldt og en ganske ung Løjtnant blev haardt saaret af en Kugle, der var trængt ind i Maven og dèr havde sat sig fast paa et meget farligt og smertefuldt Sted, hvorfra den ikke uden stor Vanskelighed kunde fjærnes selv ved en Operation.

Den unge Løjtnant, der laa paa Lazarethet i Frederiksstad, var meget ængstelig og lidende, og det maatte befrygtes, at den febrilske Tilstand, hvori han befandt sig,

yderligere vilde blive forværret ved at høre paa Klokkeringningen og de Salver, der skulde affyres ved den forestaaende militære Begravelse. Da jeg, der kantonnerede i Omegnen, ønskede at være med i Ligfølget og ved samme Lejlighed se til den haardtsaarede Officer, begav jeg mig tidligt til Byen og ventede i Lazarethets Port paa Lægens Tilladelse til Besøget.

Lægen var Heinrich Hahn, der under Koleraepidemien i Kjøbenhavn i Sommeren 1853 gjorde sig bemærket ved sin modige og udholdende Optræden. Hahn meddelte mig, at Løjtnanten havde det meget daarligt. Kuglen maatte fjærnes fra sit farlige Leje og det snarest muligt, ellers var han ikke til at redde. I den Hensigt havde han beordret at spænde for en almindelig Arbejdsvogn uden Fjedre og at lægge en Madrats paa Bunden af Vognen. Paa dette haarde Leje skulde den Saarede anbringes. Den ledsagende Sygepasser fik den Instrux: »Der skal kjøres saa rask, at Vognen kommer til at hoppe dygtig. Ved Ankomsten til Husum gjøres der Holdt ved Sygehuset, Patienten tilses, og viser der sig en Forandring til det Bedre, kjøres der med nyt Forspand til Sygehuset i Slesvig By.«

Ordren blev punktlig udført. Vejret var udmærket. Ved Ankomsten til Husum befandt Patienten sig bedre, og der kjørtes videre med friske Heste. Midtvejs mellem Husum og Slesvig holdtes der Hvil i en Kro, for at Hestene kunde faa et Foder. Kusken og Sygepasseren forsømte heller ikke Lejligheden til at faa sig en forsvarlig Mellemmad. Efterat have sat den til Livs, vilde Sygepasseren se til den saarede Officer, der hidtil havde ligget med lukkede Øjne uden at klage. Hvor forbavset blev han da ikke ved at se Løjtnanten hæve sig lidt op og især ved at høre hans Forlangende om en rigtig tyk Rundtenom med Pølse og en Bommelunder — en der paa Egnen meget yndet Snaps. Det turde Sygepasseren ikke rigtig gaa ind paa, men Løjtnanten lod ham ikke i Fred, førend han fik sit Forlangende opfyldt. »Jeg har det meget bedre,« sagde sagde han, »føler slet ingen Smerter eller Trykken, men er saa sulten, saa sulten.« Det var nu at tage Oppasseren paa det ømmeste Sted, thi for Sult havde han en ligefrem Skræk. Den snu Jyde, der vel frygtede for Ansvaret, gav efter med de Ord: »Lidt Melk og en Smule Franskbrød var vistnok sundere, men se, naarenstid Løjtnanten befaler det, saa maa jeg jo adlyde.« Og han fik hvad han forlangte. Det smagte ham fortræffeligt, og da Vognen kom til Slesvig Sygehus, befandt han sig helt vel.

Kuglen havde maattet forlade sit Leje og vandrede lidt efter lidt længere ned mod Knæet.

Malermester, Fattigforstander *R. Chr. Gierahn.* (Odense.)
Overjæger v. 2. Forstærknings-Jægerkorps 4. Komp.

Store Beter paa Bordet.

Vi havde en Gang i Vinteren 1850 en lille rask Affaire; det var en Søndag Efterm. vi laa ude paa Rudolfsberg, da der midt paa Eftermiddagen blæstes hurtig Appel, og snart stod vi ude ved Alte Schule i Friederichsberg med fuld Bepakning, parate til Afmarch. Ordren lød: »Det tillades Jægerne at lægge deres Tornystre i Bussdorff; men Brechendorff (liggende mellem Slesvig og Rendsburg) er i Dag bleven besat af Jægerne med Hestehalerne; det er de Kieler Jægere, og de skal kastes ud; saaledes forholder det sig.« Det var Oberst Ræders egne Ord.

Vi havde et nydeligt Frostvejr. Det var en klar Maane og omtrent saa lyst som om Dagen; da vi om Aftenen kom til Brechendorff Mose igennem et Ledhul, kommanderede Kaptajnen: »Til Højre formér Roderne!« Vi vare nu ude ved den store Mose. — »Prøv, Overjæger, om vi kan gaa over her,« sagde Kaptajnen. Der var blank Is over hele Mosen, en smuk Aften, jeg gled rask ud over det første Mosehul, men »plask« — der sad jeg i lige til Armhullerne med Riflen overtværs; jeg kom strax op igen; men det var et koldt Bad ovenpaa 2 gode Timers stærk March. Vi trak længere om, og Kæden blev kastet ud.

Vi havde netop Dagen i Forvejen faaet

Rekrutter. »Pas nu paa,« befalede Kaptajnen Underofficererne, »at Kæden kommer smukt over Højderne, og hver passer paa sin Plads.« Da vi glede over en Mark, bemærkede jeg, at Kæden, hvor jeg var, blev saa underlig tynd paa et Sted ved at gaa over et Hegn. De tyske Jægere havde imidlertid bemærket os, og Kuglerne peb ret lystigt hen over os. Jeg løb tilbage til det sidste Hegn og her laa 2 Mand godt dækkede bag Tornene. »Hvad betyder dette her?« spurgte jeg. »Ak, Herre Gud, vi ere jo kun Rekrutter,« lød Svaret. »Ja, derfor skal I ogsaa for i Aften, saa ere I ikke mere Rekrutter; jeg skal nok tage mig specielt af Eder.« De vare helt raske den Aften.

Med dette Angreb paa Byen vare vi blevne meget splittede over det hele. Jeg var med en 8—9 Mand kommen ud i den anden Ende af Byen og lidt udenfor samme til en Gaard, der laa noget ensomt. Udenfor Gaarden stod en Karl; han saa mig ikke, førend jeg var temmelig tæt paa ham. Han saa noget fordægtig ud, og jeg syntes, det var lidt mistænkeligt, at han stod der. Da han saa mig, vilde han skyndsomst trække sig tilbage ind ad Porten.

Det var nu ikke efter min Smag.

Jeg vinkede ad ham, men det forstod han ikke; jeg tiltalte ham paa Højtysk og saa paa Plattysk, men heller ikke dette forstod han. Da jeg med et Par raske Spring gik paa ham med Bajonetten og spændte Hanen, begyndte han imidlertid at begribe Situationen. Paa en Gang var han kommen efter det tyske Sprog, og da min Bajonet kildrede ham lidt paa Brystet, og han saa mit Mandskab bag ved mig, som just ikke kastede Engleblikke paa Fyren, gik det op for ham, at Gaarden var besat af 8—9 tyske Soldater, som spillede Kort i en Stue ud til Haven.

Jeg befalede ham nu roligt at følge os og vise, hvor Fuglene vare, med den Bemærkning, at 2 Mand havde den bestemte Ordre ved den mindste Lyd eller Forræderi fra hans Side strax at støde ham ned. Med et Smil gik Jægerne bag ved den unge Slesviger. Men han var meget tam; Modet var borte. Vi gik da neden om Stuehuset, kom ned i Haven og saa strax de to første Fag Vinduer behængte med hvide Gardiner. Kraftige Slag i Bordet vidnede om, at her var vist store Beter paa Bordet. Jeg stillede Folkene i en Bue om Bagsiden til Haven med Bajonetten paa og spændte Haner med Befaling til ikke at skyde, førend jeg gav Ordre.

Det var et stolt Syn at se disse brave Jenser i en smuk Maaneskinsbelysning staa med fældet Bajonet mod Vinduerne.

Jeg gik nu hen paa Siden af Vinduet og tilraabte dem paa Højtysk: »Danskerne ere kastede ud, men vi have dem straks igen med fornyet Styrke. Hurtig herud.«

I samme Øjeblik fløj Stolene inde i Stuen til alle Sider. Et Vindu rives op, en lille ung Fyr, med en nydelig lille Riffel med en Hirschfænger paa som Bajonet, springer op i Vinduet, faar Øje paa Jægerne og giver et Skrig fra sig. Her var ingen Tid til Betænkning; jeg snapper ham i Nakken, og den unge Herre fløj ned paa Jorden; de øvrige foretrak ligeledes at gaa med os til Slesvig, hvor vi afleverede dem til Korpset.

Hjemkomsten.

Købmand *Otto Smith.* (Kbhvn.)

Under Blomster og Flag.

Under Krigen flyttede vi til Aalborg, og her var jeg Vidne til 11te Bataillons Hjemkomst og Indtog i Byen dels under Vaabenstilstanden, dels efter Fredslutningen. Hvilken Jubel og Begejstring! Enhver Militærperson var i bogstavelig Forstand Dagens Helt, og alle skulde være med til at hylde ham. Langt imod syd drog vi dem imøde, enhver bærende noget drikkeligt eller spiseligt, hvormed han kunde vederkvæge den trætte Soldat. Jeg husker en saadan solvarm Dag. Skoler og Forretninger vare lukkede. Store Skarer vare vandrede syd paa i Støv, Hede og Trængsel. Raabene: der komme de! nu se vi dem! lyder endnu i mine Øren med de tordnende Hurraraab og Jubelen. Levende for mig staar de mange glade, bevægede Mennesker, Trængselen for at komme til at se disse Mænd, som havde været i rigtig Krig, udsatte for Kugler fra Geværer og Kanoner, og som nu kom hjem med Seir.

En vældig Støvsky, gennem hvis Taage man ser de mange glimtende Bajonetter, Officerernes blanke Sabler og Musikkens skinnende Messinginstrumenter . . . nu spilles den tappre Landsoldat, og Folk stemmer i med, medens vi søge at holde Fodslag med Soldaterne og helst gaa saa nær ved dem som muligt. Et tykt Lag Støv bedækker dem og deres svære Bepakning, Ansigterne ere brune og Haar og Skæg langt, som det dengang var brugeligt. Men af alle husker jeg tydeligst den populære Fører for Bataillonen: Oberst Staggemeier, tilhest i Spidsen. Hans lille, martialsk kraftige Skikkelse, hans rungende, skarpe Kommandoraab, naar han ordnede sine Soldater, staar uudslettelig for min Bevidsthed og Erindring. Man siger, han var elsket af Soldaterne, og vist er det, at han stod meget højt i Borgernes Gunst.

Ved Byens Søndergade var der rejst en mægtig Æreport, og her fandt den første officielle Modtagelse Sted med Taler og Hurraraab, Blomster og Krandse. Hovedgaderne til det store Nytorv, ad hvilke Indtoget foregik, var bestrøet med Sand, Blomster og Grønt, Husene vare pyntede med Blomsterdekorationer, Vaabenskjolde og Flag. Alle Vinduer vare besatte med festligklædte Damer, som tilkastede Soldaterne Blomsterbuketter, hvilke de behændigt opfangede og stak i Bøssepiberne eller paa Bajonetspidsen, viftende med Tørklæder, Sang og Hurraraab, Musik og taktfaste Fodslag. Om Aftenen var Byen illumineret og alle større Lokaler omdannede til Festsale, hvor Krigerne beværtedes. Byen var Vært, og Beboerne havde frivillig tilført Mad og Drikkevarer, og Damer besørgede Opvartningen.

Bogbinder *Carl Olsen.* (Nakskov.)

En Aften i Tivoli.

Paa den Tid, da Tropperne kom hjem, var jeg ca. 17 Aar. Jeg mindes tydelig Kjøbenhavn i sin Pragt ved Indtoget. Jeg ser endnu Sejrens Gudinde over Vesterport, om hvilken Soldaterne mente, at det var deres egen Maren. Jeg hørte dem udtale, at det var »alt for megen Stads, der blev gjort af dem«. Jeg mindes Lumbye, der med en Del af sit Orkester havde taget Stade indenfor det Plankeværk, som ad-

skilte Tivoli fra Vesterbro, og hvor han Time efter Time spillede »Den tapre Landsoldat«, medens Tropperne trak forbi.

Hvad der særligt har gjort et uudsletteligt Indtryk paa mig i den Tid, var et Optrin i Tivoli, som jeg var saa lykkelig at overvære. Det var en Aften henimod Lukketid. Jeg var i Concertsalen, men nu var Concerten forbi. Lumbye havde givet det sidste Nummer paa Programmet, Publikum havde afleveret den obligate Klapsalve og rejste sig for at gaa. Da traadte Lumbye frem en Gang endnu, og Publikum forstod, at han havde endnu noget, han »skulde have sagt«. Man satte sig igjen, Lumbye hævede Taktstokken, og hele det mægtige Orkester intonerede »Den tapre Landsoldat«. Alle som en stemmede i med og sang. Musikken og Sangen lød ud over det store Terrain, og Folk strømmede til i titusindevis, — alle sang med. Et saadant Kor oplever man næppe mere end en Gang at høre, og jeg vil aldrig kunne glemme den Aften.

Jørgen Jørgensen. (Sønderborg.) 10. Batl. 2. Komp.

Et nobelt Sted.

Efter Krigen kom vi til Kjøbenhavn, hvor vi rigtig blev hjertlig modtagne. Jeg kom saa i Kvarter et nobelt Sted, hos velhavende Folk, og jeg blev beværtet og betjent, som om jeg var en Baron. Saa en Aften inviterede Frøkenen mig til at spadsere lidt ud med hende for at se Byen; hun tilbød mig hendes Arm, og jeg strammede mig op det bedste, jeg kunde, da jeg skulde gaa med saadan en fin Frøken under Armen. Saa traf vi forskjellige af mine Kammerater, og alle bleve de staaende og lo af os, thi de mente allerede, jeg var bleven forlovet.

Saa blev vi permitterede, og kom jeg saa atter tilbage til Øen Als igjen, og istedetfor skarpe Vaaben gik det saa atter løs med Pleilen i Loen. Dog maa jeg tilstaa, at da jeg saa atter fik min Vadmels Trøje paa igjen, holdt jeg ikke af at se mig selv.

C. F. Lichscheidt. (Kbhvn.) Kgl. Livgarde til Fods, 2. Komp.

Gardens Hjemkomst.

Den Dag, da Garden skulde holde sit Indtog i Kjøbenhavn, samledes den ved Frederiksberg Slot og marcherede med fuld Musik ind i Byen; ved Vesterport blev vi modtaget med Kanonsalut, en Ære, som kun blev vist Garden, og vi marcherede videre gjennem Frederiksberggade, Nygade, Vimmelskaftet, Amagertorv, Østergade til Kongens Nytorv, her drejede vi af til højre ad Størrestræde (nuværende Holmens Kanal), over Holmens Bro gjennem Zahlkammerporten til Ridebanen, hvor vi satte Geværerne i Pyramider.

Hele Vejen blev vi hilset af Befolkningen paa en saa storartet Maade, at det næsten ikke kan beskrives, Blomsterne og Lavrbærkrandsene regnede ned over vore Hoveder, og Damerne viftede til os med deres Lommetørklæder, — i Sandhed en storartet Dag, som jeg aldrig vil kunne glemme.

I Ridehuset paa Christiansborg spiste vi Frokost, hvortil Kong Frederik den 7de havde indbudt os, og da vi vare færdige med Frokosten og atter skulde træde an paa Ridebanen, maatte vi kun forlade Ridehuset enkeltvis, thi ved Porten stod Kongen og hilste hver enkelt Gardist med disse Ord:

»Din Konge og dit Fædreland takker Dig.«

NORDISK
Livsforsikrings-Aktieselskab
af 1897.

Hovedkontor: **Nygade 7, København.**

Repræsentantskabets Formand:
Højesteretsassessor **C. V. NYHOLM,** *K. af Dbg., Dbm.*
Næstformand:
Kontorchef i Nationalbanken **E. MEYER,** *R. af Dbg.*

Direktionen:
Adm. Direktør **V. E. GAMBORG.**
Folketingsmand **N. NEERGAARD.**
Højesteretssagfører **G. M. RÉE.**

Selskabet tegner **alle** Arter af

Livsforsikringer og Livrenter.

Garantikapitalen – **1 Million Kr.** – er tegnet af
c. 325 vederhæftige Mænd i alle Landets Egne.

Moderate Præmier. – Aarlig Bonusudbetaling.
Begrænset Aktieudbytte. – Liberaleste Forsikringsvilkaar.

Selskabet har allerede vundet stor Tilslutning paa Land og i By.

NORDISK
Ulykkesforsikrings-Aktieselskab
af 1898.

Hovedkontor: **Nygade 7, København.**

Repræsentantskabets Formand:
Højesteretsassessor **C. V. NYHOLM,** *K. af Dbg., Dbm.*
Næstformand:
Generalmajor **TH. v. FREIESLEBEN,** *Stk. af Dbg., Dbm.*

Direktionen:
Folketingsmand **N. NEERGAARD** *(Formand).*
Direktør **V. E. GAMBORG.**
Højesteretssagfører **G. M. RÉE.**

Selskabet, som begynder sin Virksomhed i Løbet af **Juli** Maaned, tegner:

Enkeltforsikringer,
Kollektivforsikringer,
Fællesforsikringer,
Rejseforsikringer

til **billige Præmier,** paa de **liberalest mulige Vilkaar** og med **Andel i Driftsoverskudet.**

Garantikapitalen – **1 Million Kr.** – er tegnet af
c. 200 vederhæftige Mænd i alle Landets Egne.

BRØDRENE CLOETTA

Kgl. Hof-Chocoladefabrikanter.

Fabrikker i

Kjøbenhavn, Malmø, Kristiania.

Martin Dyrbye,

Telefon 4742. Østergade 37, Hj. af Nicolaig.

Udsalg fra Nordisk Kaffe-Kompagni

anbefaler
fine udsøgte Java Kaffer, og bør enhver Husmoder, som sætter Pris paa at drikke sund og velsmagende Kaffe, gøre sit Indkøb

Østergade 37.

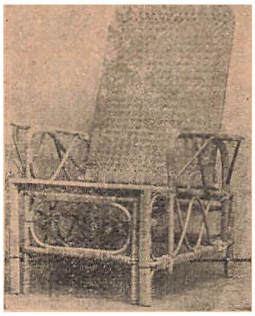
Særlig fremhæves:

Frokost-Kaffe	**1,20 Øre**
Ekstrafin Kaffe	**1,00 „**
Fineste tilberedt Malt-Kaffe	**90 „**
Ren Malt	**40 „**

Mine Java-Kaffer brændes paa moderne 1ste Klasses Maskiner, der under Brændingen fjærner alle Usundheder og skadelige Substanser, og overtræffe i Finhed, Drøjhed og Velsmag al Konkurrence. Kaffen sælges under Garanti for at være ren og uforfalsket.

Husk Østergade 37 Husk.

NB. **Mine elektriske Maskiner kan enhver tage i Øjesyn.**

Nyt. **Nyt.**

Indisk Stel.

GEORG KRÜGER'S

Kurvevare-Etablissement,

25 Amagertorv 25
ligefor Helligaandskirken.

Rejsekurve, vandtætte, lette og billige, rigt Udvalg. Eget Fabrikat.

Illustreret Katalog franko.

A. C. Gamél.

Etableret 1805.

UDSALG: 27 Østergade. **FABRIK:** 33 Lille Kongensg.

Udsalg af

Patentbrændt Java Caffe

af fineste Kvalitet.

Prisbelønnet paa Industriudstillingerne i Stockholm 1866, i Paris 1867, i Havre 1868.

KGL.

Hof-Smørhandel

St. Kirkestræde 4

Telefon 1509

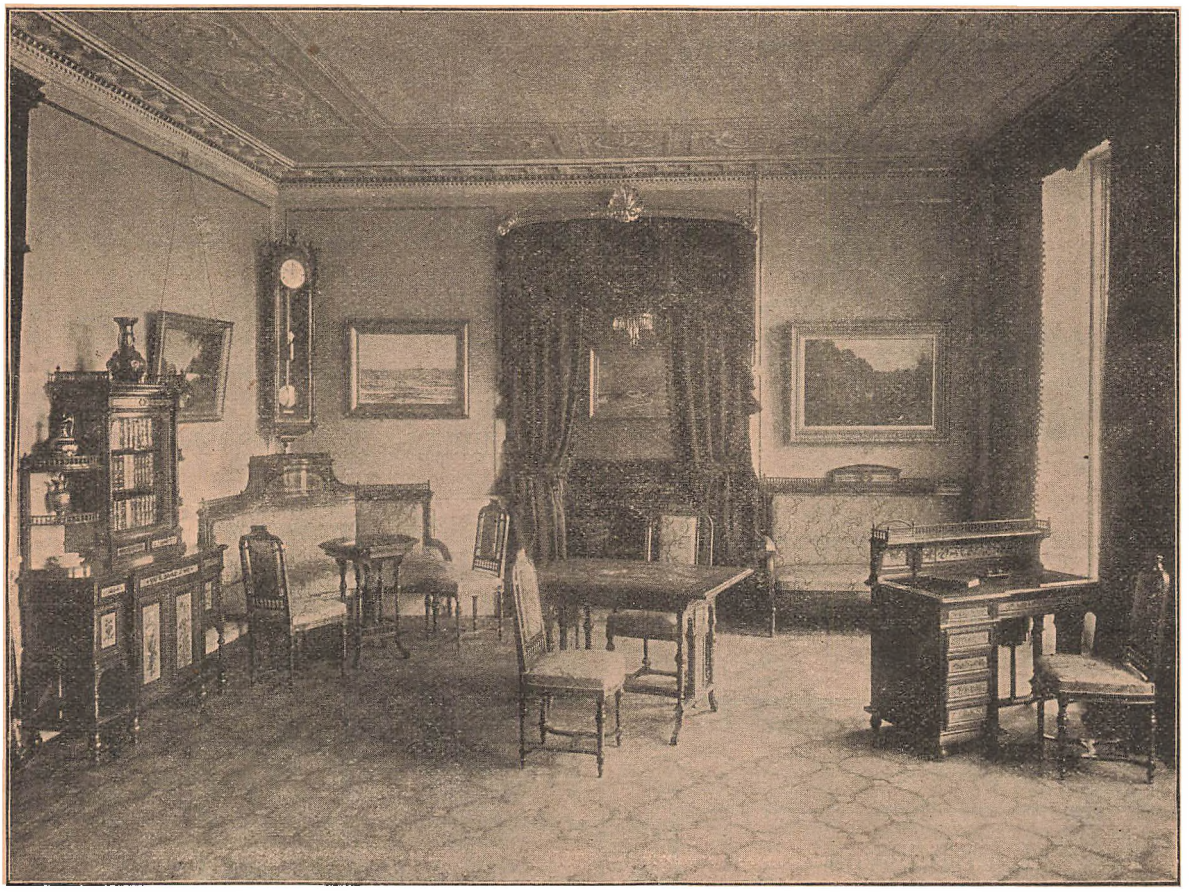
Fineste Smør

Friskeste Æg

saavel til Forhandling som Forbrug.

Severin & Andreas Jensens Møbel-Etablissement.

Kongens Nytorv 21. Kjøbenhavn K. *Kongens Nytorv 21.*

Møblement. udført i Rosentræ med Indlægning af forskjellige Træsorter, til Kunst- og Industri-Udstillingen i Stockholm 1897.

Tilkjendt Guldmedaille.

„FOLKET"

Havnegade 47

Telefon 1515.

Billige Præmier.

Gunstige Forsikringsvilkaar.

Enkelt-, Kollektiv- samt Arbejderforsikringer mod Ulykkestilfælde.

Nordens største Specialforretning med

Toiletartikler & Parfymer

P. T. BREINING

2, NY ØSTERGADE 2.

Særlig fremhæves alt hvad der existerer til

Hudens, Haarets og Tændernes Pleie.

Stort Udvalg. Billige Priser.

A. Fonnesbech,

Østergade 45 & 47,

ligefor Pilestræde.

*** Stort Udvalg af Damehatte. ***

Kjøbenhavns

største Udvalg

i

Vaskestoffer

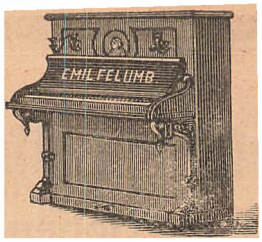
er hos

Larsen & Nielsen,

6, Kronprinsensgade 6,

3die Sted fra Købmagergade.

Priserne ere de billigste her paa Pladsen.

EMIL FELUMB'S

opretstaaende

Pianoforter & Flygler

med hel Jernramme

anbefales for deres Soliditet, Prisbillighed og smukke Tone.

Prisbelønning: Paris 1878.

Hædersdiplom: Kjøbenhavn 1872.

Medaille: Malmø 1881. Kjøbenhavn 1888.

Tilkjendt Medaille paa Verdensudstillingen i Chicago 1893.

Sølvmedaille: Helsingør 1894. Malmø 1896.

Vestergade 20, Kjøbenhavn K.

Fritz Christensen

forhen Frits Holmer

Gummi- & Guttaperchavarer

Nr. 27, Amagertorv Nr. 27.

Telefon 4310.

Hôtel d'Angleterre

KJØBENHAVN

*** Største og bedste Hôtel ***

Smukkeste Beliggenhed

paa Kongens Nytorv

Table d'hôte

Restaurant, Café, Bade

Elektrisk Lys i samtl. Værelser

Moderate Priser

Schultz & Heene

St. Kongensgades Brødfabrik og Melforretning

anbefaler sig med største Lager af

* Bisquits *

fra

Huntly & Palmers og Peek, Frean & Co., London,

samt

vore bekjendte holdbare Tvebakker.

St. Kongensgade 63.

Meubeludstyrsforretningen,

Borgergade 25,

er forsynet med et righoldigt **Lager af Meubler** til Dagligstuer, Spisestuer, Herreværelser og Soveværelser m. m.

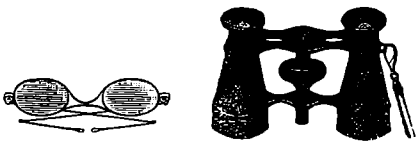
Værksted for Snedker- og Tapetserarbejde.

Fuldstændig Garanti.

J. J. JOHANSEN,
Snedkermester.

— Som jeg siger Dem, Herr Oberst! Der er dog Ingen, der sælger saa billigt Fodtøj, som Oettinger, Østergade 44.

Cornelius Knudsen,

Kgl. Hof-Instrumentmager.

Kjøbmager-Gade. **Kjøbmager-Gade.**

Café à Porta

Kongens Nytorv

De kan selv

fotografere Deres Stuer, Landskaber, Portrætter osv. med vore Fotografi-Apparater fra 9 Kr. (med alt Tilbehør) til højere Priser. Letfattelig Vejledning medfølger. Garanti for ethvert Apparat.

Forlang Prisliste!

Amatør-Fotografen,

Lille Kongensgade 34. Kjøbenhavn K.

Palle Sørensen. Sølvtorvet Nr. 6.

Uhr- og Instrumentmager.

Lommeuhre. *Uhrkjæder.*

Barometre, Termometre, Briller, Pincenez, Kikkerter.

Wilh. Jørgensens Tobakshandel

— flytter til Oktober —

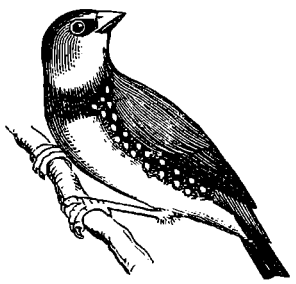
til Højbrohus, Østergade 61.

Varelager, Inventarium er til Salg til betydelig reduceret Pris.

Butikken i Nr. 37 er ledig fra Oktober.

Ekspedition fra Frilager. Telefon 672.
Prøver og Prisliste gratis og franko.

Wilh. Jørgensen, Østergade 37.

Tropiske

FUGLE

af alle Arter

Papegøjer og Kakaduer.

Praktiske Fuglereder.

Fuglereder, Fødemidler til Fuglene ogsaa Myreæg, Melorme og Universalfoder til insektædende Fugle. **Aquarier og Guldfiske** m. m.

Chr. Lassen,
Niels Hemmingsensgade 14.

Se her, Fuglevenner!

Fuglefrø af de her opførte Sorter leveres i prima, friske og rene Varer til Priser, som absolut ere de billigste her paa Pladsen.

Hampefrø . .	pr. Pd.	11 Øre	Sommerraps	pr. Pd.	20 Øre
Canariefrø. .	»	12 »	Sommerrybs	»	17 »
Alm. Hirse .	»	12 »	Blandet Fuglefrø	»	12 »
Hvid do. .	»	18 »	Valmuefrø . .	»	35 »
Solsikkefrø .	»	15 »			

— I hele Sække Rabat. —

Telefon 632.

HANS L. HANSEN,
Hauserplads 14. Kjøbenhavn K.

Krarups

Patent-Skjorte

faas kun i

T. F. KRARUPS

Herre-Underbeklædnings-Magasin

64, Kjøbmagergade 64.

Schädtlers Sygekasse,

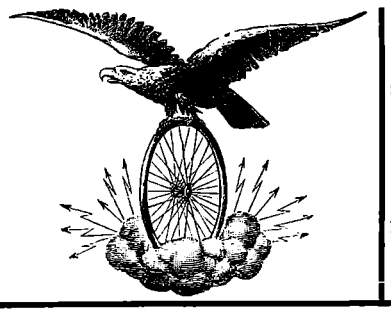
Højbroplads 21, 1ste Sal.

Oprettet den 1ste Juni 1867 og udbredt over hele Landet.
Garanteret ved indbetalte Kavtionssummer til Hospitalerne.

Hospitalspleje for Tyende; selvstændig Forsikring.

Kontoret er aabent fra 9—4. Telefon 3470.

Cycler med vort Varemærke ere anerkendte som første Klasses Adler Cycle.

Saavel erfarne Sportsmænd som de sværeste Mænd i Danmark bl. a. Bech Olsen køre Adler.

Adler Cycle Udsalg:

Vimmelskaftet 47.

Østergade 10, St.

Telefon 252.

C. M. Fonnesbechs Thehandel.

Grundlagt 1844.

Kinesisk, indisk og Ceylon The.

Elegant monterede efter

Dame-Hatte.

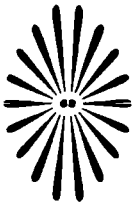
Pariser-Modeller,

1,90, 2,50, 2,85, 3,85, 4,85, 5,85.

Chr. Henrichsen,
Kjøbmagergade 29.

De Danske Conserves Fabriker

J. D. Beauvais

Leverpostei

i hermetiske Daaser
paa $^1/_4$, $^1/_2$ & 1 Pd.

Conserves

af enhver Slags.

Siden 1850 opnaaet de **højeste** Udmærkelser hvor udstillet.

Faaes overalt i Kjøbenhavn.
overalt i Provinserne.

H. E. HOLSTS Efterfølger,

Hans Liisberg.

Fabrik og Lager af

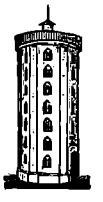
Uhre, optiske Instrumenter

samt

Kunstige Øine

24, ØSTERGADE 24, KJØBENHAVN K.

HANSONS STEMPEL | MÆRKEPLADER SIGNETER DØRPLADER BRÆNDEJERN. | FABRIK ØSTERGADE 18

Meyer & Henckel

60 Kjøbmagergade 60

KJØBENHAVN.

MATERIALHANDEL

en gros * en detail.

Special.:

Concentreret Drue-Eddike

til Syltning.

Stort Lager af

Kobberstik

Fotografier

Raderinger

· Fremmed og dansk Literatur ·

hos Karl Køster

Frederiksberggade 29, Raadhuspl.

Priskurant

fra Kjøbenhavns Bestillingskontor for Tændstikker samt økonomiske Husholdningsartikler.

C. M. Hansen, Pilestræde 43, Stuen.

Prima Toiletsæber i Stænger.

	pr. 1 Pd.	pr. 10 Pd.
Prima Salicylsæbe	60 Ø.	55 Ø.
– Boraxsæbe	60 -	55 -
– Mandelsæbe	60 -	55 -
– Rosenglycerins. Nr. 0	60 -	55 -
– ren, hvid Cocossæbe	60 -	55 -
– Tjæresæbe	60 -	55 -
– Karbolsæbe	60 -	55 -
– Prinsessesæbe	85 -	80 -

I Stykker beregnes 10 Øre mere pr. Pd.

I Toilet-Affaldssæber

til 50 Øre Pd. fører vi følgende 8 Sorter:

Rosenglycerinsæbe, Mandelsæbe, Urtesæbe, Honningsæbe — pr. 1 Pd. 50 Øre.

Tjæresæbe, Karbolsæbe, Salicylsæbe, Boraxsæbe — pr 10 Pd. à 45 Øre.

Fine Toiletsæber i Stykker.

	pr. Stk. Øre	3 Stk. Øre	12 Stk. Øre
Mandelmælk med Borsyre	25	20	17
Winsor	25	20	17
Marmoreret Cocos-Sæbe, 1/4 Pd. pr. Stk.	25	20	17
Normal-Hud-Crem-Sæbe	25	20	17
C. Rafns Violet de Parme	50	40	38
Melando's Winsor, prima	35	33	30
Medicinske Sæber i indpakkede Stykker.			
Karbolsæbe, mod Smitte	25	20	17
Tjæresæbe, mod Hudsygd.	25	20	17
Salicylsæbe, m. Hudaffection	25	20	17
Boraxsæbe, virker mildt og blødgør Huden	25	20	17

Vaske-Artikler.

	1 Pd. Øre	3 Pd. Øre	10 Pd. Øre
Marseillesæbe, Kærnesæbe	45	43	40
Dansk Marseillesæbe Nr. 1	35	32	29
– – – 2	32	30	27
Uldtøjs Ammoniaksæbe	60	55	53
Prima Risstivelse	32	31	30
Engelsk Vaskekrystal i simpel Indpakning	25	24	23
Blegsoda	8		
Borax pr. 1/4 Pd. 12 Øre	45		
Pulverblaat (Ultramarin) pr. 1/4 Pd. 20 Øre	70		
Kugleblaat pr. 1/4 Pd. 20 Øre	70		

Pudsemidler.

	pr. Stk.	pr. Pd.
Sølvsæbe	20	
Pudsepomade i Daaser ca. 1 Pd.	85	
– i – ca. 12 Kv.	15	
– i – ca. 3 Kv.	6	
pr. 1 Dusin Daaser 10 % Rabat.		
Vi føre baade rød og hvid Pudsepomade		
Trippelse pr. 1/4 Pd.	3	10
Wienerkalk pr. 1/4 Pd.	8	25
Nikkelsølv og fed sort Kakkelovnspulver pr. 1/4 Pd.	20	70
Ovnpulver, sort, pr. 1/4 Pd.	8	25
Udmærket Knivpulver i løs Vægt 1/4 Pd.	8	25

Knivpulver i Daaser 10, 25 à 50 Øre.

Vinduesskind

30, 35 à 50 Ø. pr. Stk., pr. 3 Stk. 10 %.

Gulvklude

20, 25, 35 à 40 Ø. pr. Stk., pr. 3 Stk. 10 %.

Stearin Kronelys

6 à 8 Stk. 1 Pd. 50 Ø., 5 Pd. à 48 Ø.

Garanteret ren Maltextrakt i Saftform.

1 Pd. 80 Ø., 1/2 40 Ø. 5 Pd. 3 Kr.
I løs Vægt pr. Pd. 70 Øre.
Dunke og Glas betales extra.

EXTRAFIN KAFFETILSÆTNING

pr. Pd. 25 Øre.

I Kasser paa 25 Pd. 20 Ø. pr. Pd.

Krydderier, Chocolade og The.

Prima Cacao pr. 1/1 Pd. 2,00, 1/4 Pd. 0,55.
Chocolade fra 0,75 pr. Pd., pr. 5 Pd. à 0,70.
De dyrere Sorter 1/2 Pd. Rabat paa 5 Pd.
Soya, en stor Flaske 80 Ø., en lille do. 35 Ø.

	pr. Pd.	pr. 1/4 Pd.
Extrafin Kongo The A	2,40	0,60
Fin – – B	1,50	0,40
Fin Blandings The	2,00	0,55
Fin smaa Blandings The	1,20	0,35

For Tænderne.

Tandlæge Thorvald Kjærs Tandpasta pr. Æske 1 Kr. – Rene Æsker fyldes for 60 Øre.
Tandlæge Thorvald Kjærs Tandpulver pr. Æske 40 Øre.
Myrrha Tandsæbe med Pebermynte pr. Æske 35 Øre.
Kampfer Tandpulver pr. 10 Kvint 25 Øre.
Myrrha Tandpulver pr. 10 Kvint 25 Øre.
Udmærkede Tandbørster à 25, 35, 50, 75 à 1 Kr.

● ● ●

For Haaret.

Blond, brunt eller sort Haarvox og Stangpomade 10, 20 à 35 Øre.
Marvpomade i Glas 35 Øre.
Brillantine i Glas 50 Øre.
Eau de Quinine pr. Flaske 75 Øre.
– i løs Vægt pr. 10 Kv. 25 Øre.
Krøllenaale, som krølle Haaret uden Varme, pr. 4 Stk. 10 Øre.
Blaa Haarnaale med hvide Spidser pr. Brev 5 Øre.
Pandenaale pr. Brev 3 Øre.
Haarnaale med Kuglespids pr. Pakke 6 Øre.
Sidekamme, Friserkamme, Lommekamme i stort Udvalg.
Prima Sikkerhedsnaale 20 à 25 Øre, à 30 Øre og à 35 Øre Dusinet.

Til Støvlepudsning.

Pierre's Lædersværte i Oliepapir anbefales som en god Blanksværte, 4 Stk. 10 Øre, 12 Stk. 28 Øre.
Blanksværte i Flasker, Nr. 1 50 Øre, Nr. 2 35 Øre, Nr. 3 25 Øre.
Skobørster 1,00 à 60 Øre.
Paasmøringsbørster 10, 15 à 20 Øre.
Fedtsværte anbefales til alt Læderfodtøj, gjør Skindet blødt og mat sort. pr. Æske 10, 15 à 25 Øre.
Gedeskindssværte pr. Glas 30 Øre. Mærk: rene Glas fyldes for 20 Øre.
Seletøjssværte i Glas à 60 Øre. Større Forbrugere kunne kjøbe 3 Pægle i en almindelig Flaske for 1 Kr.
Prima gul Lædersværte 25 à 35 Ø. pr. Gl.
Ægte Degraolie pr. Flaske 25 Øre.

Ligtorneringe

à 3, 4, 8 og 10 Øre pr. Stk., i dusinvis Rabat.

Disse Ringe lægges paa Knyster og Ligtorne og afværger derved Støvlens Tryk – de synes tykke, men fylder dog kun saa lidt, at de ikke genere selv i smaa Støvler.

Alle Sorter

Tændstikker!

Til Husholdningsbrug anbefales nedenstaaende Pakker:

Blandede Husholdningspakker à 5 Kr. indeholder: 20,000 Tændstikker med 30 løse Strygeflader, 1 Tændstikholder i Form som en Kamin, 20 store Husholdningsæsker med Tændstikker, 100 Æsker glødefri Forsigtighedstændstikker, 10 do. do. i Lommeformat.

Bland. Husholdningspakker à 2 Kr. (a) indeholder 10,000 Tændstikker med 15 løse Strygeflader, 4 store Husholdningsæsker med Tændstikker, 20 Æsker glødefri Forsigtighedstændstikker, 5 Æsker do. do. i Lommeformat, 1 Tændstikholder i Form som en Kamin.

1 Husholdningspakke til 2 Kr. (b), som udelukkende indeholder glødfri Forsigtighedstændstikker (røde Pinde og gule Hoveder), 10,000 glødefri Forsigtighedstændstikker (med 20 Strygeflader), 20 Æsker Forsigtighedstændstikker, 1 Tændstikholder i Form som en Kamin.

Blandede Husholdningspakker à 1 Kr. indeholder: 3000 Tændstikker med 5 løse Strygeflader, 1 Tændstikholder i Form som en Kamin, 2 store Husholdningsæsker med Tændstikker, 20 Æsker glødefri Forsigtighedstændstikker, 5 Æsker do. do. i Lommeformat.

Bland. Husholdningspakker à 50 Øre indeholder: 2000 Tændstikker med 4 løse Strygeflader, 1 stor Husholdningsæske med Tændstikker, 10 Æsker glødefri Forsigtighedstændstikker, 5 Æsker do. do. i Lommeformat.

Glødefri Forsigtighedstændstikker i Tutter.

Disse Tændstikker, som have rødt Træ med gule Hoveder, har den Fordel, at Træet ikke gløder og brænder over, saa det glødende Træ falder ned paa Tæpper og lign.; ligeledes kan denne Tændstik anbefales, da det imprægnerede Træ brænder meget let og behageligt.

10 Tutter, 2 Æsker, 2 løse Strygeflader koster 18 Øre.

100 Tutter, 20 Æsker, 20 løse Strygeflader koster 175 Øre.

Af udenlandske Tændstikker føres:

		Kr.		Ø.
Jönköpings Æsk.	pr. 100 Stk.	2,25	pr. 10 Stk.	25
do. Lommeæsker	- 100 –	1,25	- 10 –	15
do. Pibetændere	- 10 –	1,25	- 1 –	15
do. st. Magasinæsk.	- 10 –	1,75	- 1 –	20
Voxtændstikker (Trappelys)	- 10 –	0,90	- 1 –	9
Stormtændstikker	- 100 –	2,00	- 10 –	25
Bengalske Tændstikker	- 10 –	0,80	- 1 –	10

✱ BLITZ ILDTÆNDERE ✱

pr. Stk. 10 Øre.

Enhver Ordre paa 2 Kr. og derover expederes i Byen eller Provinserne mod Forudbetaling eller Efterkrav.

Kun Ordre **paa Tændstikker alene** effektueres ikke under **for 5 Kr.**, og for disse maa Fragten altid betales; hvorimod de forskellige andre Varer ved enhver Ordre paa 25 Kr. og derover sendes fragtfrit og med fri Emballage, saa at der ikke kommer nogen Extraudgift udover Priskuranten.

Kjøbenhavns Bestillingskontor

for Tændstikker samt økonomiske Husholdnings-Artikler.

C. M. Hansen, Pilestræde 43, St.

DEN KONGL. PORCELAINSFABRIKS

UDSALG

AMAGERTORV 10

GRUNDLAGT 1779.

PARIS.	LONDON.	NEW YORK.
38 AVENUE DE L'OPERA.	REGENT STREET 294.	CHURCH STR. 96.

ØSTERGADE 42. TELEFON 25

H. A. COLBERGS EFTFLG.

(LUDVIG KNUDSEN)

EN GROS MAGASIN *EN DETAIL*

FOR

OVERSTYKKER

SAMT

SKRÆDERSYEDE SPADSEREDRAGTER OG SPORTSKOSTUMER

I MEGET STORT UDVALG.

BESTILLINGER UDFØRES PAA 1 à 2 DAGE.

Det største Vareluger giver det stør-
ste Udvalg. — Den største Omsæt-
ning kan nøjes med den mindste
Avance. — De største Indkjøb og
den kontante Betaling frembringer
de billigste Priser. — Egne Fabriker
sparer Avancen til Mellemhandlere.

Største
Manufakturforretning
i Norden

Specialforretninger

for følgende Artikler

Hvide og kulørte Bomuldsvarer – Bomuldstøj og Hvergarn – Sorte og kulørte Kjolestoffer – Silketøjer og Flejler – Vaskestoffer – Kaaber og Overstykker – Hatte – Kostumer – Barnekjoler – Skjorter – Shawler – Stromper – Trikotage – Drengehabitter – Dame-Lingeri – Korsetter – Kniplinger – Lommetørklæder – Fuldstændig Herre-Ekvipering – 1ste Klasses Herre-Skræderi – Rejsetæpper og Plaids – Lærreder og Dækketøjer – Haandklæder og Drejler – Klædevarer og Floneller – Dækkentøjer – Sække – Twist – Hvide og kulørte Gardintøjer – Møbelstoffer – Bordtæpper – Gulvtæpper – Orientalske Tæpper og Portièrer – Broderier – Have-Møbler – Senge og Senge-Udstyr – Sy- og Strikke-Artikler – Handsker af Skind og Stof – Paraplyer og Parasoller – Fjer og Baand – Parfumer – Rejse-Artikler – Galanterivarer – Fodtøj – Cycler – Sports-Artikler – Kokkenudstyr.

Brude-Udstyr.

MAGASIN DU NORD

En gros & detail Forretning.

Billigst og bestemte Priser.

Dampvæveri, Gardin- & Møbelstof-Fabrik

Filialer og Udsalg i 54 af Landets Byer og i Malmø.

Prøver, Prislister, Overslag og Tegninger
sendes franko

Fuldstændig assorteret Lager af Varer i enhver Branche fra de tarveligste til de fineste Kvaliteter. Af Varer, passende for Forbruget her i Landet, føres et langt større Udvalg end i Udlandets Etablissementer af lignende Art. Varer, som ikke tilfredsstille, kunne returneres. Ved Forsendelse til Udlandet godtgøres den danske Told.